ΕΛΛΟΠΙΑ

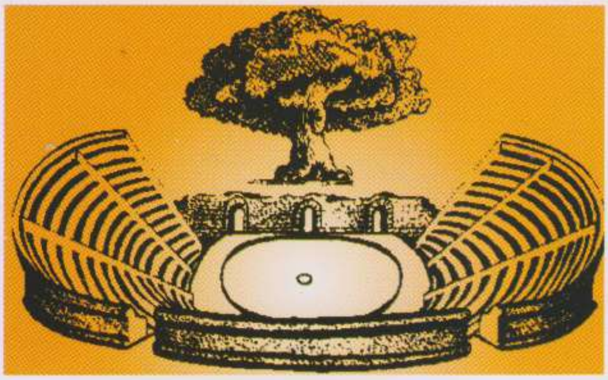
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

- Οι προκλήσεις των Τούρκων
- Παγκοσμιοποίηση και Οικουμενικότητα
- Κορυφαίος Επαναστάτης «έφυγε»
- Η Ε.Ε. σε κρίσιμο μεταίχμιο
- Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής
- Η Κύπρος το 1950-1960
- Η Εταιρεία των Φίλων του Λαού

Γράφουν οι:
Π. Βλάχος, Χ. Γιαλλουρίδης, Γ. Γκιζέλης, Σ. Καργάκος, Α. Λαζάρου, Δ. Λαζογιώργος κ.ά.

• Τεύχος 66ο (43ο) Περίοδος Β΄ • ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 2003 • ΤΙΜΗ: 5,00 €

«Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε Πελασγικέ...»
(Ἰλιάς ΙΙ, 233)

ΕΛΛΟΠΙΑ = *«ἀρχαία ὀνομασία τῆς κοιλάδας τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Ἕλλοπες, Ἕλλοί ἤ Σελλοί, ἱερεῖς τοῦ Δωδωναίου Δία. Ἡ Δωδώνη τῆς Ἑλλοπίας ἦταν ἡ χώρα τῶν Μολοσσῶν*, ἕδρα τοῦ ἀρχαιότερου ἑλληνικοῦ μαντείου πού προφήτευε ἑρμηνεύοντας τό θρόϊσμα τῶν φύλλων τῆς βελανιδιᾶς. Ἕλλοψ, γιός τοῦ Ἴωνος, ἐγγονός τοῦ Ἕλληνος».*

** πατρίδα τῆς Ὀλυμπιάδας, μητέρας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	6 τεύχη	*12 τεύχη*
ΕΛΛΑΔΑ	30,00€	60,00€
ΕΥΡΩΠΗ-ΚΥΠΡΟΣ	40,00€	80,00€
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	45,00€	90,00€
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	50,00€	
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	40,00€	80,00€

* Φοιτητές, πολύτεκνοι,
στρατιῶτες, χαμηλοσυνταξιοῦχοι, 15,00€ 30,00€

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Τίς συνδρομές σας μπορεῖτε νά τίς στείλετε μέ ταχυδρομική ἐπιταγή στή Διεύθυνση Ἀλληλογραφίας ἤ νά τίς καταθέτετε στόν λογαριασμό τῆς ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ 099-51510230, γράφοντας τό ὄνομά σας στό ἔντυπο κατάθεσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν:
«ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»
25ης Μαρτίου 1 & Ἀναστάσεως
155 61 ΧΟΛΑΡΓΟΣ, τηλ. 210 6519728

Βιβλιοπωλεῖα Θεσσαλονίκης:
Βασίλειος Χρήστου
Ἐκδόσεις «ΚΥΡΟΜΑΝΟΣ»
Πρ. Κορομηλᾶ 42 - Θεσ/νίκη,
τηλ. 2310 282427

ΔΙΑΝΟΜΗ

— Στίς παροικίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ
— Στήν Κύπρο καί στίς ἐπαρχιακές πόλεις
— Στούς ἐφημεριδοπῶλες τῆς Ἀθήνας
Ἀπό τό πρακτορεῖο Ἐφημερίδων «Εὐρώπη» Α.Ε.
Ἀμφιαράου 15-17, ΑΘΗΝΑ 104 42

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
Τεῦχος 66ο (43ο) Περίοδος Β'
ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2003

*

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 5,00 €

*

Ἐκδότης - Ὑπεύθυνος σύμφωνα μέ τόν νόμο
Μπινιχάκης Θεόδωρος
25ης Μαρτίου 1 & Ἀναστάσεως
155 61 Χολαργός, τηλ. 210 6519728

*

ISSN 1107-1923

*

Γλωσσική Ἐπιμέλεια
Χρυσάνθη Βυργιώτη
Κωνσταντῖνος Ποταμιᾶνος

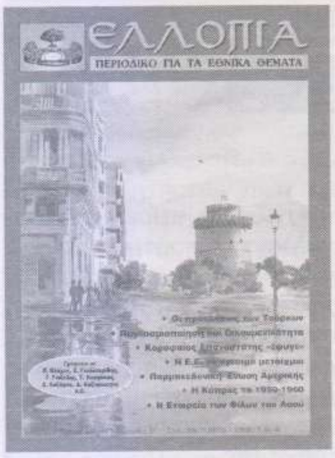
*

Διεύθυνση Ἀλληλογραφίας
Ταχ. Θυρίδα 78035
173 10 Ἅγ. Δημήτριος
Τηλεομοιότυπο (Τ.Ο.Τ.): 210 6519728
e-mail:memfisae@otenet.gr

Σέ αὐτό τό τεῦχος συνεργάσθηκαν:

Βασίλης Βαβουράκης
Παναγιώτης Βλάχος
Χρυσάνθη Βυργιώτη
Σπυρίδων Γεραμάνης
Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης
Νίνα Γκατζούλη
Γρηγόρης Γκιζέλης
Δημήτριος Θεοδωρίδης
Χρυσ. Καραγκούνης
Βασίλειος Καρβουνιάρης
Σαράντος Καργάκος
Ἰσίδωρος Καρδερίνης
Σταῦρος Καρκαλέτσης
Ἀθανασία Κατσικοκέρη
Θανάσης Κιλμπασάνης
Ἀχιλλέας Λαζάρου
Δημήτρης Λαζογιῶργος
Πολύβιος Μαργιᾶς
Ἀργύρης Μητσογιάννης
Θεόδωρος Μπινιχάκης
Φώτης Πλατανίδης
Κωνσταντῖνος Ποταμιᾶνος
Μελίνα Σεραφετινίδου
Βάσος Φτωχόπουλος

- Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ὕλης γίνεται ἀπό Συντακτική Ὁμάδα.
- Τά ἐνυπόγραφα κείμενα δέν ἐκφράζουν κατ' ἀνάγκην τήν ἄποψη τοῦ συνόλου τῆς Συντακτικῆς Ὁμάδας.
- Χειρόγραφα δέν ἐπιστρέφονται.
- Οἱ προβολές βιβλίων, περιοδικῶν καί δραστηριοτήτων τοῦ πατριωτικοῦ χώρου δέν ἔχουν ἐμπορικό χαρακτῆρα.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ 66ου ΤΕΥΧΟΥΣ

Ο Λευκός Πύργος, σύμβολο της Θεσσαλονίκης, του σημαντικωτέρου πνευματικού και οικονομικού κέντρου της Μακεδονίας και της Ευρώπης περιοχής της χερσονήσου του Αίμου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αν κάποιος αναγνώστης της ΕΛΛΟΠΙΑΣ θυμόταν τα προηγούμενα και πρόσφατα εισαγωγικά σημειώματα, θα άξιζε τον κόπο να τα αντιπαραβάλει προς την πραγματικότητα που βιώνουμε, ως Έλληνες πολίτες που επιμένουμε να μένουμε ενεργοί, ή προσπαθούμε τουλάχιστον. Η ΕΛΛΟΠΙΑ συχνά βρέθηκε στην όχι ευχάριστη θέση, να αναλογιστεί εάν τα όσα αποτυπώνονταν στον καθρέπτη της, τα εισαγωγικά της σημειώματα, θα κινδύνευαν να χαρακτηριστούν μίζερα, μεμψίμοιρα ή κινδυνολογικά. Μακάρι να ήταν έτσι. Και μακάρι η ΕΛΛΟΠΙΑ να αποδεικνυόταν υπερβολική, στις εκτιμήσεις της και τις απόψεις της. Έρχεται όμως η ίδια η σκληρή πραγματικότητα να καταδείξει ότι αυτή είναι η Ελλάδα που ζούμε, που ασφαλώς δεν μας ταιριάζει, που αναμφίβολα δεν είναι αυτή που ονειρευόμαστε και θέλουμε να παραδώσουμε στα παιδιά μας. Δυστυχώς για την ΕΛΛΟΠΙΑ και όποια άλλη ταπεινή έπαλξη του Ελληνισμού, η πατρίδα αιμορραγεί.

Η πραγματικότητα δεν μπορεί να αποκρυβεί, η δυσοσμία δεν δύναται να συγκαλυφθεί, τα σκάνδαλα παραείναι πολλά για να "μαζευτούν". Ισχυρά κυβερνητικά στελέχη, μέχρι προ τινος ευνοούμενοι του ίδιου του πρωθυπουργού, παραιτούνται υπό το βάρος των καταιγιστικών αποκαλύψεων. Υπουργοί ζουν βίο πολυτελή που δεν θυμίζει σε τίποτα "σοσιαλιστικό μετασχηματισμό", ανίκανοι να διαχειριστούν τα τεράστια προβλήματα που διογκώνονται. Έχουν δε πολλάκις επισημανθεί, δίχως να επιχειρείται η διαρθρωτική τομή-θεραπεία. Υγεία που νοσεί, εκπαίδευση που πάσχει, οικονομία "για λίγους", ενώ η φτώχεια αγκαλιάζει όλο και περισσότερους Έλληνες και οι "νόμιμοι τοκογλύφοι" (δηλ. οι τράπεζες) τους κτυπούν την πόρτα. Τόσο η κυβέρνηση, όσο και η αντιπολίτευση, δεν πείθουν με τον όποιο πολιτικό τους λόγο, διότι απλά αυτός δεν ανταποκρίνεται στις πρακτικές που υιοθετούν. Σε απλά ελληνικά, υπάρχει ασυμβατότητα λόγων και έργων, οι δε πολιτικές τους εξαγγελίες δεν πείθουν ακόμη και τους πλησιέστερους συνεργάτες τους. Η κυβέρνηση μοιάζει να έχει διαγράψει τον κύκλο της και είναι πράγματι οδυνηρό να βλέπει κανείς υπουργούς και πρωτοκλασάτα στελέχη της να "αναζητούν" λύσεις, ενώ κρατούν δυο δεκαετίες το τιμόνι της χώρας.

Η αξιωματική αντιπολίτευση κάνει από την δική της πλευρά ό,τι μπορεί για να αποδείξει ότι έτσι ακριβώς θα κυβερνήσει και αυτή. Στην οικονομία, στο φλέγον θέμα της λαθρομετανάστευσης, στην ανασφάλεια του λαού, στα ελληνοτουρκικά, παντού πασχίζει να πείσει ότι θα πράξει ομοίως. Καμμία εναλλακτική πρόταση, καμμία νέα ιδέα, παρά οι ίδιες, σκουριασμένες πολιτικές, σε "φανταχτερή" συσκευασία. Ο τόπος όμως δεν χρειάζεται μόνο νέα πρόσωπα, αλλά αυτά να είναι και φορείς νέων πολιτικών, ώστε η χώρα να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις, μαζί με τα παλιά προβλήματα και τις εγγενείς αδυναμίες που συνεχίζει να κουβαλά στην ράχη της.

Δυστυχώς όμως αποτελεί μία θλιβερή διαπίστωση το γεγονός ότι ο ελληνικός λαός, στην μεγάλη του πλειονότητα, παρατηρεί με αδράνεια τα τεκταινόμενα, χωρίς να αντιδρά και να εκδηλώνεται στον βαθμό που θα έπρεπε. Παρά την απάτη του χρηματιστηρίου με την οποία λίγοι ευνοούμενοι του καθεστώτος απέκτησαν αμύθητες περιουσίες, τις ληστείες των τραπεζών με τα πανωτόκια, τις μαζικές απολύσεις εργαζομένων δεν έχουμε γίνει μάρτυρες δυναμικών αντιδράσεων ενάντια στα ανοσιουργήματα των κυβερνώντων και ευνοουμένων τους. Στην καλύτερη των περιπτώσεων κάποιοι από τους θιγόμενους συμπατριώτες μας θα διαδηλώσουν προσωρινά, θα διαμαρτυρηθούν, θα φωνάξουν, αλλά μέχρι εκεί. Ίσως το γεγονός αυτό να οφείλεται στην απουσία ενός οργανωμένου πολιτικού φορέα, ο οποίος θα μπορεί να εκφράζει τα πραγματικά συμφέροντα του λαού και της πατρίδας, ορθώνοντας το ανάστημα στα κόμματα του σαθρού πολιτικού κατεστημένου.

Αντίθετα, εκείνο το οποίο δεν απουσιάζει από την σύγχρονη νεοελληνική κοινωνία, είναι η συστηματική διεργασία αδρανοποίησης και νάρκωσης των εναπομεινάντων υγιών αντανακλαστικών του ελληνικού λαού, στην οποία πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν τα ελεγχόμενα από τους διαπλεκόμενους με την πολιτική εξουσία ΜΜΕ. Με μια συγκροτημένη και ενορχηστρωμένη προσπάθεια μαζικής πλύσης εγκεφάλου και αποπροσανατολισμού αντί να ασχολούνται με τα πραγματικά προβλήματα που απασχολούν τον Έλληνα, προβάλλουν πρότυπα ηλίθια και θέματα εντελώς ανούσια. Πόσο καλύπτονται τα σοβαρά προβλήματα του τόπου όπως η ανεργία, η ερήμωση της υπαίθρου, η υπογεννητικότητα; Αλήθεια, έχει αναρωτηθεί κανείς, αν σήμερα ο μέσος Έλληνας γνωρίζει περισσότερα για την Ελληνική ιστορία και πολιτισμό, για τους ένδοξους ήρωες και τις μεγάλες μορφές του πνεύματος που ανέδειξε η Ελλάδα από ό,τι γνωρίζει για τους πρωταγωνιστές των τηλεσκουπιδιών ή τον κάθε προβαλλόμενο νεόπλουτο;

Ασφαλώς δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητος και ο τελευταίος ανασχηματισμός της κυβέρνησης και οι ανακατατάξεις στο κυβερνών κόμμα, όχι λόγω των αλλαγών που δεν έγιναν στο κυβερνητικό σχήμα όσο λόγω των διαφόρων συζητήσεων τις οποίες προκάλεσε για εξωελλαδικές παρεμβάσεις. Δεν ήταν λίγα τα σχόλια τα οποία έγιναν τόσο εκτός, όσο και εντός των πλαισίων του κυβερνώντος κόμματος σχετικά με παρεμβάσεις του υπερατλαντικού παράγοντα, στην αποπομπή από την θέση του γενικού γραμματέα του κόμματος του μέχρι προ τινος ιθύνοντος νου του κομματικού μηχανισμού Κώστα Λαλιώτη καθώς και οι σαφείς αιχμές που άφησε ο τελευταίος για τον ρόλο της πρεσβείας των ΗΠΑ στην όλη υπόθεση και την έντονη ανταλλαγή δηλώσεων με τον Αμερικανό πρέσβη Τόμας Μίλλερ. Αξίζει να αναφερθεί ότι ακόμα και ο γνωστός μουσικοσυνθέτης Μίκης Θεοδωράκης, ο οποίος έχει κατά το παρελθόν στηρίξει αρκετές φορές τη θέση της κυβέρνησης Σημίτη (βλέπε υπόθεση Οτσαλάν, θέμα αναγραφής θρησκεύματος στις ταυτότητες), προέβη σε δηλώσεις για "εξαμερικανισμό της κυβέρνησης".

Στο πεδίο της εξ ανατολών απειλής και ειδικώτερα όσων αφορά στην τουρκική επεκτατικότητα στο Αιγαίο, είναι πλέον γεγονός αναμφισβήτητο ότι οι προκλήσεις της Άγκυρας έχουν ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Οι παραβάσεις του FIR και οι παραβιάσεις του εθνικού εναερίου χώρου έχουν κυριολεκτικά αυξηθεί φέτος με γεωμετρική πρόοδο, γεγονότα που, αν συνδυαστούν με το σενάριο των τελευταίων τουρκικών στρατιωτικών ασκήσεων στο Αιγαίο περί κατάληψης νήσου καθώς και με την έξοδο του ωκεανογραφικού σκάφους Πίρι Ρέις στο Αιγαίο για διεξαγωγή ερευνών, μεταξύ των οποίων σχεδιαζόταν να είναι και οι νησίδες Καλόγεροι, δεν μπορούν να μας αφήσουν αδιάφορους. Η κορύφωση των τουρκικών προκλήσεων δεν είναι άσχετη με την δυσμενή θέση στην οποία έχει περιέλθει η Τουρκία τόσο στο εσωτερικό της με τις συνεχείς προστριβές της κυβέρνησης Ερντογάν με την κεμαλική στρατιωτική ηγεσία, όσο και στα εξωτερικά της θέματα όσον αφορά στην ψύχρανση των σχέσεων της Άγκυρας με τις ΗΠΑ σε σχέση με τα γεγονότα του Ιράκ και την υποβάθμιση του ρόλου της στους αμερικανικούς σχεδιασμούς. Και είναι βέβαια γνωστό ότι όποτε η "φίλη και σύμμαχος" γειτονική χώρα αντιμετωπίζει κρίσεις στα σοβαρά προβλήματα που την ταλανίζουν, δεν διστάζει να τα διοχετεύσει προς τον εξωτερικό της περίγυρο με πρώτη φυσικά την χώρα μας. Η οποία θα έπρεπε να είχε ενεργήσει διαφορετικά, ώστε να αποτρέψει την εφαρμογή των ρυθμίσεων της νέας δομής του ΝΑΤΟ που προβλέπουν μεταξύ άλλων και την εγκατάσταση του αεροπορικού στρατηγείου της νότιας πτέρυγας της συμμαχίας στην Σμύρνη, στο οποίο και θα υπάγεται και το 7ο Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων που βρίσκεται στην Λάρισα, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται μελλοντικά για τον επιχειρησιακό έλεγχο του Αιγαίου.

Όσο και να θέλουμε να χαμογελάσουμε, τα προβλήματα του τόπου δεν μας το επιτρέπουν. Η ύπαιθρος εξακολουθεί να ερημώνει, η ανεργία να μεγαλώνει, η λαθρομετανάστευση να συνεχίζεται ανεξέλεγκτη, τα μεγαλοσυμφέροντα να βασιλεύουν και η διαχείριση διαδικαστικών λειτουργιών (βλέπε σύνοδος κορυφής Χαλκιδικής) και άλλα παρεμφερή διαφημίζονται ως "εθνικές επιτυχίες". Αλήθεια, εκεί κρίνεται η αξιοπιστία και η ποιότητα ενός κράτους; Στα της διαχείρισης ή στα της ουσίας; Ποιος από εμάς δικαιούται να δηλώνει υπερήφανος; Είμαστε σε άνοδο ή συνεχίζεται η πτώση εννοιών, αξιών, ιδανικών;

Είμαστε η μόνη χώρα παγκοσμίως που ο εθνικός της χώρος (εναέριος και θαλάσσιος) είναι διάτρητος σε καθημερνή βάση. Είμαστε το μόνο κράτος που συνδιαλέγεται με τον σφετεριστή της αυθυπαρξίας του, τον γενοκτόνο γείτονα που κατέχει (Κύπρος) ή επιβουλεύεται (Αιγαίο) εθνικό χώρο. Είμαστε το μόνο κράτος παγκοσμίως που υπερηφανεύεται (ιδέ πρόσφατες καταχωρήσεις ελληνικού υπουργείου παιδείας στον τύπο) διότι το 60% των παιδιών μας σπουδάζουν δίχως κανείς να αναρωτιέται πόσα απ' αυτά φοιτούν στο εξωτερικό και ποια απώλεια Ελλήνων νέων ανθρώπων δημιουργείται. Επί πλέον η χωρίς προγραμματισμό και σχεδιασμό εκπαίδευση έχει ως αποτέλεσμα την σώρευση στρατιών λειψών επιστημόνων και αυριανών ανέργων, προς δόξα ενός στρεβλού μοντέλου ανάπτυξης.

Οι αλλαγές, που απαιτούνται, δεν πρέπει να είναι φιλολογικού τύπου. Από ευχολόγια έχει γεμίσει αποπνικτικά ο πολιτικός και εθνικός μας βίος. Αλλαγές ουσίας μπορούν να γίνουν; Και από ποιο πολιτικό φορέα, ποια κοινωνική δύναμη; Ο γηρασμένος (κυριολεκτικά και μεταφορικά) ελλαδικός πολιτικός κόσμος έχει αυτοεξαντληθεί, ανακυκλούμενος στα ίδια αδιέξοδα. Υπάρχουν όμως, όπως παντού και πάντα, οι φωτεινές εξαιρέσεις. Είναι η μόνη ελπίδα για ένα αξιοπρεπές αύριο, αχτίδα φωτός, που, αν αποδειχθεί αναλαμπή και προσλάβει διάρκεια, θα μπορέσει σε βάθος χρόνου ο Ελληνισμός να δημιουργήσει προϋποθέσεις επιβίωσης και ενδεχομένως αναγέννησης.

Η χώρα εισέρχεται οσονούπω σε προεκλογική τροχιά και οι επερχόμενες εξελίξεις θα είναι καθοριστικές, αφού είμαστε σε κοινωνικό και εθνικό μεταίχμιο. Ας αναλογιστούμε λοιπόν τα ατομικά και συλλογικά μας χρέη. Ας λειτουργήσουμε ως ΠΟΛΙΤΕΣ και όχι ως καταναλωτές. Ας φανούμε μεγάθυμοι και όχι μικρόψυχοι. Και τέλος, ας σκεφτούμε πολύ σοβαρά αν θέλουμε, στην εποχή της πολτοποίησης και ισοπέδωσης που επελαύνει, ο τόπος μας να συνεχίσει να λέγεται Ελλάδα. ΟΣΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ...

ΔΙΚΗ ΟΤΣΑΛΑΝ:
Αθώοι για όλες τις κατηγορίες

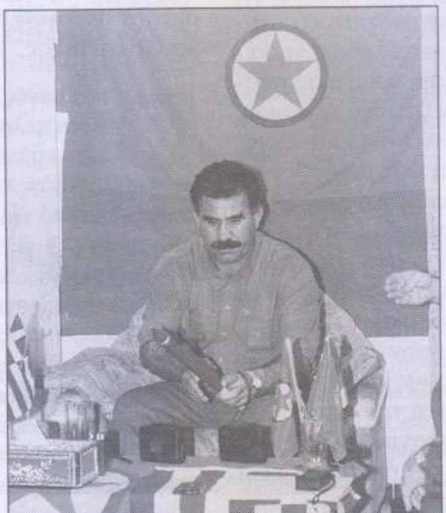
Της Αθανασίας Κατσικοκέρη-Φωτιάδη
Δικηγόρος

Η παραπομπή των 13 στο εδώλιο του κατηγορούμενου ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της Αθήνας έληξε στις 27.6.2003 – ύστερα από 33 ημέρες, άρχισε στις 26.5.2003 – με την αθώωση όλων των κατηγορούμενων για όλες τις κατηγορίες.

Ο Αντώνης Ναξάκης, η Αϊφέρ Καγιά (Ροζαρίν) και ο Γιανκάρ Τζενκίζ (Πύρρος) παραπέμφθηκαν με το άρθρο 140 του ποινικού κώδικα που έχει ως εξής:

«Όποιος με πράξεις εχθρικές, που η κυβέρνηση δεν τις εγκρίνει ή με μηχανορραφίες εκθέτει με πρόθεσή του το Ελληνικό κράτος ή κάποιο σύμμαχό του σε κίνδυνο πολέμου ή εχθροπραξιών, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν εξ αιτίας αυτών ξέσπασε πραγματικά πόλεμος ή άρχισαν οι εχθροπραξίες τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών».

Το άρθρο 140 ανήκει στο δεύτερο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα που αναφέρεται στην «ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ», η πραγματική κατηγορία που βάραινε δηλαδή τους κατηγορούμενους και μάλιστα το βασικό κατηγορούμενο – όντας αρχιπλοίαρχος του Πολεμικού Ναυτικού ε.α.– Αντώνη Ναξάκη ήταν αυτή του «προδότη». Οι άλλοι κατηγορούμενοι Δημήτρης Καραγιώργος (αρχιφύλακας της ΕΛ.ΑΣ), Γιώργος Μαγγίνας (αρχιφύλακας της ΕΛ.ΑΣ, αποσπασμένος στην ΕΥΠ), Ζήσης Πεχλιβανούδης (ο πιλότος του αεροσκάφους που έφερε τον Οτσαλάν στην Ελλάδα), Γεώργιος Μαύρος (υπάλληλος της ναυλώτριας εταιρείας), Ευάγγελος Στεργιόπουλος (εκπρόσωπος της ναυλώτριας εταιρείας), Αντώνης Συμιγδαλάς (εκπρόσωπος της αεροπορικής εταιρείας Aegean Aviation LTD) βαρύνονταν με την κατηγορία της άμεσης συνέργειας στην προδοσία της χώρας και τέλος ο Οτσαλάν, ο κορυφαίος της δραματικής αυτής δίκης, βαρυνόταν με την κατηγορία της παράνομης εισόδου στη χώρα (πλημμέλημα) με ένα ειδικό ποινικό Νόμο του 1975/1991 περί αλλοδαπών, ως να επρόκειτο για τον τελευταίο λαθρομετανάστη αυτής της χώρας και οι δυο γυναίκες που τον φιλοξένησαν στο σπίτι τους, η συγγραφέας Βούλα Δαμιανάκου και η Ελένη Βασιλοπούλου.

Ο Οτσαλάν κατά τη συνάντησή του με τους Έλληνες βουλευτές και δημοσιογράφους στην κοιλάδα Μπεκάα το 1996

Η ακροαματική διαδικασία επιβεβαίωσε την παράλογη δίωξη, με τις κακουργηματικές κατηγορίες των κατηγορουμένων. Αρχίζοντας από τον ερχομό του Οτσαλάν στην Ελλάδα, ότι χαρακτηρίστηκε ως «αιτία πολέμου» από την Τουρκία – πράγμα που δεν συνέβη ποτέ –, συνεχίζοντας σύμφωνα με το πόρισμα του εισαγγελέα το 1999 ότι ο λαός της Τουρκίας κατελήφθη από «ψύχωση, αναβρασμό και έξαψη», «από μένος δηλαδή, από διάθεση για διάπραξη εχθροπραξιών σε βάρος της Ελλάδος», πράγμα που επίσης δεν συνέβη, αλλά ούτε μας ενδιαφέρει, πολύ περισσότερο δ, τη δικαιοσύνη και τα δικαστήρια, πότε έχει «ψυχώσεις» ο τουρκικός λαός, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η δίωξη έθεσε επικίνδυνα νομικά επιχειρήματα και το ποινικό δίκαιο τέθηκε σαν ο αποδέκτης της εκτόνωσης της πολιτικής κρίσης για την κυβέρνηση Σημίτη, μετά την παράδοση του Οτσαλάν στην Τουρκία. Το παράλογο δε της κακουργηματικής δίωξης στο πρόσωπο του Αντώνη Ναξάκη και των λοιπών συγκατηγορουμένων του, ότι δηλαδή έφερε τον Οτσαλάν στην Ελλάδα είναι πράξη «εχθρική» και το έκανε με σκοπό να εκθέσει την πατρίδα του σε κίνδυνο πολέμου ή εχθροπραξιών, ενώ ο ίδιος ο Οτσαλάν παραπέμφθηκε μόνο για την παράνομη είσοδο, δηλαδή το πλημμέλημα και όχι το κακούργημα, όπως απαιτεί η ποινική διάταξη γι' αυτόν που με πρόθεση εκθέτει το Ελληνικό κράτος με οποιεσδήποτε ενέργειες σε κίνδυνο αντιποίνων με ξένο κράτος (εν προκειμένω την Τουρκία!!!). Αλήθεια, ποιος θα φανταζόταν ότι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ο ερχομός του Οτσαλάν στην Ελλάδα ως πράξη «εχθρική»!!!

Η αποδεικτική διαδικασία ήταν συγκλονιστική και οι μάρτυρες κατηγορίας μετατρέπονταν σε μάρτυρες υπεράσπισης των κατηγορουμένων αποκλείοντας κατηγορηματικά ότι ενήργησε με δόλο ο Αντώνης Ναξάκης, ώστε να εκθέσει την πατρίδα του σε κίνδυνο, και ότι δεν ήταν πράξη «εχθρική» το ότι έφερε τον Οτσαλάν στην Ελλάδα, για να φθάσουμε στην κατάθεση του Θ. Πάγκαλου ότι

Διαδήλωση Κούρδων στην Αθήνα το 1993, για υποστήριξη της Ελλάδος στο Σκοπιανό

Πορεία λόχου ανταρτών του P.K.K. στο Β. Κουρδιστάν το 1997

«άλλοι έπρεπε να κάθονται στο εδώλιο του κατηγορουμένου (εννοούσε την κυβέρνηση) και όχι αυτοί που δικάζονται σήμερα».

Η αποδεικτική διαδικασία είχε σαν αποτέλεσμα την αποκάλυψη της σκοπιμότητας αυτής της ποινικής δίκης, που προσπαθούσε να συγκαλύψει, πάση θυσία, τις ευθύνες για την τραγική πορεία του Κούρδου ηγέτη μετά την είσοδό του και την ελάχιστη παραμονή του στην Ελλάδα, το ταξίδι στην Κένυα και την παράδοσή του στους Τούρκους. Κι αυτό επιχειρήθηκε επιμελώς στις καταθέσεις των τότε υπουργών της κυβέρνησης και του γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου κ. Κοσμίδη, που διαχειρίζονταν την κρίση· όταν έφθαναν στο κεφάλαιο της Κένυας αρνούνταν επιμόνως να αναφέρονται σ' αυτό είτε προφασιζόμενοι ότι αυτό είναι εκτός κατηγορητηρίου και άρα εκτός θέματος, και άλλοτε ότι η αποστολή τους έληγε, μέχρι που επιβιβάσθηκε στο αεροπλάνο ο Κούρδος ηγέτης για το μοιραίο ταξίδι προς την Κένυα.

Η απαλλακτική πρόταση του εισαγγελέα Νίκου Σεϊντή: «Να απαλλαγούν όλοι οι κατηγορούμενοι για όλες τις κατηγορίες», ήρθε σαν επισφράγιση της κατάρρευσης του κατηγορητηρίου κατά τη διάρκεια της δίκης ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της Αθήνας και όχι μόνο, ενώ κράτησε ψηλά την ηθική και αξιοπρέπεια αυτού του ίδιου του θεσμού του Εισαγγελέα, όπως το έκαναν οι προκάτοχοί του Δελαπόρτας και Σαρτζετάκης.

Με τον απλό αλλά νομικά θεμελιωμένο λόγο του στις διατάξεις του ποινικού κώδικα, με σεμνότητα αλλά και με αδιαμφισβήτητη ορθότητα των επιχειρημάτων του, μας ενέπνευσε και μας δίδαξε, έδειξε την ικανοποίησή του και την περηφάνια του όταν τόνισε ότι το άρθρο **140 του Π.Κ.**, που αναφέρεται στην προδοσία της χώρας είναι **ανενεργό**, ότι όσο και αν έψαξε τη νομολογία και τις νομικές πηγές δεν μπόρεσε να βρει τίποτα σχετικό, και τούτο διότι ο Έλληνας αγαπάει την πατρίδα του, είναι φιλόπατρις. Αναφερόμενος στον Αντώνη Ναξάκη είπε ότι είναι ένας άνθρωπος με μεγάλη πολιτική και στρατιωτική δράση, άριστος γνώστης του κουρδικού ζητήματος, στενός φίλος του Οτσαλάν, όπως αποδείχτηκε, κι όταν κλήθηκε σε μια δύσκολη στιγμή που κινδύνευσε η ζωή του Κούρδου ηγέτη να τον βοηθήσει, στάθμισε μεταξύ της διαφύλαξης του υπέρτατου δικαιώματος της ζωής και της παραβίασης του Νόμου που απαγόρευε την είσοδο σε κάποιον ξένο πολίτη χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, και φυσικά αποφάσισε να ταχθεί υπέρ της διαφύλαξης του υπέρτατου δικαιώματος της ζωής και έτσι έφερε τον Οτσαλάν στην Ελλάδα. Όσον αφορά δε στο άρθρο 140 ΠΚ, ουδόλως στοιχειοθετείται και ως προς τα πραγματικά περιστατικά δεν προέκυψε κίνδυνος εχθροπραξιών (ή διακινδύνευση που απαιτεί το άρθρο), διότι η μεταφορά και η ελάχιστη παραμονή του Οτσαλάν στην Ελλάδα έγινε με μεγάλη μυστικότητα και δεν διέρρευσε το παραμικρό προς τα έξω. Ο κ. Εισαγγελέας έδειξε, με τρόπο σαφή, ότι πρέπει να διερευνηθεί το σκοτεινότερο σημείο που προέκυψε από την αποδεικτική διαδικασία, αφού ο τότε διοικητής της ΕΥΠ κ. Σταυρακάκης είχε ενημερώσει από τις 8 το πρωί στις 29.1.99 τους υφιστάμενούς του για τη λήψη «δρακόντειων μέτρων αποτροπής εισόδου του Οτσαλάν στην Ελλάδα», άρα, έπρεπε όλοι οι μηχανισμοί του κράτους να ενεργοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση, αντ' αυτού όμως, υπήρξε αποσυντονισμός όλων των αρμοδίων υπηρεσιών ΕΥΠ, ΕΛΑΣ κ.λπ. τη συγκεκριμένη μέρα.

Η αθωωτική απόφαση του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της Αθήνας ελήφθη κατά πλειοψηφία (4 ένορκοι υπέρ, τρεις τακτικοί δικαστές κατά).

Οι **λαϊκοί δικαστές** – οι ένορκοι – (τέσσερις τον αριθμό) ζήτησαν την απαλλαγή όλων των κατηγορουμένων από όλες τις κατηγορίες. Τιμής ένεκεν, θα αναφερθώ σε καθένα ξεχωριστά με τα ονόματά τους, την κ. **Ελένη Ξαγοράκη**, την κ. **Αλεξάνδρα Φακιόλα**, τον κ. **Ιωάννη Ηλιόπουλο**, τον κ. **Λεωνίδα Ζαρκάδα** που έσωσαν την τιμή και την αξιοπρέπεια των Ελλήνων και όχι μόνο και τίμησαν τον θεσμό του **λαϊκού δικαστή**.

Οι τρεις τακτικοί δικαστές οι οποίοι μειοψήφισαν, ζήτησαν να κηρυχθούν ένοχοι όλοι οι κατηγορούμενοι (πλην της συγγραφέως κ. Δαμιανάκου, της κόρης της και του Οτσαλάν) κατά επιτρεπτή μεταβολή του κατηγορητηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 141 ΠΚ αντί του άρθρου 140 ΠΚ.

Το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο της Αθήνας με την **αθωωτική του απόφαση** ανοίγει ένα δρόμο συμπόρευσης μεταξύ του ελληνικού και του κουρδικού λαού και αυτό πρέπει ο καθένας από εμάς να το κατανοήσει κάνοντάς την εφαλτήριο για νέους κοινούς αγώνες στην υπόθεση της Ελευθερίας και της Δικαίωσης του κουρδικού λαού. ■

ΒΑΛΚΑΝΙΑ:
Ηρεμία πριν από τη θύελλα;

Του Αργύρη Μητσογιάννη
Διεθνολόγου-Στρατιωτικού Αναλυτή

Τα τελευταία δυο χρόνια, ύστερα από τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και τις πολεμικές επιχειρήσεις τις οποίες διεξήγαγαν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους εναντίον του Αφγανιστάν και του Ιράκ, έχουν στρέψει το ενδιαφέρον των διεθνών εξελίξεων στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, απομακρύνοντας σε μεγάλο βαθμό το ενδιαφέρον από τις εξελίξεις στα Βαλκάνια. Μετά την Συμφωνία της Οχρίδας, η οποία πριν από δυο χρόνια τερμάτισε τις συγκρούσεις μεταξύ Σλάβων και Αλβανών, οι οποίες ξέσπασαν κατά την διάρκεια του 2001, έχει επικρατήσει στη Χερσόνησο του Αίμου μια κατάσταση στασιμότητας η οποία, κάθε άλλο παρά καθησυχαστική είναι. Αντίθετα, πληθαίνουν οι ενδείξεις για περαιτέρω αποσταθεροποίηση της περιοχής.

Με όχημα τους πολυάριθμους αλβανικούς πληθυσμούς και ύστερα από την αποχώρηση των σερβικών δυνάμεων από το Κοσσυφοπέδιο αλλά και την αδυναμία των Σκοπίων να καταστείλουν την ένοπλη δράση των Αλβανών αυτονομιστών, οι θιασώτες της δημιουργίας της Μεγάλης Αλβανίας ετοιμάζονται για ένα νέο κύκλο δράσης, όπως φανερώνουν οι συνεχιζόμενες τρομοκρατικές ενέργειες στο Κοσσυφοπέδιο σε βάρος των λίγων εναπομεινάντων Σέρβων όσο και επανειλημμένες ταραχές ανάμεσα σε Σλάβους και σε Αλβανούς στο κράτος των Σκοπίων. Μάλιστα, οι ανησυχίες για τις εξελίξεις στα Βαλκάνια γίνονται πιο έντονες από την αποδυνάμωση του σερβικού παράγοντα στην περιοχή και από την αντικατάσταση της Νέας Γιουγκοσλαβίας με τη χαλαρή συνομοσπονδία Σερβίας-Μαυροβουνίου και τις ολοένα και εντεινόμενες αποσχιστικές τάσεις του Μαυροβουνίου.

Αυτό που, ωστόσο, είναι επί πλέον ανησυχητικό, είναι το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για τη δημιουργία ερεισμάτων στην περιοχή, στα πλαίσια της «νέας» φιλοαμερικανικής Ευρώπης και της προσπάθειας διαίρεσης της Γηραιάς Ηπείρου καθώς και της περαιτέρω ενίσχυσης της κυρίαρχης παρουσίας τους στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Σε αυτή τη λογική, εκτός από τον προσεταιρισμό των νέων της νατοϊκών συμμάχων, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, η Ουάσιγκτον δεν θα κακόβλεπε τη δημιουργία μιας ελεγχόμενης «Μεγάλης Αλβανίας» όσο και ενός ανεξάρτητου Μαυροβουνίου, που θα μπορούν να παράσχουν νέες βάσεις ελλιμενισμού του έκτου στόλου. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει ίσως να αναχθούν τόσο οι προσπάθειες αναβάθμισης των σχέσεων των ΗΠΑ με το Μαυροβούνιο όσο και η προκλητική ανοχή της Ουάσιγκτον στις διάφορες αλβανικές ένοπλες ομάδες, τις οποίες επιμελώς αποφεύγει να χαρακτηρίσει ως τρομοκρατικές, παρά την περίφημη εκστρατεία κατά της τρομοκρατίας.

Στο Κοσσυφοπέδιο πληθαίνουν οι ενδείξεις ότι επίκειται η μονομερής ανακήρυξη ανεξαρτησίας της επαρχίας από την πλευρά των Αλβανών, οι οποίοι διαθέτουν τη δική τους διοικητική οργάνωση (πρόεδρο, κυβέρνηση, κοινοβούλιο, δυνάμεις ασφαλείας). Η προοπτική αυτή ενισχύεται από την ανοχή στην πολιτική εκδίωξης και των τελευταίων σερβικών πληθυσμών, όσο και από την παράταση της αβεβαιότητας για το τελικό καθεστώς της επαρχίας, το οποίο ενισχύει τη θέση των Αλβανών.

Η αποχώρηση των Σέρβων από το Κόσσοβο, συν τοις άλλοις, άφησε ελεύθερο το πεδίο δράσης των Αλβανών στο κράτος των Σκοπίων, οι οποίοι αποτελούν τη πλειονότητα στις δυτικές και βόρειες περιοχές της χώρας. Έχοντας με το μέρος τους τον δημογραφικό τους δυναμισμό και την ανοχή του δυτικού παράγοντα, οι Αλβανοί των Σκοπίων έφεραν την ΠΓΔΜ στο χείλος της αποσύνθεσης. Η Συμφωνία της Οχρίδας το καλοκαίρι του 2001 ύστερα από παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας απέτρεψε την διάλυση του κρατιδίου αναγκάζοντας ωστόσο τους Σλάβους να προβούν σε σημαντικές παραχωρήσεις σε θέματα αυτοδιοίκησης και γλώσσας στην αλβανική κοινότητα, εξέλιξη η οποία συντελεί στην μετατροπή της ΠΓΔΜ από «εθνικό» κράτος των «Σλαβομακεδόνων» σε πολυεθνικό, με την αναβάθμιση του αλβανικού παράγοντα από μειονότητα σε συστατική εθνότητα του κράτους. Θεωρώντας αυτή την εξέλιξη ως ένα ενδιάμεσο στάδιο, οι Αλβανοί των Σκοπίων απαιτούν πλέον όλο και πιο έντονα τον περαιτέρω διαχωρισμό τους από τους Σλάβους και την μετατροπή του κράτους σε ομοσπονδία δυο συστατικών τμημάτων (Αλβανικό, Σλαβικό) και τελικά στην διάσπασή του, με απώτερο σκοπό την ένωση του δυτικού τμήματός της ΠΓΔΜ σε μια «Μεγάλη Αλβανία». Μια προοπτική η οποία αρχίζει και εξετάζεται σοβαρά πλέον και από τους Σλάβους, όπως φαίνεται και από προτάσεις που έχουν διατυπώσει μέλη της Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών των Σκοπίων άλλα και από πρόσφατο δημοσίευμα του πρώην πρωθυπουργού της χώρας Λιούπτσο Γκεοργκιέφσκι, οι οποίοι, φοβούμενοι τη δημογραφική υπεροχή του αλβανικού έναντι του σλαβικού στοιχείου, αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο αυτό ως μια ρεαλιστική εξέλιξη. Ένα ενδεχόμενο το οποίο ασφαλώς δεν αφήνει αδιάφορη τη Βουλγαρία, η ο-

ποία και εποφθαλμιά τις περιοχές που πλειοψηφούν οι σλαβικοί πληθυσμοί, τους οποίους θεωρεί ως ομοεθνείς της.

Βεβαίως, οι παραπάνω εξελίξεις δεν μπορούν και δεν πρέπει να αφήσουν αδιάφορη την Ελληνική εξωτερική πολιτική για το ενδεχόμενο αναζωπύρωσης των αλβανικών διεκδικήσεων στα γειτονικά της κράτη, οι οποίες —ας μην ξεχνάμε— περιλαμβάνουν και εδάφη του βορειοδυτικού ελλαδικού χώρου. Ακόμα, η αναβάθμιση του βουλγαρικού παράγοντα στην περιοχή, με τις ευλογίες της πέραν του Ατλαντικού υπερδύναμης, καθώς και η ενδεχόμενη ευνοϊκή στάση των ΗΠΑ στο θέμα του ονόματος των Σκοπίων σε αντάλλαγμα της συμφωνίας μη έκδοσης Αμερικανών υπηκόων στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, αποτελούν επί πλέον ανησυχητικούς παράγοντες για τα Ελληνικά εθνικά συμφέροντα στα Βαλκάνια.

Απάντηση στην εφημερίδα «Ομόνοια» που εκδίδεται στη Βόρειο Ήπειρο

Οι Βορειοηπειρώτες αδελφοί μας δικαιούνται **να έχουν ΟΛΑ τα δικαιώματα** που έχουν οι Έλληνες πολίτες, χωρίς καμμιά διάκριση, χωρίς καμμιά έκπτωση. Επομένως, είναι καθήκον της ελληνικής πολιτείας να επιλέξει έναν από τους πολλούς διαδικαστικούς τρόπους για να τους τα αποδώσει.

Είναι αλήθεια ότι, ως σήμερα, υφίστανται κατά περίπτωση δυσμενείς διακριτικές μεταχειρίσεις, γεγονός που πληγώνει το φιλότιμό τους, καθώς έχουν σωρεύσει στη ζωή τους τις βαρύτατες συνέπειες που επλήρωσαν επί έτη στο αλβανικό καθεστώς ως Έλληνες. Οι Αλβανοί τους αντιμετώπιζαν ως Έλληνες και οι Ελλαδίτες τους αντιμετωπίζουν ως... Αλβανούς!

Υπό τα δεδομένα αυτά, το αίτημα των Βορειοηπειρωτών να τους δοθεί η ελληνική ιθαγένεια είναι απολύτως κατανοητό. Η Πολιτεία, εν προκειμένω, οφείλει να δει συνολικά το πρόβλημα. Αν δοθεί σήμερα η υπηκοότητα στα πλαίσια μιας διμερούς συμφωνίας με την Αλβανία για διπλή υπηκοότητα που θα κυρωνόταν με νόμο από τα δυο κοινοβούλια, καμιά εμπιστοσύνη δεν μπορεί να δείξει κανείς στην αλβανική πλευρά, η οποία αύριο δεν εμποδίζεται να αλλάξει άποψη για χίλιους λόγους και να καλέσει τους διπλής υπηκοότητας πολίτες της να επιλέξουν τη μία από τις δύο. Σ' αυτή την περίπτωση, είναι βέβαιο ότι άπαντες οι Βορειοηπειρώτες για χίλιους λόγους θα επιλέξουν την ελληνική. Όμως αυτό θα σήμαινε και τον εκούσιο τελικά αυτοξεριζωμό του Ελληνισμού από τη Βόρειο Ήπειρο προς μέγιστη χαρά των Αλβανών.

Γι' αυτό, το ενδεδειγμένο είναι να δώσουμε στους Βορειοηπειρώτες ΟΛΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΠΟΛΙΤΗ, δηλαδή και αυτά της κατάληψης δημοσίων θέσεων και αξιωμάτων, χωρίς τη νομοτυπική μορφή της υπηκοότητας.

Σ. ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ
Αθήνα, 12.6.2003

ΕΡΩΤΗΣΗ
Για τους Υπουργούς Εξωτερικών και Εσωτερικών

Ξαφνικά ομολογείται (δηλώσεις εκπροσώπου ΥΠΕΞ, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 10.6.2003) κυβερνητική πρόθεση για εισαγωγή σκοπιανής μειονότητας στην Ελλάδα με επιχείρημα τις... ανθρωπιστικές ευαισθησίες.

Οι υπέρ των οποίων το προαγγελλόμενο μέτρο, έφυγαν από την Ελλάδα στη διάρκεια του εμφύλιου ως Έλληνες και ζητούν να επιστρέψουν στην Ελλάδα ως Σλάβοι.

Η Ελλάς δεν έχει την πολυτέλεια να κάνει εισαγωγή μειονότητας και μάλιστα εχθρικά διακείμενης, όπως αποδεδειγμένα είναι αυτή των Σκοπίων. Επιτέλους, δεν υπάρχει κανένα προηγούμενο κράτους το οποίο να έχει κάνει ως σήμερα εισαγωγή μειονότητας.

Γιατί αυτή η πρεμούρα; Μας πιέζουν κάποιοι, για ποιό λόγο και γιατί να υποκύπτουμε εις πάσαν πίεσιν και εις πάσαν ζήτησιν;

ΟΙ ΕΡΩΤΩΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ
Σ. ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ
Κ. ΣΠΥΡΙΟΥΝΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ (ΠΑ.ΣΥ.Β.Α.)
Ζωοδόχου Πηγῆς 7, Τ.Θ. 4185, Ἀθήνα 106 78
Τηλ.: 210-3839546, Τηλεομ.: 210-3845653

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ (Σ.Φ.Ε.Β.Α.)

Ἀθήνα, 10.6.2003

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἐδῶ καί πολλά χρόνια ἀγωνιζόμαστε, μέ τίς μικρές μας δυνάμεις, γιά τήν κατίσχυση τῶν δικαίων καί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ἀγαπητῶν Ἑλλήνων ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Οἱ ἀγῶνες τῆς Σ.Φ.Ε.Β.Α. καί τοῦ ΠΑ.ΣΥ.Β.Α., κάτω ἀπό τήν φωτεινή καθοδήγηση τοῦ Ἐθνάρχη τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ, ἀειμνήστου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης κυροῦ ΣΕΒΑ-ΣΤΙΑΝΟΥ, εἶναι εὐρύτατα γνωστοί καί στούς Ἑλλαδῖτες καί στούς Βορειοηπειρῶτες, ἀλλά καί ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος μας. Αὐτοί, λοιπόν, οἱ ἀσταμάτητοι καί, πρό παντός, ἀνιδιοτελεῖς ἀγῶνες, ὅπως καί ἡ πέρα γιά πέρα εἰλικρινής ἀγάπη μας πρός τούς Βορειοηπειρῶτες ἀδελφούς, μας δίνουν, νομίζουμε, τή δυνατότητα **νά διατυπώσουμε τήν ἄποψη καί τήν θέση μας γιά τό θέμα τῆς διπλῆς ὑπηκοότητας, πού πρόσφατα ἔχει ἀποκορυφωθῆ**.

Μετά ἀπό ἀλλεπάλληλες συσκέψεις τῶν μελῶν μας, τέθηκαν μπροστά μας κάποιοι προβληματισμοί, τούς ὁποίους καί καταθέτουμε μαζί μέ τήν ἀγωνία μας γιά τό μέλλον τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἔτσι:

α) Ἐάν ἡ Ἀλβανία, πού εἶναι γνωστή γιά τήν κακοπιστία καί τόν μισελληνισμό της, σέ κάποια στιγμή ἀποφασίση νά ἀφαιρέση ἀπό τούς Βορειοηπειρῶτες τήν ἀλβανική ὑπηκοότητα, ἀφοῦ, πλέον, θά ἔχουν λάβει τήν ἑλληνική ὑπηκοότητα, δέν θά κινδυνεύουν οἱ ἀδελφοί μας **νά χάσουν ὄχι μόνο τά δικαιώματά τους μέσα στή χώρα, ἀλλά καί αὐτήν τήν πατρογονική τους γῆ;**

β) **Δέν θά ἀδειάση, ὁριστικά πλέον, ἡ Βόρειος Ἤπειρος**, ἀφοῦ εἶναι σχεδόν βέβαιο, ὅτι **οἱ Βορειοηπειρῶτες ἔχοντας πάρει τήν ἑλληνική ὑπηκοότητα, θά μετακομίσουν στήν Ἑλλάδα**;

γ) Δέν εἶναι ὑπαρκτός ὁ κίνδυνος καί **οἱ περιβόητοι «Τσάμηδες» νά παρουσιασθοῦν —μέ πλαστά στοιχεῖα— σάν Ἕλληνες καί νά πάρουν κι αὐτοί τήν ἑλληνική ὑπηκοότητα**; Τό ζήτημα αὐτό χρειάζεται **ἔντονα νά προβληματίση τήν ἡγεσία τῶν Βορειοηπειρωτῶν** (τῶν ἐν Ἑλλάδι καί Βορείῳ Ἠπείρῳ), **πρό παντός**, ὅμως, **τήν Ἑλληνική Πολιτεία**, πού μέ κανένα τρόπο δέν πρέπει να πέση στήν παγίδα τοῦ νά ἀμνηστεύση τά ἀνήκουστα ἐγκλήματα τῶν «Τσάμηδων» εἰς βάρος τοῦ λαοῦ τῆς Θεσπρωτίας, κατά τά χρόνια τῆς ἰταλογερμανικῆς Κατοχῆς (1941-1944).

Δέν θέλουμε δέ νά πιστέψουμε αὐτό πού εὐρέως διαδίδεται: Ὅτι, δηλαδή, ἡ ἑλληνική κυβέρνηση φέρεται ἀποφασισμένη νά ἐνδώση στό αἴτημα γιά τήν διπλῆ ὑπηκοότητα, προκειμένου μέ τήν ψῆφο τῶν Βορειοηπειρωτῶν νά κερδίση καί πάλι τίς προσεχεῖς ἐθνικές ἐκλογές. Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι **αὐτό δέν θέλουμε νά τό πιστέψουμε**. Ἄν, ὅμως, παρ' ἐλπίδα, οἱ ἀνωτέρω διαδόσεις γίνουν πραγματικότητα, τότε τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Βορείου Ἠπείρου διαγράφεται ζοφερό, ἀφοῦ ἡ ἡγεσία τῆς χώρας θυσιάζει τό ἐθνικό συμφέρον στόν βωμό τῶν μικροκομματικῶν ὑπολογισμῶν...

Αὐτά, σέ γενικές γραμμές, εἴχαμε νά καταθέσουμε. Καί τό κάνουμε μέ ἀγωνία καί πόνο, γιατί οἱ καιροί εἶναι κρίσιμοι. Βέβαια, μπορεῖ, μελλοντικά, ἄν καί ἡ Ἀλβανία γίνη μέλος τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης, νά ἀλλάξουν οἱ σημερινές συνθῆκες. Ἀλλά αὐτό ἀνήκει στό μέλλον πού εἶναι ἀβέβαιο καί, φυσικά, ἄγνωστο. Τώρα ἔχουμε μπροστά μας τό παρόν, πού μᾶς καλεῖ σέ ἀγῶνα συνεχῆ καί ἐπίμονο, προκειμένου **νά μή μπῆ ταφόπετρα στό Βορειοηπειρωτικό καί μάλιστα ἀπό τά δικά μας χέρια**...

Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης Ἀνδρέας
Πρόεδρος ΠΑ.ΣΥ.Β.Α.

Νέα ἀπό τήν Αὐστραλία

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ τοῦ Δημ. Θεοδωρίδη

—Οἱ ἰθαγενεῖς μηνύουν τήν Βρεταννία—

Ἀποζημιώσεις θά διεκδικήσουν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας ἀπό τούς Βρεταννούς γιά ὅσα ἔκαναν τό 1788, ὅταν οἱ λευκοί ἄποικοι τούς ἔδιωξαν μέ τήν βία ἀπό τίς πατρογονικές τους ἑστίες.

Οἱ Ἀμπορίτζινες τοῦ Σύδνεϋ ἀνακοίνωσαν ὅτι ἀνέθεσαν σέ δικηγόρους τοῦ Λονδίνου νά καταθέσουν τήν σχετική μήνυση ἐναντίον τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως. Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὁ βρεταννικός θρόνος μηνύεται «γιά τήν συστηματική ἐξόντωση» τῶν ἰθαγενῶν.

Οἱ ἰθαγενεῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ τότε ἐκπρόσωπος τῆς Βρεταννίας, Κυβερνήτης τῆς Ν.Ν.Ο. (Σύδνεϋ) Φίλιπ, ἀγνόησε τήν ἐντολή τῆς κυβερνήσεώς του νά συνάψει συνθήκη μέ τούς Ἀμπορίτζινες. Παράλληλα, ἡ σημερινή κυβερνήτης τῆς Ν.Ν.Ο., Μαρί Μπασίρ, θά στείλει ἐπιστολή στήν Βασίλισσα Ἐλισάβετ, στήν ὁποία θά εἰσηγεῖται νά ζητήσει συγγνώμη ἀπό τούς ἰθαγενεῖς.

—Τιμητική διάκριση—

Ἡ ἑλληνική κυβέρνηση τίμησε τόν βετεράνο τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου Charlie Parrot, στό πλαίσιο τῆς δεξιώσεως πού δόθηκε στήν οἰκία τοῦ ἐπιτίμου προξένου στό Ντάργουϊν, γιά τήν ἐθνική ἐπέτειο τῆς 25ης Μαρτίου. Τόν κ. Parrot παρασημοφόρησε ὁ νέος ἐπίτιμος πρόξενος Κ. Καπέτας. Φανερά συγκινημένος ὁ κ. Parrot εἶπε ὅτι «*ἡ Ἑλλάδα ποτέ δέν ξεχνᾶ καί ξέρει νά τιμᾶ τούς στρατιῶτες πού πολέμησαν ἐκεῖ, κάτι ὅμως πού δέν ἔκαναν οἱ σύμμαχοί μας*».

Ὁ Parrot ἔφθασε στήν Κρήτη τήν 1η Ἀπριλίου τοῦ 1941 καί ἔλαβε μέρος σέ ὅλες τίς στρατιωτικές ἐπιχειρήσεις, μέχρι τίς 27 Ἀπριλίου τοῦ 1944. Αἰχμαλωτίσθηκε ἀπό τούς Γερμανούς, ὅταν τό πλοῖο πού ὑπηρετοῦσε, βυθίσθηκε ἀπό τορπίλλη καί μεταφέρθηκε στίς φυλακές στήν Πολωνία. Πρίν ἀπό μερικά χρόνια ἐπισκέφθηκε τήν Κρήτη γιά νά ξαναδεῖ τά μέρη ὅπου πολέμησε καί τούς φίλους πού ἀπέκτησε τότε στό νησί. Σήμερα, σέ ἡλικία 83 ἐτῶν, μένει μόνιμα στό Ντάργουϊν.

—Μία ἐπιστολή ἀπό τήν Ἀμερική—

Ἡ παρακάτω ἐπιστολή γράφτηκε ἀπό τόν L. Mueller ἀπό τήν Ἀμερική πρός τό αὐστραλιανό περιοδικό «New dawn» καί δημοσιεύθηκε στό τεῦχος 78 τοῦ Μαΐου-Ἰουνίου τοῦ 2003.

Κύριοι,

Σᾶς παρακαλῶ νά κατανοήσετε τήν φρίκη πού προκαλεῖ αὐτός ὁ πόλεμος (ἐννοεῖ στό Ἰράκ), *ἐναντίον ἑνός κράτους πού αὐτό ἀντιτίθεται* (σ' αὐτόν τόν πόλεμο). *Τίποτε δέν ἀπειλεῖ τήν χώρα μας τήν Ἀμερική. Μόνον τά ΜΜΕ μέ τήν λογοκρισία πού ἐπιβάλλουν μᾶς κάνουν νά πιστεύουμε τό ἀντίθετο (ὅτι δηλ. οἱ ΗΠΑ κινδυνεύουν ἀπό τό Ἰράκ). Στίς ὀγκώδεις διαδηλώσεις πού ἔλαβαν χώρα στίς ΗΠΑ συνέβησαν ἀπίστευτες βαρβαρότητες καί πραγματοποιήθηκαν συλλήψεις. Αὐτή ἡ ὑπέροχη χώρα στήν ὁποία γεννήθηκα καί εἶμαι πολίτης, ἔχει περιέλθει, κυριολεκτικῶς, στά χέρια στραγγαλιστῶν καί στίς τσέπες τῶν διεθνῶν ἐγκληματικῶν ὀργανισμῶν (βλέπε τήν πτώχευση τῆς ἑταιρείας ENRON).*

Αὐτόν τόν πόλεμο δέν τόν θέλουν, ἀλλά οὔτε καί τόν ὑποστηρίζουν οἱ πολίτες τῶν ΗΠΑ. Μία χούφτα ἀπό ἀμόρφωτους δεξιούς ἐξτρεμιστές καί θρησκευτικούς ζηλωτές, μπορεῖ νά τόν ὑποστηρίζει, ἀλλά, εἰλικρινά, ἡ μεγάλη πλειονότητα δέν τόν ἐγκρίνει.

Ὑπάρχει στ' ἀλήθεια ἕνας φόβος ἐδῶ στήν Ἀμερική, νά συλληφθεῖ κάποιος κρυφά γιά κάποια διαμαρτυρία ἤ γιά κάποια διαφωνία ἀπό τήν χούντα τοῦ Μπούς καί μπορεῖ πλέον νά μήν ἀκούσεις νέα γι' αὐτόν. Βρισκόμαστε σέ μία περίοδο πολύ πιό χειρότερη ἀπό αὐτήν πού ὀνειρεύτηκαν κατά τήν διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου οἱ Ναζιστές.

Ἕνα μαῦρο σύννεφο ἔχει πέσει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον στίς ΗΠΑ καί οἱ τέσσερεις ἱππότες τῆς Ἀποκαλύψεως ἱππεύουν ὕπουλα πίσω ἀπό τίς πλάτες μας: Μπούς, Τσίνεϊ, Ἄσκροφτ καί Ράμσφελντ.

Ἐάν ποτέ ὑπῆρχε μία περίπτωση νά ἐπέμβει ὁ ΟΗΕ νά βοηθήσει, ὥστε νά δώσει τίς ΗΠΑ πίσω στούς πολῖτες της καί νά μᾶς ἐλευθερώσει ἀπό τήν τυραννία, αὐτή ἡ περίπτωση εἶναι ἡ τωρινή.

Προσευχόμαστε καθημερινῶς γιά τήν εἰρήνη καί τήν κατανόηση. Ἀλλοίμονο, ἐμεῖς δέν ἔχουμε τήν δύναμη νά τά βάλουμε μέ τό ἀμερικανικό κατεστημένο. Ἡ κυβέρνηση ὅμως ἔχει τήν δύναμη νά ὑποτάξει τά πλήθη, ἡ δέ μυστική ἀστυνομία ἔχει ἀπεριόριστες ἐξουσίες. ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ ΣΕ ΜΕΓΑΛΗ ΘΛΙΨΗ. Στήν χειρότερη πιθανή κατάσταση. Κυβερνώμεθα ἀπό τρελλούς ἀνθρώπους καί μισούμεθα ἀπό ὅλον τόν κόσμο.

Ἐάν ὁ κόσμος γνώριζε τι συμβαίνει πραγματικά, θά μποροῦσε νά καταλάβει ὅτι αὐτή ἡ κυβέρνηση εἶναι κίβδηλη καί ἐξαπατᾶ τούς πολῖτες της. Τό δέ ἀνώτατο δικαστήριο ἐνεργεῖ καί δικάζει παράνομα καί ἀνήθικα. Τό Κογκρέσσο στήν οὐσία εἶναι νεκρό. Τόν Λευκό Οἶκο τόν ἀγόρασαν οἱ διεθνεῖς χρηματιστές καί τόν παρέδωσαν στή δική τους εὐνοούμενη μαριονέττα. Σέ μία μαριονέττα πού δέν μπορεῖ νά ἀρθρώσει δύο λέξεις, πού δέν μπορεῖ νά διαβάσει, πού δέν γνωρίζει τίποτε ἀπό τίς ἐξωτερικές ὑποθέσεις καί, ἐπί πλέον, πού πιστεύει ὅτι εἶναι τό ἰδιαίτερο χέρι τοῦ Θεοῦ.

Δέν ἔχω φοβηθεῖ ποτέ τόσο γιά τόν κόσμο, ὅσο φοβᾶμαι τώρα. Δέν ἔνοιωσα ποτέ τόσο πολύ ντροπιασμένος, ὅσο τώρα, νά θεωρῶ τόν ἑαυτό μου πολίτη τῶν ΗΠΑ. Ποτέ δέν ἔνοιωσα τόση λύπη ὅση σήμερα, νά βλέπω τήν ὀμορφιά τῆς χώρας μου, ἀλλά καί ὅλα τά λαμπερά καί ὑπέροχα πράγματα πού αὐτή στήριξε γιά περισσότερο ἀπό 200 χρόνια, νά πετιοῦνται στά ἀπορρίμματα, σέ λιγώτερο ἀπό δύο χρόνια, ἀπό ἕνα ψεύτικο βασιλόπουλο.

Ὁμιλῶ ἐκ μέρους πολλῶν καί ὄχι μόνον ἐκ μέρους τοῦ ἑαυτοῦ μου.

Εἰλικρινά,

L. Mueller

ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ "ΕΦΥΓΕ"

Τοῦ Θεόδωρου Μπινιχάκη

Θεωρῶ ὅτι δέν εἶναι εὔκολη ἡ θέση ἑνός μέσου ἀνθρώπου νά ἀποτυπώσει στό χαρτί τά συναισθήματα πού προκαλοῦνται στήν πρόθεσή του νά περιγράψει τήν προσωπικότητα καί τό μέγεθος τοῦ ἔργου ἤ τῆς προσφορᾶς, στό ἱστορικό γίγνεσθαι, ἑνός συντρόφου - συνοδοιπόρου πού «ἔφυγε».

Ἄν μάλιστα ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι τό ἐν λόγω πρόσωπο ὑπῆρξε κορυφαῖος διανοητής, πιστός στίς ἀρχές καί τίς πεποιθήσεις του σ' ὅλη του τή ζωή, συνδυάζοντας τήν θεωρητική καθοδήγηση, τή διεξοδική ἔρευνα μέ τήν ἐνεργό συμμετοχή του σέ ἀντιστασιακές προσπάθειες γιά τήν Ἐλευθερία, τήν Δημοκρατία, τήν Κοινωνική Δικαιοσύνη, τότε ἡ θέση αὐτή γίνεται ἀκόμη πιό δύσκολη.

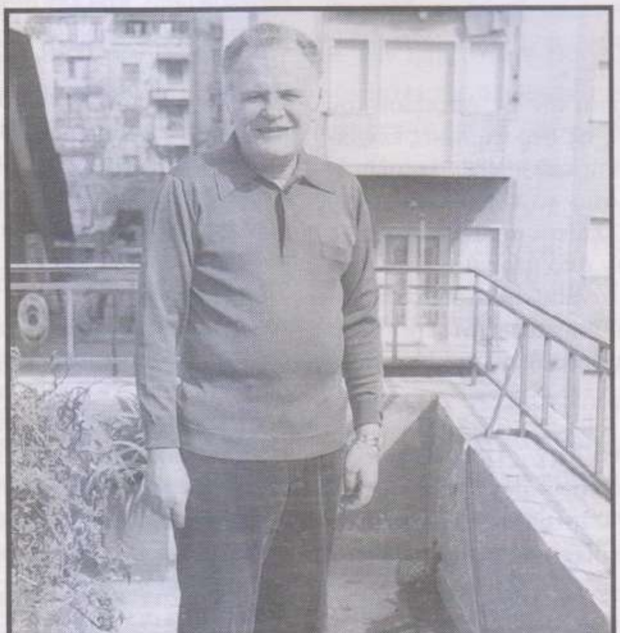
Τήν Τετάρτη 11.7.2003 ἕνα πλῆθος συνειδητοποιημένων πολιτῶν συνόδευσαν στήν τελευταία του κατοικία τόν ἱστορικό συγγραφέα καί συνεργάτη τῆς ΕΛΛΟΠΙΑΣ Νίκο Ψυρούκη.

Γεννήθηκε στήν Ἰσμαηλία τῆς Αἰγύπτου τό 1926. Ὁ πατέρας του Μιχάλης Ψυρούκης, ἀπό τό Ἀϊβαλί (Κυδωνίες) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατετάγη ἐθελοντής στόν ἑλληνικό στρατό καί ἔλαβε μέρος στούς Βαλκανικούς Πολέμους, στή μάχη τοῦ Κιλκίς, τοῦ Μπιζανίου, στήν Βόρειο Ἤπειρο καί ἀλλοῦ. Ἔφτασε στόν βαθμό τοῦ ἐπιλοχία καί πολέμησε κατά τῶν Ἀγγλογάλλων —ὄντας βενιζελικός— τό 1915, θεωρῶντας ἐπέμβαση στά ἐσωτερικά τῆς χώρας τήν ἐπιβολή τῆς πολιτικῆς τους στήν Ἑλλάδα.

Ἀκολούθως, ἔλαβε μέρος στήν ἐκστρατεία τῆς Οὐκρανίας, συνειδητοποιῶντας τό πραγματικό πρόσωπο τῆς τσαρικῆς ἐξουσίας καί τῶν συμμάχων της.

Συμμετεῖχε στήν Μικρασιατική ἐκστρατεία, καί λίγο πρίν ἀπό τήν καταστροφή μεταφέρθηκε στήν Αἴγυπτο, μέ ἄλλους φαντάρους, ἄρρωστος μέ βαρειᾶς μορφῆς μαλάρια.

Ἀποθεραπευθείς, ἐκεῖ δημιούργησε οἰκογένεια καί ἀπέκτησε τέσσερα παιδιά.

Ὁ Νίκος Ψυρούκης στόν ἐξώστη τοῦ σπιτιοῦ του πρίν ἀπό λίγα χρόνια

Ὁ Νίκος Ψυρούκης πῆγε στό ἑλληνικό δημοτικό σχολεῖο στήν Ἰσμαηλία καί συνέχισε στήν Ἀμπέτειο Σχολή τοῦ Καΐρου.

Ἡ στάση ζωῆς καί ἡ δράση τοῦ πατέρα του, ἡ καρτερικότητα καί λιτότητα τῆς μητέρας του, ἡ συναναστροφή μέ Ἕλληνες καί Αἰγύπτιους πατριῶτες στό Κάϊρο καί ἡ συμπεριφορά τῶν Εὐρωπαίων ἀποικιοκρατῶν στήν Αἴγυπτο ἐπηρεάζουν ἀποφασιστικά τόν χαρακτῆρα καί τόν ψυχισμό τοῦ νεαροῦ τότε Νίκου Ψυρούκη.

Τό 1944, ὅταν τελείωσε τό σχολεῖο, ἔκανε διάφορες ἐργασίες γιά βιοπορισμό κι εἶχε ἐνεργό πολιτική δραστηριότητα (μέλος τῆς Ἀντιφασιστικῆς Πρωτοπορίας) μέ στόχο τήν ἐκδίωξη τῶν βρεταννικῶν στρατευμάτων ἀπό τήν Αἴγυπτο.

Ἡ δράση του εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά κατηγορηθεῖ ὡς ἐπαναστάτης ἀπό τίς δυνάμεις κατοχῆς καί μέ ἐντολή τῆς ὀργάνωσης «Α.Π.» ἔφυγε στή Γαλλία καί ἀργότερα στήν Τσεχοσλοβακία. Στό πανεπιστήμιο τῆς Πράγας, σπούδασε μέ ὑποτροφία Ἱστορία καί τό 1956 τελείωσε τήν διπλωματική του ἐργασία μέ θέμα τήν Μικρασιατική Καταστροφή.

Μέ τήν σύντροφο τῆς ζωῆς του, συμπαραστάτρια καί συνεργάτισσα Ρενάτα

Τελειώνοντας τίς σπουδές του ἐπέστρεψε στήν Αἴγυπτο. Ἐργάσθηκε ὡς δημοσιογράφος στήν ἡμερήσια ἐφημερίδα τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας, τόν «Πάροικο» καί συνεργάσθηκε μέ τό κίνημα τῆς «Ἀσιατοαφρικανικῆς Ἀλληλεγγύης», στούς κόλπους τῆς ὁποίας γνώρισε καί συνδέθηκε μέ ἐπαναστάτες τοῦ «Τρίτου Κόσμου». Ἐκεῖ, γνώρισε τό 1960 καί τόν Τσέ Γκεβάρα.

Τό 1961 ἦλθε στήν Ἑλλάδα μέ τή σύζυγό του Ρενέ καί τά δύο τους κοριτσάκια. Ἐργάσθηκε στά ἔντυπα «Ναυτεργατική - Ναυτεμπορική», «Σύγχρονα Θέματα» καί μονιμοποιήθηκε στήν «Ἱστορική Ἐπιθεώρηση» τοῦ Κομνηνοῦ Πυρομάγλου. Ὅπου πήγαινε γιά ἐργασία συναντοῦσε ἐμπόδια, ἀπό τήν Ἀσφάλεια ὡς ἀριστερός καί ἀπό τήν Ε.Δ.Α. ὡς αἱρετικός. Συγχρόνως, συνέχιζε τήν πολιτική καί συγγραφική του δραστηριότητα. Τό 1963 ὑπῆρξε συνιδρυτής τῆς Κίνησης «Φίλων Νέων Χωρῶν» (Φ.Ν.Χ.), μιᾶς κίνησης μέ ὀργανωτική δομή ὁριζόντια, καί τοῦ περιοδικοῦ «Ἀντιμπεριαλιστής» (1963 - 1967). Σκοπός τους ἦταν ἡ ἐνίσχυση τοῦ ἀγώνα γιά αὐτοδιάθεση - ἕνωση τῆς Κύπρου καί ἡ συμπαράσταση στά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα τοῦ Τρίτου Κόσμου.

Τό πραξικόπημα τοῦ 1967 τόν ἐξόρισε, μαζί μέ τή γυναίκα του, στά Γιοῦρα, μέ συνέπεια τά δύο τους παιδιά νά φιλοξενοῦνται ἀπό φιλικές οἰκογένειες. Τούς ἔδιωξαν μετά ἀπό ἕνα χρόνο ἀπό τήν ἐξορία, μέ περιοριστικούς ὅρους. Ἄρρωστος, χωρίς νά τοῦ ἐπιτρέπεται νά μεταναστεύσει στό ἐξωτερικό, ἀλλά οὔτε καί νά ἐργασθεῖ.

Ὁ Νίκος Ψυρούκης «ἔφυγε» σέ μιά περίοδο πού ὁ Ἑλληνισμός καί γενικώτερα ἡ ἀνθρωπότητα, χρειάζεται πρότυπα καί καθοδηγητές στήν ἄνιση προσπάθεια ἀντιμετώπισης τῆς λαίλαπας ἀπό τήν Νέα Τάξη, τῆς παγκοσμιοποιήσεως.

Ἡ ἀπουσία του δύναται, σέ κάποιο βαθμό, ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπό τίς παρακαταθῆκες καί τό συγγραφικό ἔργο πού ἄφησε.

Ἀπό τίς σελίδες τῶν βιβλίων καί τῶν ἄρθρων του, ὁ ἀναγνώστης διαπιστώνει, μέσα ἀπό τεκμηριωμένες θέσεις καί μελέτες τοῦ συγγραφέως, ὅτι ἀρχίζει νά ὀρθώνεται ἡ ἀμφιβολία γιά τά μέχρι τότε παραδεδεγμένα ἀπό μέρους του σέ θέματα ἱστορικῆς γνώσης, διακρατικῶν σχέσεων, οἰκονομικῶν ἀνταγωνισμῶν, τοπικῶν πολέμων, ἐκμεταλλευτῶν - ἐκμεταλλευομένων καί τόσα ἄλλα πού τοῦ ἀφυπνίζουν τήν συνείδηση σέ βαθμό ἐξεγέρσεως. Σέ ἄρθρο του ἔγραφε σχετικά:

«"Ἄνθρωπος γίνεται μονάχα ἐκεῖνος πού εἶναι ἐθνικά ἀνεξάρτητος, καί ὡς κοινωνικό ὄν ἐλεύθερος". Αὐτές οἱ μεγάλες Οὐσίες ξεπήδησαν γιά ἄλλη μιά φορά, καί πάλι τό 1940, ὅταν ὁ λαός μας ἔφερε μέ τή στάση του στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς παγκόσμιας πραγματικότητας τίς μεγάλες ἀξίες τῆς ζωῆς, μεθυσμένος μέ τό ἀθάνατο κρασί τοῦ 1821 καί μάλιστα σέ μιά στιγμή πού ὅλη ἡ λεγόμενη Δύση ἀποδεχόταν τό ἀνθρωποφάγο ἐθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας! Τό «ΟΧΙ», βροντερό κάλεσμα γιά τό λύτρωμα ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας! Καί ἡ ἡρωική πάλη βάσταξε τέσσερα ὁλόκληρα χρόνια στόν "μικρό τόπο" καί, παρά τά ψεύτικα λόγια τά μεγάλα τῶν ψευτοσυμμάχων τρόμαξε τούς καταπιεστές, τούς δυνάστες τῆς ἐποχῆς μας, κι ἄς διακήρυτταν τό ἀντίθετο οἱ "προστάτες" τῆς λευτεριᾶς μας (ἡ ἐλευθερία δέν ἔχει προστάτες, γιατί τότε τή θέση της τήν παίρνει ἡ τρισκατάρατη σκλαβιά).

Γι' αὐτό καί ἡ Ἑλλάδα, μεταπολεμικά, ἔνιωσε καί πάλι νά εἶναι κλεισμένη μέσα στόν κύκλο πού ἐπέβαλαν οἱ "μεγάλαις" ἐνάντιες δυνάμεις, πολέμου καί μίσους πού συνοδευόταν ἀπό ταπεινώσεις καί ἐθνικές συμφορές. Τό ἀθάνατο κρασί τοῦ 1821, ἴσαμε καί σήμερα, τό ἀντικαταστοῦν μέ τό οὐίσκι καί τήν Κόκα Κόλα τοῦ ραγιαδισμοῦ, τῆς ἀποεθνικοποίησης τῆς συνείδησης

μας, μέ τήν ἰδεολογία τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ - γκλομπαλισμοῦ τῶν πολυεθνικῶν πλεγμάτων τοῦ παγκόσμιου νεοαποικιακοῦ στρατοκρατικοῦ κεφαλαίου» (ΕΛΛΟΠΙΑ τεῦχ. 30, σ. 9).

Ὡς ἀγωνιστής, πατριώτης καί πνευματικός ἄνδρας ὁ Ν.Ψ. ἔτρεφε θαυμασμό γιά τόν Ρήγα Βελεστινλῆ: «Μά σ' αὐτές τίς κρίσιμες στιγμές ὑπάρχει καί τό "θαῦμα" τῆς Ἀνάστασης. Εἶναι τό κάλεσμα τοῦ Ρήγα: "Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή...". Τό θυμηθήκαμε, ζωντάνεψε στή συνείδηση τοῦ ἔθνους μας, τό 1912, τό 1940, τό 1955. Καί σωθήκαμε καί ξαναπήραμε γιά ἕνα διάστημα τό δρόμο τῆς ἀνηφόρας. Αὐτή ἡ αἰσιόδοξη φωνή ἔρχεται μέσα ἀπό τήν ἱστορία τῶν ἀγώνων μας γιά τήν Ἐλευθερία! Ἄς τολμήσουμε νά τήν ξαναζωντανέψουμε! Εἶναι ἡ μοναδική δύναμη σωτηρίας!... (ΕΛΛΟΠΙΑ, τεῦχ. 36, σ. 28)». Ἀλλά καί γιά τόν Ἴωνα Δραγούμη: «Τό 1916, ὁ Ἰ. Δραγούμης ἔλεγε: "Κάθε μέρα δημιουργοῦμε παρελθόν, ὄχι μέλλον". Καί στό ἐρώτημα τί ἀπέγιναν ὅλοι αὐτοί πού πίστεψαν στήν ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους, ἀπαντοῦσε: "Ρουφιάνοι τῶν ξένων καί παραδόπιστοι φαγάδες καί ὑβριστές καί ψεῦτες καί προστυχάνθρωποι". Καί ἔφτανε νά προτείνει: "νά σωθεῖ τό ἄτομο ἀπό τό κράτος... Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη, πρώτη ἀνάγκη πού τή νοιώθει ὁ καθένας. Ἅμα γίνει αὐτό, θά ἔχει καιρό τό ἄτομο νά σκεφτεῖ καί γιά ἄλλη καλυτέρεψη τῆς τύχης του" ἀλλά, κυρίως, τῆς πατρίδας του θά προσθέταμε ἐμεῖς» (ΕΛΛΟΠΙΑ τεῦχ. 28, σ. 12). Ἡ θέση του δέ σέ κοινωνικά θέματα ἦταν σαφής: *«Μετά τό 1990 καί τήν κατάρρευση τοῦ Σοβιετικοῦ Συνασπισμοῦ ἀρχίζει ἡ ἀθρόα μετανάστευση φτηνῶν ἐργατικῶν χεριῶν ἀπό τίς χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί κυρίως ἀπό τίς γειτονικές χῶρες, βασικά ἀπό τήν Ἀλβανία. Τό γεγονός δημιούργησε τεράστια προβλήματα στήν ἑλληνική κοινωνία, μιά καί ἡ μετανάστευση αὐτή εἶναι ἀνεξέλεγκτη καί γιατί οἱ λαθρομετανάστες ἔρχονται σέ μιά χώρα πού οὐσιαστικά δέν τούς ἔχει ἀνάγκη»* (ΕΛΛΟΠΙΑ τεῦχ. 41, σ. 37).

Θεωροῦσε μέγιστο ἐχθρό τῆς ἀνθρωπότητος τήν παγκοσμιοποίηση. *«Θά ἀκολουθήσουμε τό δρόμο τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀντεπανάστασης; Ἤ τόν γεμᾶτο θυσίες, ὑπομονή, πεῖσμα καί ἀποφασιστικότητα δρόμο τοῦ ἀντιγκλομπαλισμοῦ, δηλαδή τῆς ἀντιμπεριαλιστικῆς ἐπανάστασης; Τόν πρῶτο τόν ἔχουν διαλέξει οἱ κιοτῆδες. Οἱ μᾶζες θά ἐξακολουθήσουν νά τούς ἀκολουθοῦν ἤ θά ἀλλάξουν ρότα; Θά σηκώσουν καί πάλι τό ἀνάστημά τους; Ἤ θά ἀρκεστοῦν νά ἀποδέχονται τό σημερινό ἰσχυρό ρεῦμα, τήν τάση τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀντεπανάστασης, πού μπορεῖ νά μᾶς δίνει λίγα ἀπό τά κλεψιμέικα τοῦ μέγιστου κέρδους, ἀλλά ἀπεργάζεται τήν καταστροφή μας; Ἐδῶ, μπορεῖ νά σταματήσει ὁ μελετητής. Ἀπό ἐκεῖ καί πέρα, οἱ μᾶζες εἶναι ἐκεῖνες πού μποροῦν νά ἀποτινάξουν τό ραγιαδισμό, νά ἐπιλέξουν καί νά ἐπιβάλουν τήν ἐθνική καί κοινωνική ἐλευθερία τους. Καί ἡ πιό ἐπαναστατική ἀντίληψη μένει ἀδρανής ὕλη. Γίνεται τεράστια δύναμη, μονάχα ἄν μετατραπεῖ σέ κοινωνική - ψυχολογική συνείδηση τῶν μαζῶν. Οἱ μᾶζες γράφουν τήν ἱστορία μέ τούς λυτρωτικούς ἀγῶνες τους».* (ΕΛΛΟΠΙΑ τεῦχ. 46, σ. 57)

Ὁ Ν.Ψ. ἔθετε τό Κυπριακό ὡς αἰχμή τῶν ἐθνικῶν μας θεμάτων: *«Πάνω ἀπό μισό αἰῶνα παρακολουθῶ ἀπό κοντά αὐτό πού ἔμεινε στήν Ἱστορία ὡς τό "Κυπριακό Ζήτημα". Κι ἀπό τότε τό ἀντιμετώπισα ὡς τήν αἰχμή τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Κάθε πραγματικά ἀληθινός ὑπερασπιστής τῆς ἐλευθερίας τῶν καταπιεσμένων, ἐθνικά καί κοινωνικά, πάντα ἔβλεπε καί ὁλοένα πείθεται, ἀπό τήν ἱστορική πλούσια ἐμπειρία ὅτι ἡ ἐθνική καταπίεση καί ἡ κοινωνική καταδυνάστευση ἀποτελοῦν ταυτότητα».* (ΕΛΛΟΠΙΑ, τεῦχ. 34, σ. 22)

Ἔδειξε δέ τόν δρόμο στά ἔθνη πῶς θά σώσουν τήν ἀνθρωπότητα καί τόν πλανήτη ἀπό τόν ἀφανισμό: *«Στό πρακτικό ἐπίπεδο, τό ζήτημα εἶναι μέ ποιό τρόπο οἱ δυνάμεις τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὑψωτική τάση στήν κοινωνική κίνηση - ἐξέλιξη θά μπορέσει ν' ἀντισταθεῖ, γιά νά μήν παρασύρει ἡ ἐντροπία τοῦ συστήματος ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα στόν ἀφανισμό καί μέ ποιό τρόπο θ' ἀποκτήσει τό πάνω χέρι ἡ ἐπαναστατική δύναμη τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου. Μέ ἄλλα λόγια, γιά κάθε ἔθνος εἶναι ἀναγκαιότητα ἡ χάραξη μιᾶς στρατηγικῆς πού θά εἶναι σέ θέση, μέσα ἀπό πολλούς τακτικούς ἑλιγμούς, στήν κατάλληλη στιγμή νά δώσει τό ἀποφασιστικό κτύπημα στό ἑτοιμοθάνατο σύστημα. Καί ἀσφαλῶς, ἡ στρατηγική αὐτή δέν μπορεῖ νά εἶναι ἐνταγμένη στήν τάση παρακμῆς καί στήν ἐξυπηρέτηση τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου σερίφη της. Αὐτό εἶναι, σήμερα, καί τό κύριο καθῆκον καί ὅλων τῶν Ἑλλήνων, πού θέλουν τό ἔθνος τους νά ἐπιβιώσει καί νά προοδεύσει μέσα σέ συνθῆκες ἐλευθερίας. Πρόκειται γιά ἕνα ἔργο, παρατεταμένο, γεμᾶτο ἀπό σκληρούς ἀγῶνες καί μεγάλες θυσίες. Ἀπαιτεῖ ἀδούλωτη σκέψη καί κάλλος ψυχῆς».* (ΕΛΛΟΠΙΑ, τεῦχ. 43, σ. 24)

Τό «σύστημα», ὅλα αὐτά τά χρόνια, τόν εἶχε ἀποκλεισμένο καί παραγκωνισμένο, τόν θεωροῦσε ἐχθρό του καί ἐπικίνδυνο ἐκφραστή τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἕνα πλῆθος ὅμως συνειδητοποιημένων πολιτῶν ἐκφραζόταν ἀπό τόν ἰδεαλισμό του καί τίς πανανθρώπινες ἀπόψεις καί ἐμπεριστατωμένες θέσεις του.

Σέ κάποια ἐκδήλωση πού ὀργάνωσε τό περιοδικό «ΑΡΔΗΝ», πρίν ἀπό τρία περίπου χρόνια, ἦταν ὁ τελευταῖος ὁμιλητής, ἐνῶ εἶχαν προηγηθεῖ 5 - 6 ἄλλοι (Ὑπουργός, βουλευτής, καθηγητής, ἐκδότης κ.ἄ.).

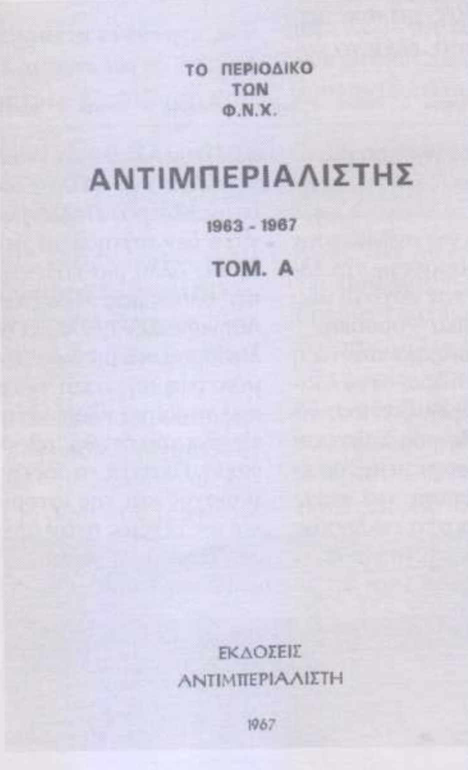
Θεωρητικά, τό ἀκροατήριο θά ἔπρεπε νά εἶναι «κουρασμένο» καί μέ περιορισμένο ἐνδιαφέρον, μετά ἀπό τόσες διαλέξεις· ἀντιθέτως παρέμενε σιωπηλό μέ στραμμένη τήν προσοχή του στόν Ν.Ψ. προσμένοντάς τον νά λάβει τόν λόγο.

Ὁ Ν.Ψ. ἀπευθυνόμενος στούς προλαλήσαντες λέει: *«Κύριοι, νά μέ συγχωρεῖτε, ἀλλά διαφωνῶ μέ αὐτά πού εἴπατε...»* καί συνέχισε ἀναπτύσσοντας τίς θέσεις του στό θέμα τῆς ἐκδηλώσεως.

Στό τέλος τῆς ὁμιλίας του, σύσσωμο τό κοινό τόν ἀποθέωσε χειροκροτῶντας **ὄρθιο** ἐπί μακρόν. Ἦταν ἕνας **θρίαμβος** τοῦ «ἀποκλεισμένου» Νίκου Ψυρούκη.

Εκφωνηθέντες λόγοι στην εξόδιο ακολουθία

Ο Νίκος Ψυρούκης έφυγε αναπάντεχα από κοντά μας. Το Σάββατο το βράδυ, όταν τον καληνυχτίσαμε όλοι οι δικοί του, εκεί στο δωμάτιο του νοσοκομείου, του είπα φεύγοντας: *«Νίκο, κι εδώ μαχητής, όπως πάντα, έτσι;»*. Δεν μου απάντησε, αλλά με κοίταξε χαμογελώντας και το βλέμμα του, το τόσο οικείο, ήταν τούτη τη φορά αινιγματικό. Τι μού 'λεγε, ακόμα δεν ξέρω. Ίσως, ότι κι οι πιο γενναίοι μαχητές θέλουν κάποτε να ξαποστάσουν. Είχε κουραστεί **πια** ο Νίκος. Κι αυτό, όχι επειδή στα εβδομήντα περίπου χρόνια της ζωής του δεν σταμάτησε ούτε μια στιγμή να πορεύεται ενάντια στο ρεύμα, με όπλο του, όπως γράφει ο ίδιος *«την αναζήτηση και την προβολή της ιστορικής αλήθειας»* και να αγωνίζεται για να περάσουν οι άνθρωποι από τον κόσμο των δεσμών της ανάγκης στον κόσμο της ελευθερίας. Είχε **κουραστεί** ο Νίκος, γιατί τον τελευταίο καιρό ολοένα και λιγόστευαν αυτοί που τον συντρόφευαν σ' αυτόν τον αγώνα του. Η σιωπή που τον περιέβαλλε και η απομόνωση που βίωνε ήταν, όπως λέει και ο αγαπημένος του ποιητής, ο Βάρναλης, *«σαράκι στα κατάβαθα χωμένο που με τρώει»*.

Ο Νίκος Ψυρούκης έφυγε κι ορφανέψαμε. Όχι μόνο οι δικοί του, αλλά κι όλη η Ελλάδα κι ακόμα παραπέρα, η ανθρωπότητα ολόκληρη, γιατί χάθηκε ένας μεγάλος διαφωτιστής.

«Ως ερευνητής της ιστορικής αλήθειας», εξηγεί σε ένα κείμενό του, *«έβλεπα τα πράγματα κάτω από το πρίσμα ενός Έλληνα που λάτρεψε την ελευθερία του έθνους του και* ***κάθε*** *καταπιεσμένου έθνους»*. Το πολυσχιδές έργο του, προϊόν ενός ασυμβίβαστου και ιδιοφυούς πνευματικού ατόμου, αλλά και συνάμα ενός γνήσια λαϊκού ανθρώπου, φώτισε άπλετα την ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα διαλύοντας τη σύγχυση και τον απολογητισμό, που σαν σκοτάδι **πηχτό** την καλύπτουν. Η επιστημονική του διορατικότητα, σε συνδυασμό με την ηθική του ακεραιότητα και το πολιτικό του αισθητήριο, προσέδωσαν στις ιστορικές αναλύσεις του πρωτοποριακό, ενίοτε και προφητικό, χαρακτήρα.

Ως μελετητής της **ελληνικής κοινωνίας** ο Ψυρούκης μας δίδαξε ότι, σε αντίθεση με όσα πρέσβευε η κυρίαρχη ορθοδοξία, η Ελλάδα δεν αποτελεί χώρα της καπιταλιστικής περιφέρειας αλλά της καπιταλιστικής μητρόπολης, δεδομένης της θέσης, που, ως παγκόσμια ναυτιλιακή δύναμη, ανέκαθεν κατείχε στον διεθνή καταμερισμό εργασίας. Ταυτόχρονα, εισήγαγε τις έννοιες της άνισης ανάπτυξης του ελληνικού κεφαλαίου και του καθεστώτος της ξένης εξάρτησης και κηδεμονίας, για να ερμηνεύσει τις τριτοκοσμικές όψεις της χώρας μας –την Ελλάδα «μπανανία» όπως σαρκαστικά αλλά και με πόνο ψυχής συχνά την αποκαλούσε–. Τέλος, ανέδειξε όλες τις πτυχές του Κυπριακού ζητήματος και αποκάλυψε τον ρόλο του ως **καθοριστικού** παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων στη μεταπολεμική Ελλάδα.

Ως μελετητής του καπιταλιστικού συστήματος, ο Ψυρούκης κατέδειξε τον **παγκόσμιο** χαρακτήρα του, ερμήνευσε τα στάδια της ιστορικής του εξέλιξης και ειδικότερα τη μετατροπή του κράτους σε «συνολικό καπιταλίστα» και τη συνακόλουθη εμφάνιση του **πλέον** ανεύθυνου και παρασιτικού φορέα του κεφαλαίου, της συλλογικής γραφειοκρατικής κρατικής αστικής τάξης. Ακόμα, μας έδωσε μια **αποκαλυπτική** ανατομία του στυλοβάτη της εποχής μας, της αποικιοκρατίας, των μηχανισμών, δηλαδή μέσω των οποίων συντελείται και διαιωνίζεται η διχοτόμηση της ανθρωπότητας σε κυρίαρχα/καταπιεστικά και σε εξαρτημένα/καταπιεζόμενα έθνη. Κατέστησε σαφές ότι η κοινωνία του ανθρώπου θα γίνει πραγματικά οικουμενική, *«η γη κοινή μητέρα όλων μας»*, όπως έγραψε, όταν καταργηθούν όχι μόνο οι ταξικές αλλά και οι εθνικές αντιθέσεις. Ότι για να διασφαλιστεί η διεθνής ειρήνη, πρέπει κάθε έθνος να είναι ανεξάρτητο και μονάχο του να αποφασίζει την τύχη της χώρας του, τονίζοντας ταυτόχρονα ότι δεν πρέπει να ταυτίζουμε ούτε το κράτος με το έθνος, γιατί το κράτος είναι κάλπικη έκφραση του έθνους ούτε τον εθνισμό, δηλαδή την εθνική αυτοσυνείδηση, με τον εθνικισμό, ο οποίος, ως έκφανση της αστικής ιδεολογίας, ανέκαθεν λειτουργούσε ως όργανο για την υποταγή των μελών ενός έθνους στο αστικό κράτος και την επιβολή της ηγεμονίας του εθνικού κεφαλαίου στην παγκόσμια αγορά, δηλαδή ως όπλο για την καταπίεση έθνους από έθνος.

Ο Νίκος Ψυρούκης έφυγε τόσο ξαφνικά από κοντά μας, που δεν πρόλαβε ούτε να μας αποχαιρετίσει. Όλοι όσοι τον αγαπήσαμε, θα θέλαμε, έστω για μια και μόνο φορά ακόμα, να τον έχουμε κοντά μας και να ακούσουμε τις τελευταίες κουβέντες του πριν μας αφήσει για πάντα. Θά 'θελα τόσο να του πω και πάλι: *«ε, Νίκο, τι γίνεται, πώς τα βλέπεις τα πράγματα;»*... Κι εκείνος, ίσως, να μας αποχαιρετούσε λέγοντας τούτα τα λίγα λόγια, δικής του γραφής:

«Όλα τα δεδομένα των ημερών μας αποδεικνύουν ότι το παγκόσμιο σύστημα πέρασε πια στη βαθειά σήψη του. Στην αντεπαναστατική τάση που υπερέχει σήμερα, το σύστημα οδηγείται στην αυτοκαταστροφή μέσα σε μια περίοδο εγκληματικής και παρατεταμένης βαρβαρότητας. Μια τέτοια κοινωνία ασφαλώς δεν χρειάζεται την ιστορική αλήθεια. Ούτε τη χρειάζεται ούτε την αντέχει, μα και την τρέμει... Ωστόσο, σε μια τέτοια κρίσιμη εποχή ο διαφωτισμός, με την αμείλικτη κριτική του για τα πάντα, όπου δεν παίρνει υπόψη του ούτε καριέρα ούτε τιμές ούτε δόξες ούτε απολαβές, μα που παλεύει για την ευτυχία του ανθρώπου, είναι το κύριο όπλο για τη διαμόρφωση της θεωρίας εκείνης της πράξης, που, έστω και δυνάμει, μπορεί να αποτρέψει το επερχόμενο χάος...

Ό,τι έκανα ποτέ δεν ήταν εύκολο... Το ότι το μεγαλύτερο μέρος του έργου μου κυκλοφόρησε, το χρωστάω στους αναγνώστες, στο κοινό εκείνο που θέλει την αλήθεια... Το ότι μπόρεσα και συνέχισα το έργο μου, το χρωστώ στη συντρόφισσα της ζωής μου, που έκανε το παν για να επιβιώνω και να έχω τη θέληση για ζωή και μάχη. Τους ευγνωμονώ και τους δύο».

ΜΕΛΙΝΑ ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ

Μου είναι δύσκολο να κάνω ομιλίες για πράγματα που αγαπώ, σε δημόσιους χώρους και ειδικά σε μια εκκλησία.

Μου είναι ακόμη πιο δύσκολο να μιλώ για ανθρώπους που αγαπώ. Έγραψα αυτές τις λίγες γραμμές με την ελπίδα ότι θα καταφέρω κι εγώ να δώσω τον ύστατό μου αποχαιρετισμό στο δάσκαλο και φίλο Νίκο Ψυρούκη.

Τον κάλεσα στην Κύπρο άπειρες φορές, μα πάντα η ίδια αρνητική απάντηση. Ήθελα να τον πάρω στον Μαχαιρά να «συνομιλήσει» με τον Γρηγόρη Αυξεντίου, να τον πάρω στη Δερύνεια, εκεί που ο Σολωμός Σολωμού ανέβηκε στον ιστό για να σώσει την αξιοπρέπεια του έθνους και απ' εκεί και μεις ν' αγναντέψουμε την κατεχόμενη ψυχή μας. Ήθελα να τον πάρω στο εκκλησάκι της Παναγιάς της Ασίνου για να δει με πόσο πείσμα κράτησαν οι Κύπριοι ελληνική τη μεγαλόνησο και απ' εκεί ν' αγναντέψει την άλλη του μεγάλη αγάπη, την Αίγυπτο. Ήθελα να τον πάρω στην Άλωνα να δει ένα σύνθημα που απαθανάτισε ο Γιώργος Σεφέρης με τον φωτογραφικό του φακό. «*Την Ελλάδα θέλωμεν κι ας τρώγομεν πέτρες*».

Οι Άγγλοι θέλοντας να υποσκάψουν το ενωτικό κίνημα της Κύπρου χρησιμοποιούσαν το επιχείρημα ότι η Ελλάδα ήταν πάμπτωχη. Στις υποσχέσεις τους για ευημερία, πρόοδο, ανάπτυξη και υψηλό βιοτικό επίπεδο οι εξαθλιωμένοι Κύπριοι χωρικοί απαντούσαν: «*Να μας αξιώσει ο Θεός στην μάνα μας να πάμεν, τζιάς τρώμεν πέτρες των βουνών αν δεν έειν να φάμεν*».

Έθεταν, δηλαδή, την ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ υπεράνω όλων των αγαθών. Αυτός ήταν ο Νίκος Ψυρούκης. Αυτά μας έμαθε ο Νίκος Ψυρούκης και ας δεν κατάφερα να τον πάρω στην Άλωνα να γνωρίσει τους προδρόμους του. Πάντα έβρισκε πολλές δικαιολογίες, για να μην κατεβεί στην Κύπρο. Πολλές φορές ασήμαντες κιόλας. Ξέρω γιατί δεν πάτησε το πόδι του στην Κύπρο. Δεν άντεχε να δει άλλη μια κατεχόμενη πατρίδα. Ήξερε καλύτερα απ' όλους μας ότι ο Ελληνισμός δεν ήταν το κράτος των Αθηνών. Δεν ήθελε να δει το τελευταίο κομμάτι του ελληνισμού, το μισό κατεχόμενο και το άλλο μισό βουτηγμένο στη σήψη και τον εκμαυλισμό. Προτιμούσε σαν μικρό παιδί να κλαίει στη γωνιά κι όμως να διατηρεί την ελπίδα του ότι θά 'ρθουν μέρες καλύτερες για τον Ελληνισμό. Πίστευε ακραδάντως ότι το αξίζωμεν όλοι. Ήταν γνώστης και της ιστορίας μας και του πολιτισμού μας και ως τέτοιος ήταν άρχοντας. Ένας φτωχός άρχοντας, απ' αυτούς που σπανίζουν πια στον τόπο μας. Του οφείλουμε πολλά. Πάρα πολλά.

Εάν σήμερα στην Ελλάδα και την Κύπρο υπάρχει μια καινούργια θεώρηση για το έθνος μας και τις δυνατότητές του μέσα στο σύγχρονο κόσμο, αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο Νίκο Ψυρούκη, ο οποίος στους δύσκολους χρόνους και σχεδόν μόνος του ανέλυσε τον ιστορικό μας χώρο και τη φύση του ελληνικού και κυπριακού κρατισμού. Ο Νίκος Ψυρούκης μας ανάγκασε να σκύψουμε και να δούμε τον εαυτό μας και τον πολιτισμό μας μακριά από ιδεολογήματα του συρμού. Η Κύπρος και η Ελλάδα του οφείλουν πολλά. Δεν πρόκειται να τον τιμήσουν τα επίσημα κρατίδιά μας. Ούτε θα το ήθελε. Του φτάνει που τον τιμούμε εμείς. Του φτάνει που πρώτοι άκουσαν για το θάνατό του κάποιοι εξαθλιωμένοι πρόσφυγες στους συνοικισμούς της Κύπρου. Αιωνία σου η μνήμη, κύριε Νίκο.

ΒΑΣΟΣ ΦΤΩΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟ ΧΩΡΟ

Τοῦ Σαράντου Ι. Καργάκου
Συγγραφέα - Ἱστορικοῦ

Α. Πατρίδα καί θρησκεία ἔννοιες ἀντίθετες;

Στό βιβλίο μου «**Γιά μιά δημοκρατία εὐθύνης**», πού κυκλοφόρησε ἀπό τίς ἐκδόσεις Καστανιώτη τό 2001 μέ τόν ὑπότιτλο «**Πολιτικοί περίπατοι**», ἐξετάζω τό φαινόμενο τοῦ **κοσμοπολιτισμοῦ**, πού ἐμφανίζεται στήν Ἑλλάδα ἀπό τόν 5ο αἰ. π.Χ., μέ πρῶτο ἐκπρόσωπο τόν **Ἀντισθένη** (444-365 π.Χ.), σάν μιά ὑπέρβαση τῆς τοπικότητας, πού ἀκολούθως ἔλαβε μορφή ἰδεολογικῆς «πλατφόρμας» γιά τήν ἑδραίωση τῆς Pax Romana.

Σέ νεώτερη ἐποχή ὁ κοσμοπολιτισμός ἐξακολούθησε νά ὑφίσταται ὡς μία ἔκφραση ὄχι ὑπερβάσεως τῶν ἐννοιῶν **ἔθνος** καί **πατρίς**, σέ ἕνα ἀγκάλιασμα οἰκουμενικῆς ἐκτάσεως, ἀλλά σάν μία ἔκφραση ὑποτιμήσεως τοῦ περιορισμένου ἤ καθυστερημένου τοπικοῦ, μέ παράλληλη προτίμηση πόλεων καί χωρῶν, πού ἦταν τότε τοῦ συρμοῦ. Τό φαινόμενο ὑφίσταται ἀκόμη. Ὁ κοσμοπολιτισμός συναρτᾶται κυρίως μέ πόλεις μόδας, πλούτου, τζόγου καί πολιτικῆς ἰσχύος σημαντικές. Ποιός δηλώνει κοσμοπολίτης, ἄν ἀγαπᾶ τό Χαρμπίν ἤ τό Οὐλάν Μπατόρ;

Ἀπό τή φλέβα τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ ξεπήδησε —κι αὐτό σέ ἐντελῶς νεώτερη ἐποχή— ὁ **διεθνισμός**, πού συνδέθηκε ἰδιαίτερα μέ τό σοσιαλιστικό καί κομμουνιστικό κίνημα. Ὅσο κι ἄν τά διεθνιστικά ὁράματα κατέληξαν σέ οἰκτρά ναυάγια, ὡστόσο πολλοί πού μέσα στούς κόλπους τῶν κινημάτων αὐτῶν εἶχαν γαλουχηθεῖ μέ ἰδέες ἀντιπατριωτικές καί ἀντιθρησκευτικές καί οἱ ὁποῖοι ἦσαν κατά τῶν ἐθνικῶν ἰδιαιτεροτήτων, βρῆκαν «καταφύγιο» στό πολυτελές σκάφος τοῦ καπιταλισμοῦ, πού ταξιδεύει στίς θάλασσες τῆς οἰκουμένης μέ σημαία εὐκαιρίας τή λεγόμενη «**παγκοσμιοποίηση**», λέξη πού εἶναι μεταφορά στά καθ' ἡμᾶς τοῦ ἀγγλικοῦ globalisation. Στή χώρα μας, βέβαια, εἶχε ἀρχίσει νά χρησιμοποιεῖται ἀπό τό 1869 ὁ ὅρος **παγκοσμιότης-παγκοσμιότητα** καί ὁ ὅρος **οἰκουμενικότητα** ἀπό τό 1889. Ἀντίθετα, ὁ ὅρος οἰκουμενικός (ἀντίστοιχος πρός τόν λατινικό univerbalis) εἶναι ἐν χρήσει στή γλῶσσα μας —ἰδίως στήν ἐκκλησιαστική— ἀπό τήν ἀρχαία ἐποχή: οἰκουμενικός θρόνος, οἰκουμενική σύνοδος. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ λέξη **οἰκουμένη** ἀπό τήν ὁποία κατάγονται ἐτυμολογικά ἤ ἐννοιολογικά ὅλες αὐτές οἱ λέξεις, εἶναι ἀρχαιοελληνική. Σημαίνει τόν κατοικούμενο χῶρο καί εἰδικά τό μέρος τῆς γῆς πού κατοικεῖται ἀπό Ἕλληνες καί πού διαφοροποιεῖται ἀπό τίς ἄλλες χῶρες τίς κατοικούμενες ἀπό βαρβάρους. Πιθανῶς ὅμως ἡ φράση «**πᾶσα ἡ οἰκουμένη**», πού χρησιμοποιοῦν ὁ Δημοσθένης (85, 17) καί ὁ Ὑπερείδης (Ὑπέρ Εὐξ. 42), νά δηλώνουν ὅλο τόν κόσμο. Τή σημασία αὐτή ἔλαβε ἡ λέξη οἰκουμένη κατά τή ρωμαϊκή ἐποχή, ἀλλά κατά περιορισμένη πολιτική ἔννοια: οἰκουμένη ἦταν ὁ ρωμαϊκός κόσμος καί «**κύριος τῆς οἰκουμένης**» ἦταν ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ρώμης.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός ὁ ἰσαπόστολος καί Φιλοθεΐτης

Κατ' ἀναλογία, στό σημερινό «**Παγκόσμιο Χωριό**» (World Village), ὅρο πού ἔπλασε τό 1960 ὁ Ἀμερικανός οἰκονομολόγος Marshall McLuhan, κύριος καί ἀφέντης εἶναι ὁ ἑκάστοτε **πλανητάρχης** (planet man), ὅπως ἄρχισε νά ὀνομάζεται ὁ Ἀμερικανός πρόεδρος μετά τήν κατάρρευση τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως. Τέτοιος τίτλος μεγαλειότητας δέν

εἶχε δοθεῖ ποτέ στό παρελθόν σέ κανέναν μονάρχη, οὔτε καί σ' αὐτόν τόν Τσεγγίς Χάν ἤ σέ ἄλλη «Μάστιγα τοῦ Θεοῦ».

Μέσα στή δίνη τῆς παγκοσμιοποίησης ἔχουν βρεθεῖ, σ' ὅ,τι ἀφορᾶ στή χώρα μας, πολλοί ἄνθρωποι πού, κατά τή νεότητά τους, εἶχαν γαλουχηθεῖ μέσα σέ κομματικές ἤ θρησκευτικές «σέχτες», ἄλλοι μέ τά ἰδανικά τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ καί ἄλλοι μέ τό ἰδεῶδες τοῦ χριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ ἤ ἔστω τῆς χριστιανικῆς οἰκουμενικότητας. Κοινό σημεῖο καί στίς δύο περιπτώσεις ἦταν ἡ ἀπαρέσκεια πρός τούς στενούς ὅρους «πατρίς» καί «ἔθνος» πού ἐκφράζονταν μέ τή λέξη Ἑλλάς. Γιά κάποιους «Ταλιμπάν τῆς Ὀρθοδοξίας», μάλιστα, ἡ ἔννοια Ἑλλάς εἶναι ταυτισμένη μέ τήν εἰδωλολατρεία καί τήν ἁμαρτία. Ἡ λέξη ἔκφυλοι, προκειμένου περί ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἔγινε τίτλος βιβλίου κάποιου φανατικοῦ Χριστιανοῦ. Σήμερα, κάποιοι ἀπό τούς ἄλλοτε νέους πού εἶχαν ἀσπασθεῖ τίς ἰδέες τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, μετά τό ναυάγιο τοῦ κομμουνισμοῦ ἐπιβιβάσθηκαν στό «σκάφος» τοῦ χριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ καί θέλουν νά τό ρυμουλκήσουν πρός τήν κατεύθυνση πού ὑποδεικνύουν οἱ νέοι «πατερούληδες». Καί μέ τό πρόσχημα νά ξαναγυρίσουμε στούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες, ἐπιχειροῦν νά κατεδαφίσουν κάθε τί πού δημιούργησε ὁ προχριστιανικός καί ὁ μεταχριστιανικός ἑλληνικός κόσμος. Οἱ ἀντιλήψεις αὐτές εἶναι παρεξέλιξη τῶν ἰδεῶν πού ἐγκολπώθηκαν μετά τόν Ἰούνιο τοῦ 1966 τά **«Παιδιά τοῦ Μάο»**, οἱ περιβόητοι **Ἐρυθροφρουροί**, πού ἔσπειραν τό χαμό καί τό χαλασμό στήν Κίνα. Σήμερα στήν Κίνα, δέν ὑπάρχουν Ἐρυθροφρουροί· ὑπάρχουν ὅμως στήν Ἑλλάδα κι ἔχουν ἐνσκηνωθεῖ ἄλλοι στήν πολιτική, ἄλλοι στήν τρομοκρατία πού δρᾶ μέ ποικίλες μορφές, ἄλλοι στήν ἐκπαίδευση καί στά πανεπιστήμια καί μερικοί στήν Ἐκκλησία, ὡς θεολογοῦντες. Ἴσως καί ὡς κληρικοί. Βασικό ἀξίωμα τῆς «ἐρυθροφρουρίτικης» δράσης ἦταν ἡ καταστροφή, ἐν ὀνόματι τῆς σκέψης τοῦ Μάο, κάθε παραδοσιακῆς ἀξίας εἴτε πνευματικῆς, εἴτε καλλιτεχνικῆς εἴτε καί ἐπείσακτης (π.χ. κλασσικῆς μουσικῆς). Κάτι ἀνάλογο ἔγινε στή χώρα μας εἰς βάρος τῆς ἀρχαιοελληνικῆς παραδόσεως ἀπό τούς «ἐρυθροφρουρούς τοῦ προοδευτισμοῦ». Τώρα κάποιοι ἐπιχειροῦν νά τοποθετήσουν στή θέση τῆς «σκέψης τοῦ Μάο», τή «σκέψη τοῦ Χριστοῦ». Νά κάνουν τό Εὐαγγέλιο «Κόκκινο βιβλίο» καί, συνεπῶς, ὅ,τι δέν εἶπε ὁ Χριστός, ὅ,τι δέν εἶπαν οἱ Ἀπόστολοι καί οἱ πρῶτοι ἤ κάποιοι ἀπό τούς μεταγενέστερους Πατέρες, εἶναι καταδικαστέο. Διαβάζω τήν εἰσήγηση πού ἔκανε στήν ἔκτακτη συνέλευση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (9-10 Ἰανουαρίου 2003) ὁ Μητροπολίτης Σερβίων καί Κοζάνης κ. Ἀμβρόσιος τήν ἀκόλουθη φράση: *«Ἡ ἔννοια τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου πού ἀνήκει ἀποκλειστικά σέ μιά ὁμάδα ὡς "χώρα" ἤ "πατρίδα" εἶναι ἀπαράδεκτη ἀπό χριστιανικῆς ἀπόψεως»* (σ. 3). Ἀκολούθως ὁ Σεβασμιώτατος παραπέμπει «σ' ἕνα ἐκπληκτικό κείμενο», ὅπως τό λέει, τήν «Πρός Διόγνητον Ἐπιστολήν», ἡ ὁποία καί μένα πρό 35 ἐτῶν μέ εἶχε ἐντυπωσιάσει καί μέ ἀφορμή μιά ὁμολογουμένως ἐντυπωσιακή φράση τῆς ἐπιστολῆς εἶχα γράψει ἕνα ἐκτενές δοκίμιο, πού δημοσιεύθηκε στό βιβλίο μου «Μαθήματα Ἐκθέσεων» (Cutenberg, Α' ἔκδοση 1969 σ.σ. 224-226 καί 27η ἔκδοση σ.σ. 306-309). Ἡ φράση αὐτή λέει: **«Ὥσπερ ἐν σώματι ψυχή τοῦτ' εἰσι ἐν τῷ κόσμῳ Χριστιανοί»**. Εἶναι μιά διαπίστωση, κατά τήν ἐκτίμησή μου, γιά τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς σωστή. Ἀλλ' ἄν ἐξετασθεῖ μέ τό πνεῦμα πού ἐξετάζει τά πράγματα ὁ Σεβασμιώτατος Ἀμβρόσιος θά μποροῦσε νά θεωρηθεῖ ρατσιστική. Κι ὅμως στό βάθος δέν εἶναι. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολή, γραμμένη κατά τό στύλ τῆς τότε ρητορικῆς, ἔχει πολλά σχήματα ὑπερβολῆς. Ἰδού τό ἀπόσπασμα πού χρησιμοποιεῖ ὁ Σεβασμιώτατος: *«Οἱ Χριστιανοί οὔτε σέ ἰδιαίτερες πόλεις κατοικοῦν οὔτε καμιά ξεχωριστή διάλεκτο χρησιμοποιοῦν»*. Ἄν οἱ Χριστιανοί δέν ζοῦσαν σέ πόλεις, τότε πῶς ὁ Παῦλος ἀπευθύνεται ἐπιστολικῶς πρός Θεσσαλονικεῖς, Κορινθίους, Ρωμαίους καί ἄλλους; Κι ἄν δέν χρησιμοποιοῦσαν διαλέκτους, τότε πῶς μιλοῦσαν μεταξύ τους οἱ Χριστιανοί τοῦ Πόντου, τῆς Κύπρου καί ἄλλων περιοχῶν, ὅπου κατοικοῦσε ὁ ἑλληνικός κόσμος; Μήπως ἡ ποντιακή εἶναι ἀπόκλιση ἀπό τόν ὀρθό χριστιανικό λόγο; Καί μιά ἄλλη ὡραία σάν σχῆμα λόγου φράση: *«Κάθε ξένη χώρα εἶναι πατρίδα τους καί κάθε πατρίδα τους τή θεωροῦν ξένη χώρα»*. Μήπως αὐτό πρέπει νά γίνει δόγμα τῆς Ἐκκλησίας μας, προκειμένου νά ἐφαρμόσουμε τήν πολυπολιτισμική, πολυπολιτική καί πολυγλωσσική πολιτική πού εἰσηγεῖται ὁ κ. Γεώργιος Παπανδρέου, μαζί καί κάποιοι φωστῆρες καί οἱ ἱεραπόστολοι τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ; Ἀπό τήν ἐποχή πού γράφτηκε ἡ «Πρός Διόγνητον» ἐπιστολή (2ος μ.Χ. αἰ.) στό «βιβλίο» τῆς Ἐκκλησίας καί εἰδικά τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας γράφτηκαν πολλά. Ἄλλα γράφτηκαν μέ τήν πέννα κι ἄλλα γράφτηκαν μέ αἷμα. Θά διαγράψει ὁ Ἅγιος Σερβίων καί Κοζάνης τόν Μακρυγιάννη; Καί τί θά γίνει μέ τήν περίφημη φράση τοῦ Κολοκοτρώνη πού λέει: *«Ὁ Θεός ἔδωσε τήν ὑπογραφή του διά τήν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, δέν τήν παίρνει πίσω»*; Ἄν σέ κάποιους σύγχρονους «ἐκσυγχρονιστές» ἡ λέξη Ἑλλάς καί ὁ ὅρος Ἕλλην τούς βρωμᾶ, τί θά κάνουμε; Θά σβήσουμε τήν ὑπογραφή τοῦ Θεοῦ; Δέν ὁμιλῶ ὡς θρησκευόμενος, διότι ἐλάχιστα νοιώθω τόν ἑαυτό μου θρησκευόμενο· ὁμιλῶ ὡς ἱστορικός, φιλόλογος καί κοινωνιολόγος. Ὁ λαός μας, στό βαθμό πού ἔχει ἀνάγκη τή θρησκεία του, ἔχει ἀνάγκη καί τήν πατρίδα του. Μέσα στόν ὀργισμένο ὠκεανό τῆς παγκοσμιοποίησης πατρίδα καί θρησκεία εἶναι μιά σωσίβια σχεδία. Ἄς μήν τήν κόψουμε στά δύο. Κατανοῶ τό πρόβλημα τῶν ξένων στή χώρα μας. Ἀλλά γιά νά τούς δεχτοῦμε, δέν εἶναι λόγος νά διαλύσουμε τό σπίτι μας. Γιατί τότε δέν θά ἔχουμε ποῦ νά μείνουμε, οὔτε ἐμεῖς οὔτε οἱ ξένοι. Τό ζήτημα γιά μένα, ἐν κατακλεῖδι, δέν εἶναι τό νά μή λείψει (πού δέν θά λείψει) ἡ Ἐκκλησία μας ἀπό τούς ξένους, ἀλλά νά μή λείψουν οἱ Ἕλληνες ἀπό τήν Ἐκκλησία. Διότι τότε, ὅπως λέει ὁ Λουκιανός: **«κεκύλισται ἡ πέτρα ἐν κρανείῳ»** («Πῶς δεῖ ἱστορίαν ξυγγράφειν, 63). Δηλαδή ματαιοπονοῦμε.

Β. «Ἁμαρτία μου νά 'χω κι ἐγώ μιά πατρίδα;»

Τοῦτο τό κράτος θεμελιώθηκε σέ αἷμα μαρτύρων. Κτίστηκε μετά ἀπό ἕναν ὀκταετῆ ἀγῶνα, πού διεξήχθη «ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος». Χιλιάδες κληρικοί ἀγωνίσθηκαν καί μέ τό Σταυρό καί μέ τό σπαθί μαζί μέ ἄλλους χιλιάδες λαϊκούς **«διά τοῦ Χριστοῦ τήν πίστιν τήν Ἁγίαν, διά τῆς πατρίδος τήν ἐλευθερίαν»**. Ἡ πρώτη ἐπαναστατική προκήρυξη πού ἐκδόθηκε στίς 24 Φεβρουαρίου 1821 στό στρατόπεδο τοῦ Ἰασίου ἀπό τόν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη, φέρει τόν κεφαλαιογράμματο τίτλο: «ΜΑΧΟΥ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ». Πῶς μποροῦν αὐτά νά διαχωριστοῦν στό πνεῦμα καί τήν ψυχή τοῦ νεώτερου Ἕλληνα; Ἄν τώρα, ἐν ὀνόματι τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ κι ἑνός θολοῦ

Ἄποψις τῆς Ἀκροπόλεως μετά τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ (Ἀθῆναι 1907)

θρησκευτικοῦ οἰκουμενικοῦ ὁράματος, πρέπει νά ἐγκαταλείψουμε οἱ Ἕλληνες τίς ἔννοιες τῆς πατρίδος καί τοῦ ἔθνους, τότε ἐρρέτω! Ἡ παγκοσμιοποίηση, πού εἶναι μιά ψιμυθιωμένη μορφή τοῦ καπιταλισμοῦ, δέν μάχεται μόνο τά ἔθνη, μάχεται καί τή θρησκεία. Τά ἔθνη βγῆκαν μέσα ἀπό μιά ζύμη πού περιεῖχε ἀπαραιτήτως καί τή θρησκεία. Ἡ θρησκεία δέν ἀπουσιάζει, ὅπως καί ἡ γλῶσσα ἀπό τήν καταγωγή κανενός ἔθνους. Συνεπῶς, ἄν τά ἔθνη καταλυθοῦν, τότε οἱ θρησκεῖες θά μεταβληθοῦν σέ φολκλορικά ἀξιοπερίεργα. Τό δικό μας ἔθνος, ὄχι φυσικά ὡς μιά ἁπλῆ γεωγραφική ἰδέα, ἀλλά ὡς πνευματικό πλήρωμα μέ ἀνθρωπιστικό πολιτισμό 3.000 χρόνων (ὁ πρῶτος «γόνος» ἀνθρωπισμοῦ ἀπαντᾶται στόν Ὅμηρο), δέν ἐμποδίζει τό οἰκουμενικό ἅπλωμα τῆς Ὀρθοδοξίας. Οὔτε μέ πρόσχημα τό νά ἐντάξουμε τούς ξένους —πού δέν τούς καλέσαμε— στή δική μας κοινωνία, πρέπει νά καταργήσουμε τήν ἐθνική μας ὑπόσταση, νά ἀλλοιώσουμε τόν ἐθνικό μας χαρακτῆρα. Κανείς δέν διαλύει τό σπίτι του γιά νά δεχτεῖ ξένους. Γιά νά εἶσαι ἐπαρκῶς φιλόξενος, πρέπει νά ἔχεις τό δικό σου σπίτι. Τούτη ἡ πατρίδα εἶναι σπίτι καί τόν τόνο τόν δίνει ὁ νοικοκύρης. Μπορεῖ νά λέμε στόν ξένο «σά στό σπίτι σου», ἀλλά δέν τοῦ λέμε πώς εἶναι σπίτι του οὔτε τοῦ λέμε νά τό κάνει σπίτι του. Τοῦ λέμε ἀπό εὐγένεια νά νοιώθει σάν στό σπίτι του. Κι ἐξ ἄλλου θά ἦταν ἀγένεια ἀπό μέρους του νά κάνει τό σπίτι τοῦ ἄλλου σάν τό σπίτι του καί πολύ περισσότερο νά τό κάνει σπίτι του. Ὁ λαός μας, πού ἔχει τήν ψυχική ἀρχοντιά νά λέει «σά στό σπίτι σου», ἔχει καί τήν πικρή ἐμπειρία νά λέει: «Δῶσε θάρρος στό χωριάτη νά σ' ἀνέβει στό κρεββάτι».

Ἄς μήν παίζουμε «ἐν οὐ παικτοῖς». Οἱ Ἕλληνες δέν ὑπῆρξαν σέ καμμιά περίοδο τῆς ἱστορίας τους μισόξενοι. Δέχονται καί σήμερα τούς ξένους κατά χιλιάδες στή χώρα τους, ἀλλά δέν δέχονται νά γίνουν αὐτοί ξένοι στόν τόπο τους, ἐν ὀνόματι κάποιων καινοτρόπων συρμῶν, πού ἔρχονται ἀπό τήν Ἀμερική, ἡ ὁποία σέ περνᾶ ἀπό 10 κόσκινα, ἄν πρόκειται νά τήν ἐπισκεφθεῖς (ὄχι νά μείνεις). Οἱ φωνές πού ἀκούονται ἐσχάτως κατά τῶν ἐθνικῶν κρατῶν, μέ τό πρόσχημα τάχα πώς ὁ ἐθνοφυλετισμός εἶναι ἀντιχριστιανικός καί συνιστᾶ αἵρεση, δέν ὑπηρετοῦν κανένα ἀγαθό σκοπό. Ὑπηρετοῦν τά σχέδια τῶν ἰσχυρῶν τοῦ χρήματος, πού ἐπιζητοῦν νά ὁμοιοποιήσουν τούς λαούς, νά τούς ἀφαιρέσουν τά ἰδιαίτερα ἐθνικά, γλωσσικά, θρησκευτικά χαρακτηριστικά, τά ὁμότροπα ἤθη καί τίς παραδόσεις τους, γιά νά τούς ἰσοπεδώσουν καί νά τούς κάνουν ἀθύρματα τῆς παραγωγῆς, «πιστούς» τῆς **νέας θρησκείας** τοῦ καταναλωτισμοῦ, πού διαθέτει τούς πιό ἐπιβλητικούς ναούς: τά center καί τά super market. Ὁμιλοῦν ἀνεμωλίως πολλοί περί μετατροπῆς τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας σέ ἕνα πολτῶδες πολυφασματικό, πολυπολιτισμικό, πολυφυλετικό και πολυγλωσσικό καί ἀντί —ὡς ὤφελαν— νά κτυπήσουν τήν καμπάνα τοῦ συναγερμοῦ, μυκτηρίζουν αὐτούς πού ἀντιδροῦν σ' αὐτόν τόν κατακλυσμό καί τούς προσάπτουν τή μομφή τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, *«πού μόνον ὡς νόσημα μπορεῖ νά εἰδωθεῖ (ἀντί νά ἰδωθεῖ) ἀπό τήν Ἐκκλησία μας· ὡς αἵρεση ἐπίσημα διεγνωσμένη καί καταδικασμένη, πού ἀποτελεῖ βλασφημία τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο»* (βλ. εἰσήγηση τοῦ Μητροπολίτη Κοζάνης καί Σερβίων κ. Ἀμβροσίου στήν ἔκτακτη Συνέλευση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στίς 9-10 Ἰανουαρίου 2003).

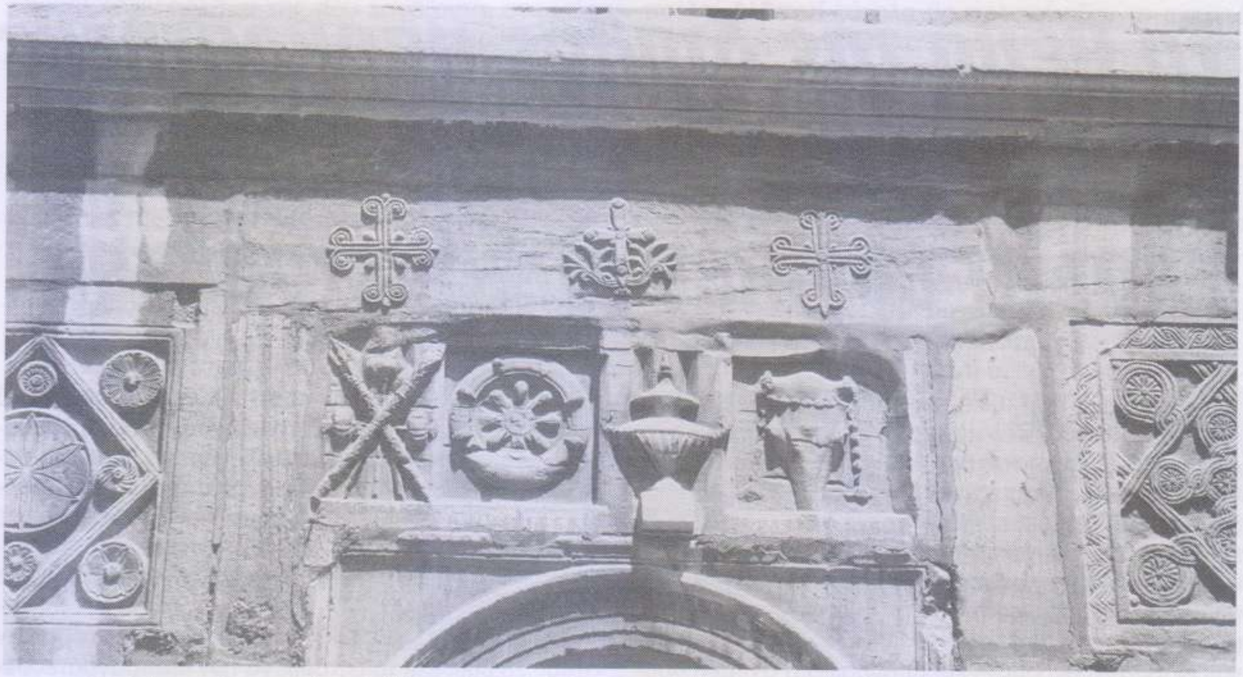
Στήν Ἑλλάδα, στά χρόνια τῶν σκληρῶν ἀγώνων γιά τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀλυτρώτων ἑλληνικῶν περιοχῶν, εἴχαμε ἀσφαλῶς μιά ἔξαψη τοῦ πατριωτικοῦ συναισθήματος μέχρι πάθους, ἀλλά ποτέ ὁ ἐθνοφυλετισμός δέν ἔγινε πολιτική θεωρία, ἰδεολογία καί ἐφαρμογή. Διωγμοί ἀλλοθρήσκων καί ἀλλοεθνῶν δέν ὑπῆρξαν, ἐκτός τῶν περιπτώσεων πού συνδέονταν μέ πολιτικές αἰτίες. Τό völcisch (ἐθνοφυλετισμός) ὑπῆρξε ἡ ἰδεολογική βάση τοῦ Ναζισμοῦ. Περιποιεῖ μήπως τιμή σέ κάποιους ποιμένες μας καί στό ποίμνιό τους τό νά μιλοῦν γιά ἐθνοφυλετισμό στήν Ἑλλάδα, στή χώρα πού ὁ λαός

της πρωτοστάτησε στόν ἀγῶνα κατά τοῦ Χιτλερισμοῦ; Εἶναι, νομίζω, καλό νά μάθουν κάποιοι «Ἀνίδεοι Ἀντιοχεῖς», ὅτι τήν ἔννοια τοῦ ἔθνους, περισσότερο καί ἀπό τούς ἀριστερούς διεθνιστές, ἀποστρεφόταν ὁ Χίτλερ καί οἱ θαυμαστές του. Σέ μιά παλιά ἐργασία μου ἔγραφα: «*Δέν πρέπει ὅμως νά νομιστεῖ ὅτι οἱ ἐθνικοσοσιαλιστές εἶναι ὑπέρμαχοι τοῦ ἔθνους. Ἀπεναντίας τό περιφρονοῦν καί στή θέση του προβάλλουν τή φυλή πού τήν ἐκπροσωποῦν δυναμικές ἡγετικές φυσιογνωμίες. Ἔτσι προβάλλει ἡ λατρεία καί ἡ εἰδωλοποίηση τοῦ ἀρχηγοῦ (φύρερ), πού ἐνσαρκώνει ὅλες τίς ὑψηλές ἰδιότητες τῆς φυλῆς*» (**Σ. Ι. Καργάκος**: «Ἱστορία: Θέματα ἱστορίας καί πολιτισμοῦ» Gutenberg 1978, σ. 69). Ὁ ἐθνικισμός, μέ τήν ὀνειδιστική σημασία πού πῆρε ἡ λέξη μετά τήν ἐμφάνιση τῶν χιτλερικῶν, δέν ἐκπηγάζει ἀπό τήν ἀγάπη πρός τήν πατρίδα ἤ πρός τό ἔθνος, πού εἶναι μιά φυσιολογική ἀγάπη, ὅπως αὐτή πού δένει τό τέκνο μέ τούς γονεῖς, ἐκπηγάζει ἀπό τήν ἀναγωγή τῆς ἀπροσδιόριστης ἔννοιας «φυλή» σέ ὑπέρτατη ἀξία καί ἀρχή. Ἡ λέξη φυλή ποτέ δέν πῆρε στούς Ἕλληνες οὔτε κατά τήν ἀρχαιότητα οὔτε κατά τή βυζαντινή περίοδο οὔτε κατά τά νεώτερα χρόνια τήν ἔννοια τοῦ χιτλερικοῦ völkisch (ἐθνοφυλετισμοῦ).

Ἔχω τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ θρησκευτική μας παράδοση πρέπει νά βοηθᾶ τόν σύγχρονο ἄνθρωπο «νά συλλογᾶται καλά» κι ὄχι νά αὐθαιρετεῖ διανοητικά μέ διατυπώσεις τοῦ τύπου: «*Ὅλοι οἱ πολιτισμοί, κουλτοῦρες* (Σημ. Σ. Ι. Καργάκου: οἱ κουλτοῦρες δέν εἶναι πολιτισμοί;), *φυλετικές καί πολισμικές ἰδιοπροσωπεῖες (sic) καί γλῶσσες εἶναι τραγικές συνέπειες τῆς πτώσεως καί διαιρετικές τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Θά ἀποτελοῦσε γι' αὐτό ἐγκληματική πράξη τό νά τολμήσει κανείς νά ὑπεραμυνθεῖ συγκεκριμένου πολιτισμοῦ ἤ γλώσσας, ἐνάντια σέ ἄλλους πολιτισμούς ἤ γλῶσσες*» (Μητρ. Ἀμβρόσιος, ὅπ. π.σ. 10). Μήπως, λοιπόν, ὅσοι ὑπεραμυνόμεθα τοῦ πατρώου πολιτισμοῦ καί τῆς πατρώας γλώσσας «ἐνάντια» (ὅπως τό προτιμᾶ) στόν ὁδοστρωτῆρα τοῦ ἀμερικανικοῦ «πολιτισμοῦ» καί τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας, ἐγκληματοῦμε; Καί γιατί, ὅποιος ἔρχεται στή χώρα μας νά βρεῖ ἄσυλο, καταφύγιο, δουλειά καί περίθαλψη, νά μή μάθει τήν γλῶσσα μας καί νά μή μυηθεῖ στόν πολιτισμό μας; Ἄν μείνει ἄγευστος ἑλληνικῆς παιδείας καί γλώσσας, de facto θά εἶναι πολίτης δεύτερης κατηγορίας. Αὐτή τή στιγμή στή χώρα μας ἔχουν εἰσέλθει ἄνθρωποι τουλάχιστον ἀπό 20 ἐθνότητες. Δύναται ἡ ἑλληνική πολιτεία, πού μέ δυσκολία προσφέρει ἑλληνική παιδεία στά Ἑλληνόπουλα, νά προσφέρει σέ ὅλους αὐτούς τή δική τους παιδεία; Ἐκτός πιά κι ἄν μετασχηματίσουμε τήν παιδεία μας σέ ἀγγλική καί καθιερώσουμε σάν δεύτερη ἐπίσημη γλῶσσα —ἐνῶ στήν οὐσία εἶναι πρώτη— τήν ἀγγλική, ὅπως πρότεινε ἡ κ. Διαμαντοπούλου, μέσα στό πνεῦμα τῆς ὁποίας κινεῖται, ἀνεπαισθήτως ἴσως, καί ἡ εἰσήγηση τοῦ Μητροπολίτη Κοζάνης καί Σερβίων. Ὅσο γιά τήν ἐπιβολή θρησκεύματος, ὁμολογουμένως ἐκπλήττομαι. Ζῶ στήν Ἑλλάδα κι ἐγώ, ἀλλά πουθενά δέν διαπίστωσα προσπάθεια ἐπιβολῆς τοῦ δικοῦ μας θρησκεύματος. Ἐπί οὐδενός. Κι ὅσοι βαφτίστηκαν, προσῆλθαν οἰκειοθελῶς, πολλοί μάλιστα ὑστεροβούλως. Καί γιά νά ξέρουμε τί λέμε: ἡ Ἑλλάς μπορεῖ νά προσφέρει στούς ξένους αὐτά πού ἔχει καί ὄχι ὅσα δέν μπόρεσαν νά τούς προσφέρουν οἱ δικές τους χῶρες. Γιατί ἀλλιῶς, κάθε ἐθνοτική ὁμάδα πού θά ζῆ στό δικό μας χῶρο θά μεταβληθεῖ σέ stato in stato, ὁπότε οἱ πιό ξένοι στήν Ἑλλάδα θά εἶναι οἱ Ἕλληνες. Τό γεγονός ὅτι οἱ ξένοι ἀντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογῆς, τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι πρέπει νά δημιουργηθοῦν σέ μᾶς πλέγματα ἐνοχῆς. Κάποιοι ποιμένες μας πρέπει νά τό σκεφθοῦν ἀλλιῶς: ἤδη αἰσθάνονται δυσκολία προσαρμογῆς στίς νέες συνθῆκες πού διαμορφώθηκαν κατά τρόπο ἀφύσικο στήν Ἑλλάδα, ὅσοι αἰσθάνονται Ἕλληνες. Ἐδῶ καί τρεῖς δεκαετίες ὁ Ἑλληνισμός καί κάθε τί ἑλληνικό στήν Ἑλλάδα τελεῖ ὑπό διωγμό. Ὅποιος ὑψώνει φωνή διαμαρτυρίας στιγματίζεται ὡς ἐθνικιστής, ἀκροδεξιός, φασίστας. Μέσα στή χλαπαταγή αὐτή, στή διανοητική θολούρα, στό πνευματικό πελάγωμα καί στόν γενικώτερο ἀποπροσανατολισμό χιλιάδες νέοι στράφηκαν πρός τήν Ἐκκλησία. Ἦταν ἕνα φῶς. Ἄν τώρα τό φῶς αὐτό γίνει πιό «ἐκσυγχρονιστικό», σύμφωνα μέ τίς μοντέρνες θεωρίες περί πολυφυλετισμοῦ κ.λπ., τότε μπορεῖ βέβαια ἀπό κάποιους «καναλιστές» ἡ Ἐκκλησία νά προβάλλεται σάν προοδευτική, ἀλλ' ἡ πρόοδος αὐτή εἶναι σάν τήν πρόοδο πού ἐμφανίζει ὁ καρκίνος ὅταν σκοτώνει τόν ὀργανισμό.

Στήν Ἑλλάδα φυλετισμός δέν ὑπῆρξε. Θά δημιουργηθεῖ τώρα μέ τόν εἰσαγόμενο **πολυφυλετισμό**, κάτι ἄγνωστο σέ μᾶς. Ὅταν ἀκόμη καί ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τόν ὅρο πολυφυλετισμός, δηλαδή ὕπαρξη πολλῶν φυλῶν, τότε τί θά ἐμποδίσει νά σχηματισθεῖ ὁ ὅρος φυλετισμός ὡς θεωρία, ἰδεολογία καί πολιτική πράξη; Οἱ ξένοι στή χώρα μας δέν εἰσῆλθαν ὡς φυλές οὔτε ὡς γλωσσικές ὁμάδες. Ἦλθαν σάν κυνηγημένα πουλιά καί βρῆκαν μιά φωλιά. Ἐμεῖς τώρα μέ τήν πολιτική μας κι ἴσως ἀπό ἕνα λανθάνον μῖσος πρός τήν Ἑλλάδα τούς μετατρέπουμε σέ φυλές. Ἡ φυλή δέν εἶχε ποτέ γενικευμένη χρήση στήν Ἑλλάδα. Κι ὅσες φορές γινόταν χρήση τοῦ ὅρου αὐτοῦ, εἶχε τήν ἔννοια τοῦ ἔθνους ἤ τοῦ γένους καί ὄχι τῆς **ράτσας**, λέξη πού μᾶς ἦλθε ἀπό τήν Ἰταλία, ὅπως καί ὁ ὅρος ρατσισμός (razzismo). Ὅταν ὅμως οἱ ἄλλοι ἀρχίζουν νά ὁμιλοῦν γιά τό δικαίωμα στόν πολυφυλετισμό, μοιραῖα κάποιοι ἄλλοι θά ἀρχίσουν νά ὁμιλοῦν γιά τό δικαίωμα στόν φυλετισμό. Καί τότε ὁ ρατσισμός, πού ἦταν **ξένος** στήν Ἑλλάδα, θά διεκδικήσει τό δικαίωμα τοῦ νοικοκύρη!

Ξέρω ὅτι εἶναι «προοδευτικό» σήμερα νά μιλᾶς στήν Ἑλλάδα, ἐναντίον (ἤ μήπως ἐνάντια;) τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι πολύ «προοδευτικό» νά λές γιά τήν περιβόητη τρομοκρατική ὀργάνωση τῆς «17 Νοέμβρη» τό «ἐμεῖς τήν ἱδρύσαμε. Εἶναι προϊόν 100% ἑλληνικό», ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Μητροπολίτης Κοζάνης καί Σερβίων. Ἀναρωτήθηκε, ὅμως, ποιοί ἦσαν πίσω ἀπό τέτοιους Ἕλληνες καί κατά πόσο ἦσαν Ἕλληνες αὐτοί οἱ Ἕλληνες; Καί τί μέγεθος ἀγάπης εἶχαν γιά τήν Ἑλλάδα; Ἡ ἀλήθεια εἶναι διαφορετική. Ὅλοι αὐτοί ἦσαν παιδιά

Ἀνάγλυφα μέ σταυρούς καί ἄλλα σχήματα ἐπί ἀρχαίου οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου (παρεκκλησίου τῆς σημερινῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν), προστάτου τῶν τοκετῶν. Στήν θέσι τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχε ναός τῆς Εἰλείθυιας, προστάτιδος τῶν τοκετῶν

ἑνός ἀνώμαλου καιροῦ, ἑνός ξεθυμασμένου καί ἀτιμασμένου διεθνισμοῦ, πού τώρα ἔχει πάρει τή μορφή τῆς παγκοσμιοποίησης. Αὐτόν τόν χρεωκοπημένο διεθνισμό, πού τόν χρησιμοποίησε ὡς ὅπλο ὁ Κομμουνισμός γιά νά ἐξαλείψει τά ἐθνικά καί θρησκευτικά χαρακτηριστικά τῶν λαῶν, τόν οἰκειοποιήθηκε ὁ καπιταλισμός γιά τόν ἴδιο σκοπό. Καί δυστυχῶς συναρωγοί του ἔρχονται καί κάποιοι δικοί μας κληρικοί καί θεολογοῦντες. Μέ αὐτή ὅμως τήν τακτική, ἀντί νά πυκνώνουν οἱ τάξεις τῶν πιστῶν πού θά προσέρχονται στίς ἐκκλησίες, θά πυκνώνουν οἱ τάξεις τῶν παγανιστῶν, πού ἴσως φτιάξουν δικές τους ἐκκλησίες (μέ κάθε ἔννοια).

Ἀσφαλῶς, πρέπει νά κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε γιά τούς πρόσφυγες, ἀλλά πρέπει παράλληλα νά κάνουμε κάτι γιά τήν Ἑλλάδα, πού βάλλεται, διαβάλλεται καί προσβάλλεται ἀπό παντοῦ, καί ἀπό μέσα καί ἀπό ἔξω. Ὅταν μπῆκαν στήν Ἑλλάδα οἱ Γερμανοί, ὁ τότε Μητροπολίτης Κοζάνης Ἰωακείμ δέν ἀκολούθησε τό ΕΑΜ, δέν βγῆκε στά βουνά γιά νά ὑπηρετήσει τόν πολυφυλετισμό, ἀλλά γιά νά προασπίσει τήν ἔννοια καί τό ἔδαφος τῆς πατρίδος. Ἄν, ὅμως, ὁ Ἰωακείμ, ὁ Ἠλείας Ἀντώνιος, ὁ Εἰρηναῖος Σάμου ἦσαν «ἐκσυγχρονιστές», τότε, καί τηρουμένων κάποιων ἀναλογιῶν, θά ἔπρεπε ἐν ὀνόματι τοῦ πολυφυλετισμοῦ νά ὑποδεχθοῦν φιλοξένως καί τούς Ἰταλούς καί τούς Γερμανούς καί τούς Βουλγάρους, φυσικά καί τούς λεγεωναρίους τοῦ Διαμάντη. Τότε ὁ πρῶτος στόχος τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν: «Ἐμπρός ΕΛΑΣ γιά τήν Ἑλλάδα». Καί γι' αὐτό σέ συντριπτικό ποσοστό οἱ Ἕλληνες κληρικοί εἶχαν ἀκολουθήσει τόν ΕΛΑΣ. Ἄν σήμερα οἱ Ἕλληνες κληρικοί δέν εἶναι μέ τήν Ἑλλάδα, καί ὠθούμενοι ἀπό μῖσος πρός τήν κλασσική Ἑλλάδα, θέλουν νά κάνουν τόν χριστιανισμό συγκολλητική οὐσία γιά τή διαμόρφωση μιᾶς ἄλλης κοινωνίας, τότε ἡ Ἑλλάς θά διχασθεῖ, θά μαραζώσει καί θά διαλυθεῖ. Ξέρω ὅτι αὐτό ἐπιδιώκουν πολλοί. Σύγχρονος ξένος ἱστορικός καί πολιτικός σέ παλιά μελέτη του θεώρησε τή δημιουργία τοῦ νεώτερου ἑλληνικοῦ κράτους ὡς μέγα λάθος. Διότι ἀποτέλεσε τήν ἀφετηρία διαλύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καί δημιουργίας τῶν νεώτερων βαλκανικῶν κρατῶν. Τό ἴδιο πρεσβεύουν καί κάποιοι δικοί μας ψευδοϊστορικοί καί μελετητές. Ὁ ραγιαδισμός ἐπανέρχεται ξανά στή ζωή μας ὑπό τήν πίεση τῶν ἰσχυρῶν. Εἶναι δύσκολο νά εἶσαι Ἕλληνας στόν παρόντα καιρό, ὅπως καί στά χρόνια τῆς δουλείας. Τό λέει καί τό δημοτικό: «Μαύρη ζωή πού κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες».

Ὅμως στήν ἀμερικανική παγκοσμιοποίηση πού εἶναι μιά παγκοσμιοποίηση ὑποταγῆς, ἀντιτάσσεται ἡ ἑλληνική οἰκουμενικότητα πού εἶναι μορφή παγκόσμιας ἀντίστασης. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ὁ λαός τοῦ «ΟΧΙ». Καί οἱ λαοί πού λένε ΟΧΙ στήν ἐπιβολή ἑνός ὁμοιόχρωμου τρόπου ζωῆς, εἶναι Ἕλληνες «ἐν πνευματικῇ ἐννοίᾳ».

Ἀσφαλῶς, ἀπό τά δημοσιογραφικά, ἐπιστημονικά καί κάθε λογῆς χαλκεῖα οἱ ἄνθρωποι τοῦ «ΟΧΙ», θ' ἀκούσουν πολλά. Αὐτοί ὅμως τελικά θά εἶναι οἱ νικητές στή μάχη τῆς Ἱστορίας. Ἄς θυμηθοῦμε τόν Λεωνίδα. Κι ἄς κλείσουμε μέ τούς ὑπερήφανους στίχους τοῦ Παλαμᾶ:

Καί τούς τρέμουνε τῶν κάμπων οἱ κιστῆδες
καί μέ ὀνόματα τούς κράζουν φοβερά
κλέφτες, ἀπελάτες καί προδότες.
Τούς μισοῦν οἱ βασιλιάδες κι ὅλοι οἱ τύραννοι
Κι εἶναι μέσα στούς σκυφτούς τά παλληκάρια
κι εἶναι μες στούς κοιμισμένους οἱ στρατιῶτες. ■

Το θέμα της διπλής υπηκοότητας των Βορειοηπειρωτών και οι εθνικές παράμετροί του

Του Γρηγόρη Γκιζέλη
Γενικού Γραμματέα της ΚΕΒΑ
(Κεντρική Επιτροπή Βορειοηπειρωτικού Αγώνος)

Από τον Τύπο αλλά και από τα χείλη αρμόδιων υπουργών και κυβερνητικών εκπροσώπων Τύπου πληροφορήθηκε η ελληνική κοινή γνώμη ότι η ελληνική κυβέρνηση πρόκειται να δώσει σε 300.000 Βορειοηπειρώτες την ελληνική υπηκοότητα, όταν ολοκληρωθούν οι συζητήσεις με την ομόλογό της αλβανική –πιθανόν εντός του θέρους– και υπογραφεί η σχετική συμφωνία.

Η ανάγκη να δοθεί η διπλή υπηκοότητα στους Βορειοηπειρώτες προέκυψε από το γεγονός ότι με την υπάρχουσα κατάσταση του Ειδικού Δελτίου Ταυτότητας Ομογενούς δεν λύνονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι συμπατριώτες μας εισήλθαν στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, μετά την κατάρρευση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού. Οι Βορειοηπειρώτες έχουν εκφράσει πολλές φορές το παράπονό τους ότι οι ελληνικές αρχές παρέχουν αναλογικά περισσότερες διευκολύνσεις στους Αλβανούς λαθρομετανάστες, πολλοί των οποίων –όπως υποστηρίζουν– έχουν καταφέρει να αποκτήσουν το Ειδικό Δελτίο Ταυτότητας Ομογενούς **με πλαστά δικαιολογητικά**, τα οποία πολύ εύκολα εκδίδονται στη χώρα τους, αλλά και στη χώρα μας. Πολλοί Βορειοηπειρώτες θεωρούν ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μπορεί να λυθούν με την απόκτηση της διπλής υπηκοότητας. Η πικρία που υπάρχει σε επίπεδο προσωπικό, τους εμποδίζει να αντιληφθούν τα προβλήματα που θα προκύψουν στο άμεσο μέλλον σε ατομικό και εθνικό επίπεδο, αν λάβουμε υπόψη την πολιτική όλων των αλβανικών καθεστώτων έναντι της Βορείου Ηπείρου, των Βορειοηπειρωτών αλλά και της ίδιας της Ελλάδος. Τα προβλήματα αυτά, δυστυχώς, ουδόλως θίγουν κάποιοι Βορειοηπειρώτες, **γνωστοί για τις σχέσεις τους με το δικτατορικό καθεστώς του Χότζα**, όταν συνηγορούν, όπως τα παπαγαλάκια του χρηματιστηρίου, υπέρ της διπλής ταυτότητας.

Οι Μεγάλες Δυνάμεις των αρχών του 20ου αιώνα δημιούργησαν το αλβανικό κράτος για να εμποδίσουν την επέκταση της Ελλάδος. Έκτοτε, η πολιτική της Αλβανίας έναντι της χώρας μας εξυπηρετεί αυτόν ακριβώς το σκοπό, έστω κι αν άλλαξαν οι συνθήκες· είναι σταθερά από εχθρική ως ουδέτερη, παρόλο που η Ελλάς έχει κρατήσει από την εποχή του Μεσοπολέμου την πολιτική της «καλής θελήσεως». Σταθερή, επίσης, επιδίωξη της Αλβανίας είναι η απαλλαγή από το ελληνικό στοιχείο, είτε με φυσική εξόντωσή του, είτε με εξαναγκασμό να εγκαταλείψουν τα πάτρια εδάφη, τα οποία κι αυτά κατά αυθαίρετο τρόπο και αντίθετα προς τις διεθνείς συμβάσεις, που και η ίδια είχε συνομολογήσει ως προς τη Βόρειο Ήπειρο, περιόρισε σε 90 περίπου χωριά του Βούρκου και της Δερόπολης, με πληθυσμό τον οποίο στην εποχή του Χότζα ανέβαζαν σε 58.000 κατοίκους και επί Σαλί Μπερίσια κατέβασαν στους 28.000. **Και το ζητούμενο των διαπραγματεύσεων της ελληνικής με την αλβανική κυβέρνηση είναι αν η διπλή υπηκοότητα θα δοθεί στους 28.000 κατοίκους της μικρής ζώνης των 90 χωριών που δέχεται η Αλβανία ή θα περιληφθούν και κάτοικοι των περιοχών της Χιμάρας, της Κορυτσάς, του Τεπελενίου και των πόλεων Αγίων Σαράντα, Αργυροκάστρου, Δελβίνου κ.λπ., στις οποίες φρόντισε ο Χότζα να εγκαταστήσει Αλβανούς, εκδιώκοντας τους Βορειοηπειρώτες στο Βορρά και οι τελευταίες αλβανικές κυβερνήσεις Αλβανούς του Κοσσόβου**.

Κάποιοι ίσως ισχυριστούν ότι η πολιτική της Αλβανίας κατά την τελευταία δεκαετία έχει αλλάξει έναντι της Ελλάδος και των Βορειοηπειρωτών. Με βεβαιότητα ισχυριζόμαστε ότι έχει χειροτερέψει σε σχέση με την εποχή των Χότζα και Αλία, παρόλο που η Ελλάς έχει ευεργετήσει τη γείτονα χώρα ποικιλοτρόπως. Προς ενίσχυση του ισχυρισμού μας αναφέρουμε, ενδεικτικά, ότι όλο το διάστημα της προηγούμενης δεκαετίας, ακόμη και στο διάστημα που έλαβαν ενισχύσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τη μεσολάβηση της Ελλάδος και κάποιες υποσχέσεις για μελλοντική συμμετοχή στην Ε.Ε., αρνήθηκαν να επιτρέψουν το άνοιγμα ελληνικών σχολείων ακόμη και σ' αυτά τα 90 χωριά, εφόσον δεν υπήρχαν 32 μαθητές ανά τάξη. Αντίθετα, θέτουν θέμα υποχρέωσης της ελληνικής κυβέρνησης να ανοίξει αλβανικά σχολεία στην Ελλάδα για τους Αλβανούς λαθρομετανάστες. Και το χειρότερο, σε όσα σχολεία επετράπη η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας το περιεχόμενο της ύλης είναι ανθελληνικό και τα Ελληνόπουλα διδάσκονται ότι ο αλβανικός πολιτισμός είναι απείρως ανώτερος του ελληνικού!! Επιπλέον, συνεχώς θέτουν θέμα επιστροφής όχι μόνο των περιουσιών των Τσαμουργιωτών –όπως ο όρος ήταν γνωστός στη διπλωματική γλώσσα την περίοδο του Μεσοπολέμου– αλλά και στο πλαίσιο της πολιτικής της Μεγάλης Αλβανίας διεκδικούν και τη Θεσπρωτία όχι μόνον εθνικιστές πολιτικοί αλλά και η Ακαδημία Επιστημών της Αλβανίας.

Εξάλλου, πρόσφατα και παρόλο που η Αλβανία κατορθώνει να επιβιώνει με τα εμβάσματα των εκατοντά-

δων χιλιάδων πολιτών της που εργάζονται στη χώρα μας, αλλά και με την οικονομική βοήθεια που λαμβάνει από την Ε.Ε. με τη μεσολάβηση της χώρας μας, ήγειραν επισήμως το θέμα των Τσάμηδων σε ελληνικά υπουργικά στελέχη που επισκέφθηκαν την Αλβανία φέροντας επιταγές εκατομμυρίων ευρώ για οικονομική ενίσχυση. Και το πιο σημαντικό και άμεσα συνδεδεμένο με το πρόβλημα της διπλής ταυτότητας: την άνοιξη του 2001 η αλβανική κυβέρνηση ετοίμασε νόμο δια της υπουργού Arta Dade, δια του οποίου θα καθίστατο δυνατή η αφαίρεση της αλβανικής υπηκοότητας από τους Αλβανούς πολίτες που κατέχουν και δεύτερη υπηκοότητα. Το γεγονός ότι, για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας, δεν κατατέθηκε το σχέδιο νόμου στη Βουλή, δεν αναιρεί αλλά αντίθετα ενισχύει την άποψή μας.

Η Αλβανία δεν έχει φθάσει στο σημείο εκείνο της δημοκρατικής πολιτείας, ώστε η χώρα μας χωρίς ενδοιασμό να την εμπιστευτεί ότι θα τηρήσει τη συμφωνία και δεν θα αφαιρέσει την αλβανική υπηκοότητα από τους Βορειοηπειρώτες, με όλες τις οδυνηρές συνέπειες – σε εθνικό και προσωπικό επίπεδο – που αυτή η ενέργειά τους συνεπάγεται. Η πρόβλεψη είναι ότι η κατάσταση στην Αλβανία αντί να βελτιώνεται θα χειροτερεύει. Σύμφωνα με πολύ πρόσφατη μελέτη διεθνούς Ινστιτούτου που εδρεύει στην Αυστρία: α) η σημερινή πολιτική ηγεσία ολισθαίνει σε πρότυπα διακυβέρνησης της χώρας επί Χοτζικού καθεστώτος, β) επιπλέον, η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, χωρίς να υπάρχουν οι κατάλληλες οικονομικές συνθήκες για τη συντήρησή του, προβλέπεται να οδηγήσει τη χώρα σε μεγάλες κοινωνικές αναταραχές, οι οποίες θα έχουν άμεσες επιπτώσεις και στους Βορειοηπειρώτες.

Η πολιτική της λύσης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Βορειοηπειρώτες στην Ελλάδα με νομοθετική ρύθμιση ή καλύτερα με βελτίωση της υπάρχουσας νομοθεσίας, είναι προτιμητέα από την προτεινόμενη της διπλής υπηκοότητας, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην εξαφάνιση της ελληνικής μειονότητας από τα πάτρια εδάφη και με τη «βούλα» της ίδιας της Ελλάδας. Όπως έχει η κατάσταση σήμερα, μια διακρατική συμφωνία με αντικείμενο τη διπλή υπηκοότητα δεν διασφαλίζει ότι στο μέλλον μια άλλη αλβανική κυβέρνηση, μονομερώς ενεργούσα, δεν θα αφαιρούσε την αλβανική υπηκοότητα από τους Βορειοηπειρώτες.

Εν πάση περιπτώσει, η Ελλάς εφόσον προχωρήσει στην υπογραφή μιας διακρατικής συμφωνίας με αντικείμενο τη διπλή υπηκοότητα των Βορειοηπειρωτών – και όχι μόνον, αφού με την αναγνωρισμένη και από την Ε.Ε. διαφθορά της αλβανικής κρατικής μηχανής πολλοί Αλβανοί εύκολα θα προσκόμιζαν τα σχετικά πιστοποιητικά – θα καταστεί αιχμάλωτη των Αλβανών, αφού, αν οι Αλβανοί αθετήσουν την υπογραφή τους, οι πολιτικές της κινήσεις αντίδρασης θα ήταν περιορισμένες και οι στρατιωτικές της αδύνατες, για λόγους που είναι γνωστοί και σε μη ειδικούς και επομένως δεν χρειάζεται να αναπτυχθούν εδώ.

Τα προβλήματα των Βορειοηπειρωτών μπορούν να λυθούν από την ελληνική κυβέρνηση με σχετική νομοθετική ρύθμιση, χωρίς να υποχρεωθεί να προσφύγει σε μια πολιτική πράξη στηριζόμενη σ' ένα αφερέγγυο εταίρο. Προηγούμενο νομοθετικής ρύθμισης υπάρχει, η οποία δεν έχει καταργηθεί καθόσον γνωρίζουμε, μολονότι πιθανόν οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες να την αγνοούν και αναφέρεται στο διορισμό των Βορειοηπειρωτών στο ελληνικό δημόσιο. Αξίζει να αναφερθεί η σχετική ρύθμιση:

«Δια του Νομοθετικού Διατάγματος **3832/15.8.58** δημοσιευθέντος εις το υπ' αριθ. **128/23.8.58** τεύχος πρώτον της εφημερίδος της Κυβερνήσεως κυρούται η υπ' αριθ. **195/16.2.1951** Πράξις του Υπουργικού Συμβουλίου έχουσα ούτως:

> *ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ "Λαβόν υπ' όψιν την υπ' αριθ. **7958 από 10.2.1951** σχετικήν πρότασιν του Υπουργείου Εσωτερικών διαβιβάζουσα αντίγραφον της από **6.2.1951** αιτήσεως της Κεντρικής Επιτροπής Βορειοηπειρωτικού Αγώνος αποφασίζει: Εγκρίνει όπως, κατά παρέκκλισιν των νενομισμένων, επιτρέπηται ο διορισμός εις δημοσίας θέσεις και θέσεις Οργανισμών Δημοσίου Δικαίου Βορειοηπειρωτών άνευ της προσαγωγής πιστοποιητικού Ελληνικής Ιθαγενείας υπό την προϋπόθεσιν ότι θα αποδεικνύεται άλλοθεν η ιδιότης αυτών ως Ελλήνων το γένος και τη συνείδησιν. Εκδόσας προς τούτο την υπ. Αριθ. 195 παρούσαν πράξιν του"».*

Εν κατακλείδι, λαμβάνοντας υπόψη την προϊστορία της Αλβανίας αλλά και τις σημερινές κρατούσες συνθήκες διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος στη χώρα αυτή, τις οποίες και η Ε.Ε. αναγνωρίζει καθώς επίσης και την προβλεπόμενη χειροτέρευση της κατάστασης, νομίζουμε ότι η Ελλάς δεν θα πρέπει να προχωρήσει σε ενέργειες που θα αποβούν σε βάρος των εθνικών της συμφερόντων και τελικά των ίδιων των Βορειοηπειρωτών, αφού η ίδια μπορεί να λύσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Βορειοηπειρώτες, χωρίς να στηρίζεται σ' άλλους. ■

ΚΥΠΡΟΣ 1950-1960

Από την ένωση στην ανεξαρτησία

Του Σταύρου Γ. Καρκαλέτση
Ιστορικού - Συγγραφέα

Η δεκαετία του 1950 υπήρξε σημαντική και σημαδιακή από πολλές απόψεις για την εξέλιξη του Κυπριακού, το οποίο καθόρισε με τη σειρά του εν πολλοίς τα πολιτικά πράγματα στην μητροπολιτική Ελλάδα.

Η σημαντικότητα της δεκαετίας εκείνης φαίνεται ήδη από τα γεγονότα του πρώτου της μήνα. Τον Ιανουάριο του 1950 διεξήχθη το μεγάλο ενωτικό δημοψήφισμα και ο κύκλος έκλεισε δέκα χρόνια μετά με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, μιας Κυπριακής Δημοκρατίας, που η ιστορία της, από τα πρώτα της ήδη βήματα, συνοδεύτηκε από πολλά δάκρυα και πολύ αίμα. Και ανάμεσα σε αυτά τα δύο καίριας σημασίας γεγονότα, την εκκίνηση (δημοψήφισμα) και την κατάληξη (ανακήρυξη Κυπριακής Δημοκρατίας) δεσπόζει ο τελευταίος μεγάλος αγώνας του έθνους μας, ο εθνικοαπελευθερωτικός, αντιαποικιακός και ενωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ για αυτοδιάθεση-ένωση.

Ομάδα κρούσης της ΕΟΚΑ σε κάποιο σημείο του όρους Τρόοδος

Το ενωτικό δημοψήφισμα του Ιανουαρίου του 1950, οργανωμένο από την εκκλησία, ήταν η κορύφωση ενός και πλέον αιώνος διεργασιών. Ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα και για 100 και πλέον χρόνια το ελεύθερο ελληνικό κράτος σε μεγάλο βαθμό μετάγγιζε αλυτρωτισμό σε όλα τα υπόδουλα και εκτός συνόρων τμήματα του έθνους.

Ο μηχανισμός της μετάγγισης αυτής εξυπηρετούνταν από μια ισχυρή και ποιοτική εκπαιδευτική παράδοση, σύμβολο της οποίας ήταν στην Κύπρο το Παγκύπριο Γυμνάσιο, στελεχωμένο από επιφανείς Ελλαδίτες καθηγητές.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί κάτι που δεν είναι ευρέως γνωστό ούτε τονίζεται ιδιαίτερα: η Κύπρος είχε, διαχρονικά, το υψηλότερο ποσοστό ελληνικού πληθυσμού από κάθε άλλη υπόδουλη περιοχή του Ελληνισμού. Στη μεγαλόνησο ουδέποτε το ποσοστό των Ελλήνων έπεσε κάτω από το 80%, κάτι που δεν ίσχυε για άλλες περιοχές όπως την Κρήτη ή την Μακεδονία.

Οδηγηθήκαμε έτσι στη θεσμική έκφραση και κατοχύρωση της βούλησης του Κυπριακού Ελληνισμού, όταν αυτός, τον Ιανουάριο του 1950, αβίαστα και ελεύθερα κατέθεσε τους διαχρονικούς του πόθους: 215.000 επί 226.000 εγγεγραμμένων ψήφισαν υπέρ της ενώσεως και ασφαλώς θα αναρωτιούνταν κάποιος, γιατί δέκα χρόνια μετά ο αγώνας κατέληξε σε καθεστώς νοθευμένης και ελλειμματικής ανεξαρτησίας. Ας παρακολουθήσουμε την πορεία του Κυπριακού μετά το ενωτικό δημοψήφισμα.

Όταν τον Οκτώβριο του 1950 Αρχιεπίσκοπος εξελέγη ο Μακάριος Γ΄ το ζήτημα ξανατίθεται από κυπριακής πλευράς. Είναι η εποχή που η χώρα μας, μαζί με την Τουρκία, ετοιμάζεται να γίνει μέλος του ΝΑΤΟ. Η απάντηση, όπως θα την δώσει ο πρωθυπουργός Σοφοκλής Βενιζέλος, είναι χαρακτηριστική: «*Δια τους γνωστούς διεθνείς λόγους δεν δυνάμεθα να ζητήσωμεν επισήμως την επίλυσιν της πανελληνίου αυτής αξιώσεως*».

Ο νέος Αρχιεπίσκοπος θα δείξει από την αρχή τις προθέσεις του: στις 28 Οκτωβρίου 1950 το νησί πνίγεται στις γαλανόλευκες, βάφεται στο γαλάζιο και το λευκό. Η επόμενη ενέργεια είναι η δια εγκυκλίου προτροπή προς τον κόσμο να μη συμμετέχει στα κάθε λογής «συμβούλια» που στήνουν οι Άγγλοι, ώστε να εμφανίζονται οι διάφορες συντεχνίες εκπροσωπούσες το λαό. Το Φεβρουάριο του 1951 ο Μακάριος καταγγέλλει τη βρετανική διοίκηση στο Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ, με αφορμή 4 νομοσχέδια της τελευταίας που περιόριζαν τις ελευθερίες, ειδικά αυτή του Τύπου. Ακολουθούν ταξίδια του Μακαρίου στην Αθήνα και επαφές με την πολιτική ηγεσία. Στις συναντήσεις αυτές (με Σοφ. Βενιζέλο και Ν. Πλαστήρα), του υποδεικνύεται υπομονή και αναμονή, συνεκτιμωμένης της πρόσδεσης στο δυτικό άρμα.

Το Καλοκαίρι του 1952 συγκαλείται στη Λάρνακα Παγκύπρια Εθν. Συνέλευση. Εξήντα αντιπρόσωποι απ' όλο το νησί ζητούν με ψήφισμα από την ελληνική κυβέρνηση να προσφύγει στον ΟΗΕ. Απειλούν ότι αν δεν γίνει αυτό, θα ζητούσαν να το πράξει η Συρία.

Το Νοέμβριο αναλαμβάνει τα ηνία της χώρας η κυβέρνηση Παπάγου. Στα τρία χρόνια που θα κρατηθεί στην εξουσία (ως τον Οκτώβριο του 1955), η κυπριακή θρυαλλίδα θα εκραγεί. Στην αρχή ο Παπάγος θα επιχειρήσει να κρατηθεί στη γραμμή πλεύσης των προηγούμενων. Ο κύβος θα ριφθεί όμως, όταν το Σεπτέμβριο του 1953 ο Άγγλος υπουργός Εξωτερικών Ήντεν θα βρεθεί στην Αθήνα. Ο Παπάγος θα του θέσει διακριτικά το θέμα και ο Ήντεν εκνευρισμένος θα απαντήσει ότι θέμα Κύπρου δεν υπήρχε, και ούτε πρόκειται ποτέ να υπάρξει. Η Αθήνα είναι πλέον πεπεισμένη πως οι Άγγλοι δεν πρόκειται να δείξουν την παραμικρή ευλυγισία. Έτσι, θα αρχίσει να υποβάλλει στον ΟΗΕ προσφυγές, ζητώντας για το νησί και τους κατοίκους του το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, όπως προέβλεπε το 1ο άρθρο του Χάρτη του Οργανισμού. Έχει προηγηθεί δράση και συναντήσεις στην Αθήνα, της επιτροπής που οργανώνει τον επικείμενο αγώνα.

Στις 28 Ιουνίου του 1953 η Κύπρος σείεται ξανά. Παγκύπριο συλλαλητήριο με τον Μακάριο να συνεπαίρνει τα πλήθη: «*...εν και μόνον επιδιώκοντες, εις ένα και μόνο αποβλέποντες: την Ένωσιν και μόνον την Ένωσιν*».

Το Μνημείο της Ελευθερίας στη Λευκωσία, έργο του γλύπτη Ι. Νοταρά

Ακολούθησε ο επικός αγώνας της ΕΟΚΑ, η τελευταία μέχρι σήμερα εποποιία του ελληνισμού που προσέφερε στο πάνθεον της ελληνικής ιστορίας ηρωικές μορφές: Γρηγόρης Αυξεντίου, Ευαγόρας Παλληκαρίδης, Κυριάκος Μάτσης, Φώτης Πίττας, Μιχαήλ Καραολής και δεκάδες, εκατοντάδες άλλοι, επώνυμοι και ανώνυμοι, που έπεσαν στις επάλξεις, πάντα με το όραμα της ενώσεως στο νου και στην καρδιά τους, έως τις τελευταίες τους στιγμές.

Κι ενώ ήρωες πίπτουν και γίνονται ολοκαυτώματα ή οδηγούνται στις αγχόνες της βρετανικής αποικιοκρατίας, κάτι αρχίζει από το 1957 να αλλάζει, υπόγεια και παρασκηνιακά.

Η Αθήνα, υπό το βάρος των εξαρτήσεών της (ΗΠΑ, Μεγ. Βρετανία) αρχίζει να προσανατολίζεται σε «κλείσιμο» του θέματος, αντιμετωπίζοντας τη μαχόμενη Κύπρο περίπου ως «αγκάθι», που δηλητηριάζει τις σχέσεις της Ελλάδος με τη Δύση και την Τουρκία.

Το πρώτο κτύπημα κατά της αταλάντευτης γραμμής πλεύσης με στόχο την ένωση, η ελλαδική διπλωματία το επιφέρει ήδη στα μέσα του 1956. Εκείνη την περίοδο, ο Ευάγγελος Αβέρωφ διαδέχεται τον Σπύρο Θεοτόκη στην ηγεσία του υπουργείου Εξωτερικών. Η αλλαγή αυτή θα έχει καταλυτικές συνέπειες. Πρώτη κίνηση του Αβέρωφ ήταν να στείλει ως πρόξενο της Ελλάδος στην Κύπρο τον Άγγελο Βλάχο.

Ο Αγγ. Βλάχος ήταν από τα συνεπέστερα στελέχη του μειοδοτικού μικροελλαδισμού. Το εξάτομο πόνημά του με τίτλο: «Μια φορά κι έναν καιρό ένας διπλωμάτης» συμπεριλαμβάνει τις υβριστικότερες σελίδες για τον κυπριακό Ελληνισμό. Ανελάμβανε γενικός πρόξενος της Ελλάδος στην Κύπρο ο άνθρωπος που χαρακτήριζε την 1η Απριλίου του 1955 «αποφράδα ημέρα» και τους επικεφαλής του αγώνα Μακάριο και Γρίβα ως «αδίστακτους, ματαιόδοξους, θλιβερούς τυχοδιώκτες». (Βλ. σχετ. Κώστα Χατζηαντωνίου: «Χρονικό του προδομένου αγώνα», περιοδικό Ελλοπία, τεύχος 19, σελ. 10-14).

Αφηγείται ο ίδιος ο Άγγελος Βλάχος: «*Από τον Σεπτέμβριο του 1956 πρότεινα αλλαγή γραμμής: αντί να επιδιώκουμε ένωση, να επιδιώκουμε ανεξαρτησία, που ίσως αποτελούσε διέξοδο... Μίλησα στον Καραμανλή για λύση ανεξαρτησίας... Μου είπε ότι προτιμούσε η ιδέα αυτή να φανεί ότι προέρχεται από την Κύπρο και όχι την Ελλάδα... Δεν ήθελε να θεωρηθεί ο ίδιος από τους Κυπρίους και την αντιπολίτευση ως μειοδότης... Ανέφερα και στον Ευάγγελο Αβέρωφ τη συνομιλία μου με τον Καραμανλή και έφυγα για την Κύπρο*».

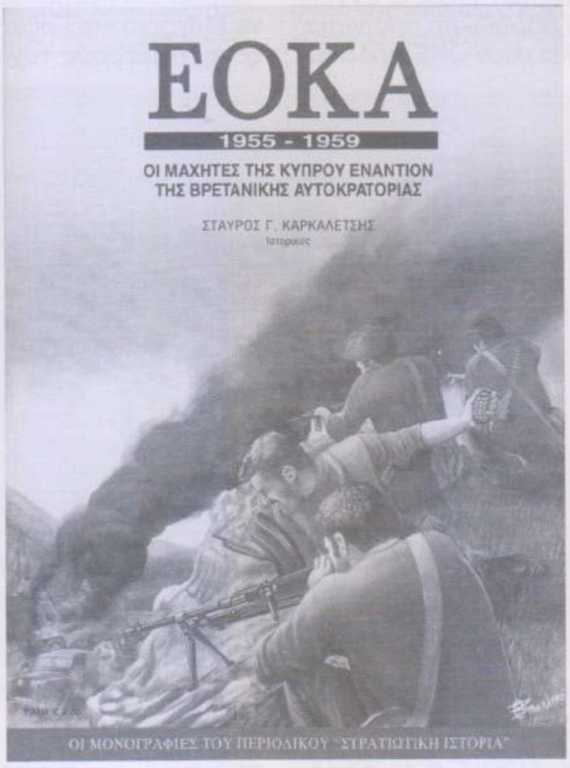
Από τα παραπάνω προκύπτει αβίαστα αυτό που αποτελεί σήμερα κοινή εκτίμηση: ότι ο Ευάγγελος Αβέρωφ ήταν αυτός που, ως πολιτικός απολαμβάνων της εμπιστοσύνης του Λονδίνου, έριξε πρώτος τα σπέρματα της –νοθευμένης τελικά– ανεξαρτησίας ξεφεύγοντας από αυτό που, ως τότε, θεωρούνταν απαρέγκλιτος στόχος: την Ένωση. Κατ' άλλους η ιδέα της «Ανεξαρτησίας» ή «Αυτοκυβέρνησης» προέρχεται αποκλειστικά από τον Μακάριο.

Το Μάιο του 1957 ο Μακάριος έκανε λόγο σε αμερικάνικο τηλεοπτικό κανάλι για αυτοκυβέρνηση, διευκρινίζοντας όμως ότι θα ήταν μεταβατική, με σκοπό την αυτοδιάθεση. Και το 1958 δημοσιεύονταν στο διεθνή τύπο πληροφορίες περί προτάσεων του Μακαρίου για ανεξαρτησία.

Ο Μακάριος τον Σεπτέμβριο του 1958 σε συνάντησή του με την αντιπρόεδρο του αγγλικού εργατικού κόμματος Μπάρμπαρα Κασλ, δηλώνει πως η Κύπρος θα πρέπει να καταστεί ανεξάρτητη. Όχι προσωρινά ή για λόγους μετάβασης σε άλλο καθεστώς, μα στο διηνεκές. Καθοριστική ήταν, όπως φαίνεται, και η συνάντηση Αβέρωφ-Ζορλού στο Παρίσι (Δεκ. 1958) στα πλαίσια της διάσκεψης του ΝΑΤΟ.

Λίγες ημέρες πριν, στις 25 Νοεμβρίου 1958, στο ελληνικό σχέδιο απόφασης που υπεβλήθη στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εμφανίστηκε και επίσημα ο νεοεισαχθείς και παρασκηνιακά προωθηθείς όρος: Ανεξαρτησία.

Η νέα διαπραγματευτική βάση και τάξη οδήγησαν στις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου, στις αρχές του 1960, τις οποίες επέκριναν δριμύτατα τα κόμματα της ελλαδικής αντιπολίτευσης κι όλοι σχεδόν οι πολιτικοί ηγέτες, όπως ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο Σοφοκλής Βενιζέλος και ο Ηλίας Ηλιού. Και επικρίθηκαν οι συμφωνίες αυτές, διότι εμπεριείχαν τέτοιες νομικές δουλείες και λειτουργικές δυσπλασίες, που η κατάσταση θα κατέληγε, νομοτελειακά, σε τραγικά αδιέξοδα. Η ίδρυση ανεξάρτητου κυπριακού κράτους δεν ήταν προϊόν γνήσιων και υγιών διαδικασιών, που θα πήγαζαν από το διεθνές δίκαιο. Το νέο κράτος γεννήθηκε με «καισαρική», υπό την αυστηρή επίβλεψη των αρχίατρων της Ουάσιγκτον και του Λονδίνου.

Οι ιεροκήρυκες των συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου προέβαλλαν διάφορες δικαιολογίες. Την ακαμψία του βρετανικού παράγοντα, την ανάμειξη της Τουρκίας, την αυξανόμενη ριζοσπαστικοποίηση των Τουρκοκυπρίων και διάφορα άλλα.

Κι όμως οι στρατιωτικοί θρίαμβοι της ΕΟΚΑ και η δυσχερής θέση της Μεγ. Βρεταννίας ενώπιον της διεθνούς κοινής γνώμης θα μπορούσαν να εξαργυρωθούν με ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Η λειψή ανεξαρτησία που παραχωρήθηκε στην Κύπρο δημιούργησε νέα τάξη πραγμάτων. Οι Άγγλοι δεν ώθησαν τυχαία προς αυτήν την κατεύθυνση. Ήθελαν — και θέλουν— ένα πράγμα: Να μείνουν Ελλάδα και Κύπρος μακριά η μία από την άλλη.

Μια δήλωση του τελευταίου κυβερνήτη της Κύπρου σερ Χιού Φουτ, στη διάρκεια ομιλίας του στο Λονδίνο το 1961, είναι άκρως διαφωτιστική για το ποιοι εξέτρεψαν τον αγώνα και εξοβέλισαν την ένωση:

«Από ένα σημείο και μετά, αυτό που ενδιέφερε εμάς ως Μεγ. Βρεταννία, ήταν να επιστρέψει ο Μακάριος στο νησί αναλαμβάνοντας την εξουσία και, οπωσδήποτε, να φύγει ο Γρίβας από την Κύπρο». Η δήλωση αυτή του Βρεταννού αξιωματούχου λέει πολλά...

Η ίδρυση κράτους δημιούργησε σταδιακά πολιτική ελίτ, η οποία πλαισιώθηκε από μια ολιγάριθμη ομάδα βιομηχάνων και μεγαλοεπιχειρηματιών. Επώνυμοι και ανώνυμοι της κυπριακής κοινωνίας απέκτησαν, στα πλαίσια της νέας κατάστασης που δημιούργησε η ύπαρξη κράτους, αξιώματα. Αξιώματα που οι περισσότεροι διαισθάνονταν ότι θα έχαναν σε περίπτωση ενώσεως. Ο Μακάριος θα μετέπιπτε ίσως σε έναν τοπικό μητροπολίτη. Ένας υπουργός της Κυπριακής Δημοκρατίας θα υποβιβαζόταν σε διευθυντή ελληνικού υπουργείου.

Η νεοπαγής, λοιπόν, κάστα εξουσίας που εγκαταστάθηκε στη Λευκωσία, σε μεγάλο ποσοστό θα περιφρουρούσε εφεξής τίτλους και αξιώματα, λειτουργώντας με γνώμονα τα τοπικά, μικροσυντεχνιακού τύπου, συμφέροντα. Και γνώριζε πολύ καλά ότι θα έχανε τα προνόμιά της, εάν κάποτε η Κύπρος ενωνόταν με την Ελλάδα.

Παρ' όλα αυτά, στις πλατιές λαϊκές μάζες το ιδανικό της ένωσης διατηρήθηκε αλώβητο και επιβίωσε για να τσαλακωθεί και στιγματιστεί στην πορεία και στα χρόνια που ακολούθησαν.

Έτσι, λοιπόν, οδηγηθήκαμε από την ένωση στην ανεξαρτησία. Ο Βρεταννός ιστορικός Richard Clogg το αποτύπωσε με αυτό τον τρόπο:

«Βάσει του διεθνούς δικαίου και των δικαιωμάτων των λαών, η ίδρυση ανεξάρτητου κυπριακού κράτους αποτέλεσε παραφωνία. Διότι βαίνουμε προς την απόλυτα φυσιολογική λύση, δεδομένης της ύπαρξης ανεξάρτητου ελληνικού κράτους: τη λύση της ένωσης Κύπρου-Ελλάδος».

Όσο για τα συναισθήματα που προκάλεσε στον ίδιο τον κυπριακό ελληνισμό η ίδρυση κράτους, το εκφράζει κατά τον καλύτερο και γλαφυρότερο τρόπο το περιοδικό «Κυπριακά Χρονικά» του 1961:

«Εξαναγκαζόμαστε να υποκύψουμε σε ένα νέο όραμα, εφεύρεση του κόσμου της φθοράς, για να μας ξανασφίξει στα πλοκάμια του. Κανείς μας δεν πιστεύει σε αυτήν τη νέα πολιτεία που μας επέβαλαν. Κι όμως, αποτελεί πραγματικότητα της ζωής μας». ■

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

Του Χριστόδουλου Κ. Γιαλλουρίδη
Αναπλ. Καθηγητή Διεθνούς Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Είναι γνωστό, θα' λεγε κανείς πως ανήκει στην «αλφαβήτα» της τουρκικής πολιτικής, το γεγονός πως, το Στράτευμα ως θεσμός αποτελεί ιστορικά, διαχρονικά και πολιτικά την κυρίαρχη δομή εξουσίας και πολιτικής επιβολής στο τουρκικό πολιτικό σύστημα.

Αυτή η δομή, το θεσμικό πλαίσιο εξουσίας δηλαδή που είναι με τα Συντάγματα του 1960 και του 1882 και τις αναθεωρήσεις των, (μερικές εκ των οποίων σχετικά πρόσφατες) νόμιμος θεσμός, συνταγματικά κατοχυρωμένος, διασφαλίζων την πολιτική επιβολή του Στρατεύματος στο πολιτικό σύστημα, έχει τις ρίζες του στο οθωμανικό σύστημα εξουσίας, πέρασε στην τουρκική Δημοκρατία, και μέσα σε μια ιστορική διαδρομή, κατάφερε να παντρέψει τη «νομιμότητα» με τη νομιμοποίηση , δηλαδή την αποδοχή του επεμβατικού ρόλου του Στρατεύματος στην πολιτική ζωή της Τουρκίας, από το σύνολο της τουρκικής κοινωνίας.

Αυτό καταδεικνύεται και μέσα από τις πολλές κοινωνικές εμπειρικές έρευνες που έχουν γίνει στην γείτονα, όπου το Στράτευμα ως θεσμός αλλά και ρόλος πολιτικής παρέμβασης και ελέγχου, καταγράφει πολύ υψηλά ποσοστά νομιμοποίησης στην τουρκική κοινή γνώμη.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, όχι μόνο έχει βαθιά ριζωμένο στο πολιτικό σύστημα το θεσμικό πλαίσιο του ρόλου που, όπως είπαμε, ανάγεται στην εποχή των Οθωμανών, αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι η τουρκική κοινωνία και το τουρκικό έθνος ευρύτερα, είναι πεπεισμένο πως το Στράτευμα διασφαλίζει την ενότητα του κράτους και του λαού στο εσωτερικό της επικράτειας, όπως επίσης, είναι επιφορτισμένο με την **αποστολή** του εγγυητή της κεμαλικής κρατικής ιδεολογίας, και των υποθηκών του Μουσταφά Κεμάλ, των οποίων την παρακαταθήκη επικαλείται, οσάκις επεμβαίνει πραξικοπηματικά στο πολιτικό σύστημα της χώρας καταλύοντας μια στοιχειωδώς λειτουργούσα δημοκρατική νομιμότητα. Γι' αυτό και ουδέποτε υπήρξε λαϊκή αντίδραση, αντίσταση ή και διαμαρτυρία καν, στα τέσσερα πραξικοπήματα που έγιναν από το '60

Το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας της Τουρκίας ενώ συνεδριάζει

μέχρι σήμερα, με επίκληση τις παρακαταθήκες του Κεμάλ και που επέφεραν την κατάλυση του κοινοβουλευτικού συστήματος.

Οι μόνοι που αντιστέκονταν, ενίοτε και ενόπλως, ήταν οι Κούρδοι με αιχμή του δόρατος το PKK μέχρι την σύλληψη του Οτζαλάν, δηλαδή στις δεκαετίες του '80 και '90, ορισμένες ριζοσπαστικές ομάδες της άκρας δεξιάς και της άκρας αριστεράς στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '70, ενώ καταγράφεται το ενδιαφέρον φαινόμενο τα τελευταία 2-3 χρόνια, της ειρηνικής, πλην δυναμικής, κινητοποίησης ολιγάριθμων μελών διαφόρων NGOs, που ανήκουν στη νέα γενιά και που πρόσφατα αντέδρασαν με διαδηλώσεις εναντίον ενδεχόμενης εμπλοκής της Τουρκίας στην Αμερικανική στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ.

Ο Τούρκος πρωθυπουργός Ερντογάν

Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί και ως απαρχή δημιουργίας ή οικοδόμησης μιας Κοινωνίας Πολιτών στην γείτονα που ανησυχεί και αντιδρά στις αποφάσεις του στρατιωτικού κατεστημένου.

► *Γεωπολιτικές και Γεωστρατηγικές αλλαγές που επέρχονται στην Τουρκία, μετά τον πόλεμο αλλά και την άνοδο Ερντογάν στην πολιτική εξουσία*

Το Στράτευμα, εδραίωσε πολιτικά και κατοχύρωσε θεσμικά, όπως ήδη αναφέρθηκε, τον ρόλο του, με το πραξικόπημα του 1960, εμπεδώνοντάς τον και στη συνέχεια, με την βαθιά τομή που επέφερε στην Τουρκία το πραξικόπημα του 1980. Από το 1960 και εντεύθεν, το Στράτευμα στην Τουρκική Δημοκρατία, κυριαρχεί παντού. Στην πολιτική, στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό. Η Τουρκία, αποτελεί ένα κατ' εξοχήν στρατοκρατούμενο πολιτικό σύστημα, στο βαθμό που σχεδόν τα πάντα υπάγονται στην βούληση, την κρίση και την τελική απόφαση του στρατιωτικού κατεστημένου, τουτέστιν της ηγεσίας του Στρατεύματος.

Τομείς όπως η παιδεία, η οικονομική πολιτική, το Κράτος Δικαίου, δηλαδή τα ανθρώπινα δικαιώματα και η Δικαστική εξουσία, η εξωτερική πολιτική και η εσωτερική ασφάλεια και η άμυνα της χώρας, ανάγονται στην κεμαλική ιδεολογία και κρίνονται από το Στράτευμα, μέσω του υπέρτατου οργάνου της χώρας, του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας. Η Κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο, βρίσκονται στην πολιτική και θεσμική ιεράρχηση των δομών εξουσίας, κάτω από τον Αρχηγό των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Η δικαιολογητική βάση αυτής της αναχρονιστικής, αντιδημοκρατικής στρατοκρατικής αντίληψης πολιτικής είναι ο «κίνδυνος διάσπασης και διαμελισμού της χώρας, εξαιτίας των δυνάμει αποσχιστικών κινημάτων» (βλ. Κουρδικό ζήτημα). Αυτή η θεώρηση «νομιμοποίησε» πλήρως την κυριαρχία και την ενδυνάμωση του Στρατεύματος στο πολιτικό σύστημα, καθιστώντας το εγγυητή της εσωτερικής ασφάλειας και της σταθερότητας της χώρας και μετατρέποντάς το εν τέλει σε συνεκτικό ιστό του πολιτικού συστήματος.

Αυτός ο ρόλος ενισχύθηκε τα μάλα και με εξωτερικές στρατιωτικές «επιτυχίες» της Τουρκίας, όπως το 1974 με την Κύπρο, το 1996 με τα Ίμια, και το 1998 με τον Οτζαλάν και τους S-300. Αυτά τα γεγονότα τόνωσαν περαιτέρω τον τουρκικό εθνικισμό, και κατάστησαν το Στράτευμα, σαν αδιαμφισβήτητο ρυθμιστή των εξελίξεων στην Τουρκία.

Όμως τα τουρκικά αδιέξοδα ως προς το πού οδεύει το πολίτευμα και το κράτος, ποια θα είναι ή μπορεί να είναι η μετεξέλιξή του, σε σχέση με το ιστορικό δίλημμα που είχε ήδη από τον 19ο αιώνα η Οθωμανική Αυτοκρατορία (βλ. Ανατολικό Ζήτημα) ανάμεσα στην Ασία και τη Δύση, μεταξύ ενός τριτοκοσμικού κράτους της Ανατολής και ενός δημοκρατικού κράτους της Ευρώπης, παρέμειναν και διαρκώς εντείνονται, ενώ από τον πόλεμο στο Ιράκ και την υπογραφή προσχώρησης της Κύπρου στην Ε.Ε. τείνουν να λάβουν μορφή χιονοστιβάδας.

Η Τουρκία μετά την Γεωστρατηγική και Γεωπολιτική της υποβάθμιση, που επήλθε από την αμερικανική κυριαρχία στο Ιράκ, με δεδομένο ότι η αμερικανική ηγεμονία δεν αποδίδει πλέον την ίδια σημασία που απέδιδε στο παρελθόν στην Τουρκία – το Ιράκ με το νέο του καθεστώς αναλαμβάνει πλέον αυτόν τον ρόλο –, με δεδομένο, επίσης, ότι απούσης της Σοβιετικής Ένωσης η Τουρκία δεν μπορεί πλέον να επαναλάβει τους εκβιαστικούς ελιγμούς που έκανε το 1964, βρίσκεται σε μια απελπιστικά αδιέξοδη θέση, ενώ η μόνη πραγματική επιλογή που της μένει είναι μια συνεννόηση με την Ευρώπη για την κατά το δυνατόν ομαλότερη μετεξέλιξή της. Οι ΗΠΑ όχι μόνο δεν αποδίδουν πλέον σημασία στο τουρκικό στρατιωτικό κατεστημένο, αλλά διόλου δεν το εμπιστεύονται, εμμέσως δε, το θεωρούν και στόχο!

Προς τούτο συντείνουν τρεις νέοι παράγοντες που εμφανίστηκαν:

Α) το ευρωπαϊκού προσανατολισμού πολιτικό Ισλάμ που υπό τον Ταγίπ Ερντογάν δείχνει να έχει μεγάλη εσωτερική στήριξη του λαού,

Β) η δειλή αλλά σαφής εμφάνιση στην τουρκική κοινωνία, κινημάτων της Κοινωνίας των Πολιτών, που τάσσονται υπέρ της ειρήνης, και στρέφονται εναντίον του πολέμου και

Γ) η απονομιμοποίηση του Ντενκτάς και του τουρκικού κατεστημένου στους Τουρκοκυπρίους της Βόρειας Κύπρου.

Η Τουρκία βρίσκεται όντως σε μια εξαιρετικά κρίσιμη φάση μετάβασης και μετεξέλιξης, η οποία, πιθανότατα, είναι και αναπόδραστη.

Υπάρχει ένα ερώτημα που αφορά στον χρόνο και την ένταση των αλλαγών, πόσο ομαλή δηλαδή θα είναι η μετάβαση, πώς θα την απορροφήσει το Στράτευμα, και ένα δεύτερο ερώτημα που αφορά στις επιπτώσεις τόσο στον κοντινό περίγυρο, και ιδιαίτερα έναντι της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά και έναντι της Ευρώπης.

Υπάρχει, δηλαδή, ο κίνδυνος, οι εσωτερικές αλλαγές και οι πιέσεις που θα δέχεται η τουρκική ηγετική ομάδα εκ των έσω και εκ των έξω, καθώς και η άρνηση της Ευρώπης σε πρώτη φάση να της δώσει ημερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων, ακόμη και το 2004, να οδηγήσει την Τουρκία σε μια ενδιάμεση φάση ΑΡΝΗΤΙΚΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ.

Κούρδοι διαδηλωτές προσκείμενοι στο Ρ.Κ.Κ.

Αυτό θα είχε ως συνέπεια την εξαγωγή της εσωτερικής κρίσης, από το Στράτευμα προς Ελλάδα κυρίως αλλά και Κύπρο δευτερευόντως, με στόχο τη δημιουργία ενός πρόσφορου για το Στράτευμα εσωτερικού εθνικιστικού «rally effect» , εναντίον της Ελλάδας και εμμέσως της Ευρώπης.

Όμως, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, πως το παιχνίδι των εσωτερικών πιέσεων και της ενίσχυσής τους από την Ευρώπη και την Ελλάδα, τόσο στο εσωτερικό της Τουρκίας όσο και στην κατεχόμενη Κύπρο, με στόχο πάντα τις δημοκρατικές αλλαγές στην Τουρκία, πρέπει να συνεχιστεί, γιατί όχι μόνο αποδίδει, αλλά φαίνεται πως δεν υπάρχει άλλος δρόμος.

► *Η ελληνική στάση απέναντι στην τουρκική πρόκληση*

Η Ελλάδα κατάφερε, ακολουθώντας τη στρατηγική που θεμελιώθηκε στο Ελσίνκι και τις τακτικές των "soft weapons", να επιτύχει τρία βασικά πράγματα:

Πρώτον: να μεταφέρει το πεδίο σύγκρουσης με την Τουρκία από το Ελληνοτουρκικό πλαίσιο σ' ένα Ευρωτουρκικό πεδίο αντιπαράθεσης , όπου η Ευρώπη πιέζει την Τουρκία για αλλαγές και την οδηγεί σε μια εσωτερική «παγίδα» δομικών μεταβολών, δημοκρατικοποίησης και εγκαθίδρυσης κράτους δικαίου στο τουρκικό πολιτικό σύστημα, δηλαδή πιέζει για κατάργηση του Κεμαλισμού και ακύρωση του ρόλου του Στρατεύματος, ενώ η Ελλάδα στηρίζει την προοπτική αυτή ως καλοπροαίρετος γείτονας, ο οποίος επιθυμεί το «καλό της Τουρκίας» και το «καλό του τουρκικού λαού».

Δεύτερον: η Ελλάδα απεδείχθη, κυρίως με την κρίση του '96, ότι δεν έχει την πολιτική βούληση, διαπιστώνει πως δεν την συμφέρει να οδηγήσει την στρατιωτική αποτροπή που ακολουθείτο μέχρι τότε, στο χάος μιας ίσως επιδιωκόμενης από τους Τούρκους στρατηγούς, έστω περιορισμένης κλίμακας πολεμικής αναμέτρησης. Γι αυτό χρησιμοποιεί πλέον, τόσο το ευρωπαϊκό χαρτί πίεσης στο οποίο, αναφερθήκαμε πιο πάνω, όσο και το παραδοσιακό ισχυρό της χαρτί, της διαρκούς και θεμελιωμένης επίκλησης του Διεθνούς Δικαίου και των κανόνων του. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει πως, όσο δεν υπάρχει αλλαγή στην Τουρκία και την πολιτική της, δεν θα υφίσταται στην Ελλάδα υποχρεωτικά ισχυρή δύναμη αποτροπής, τόσο στο Αιγαίο όσο και μέχρι την οριστική ρύθμιση του Κυπριακού στην Κύπρο.

Τρίτον: Η Αθήνα κατάφερε χρησιμοποιώντας το άνοιγμα προς την τουρκική κοινωνία και την κοινή της γνώμη, να επιτύχει μια μικρή αλλά αυξανόμενη και σταδιακά κλιμακούμενη αύξηση της αμφισβήτησης του ρόλου του Στρατεύματος στην πολιτική οικοδόμησης μιας «ανήσυχης» τουρκικής κοινωνίας, και αντιπαράθεσης σε πολλά θέματα, εσωτερικά και εξωτερικά, των «Ισλαμοδημοκρατών» με το Στράτευμα.

Η κατάσταση, όπως διαμορφώνεται σήμερα, υποδηλώνει σαφώς πως οι Στρατηγοί της Άγκυρας επιδιώκουν το επεισόδιο, ώστε μέσα από μια ενδεχόμενη στρατιωτική κρίση με την Ελλάδα, να ξαναπάρουν απόλυτα το πάνω χέρι στην πολιτική ζωή της χώρας τους.

Σ' αυτό το παιχνίδι, που μπορεί να εξελιχθεί σε πραγματικό πολεμικό παίγνιο, αυτή τη στιγμή δεν επιτρέπεται να εμπλακεί η Ελλάδα. Οφείλει να χρησιμοποιεί, όπως έκανε πρόσφατα ο Υπουργός Εξωτερικών, τους Ευρωπαίους, για να «μαζεύουν» την Τουρκία.

Όμως, ταυτόχρονα, επειδή οι Τούρκοι μπορούν να οδηγήσουν τα πράγματα υπολογίζοντας σε «ελληνική αδυναμία», σε απροκάλυπτη πρόκληση, η Ελλάδα οφείλει να ενισχύει όσο γίνεται περισσότερο την στρατιωτική της αποτροπή στο «κυρίως θέατρο επιχειρήσεων», που είναι το Αιγαίο. ■

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΕ ΚΡΙΣΙΜΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Του Ισίδωρου Καρδερίνη
Οικονομολόγου M.S.C.

Εισαγωγή

Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου και του διχασμού της Γηραιάς Ηπείρου, την κατεδάφιση του τείχους του Βερολίνου και την ενοποίηση των δύο Γερμανιών, την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) με την κυκλοφορία του ενιαίου νομίσματος-ευρώ, καθώς και την πρόσφατη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ιστορική Σύνοδο των Αθηνών σε είκοσι πέντε χώρες-μέλη, τίθεται επί τάπητος η μελλοντική πολιτική και θεσμική πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πολιτική μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάρτιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, η ανάδειξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως θεσμικού επίκεντρου του πολιτικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εντατικοποίηση των σχέσεών του με τα εθνικά κοινοβούλια, η ενδυνάμωση των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως κεντρικού άξονα της εκτελεστικής εξουσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η «κοινοτικοποίηση» των δύο πυλώνων διακυβερνητικής συνεργασίας (Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας, Συνεργασία στους τομείς Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων) με την ένταξή τους στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο, συνθέτουν αναμφίβολα το σημερινό βασικό θεματικό πλαίσιο συζήτησης και προβληματισμού.

Ιστορική Αναδρομή

Η δημιουργία το 1951, με τη συνθήκη των Παρισίων, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και με τη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957, της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) που ακολούθησε την αποτυχημένη προσπάθεια εξαιτίας ποικίλων παραγόντων (βρετανική αντίθεση, αντίθεση σοσιαλιστικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων κ.λπ.) και η εγκαθίδρυση, το 1954, της Ευρωπαϊκής Αμυντικής και Πολιτικής Κοινότητας, διαμόρφωσαν αρχικώς την εντύπωση ότι η στόχευση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνίστατο απλά στην οικονομική ενοποίηση του ευρωπαϊκού χώρου.

Η πολιτική, ωστόσο, ενοποίηση της Ευρώπης με τη σταδιακή υπερκέραση της λογικής των εθνικών κρατών και των εθνικών διαιρέσεων που οδήγησαν στην περισσότερο αιματηρή σύγκρουση, στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, και την οικοδόμηση συνάμα υπερεθνικών θεσμών, υπήρξε στην πραγματικότητα, από την πρώτη στιγμή, η απώτερη κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η διαπίστωση αυτή συνοψίζεται περίτρανα στην περίφημη ομιλία του Τσόρτσιλ στις 19 Σεπτεμβρίου 1946 στη Ζυρίχη, όπου ευθέως τόνισε την αναγκαιότητα της δημιουργίας των «Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης» καθώς και στην ιστορική διακήρυξη της 9ης Μαΐου του αφετηριακού έτους 1950 (διακήρυξη Schuman), η οποία υπογράμμιζε ότι με τη δημιουργία της ΕΚΑΧ τίθενται οι «*πρώτες συγκεκριμένες βάσεις για μια Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία απαραίτητη για τη διατήρηση της ειρήνης*».

Η οικοδόμηση της οικονομικής ολοκλήρωσης ως το πρώτο στάδιο στη συνολική διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, υπήρξε, όπως καθίσταται πασιφανές, η αναγνώριση των πρακτικών δυσκολιών που αντιμετώπιζε η προώθηση της πολιτικής ενοποίησης. Έτσι, συστάθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1957, για να προάγει, σύμφωνα με την κλασσική διάκριση του Hoffmann, την ολοκλήρωση στο λιγότερο ευαίσθητο από πλευράς εθνικής κυριαρχίας, χώρο της «χαμηλής πολιτικής» (οικονομικός τομέας), με την πεποίθηση ταυτόχρονα «εκχύλισης» της ενοποίησης και στους άλλους τομείς.

Η συνθήκη ΕΟΚ (Συνθήκη Ρώμης) απέκλεισε από το πεδίο δραστηριότητας της Κοινότητας τα θέματα «υψηλής πολιτικής», δηλαδή τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής και άμυνας ή σε σημαντικό βαθμό, τα θέματα της πολιτικής ενοποίησης. Η αρμοδιότητα για τα θέματα αυτά παρέμεινε-αρχικώς- στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κυβερνήσεων των κρατών-μελών, μολονότι σημαντικές πτυχές των εξωτερικών σχέσεων (εμπορική πολιτική, οικονομικές σχέσεις) περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Κοινότητας.

Από τη θεμελιακή Συνθήκη ΕΟΚ το 1957 και μέχρι την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη Μάαστριχτ) το Φεβρουάριο του 1992 η διαδικασία προώθησης και εμβάθυνσης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης διήλθε από διάφορα στάδια και γνώρισε πολλές απόπειρες (σχέδια Fouchet για την Πολιτική Ένωση 1960-1962, εγκαθίδρυση με την έκθεση Davignon του μηχανισμού της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας

1970, αποφάσεις των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων 1972/1974 και έκθεση Tindemans για την Ευρωπαϊκή Ένωση 1976, σχέδιο Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 1984, Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη 1985-1987 κ.ά.).

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη Μάαστριχτ) διάνοιξε, αναμφίβολα, μια καινούργια φάση, υπερκαλύπτοντας και τροποποιώντας συγχρόνως τις προηγούμενες συνθήκες, στη διαδικασία της διαρκώς στενότερης ένωσης των Ευρωπαϊκών λαών.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ ειδικότερα, προέβλεπε μεταξύ άλλων: α) την εγκαθίδρυση της πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης(ΟΝΕ) με τη θέσπιση του ενιαίου νομίσματος, της ενιαίας νομισματικής πολιτικής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) στη βάση συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, β) τη διεύρυνση των εξουσιών και του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (διαδικασία συναπόφασης, επέκταση σύμφωνης γνώμης, «διαδικασία συνεργασίας», κ.λπ.) και τη συμμετοχή του τελευταίου στη διαδικασία τοποθέτησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γ) την επέκταση και ενδυνάμωση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας σε νέους τομείς δράσης(παιδείας, πολιτισμού, υγείας, διευρωπαϊκών δικτύων, κ.ά.), δ) τη θέσπιση της ιθαγένειας της Ένωσης και ε) την ύπαρξη «ενιαίου θεσμικού πλαισίου» (single institutional framework) και για τους τρεις πυλώνες που συγκροτούν την Ευρωπαϊκή Ένωση (Κοινότητα, ΚΕΠΠΑ, ΣΔΕΥ).

Η αίθουσα συνεδριάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη Μάαστριχτ) αναθεωρήθηκε λόγω διάφορων παραγόντων (σχεδιαζόμενη νέα διεύρυνση της ευρωπαϊκής οικογένειας, «ανεπάρκειες της Συνθήκης», αντιδράσεις της ευρωπαϊκής κοινωνίας στη διαδικασία της επικύρωσης κ.ά.), με τη συνθήκη του Άμστερνταμ που υπογράφτηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997. Οι τροποποιήσεις και προσθήκες που επέφερε η Συνθήκη του Άμστερνταμ στη ΣΕΕ αλλά και στις προηγούμενες συνθήκες αφορούσαν στις ακόλουθες κύριες θεματικές ενότητες: α) ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη (θέσπιση του μηχανισμού κυρώσεων για τα κράτη-μέλη που παραβιάζουν τις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, ενσωμάτωση του «κεκτημένου Schengen» στο κύριο σώμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κ.ά.), β) Ευρωπαϊκή Ένωση και πολίτης (ανάπτυξη και ενίσχυση των πολιτικών απασχόλησης, περιβάλλοντος, δημόσιας υγείας, κοινωνικής προστασίας κ.ά.), γ) αποτελεσματική και συνεκτική κοινή εξωτερική πολιτική (σύσταση της Μονάδας Σχεδιασμού Πολιτικής και Έγκαιρης Προειδοποίησης, και θέσπιση του Ύπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ, θέσπιση των «κοινών στρατηγικών», θέσπιση του δικαιώματος της «εποικοδομητικής αποχής» για τα κράτη-μέλη κ.ά.), δ) αναμόρφωση των θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αύξηση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τη μείωση των νομοθετικών διαδικασιών και την τροποποίηση της διαδικασίας συναπόφασης, ξεχωριστή έγκριση του Προέδρου της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κ.ά.) και ε) στενότερη συνεργασία-ευελιξία (δυνατότητα σε μια πλειονοψηφική ομάδα κρατών-μελών να προχωρήσει ταχύτερα και επιλεκτικά σε βαθύτερες μορφές ολοκλήρωσης μέσα στο θεσμικό πλαίσιο και τη νομική τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Η συνθήκη του Άμστερνταμ ωστόσο, αντιμετώπισε από τη γέννησή της, στις 18 Ιουνίου 1997, την έντονη αμφισβήτηση και κριτική ως ένα ατελές καταστατικό κείμενο που αποτυγχάνει να απαντήσει στις προκλήσεις και τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης καθώς και στις προκλήσεις της δη-μοκρατικής νομιμοποίησης και της νέας διεύρυνσης της Ευ-ρωπαϊκής Ένωσης σε ενδεχομένως 25 ή και 30 κράτη-μέλη.

Η Συνθήκη της Νίκαιας εν συνεχεία, που πήρε το όνομά της από την ομώνυμη γαλλική πόλη, στην οποία διεξήχθη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2000, επέφερε τις κάτωθι – με ιδιαίτερα σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής Ένωσης– τροποποιήσεις: α) την απλοποίηση των ρυθμίσεων για την «ενισχυμένη συνεργασία» και την επέκταση του μηχανισμού και στο δεύτερο πυλώνα (ΚΕΠΠΑ), β) την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής άμυνας στη Συνθήκη με τη διαγραφή των σχέσεων με τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ) και την «καταστατικοποίηση» της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας, γ) την ενίσχυση του ρόλου και της θεσμικής βάσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (τοποθέτηση της Επιτροπής με απόφαση ειδικής πλειοψηφίας, ενδυνάμωση των εξουσιών του Προέδρου, μείωση του αριθμού των μελών της σε έναν υπήκοο από κάθε κράτος-μέλος κ.ά.), δ) την ενδυνάμωση του δικαιοδοτικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δικαστήριο, Πρωτοδικείο) και ε) την αναγνώριση του καθεστώτος των Ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων και τη δυνατότητα χρηματοδότησής τους από τον προϋπολογισμό της Ένωσης.

Η Συνθήκη της Νίκαιας δρομολόγησε ακόμα, παρά την έντονη επίκριση που ασκήθηκε και σε αυτήν για τα «ελλείμματά» της και την απόρριψή της μάλιστα από το ιρλανδικό εκλογικό σώμα σε σχετικό δημοψήφισμα τον Ιούνιο του 2001, την τεράστιας στρατηγικής σημασίας διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι σύγχρονες προκλήσεις

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) βρίσκεται σήμερα, στις απαρχές του 21ου αιώνα, αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις, δυνατότητες και ευκαιρίες. Οι προκλήσεις αυτές αποτελούν σε σημαντικό βαθμό το αποτέλεσμα της επιτυχούς πορείας της ευρωπαϊκής ενοποίησης στα πενήντα τρία χρόνια που μεσολάβησαν από την έναρξη της διαδικασίας.

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε είκοσι πέντε χώρες-μέλη με την ένταξη των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία) και της Μεσογείου (Κύπρος, Μάλτα) αντιπροσωπεύει αναμφίβολα τη σημαντικότερη πρόκληση για την Ευρώπη και τον ισχυρότερο παράγοντα για τη σταθεροποίηση και τη γεωπολιτική ισορροπία του ευρωπαϊκού χώρου.

Η ιστορική πρόκληση της νέας, πέμπτης κατά σειρά, διεύρυνσης καθιστά παράλληλα επιτακτική αναγκαιότητα την μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Πολιτική

Από τή Σύνοδο Κορυφής των Αθηνών

Ένωση, αφού μια βαθύτατα ανομοιογενής ένωση 25 χωρών-μελών με διαφορετικά επίπεδα κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης και θεσμικής συγκρότησης και διαφορετικές πολιτιστικές ταυτότητες και πολιτικο-ιδεολογικές εμπειρίες, δεν θα δυνηθεί να αντεπεξέλθει στις πολλαπλές απαιτήσεις του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου διεθνούς πολιτικού και οικονομικού περιβάλλοντος, περιερχόμενη βαθμηδόν σε κατάσταση πολιτικής παραλυσίας.

Η πολιτική μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί άλλωστε απαραίτητη συμπλήρωση της πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ) ως το πολιτικό πλαίσιο εμπέδωσης της εύρυθμης λειτουργίας του ενιαίου νομίσματος-ευρώ και θεμελιακή συνθήκη της ενδυνάμωσης της δημοκρατικής νομιμοποίησης και του δημοκρατικού χαρακτήρα του θεσμικού οικοδομήματος της Ένωσης.

Η διεύρυνση παράλληλα των δημοκρατικών βάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαντά πλέρια στην πρόκληση της «συμφιλίωσης» των Ευρωπαίων πολιτών με τους δύσκαμπτους σήμερα κοινοτικούς θεσμούς και συνεισφέρει στην ταύτισή τους με το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Προτάσεις για τη μελλοντική συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η μορφολογία της διευρυμένης Ένωσης –πολιτική, θεσμική, οικονομική– θα προσδιοριστεί στα πλαίσια του διαλόγου για το «Μέλλον της ευρώπης» που έχει ήδη ξεκινήσει σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο με βάση σχετική Δήλωση (αριθ. 23) που επισυνάφθηκε στη Συνθήκη της Νίκαιας. Ο διάλογος αυτός θα οδηγήσει στη σύγκληση νέας Διακυβερνητικής Διάσκεψης (ΔΔ) το 2004, η οποία θα επεξεργαστεί τις καταστατικές ρυθμίσεις της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προετοιμασία ωστόσο, της Διακυβερνητικής Διάσκεψης με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη νομιμοποιητική βάση και διαφάνεια υποχρέωσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που διεξήχθη στο Λάακεν Βρυξελλών, το Δεκέμβριο του 2001, να συγκαλέσει μια καινοτομικού χαρακτήρα Συνέλευση με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών (κράτη-μέλη, όργανα Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποψήφια προς ένταξη κράτη) και με πρόεδρο τον πρώην πρόεδρο της Γαλλίας V. Giskard d' Estaing και αντιπροέδρους τους πρώην πρωθυπουργούς της Ιταλίας και του Βελγίου G. Amato και J.L. Dehaene αντίστοιχα, για να συζητήσει διεξοδικά και υπό συνθήκες πλήρους δημοσιότητας όλα τα κεφαλαιώδη και εκκρεμή ζητήματα που θέτει η μελλοντική θεσμική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να διερευνήσει συνάμα τις διάφορες δυνατές επιλογές και εναλλακτικές λύσεις.

Η εκτίμηση ταυτόχρονα ότι η πολυπρόσωπη σύνθεση της Συνέλευσης θα δυσχέραινε ίσως τη συνάρθρωσή της με την κοινωνία των πολιτών, οδήγησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν στη συγκρότηση ενός Forum που προσλαμβάνεται στην ομώνυμη Δήλωση, κατά τρόπο διακριτό από τη Συνέλευση, ως «διαρθρωμένο δίκτυο οργανώσεων» και κατατείνει στη δημιουργική συμμετοχή και εμπλοκή της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών στην οργανωμένη συζήτηση για το σχεδιασμό του θεσμικού μέλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η «συνταγματοποίηση» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η συνεκτικότερη δηλαδή και λυσιτελέστερη οργάνωση και λειτουργία της, δια της οικειοποίησης και υιοθέτησης αρχών και θεσμών της πολιτείας, πρέπει να αποτελέσει, κατά την αξιολογική κρίση του γράφοντος, την επιστέγαση της προαναφερθείσας διαδικασίας που σε κάθε περίπτωση θεωρείται ορόσημο στην πορεία προς τη θεσμική ωρίμανση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κατάρτιση και θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος –ως αναπόσπαστη παράμετρος ενός συνολικού ριζοσπαστικού θεσμικού επαναπροσδιορισμού– καθί-

σταται, υπό τις παρούσες συνθήκες της νέας διεύρυνσης, απολύτως απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί το κοινοτικό κεκτημένο από την εθνική αυθαιρεσία και κατ' επέκταση η απρόσκοπτη πρόοδος μιας Ένωσης εικοσιπέντε κρατών-μελών.

Η ρύθμιση της οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατανομή των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη, η εξασφάλιση της διαφάνειας και της ισορροπίας μεταξύ των Ευρωπαϊκών θεσμών, η ενσωμάτωση στο συνταγματικό κείμενο του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων που εγκρίθηκε στη σύνοδο κορυφής της Νίκαιας το Δεκέμβριο του 2000, συνθέτουν εν προκειμένω τις κύριες πτυχές του προτεινόμενου Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξάλλου, ως αντιπροσωπευτικό θεσμικό όργανο των Ευρωπαίων πολιτών, αποτελεί το δημοκρατικό θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ενδυνάμωση συνεπώς, των εξουσιών και του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συνιστά πρωταρχική προϋπόθεση για την κάλυψη του διάχυτου «δημοκρατικού ελλείμματος» και τη διεύρυνση των δημοκρατικών βάσεων και της νομιμοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και για τη διαφύλαξη και ενίσχυση του υπερεθνικού της χαρακτήρα.

Η πλήρης ειδικότερα, συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην κοινοτική νομοθετική διαδικασία (τεκμήριο νομοθετικής αρμοδιότητας υπέρ του Κοινοβουλίου) και η άσκηση εξ ονόματος των Ευρωπαίων πολιτών πολιτικού ελέγχου επί των άλλων θεσμικών οργάνων (ψήφος εμπιστοσύνης, πρόταση μομφής, απαγγελία κατηγοριών ποινικής και αστικής ευθύνης κατά Επιτρόπων κ.λπ.) πρέπει αναφανδόν να καταστεί κεντρική στόχευση της εκ βάθρων μεταρρύθμισης του ευρωπαϊκού θεσμικού οικοδομήματος.

Η θεσμοποίηση συγχρόνως και εντατικοποίηση των σχέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τα εθνικά κοινοβούλια (ανταλλαγές επισκέψεων και αντιπροσωπειών, ανταλλαγές εγγράφων και πληροφοριών, σύγκλιση της Διάσκεψης των Κοινοβουλίων κ.ά.) που θα επιτρέψει τη διάχυση των κοινοτικών διαδικασιών στα αντιπροσωπευτικά σώματα των κρατών-μελών της Ένωσης, δέον να απασχολήσει έντονα τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2004. Με την αναβαθμισμένη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στο ενωσιακό γίγνεσθαι, επιτυγχάνεται αναμφιλέκτως η διεύρυνση της νομιμοποιητικής βάσης της κοινοτικής εξουσίας, η εμπλοκή των πολιτών διαμέσου των εθνικών αντιπροσώπων τους στη διαμόρφωση πολιτικών και τη λήψη αποφάσεων καθώς και η ενίσχυση της διαφάνειας στις κοινοτικά σημαντικές διεργασίες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που έχει, αν συγκριθεί με οποιοδήποτε άλλο συνταγματικό θεσμό των εθνικών πολιτικών συστημάτων, ένα εντελώς ιδιαίτερο χαρακτήρα στο θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να μετεξελιχθεί σε «ευρωπαϊκή κεντρική κυβέρνηση», η οποία θα υπόκειται κατά την ανάληψη των καθηκόντων της και όχι μόνο σε ψήφο εμπιστοσύνης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ο Πρόεδρος δε της Επιτροπής προτείνεται να εκλέγεται είτε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, είτε απευθείας από όλους τους Ευρωπαίους πολίτες και με τη σειρά του, σε συμφωνία με τα κράτη-μέλη, να ορίζει τα αντίστοιχου αριθμού μέλη της Επιτροπής.

Η τοποθέτηση από την άλλη πλευρά, της ΚΕΠΠΑ και της ΣΔΕΥ σε διακυβερνητική βάση (διάρθρωση πυλώνων), πλην ορισμένων πτυχών (εξωτερικές οικονομικές και εμπορικές σχέσεις, «κοινοτικοποιημένες» διατάξεις με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ για τις θεωρήσεις, το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία στις αστικές υποθέσεις, κ.ά.), συνιστά βασική αδυναμία της ΣΕΕ και πρωταρχική παράμετρο αναποτελεσματικής λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (π.χ. αδυναμία κατά το παρελθόν διαχείρισης κρίσεων και επίλυσης συγκρούσεων).

Η ενσωμάτωση συνεπώς, του δεύτερου πυλώνα (ΚΕΠΠΑ) και του τρίτου πυλώνα (ΣΔΕΥ) στο κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο πρέπει να αποτελέσει ακόμα μια προτεραιότητα της ολιστικής Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 2004. Η θεσμική αυτή ενοποίηση θα συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην πολιτική μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα επιτρέψει στην Ένωση να ανταποκριθεί, ως αναδυόμενη παγκόσμια δύναμη, με συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα στις διεθνείς ευθύνες της.

Επίλογος

Κλείνοντας, θα ήθελα εμφατικά να τονίσω ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά την αποπεράτωση και του καταληκτικού σταδίου της οικονομικής ολοκλήρωσης, της πλήρους δηλαδή οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ), πρέπει να μετεξελιχθεί σε Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση ομοσπονδιακού τύπου ούτως ώστε να διασφαλίσει τον ρόλο που της αντιστοιχεί στη διεθνή κοινωνία και να επιβιώσει στο υφιστάμενο παγκοσμιοποιημένο διεθνές πολιτικό και οικονομικό σύστημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ιωακειμίδης Π.Κ.: *«Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση: Θεωρία, Διαπραγμάτευση, Θεσμοί και Πολιτικές»*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1993.
2. Ιωακειμίδης Π.Κ.: *«Η Αναθεώρηση της Συνθήκης του Maastricht»*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1995.
3. Ιωακειμίδης Π.Κ.: *«Η Συνθήκη του Άμστερνταμ: Νέο Πρότυπο Ολοκλήρωσης ή Σύμπτωμα Από-ολοκλήρωσης»*, Αθήνα, Θεμέλιο,1998.
4. Ιωακειμίδης Π.Κ.: *«Το Μέλλον της Ευρώπης: Η Προοπτική της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και η Ελλάδα»*, Αθήνα, Σιδέρης, 2000.
5. Ιωακειμίδης Π.Κ.: *«Η Συνθήκη της Νίκαιας και το Μέλλον της Ευρώπης»*, Αθήνα, Θεμέλιο, 2001.
6. Μαραβέγιας Ν. - Τσινισίζελης Μ.(επιμ.): *«Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Πτυχές»*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1994.
7. Μούσης Ν.Σ.: *«Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεσμοί και Πολιτικές»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1995.
8. Ντάλης Σ.: *«Προκλήσεις και Προοπτικές: Η Διεθνής Πολιτική σε μια αβέβαιη μεταβατική περίοδο»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2002.
9. Ντάλης Σ. (επιμ.): *«Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Η συμβολή του στη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2002.
10. Παπαδημητρίου Γ.: *«Η Συνταγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2002.
11. Παπαδημητρίου Γ. - Καριψιάδης Γ. - Παπανικολάου Κ.: *«Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*, Αθήνα, Παπαζήσης, 2002. ■

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗ ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΡΩΣΙΑ

Του Σπυρ. Α. Γεραμάνη
Συνταγματάρχη Πεζικού ε.α.

Η εκστρατεία στη Ρωσία, που αναλήφθηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις της Γαλλίας και Μεγ. Βρεταννίας, δεν απέβλεπε στην εξασφάλιση ελευθερίας και ανεξαρτησίας κρατών, αλλά σε παρεμπόδιση επεκτάσεως της Μπολσεβικικής Ρωσίας σε ασιατικά και ευρωπαϊκά κράτη και σε βοήθεια του αντεπαναστατικού ρωσικού στρατού, ο οποίος επεδίωκε την ανατροπή του Μπολσεβικισμού· η δε συμμετοχή της Ελλάδος σ' αυτήν την εκστρατεία έγινε για λόγους αλληλεγγύης προς τις συμμαχικές δυνάμεις και για απόσπαση της υποστήριξης αυτών για την απελευθέρωση δούλων και υπό τυραννία αδελφών στην Ανατολική Θράκη και στη Δυτική Μ. Ασία, που δεν απελευθερώθηκαν με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Δυστυχώς, η ελλιπής, επί του θέματος, ενημέρωση του Έθνους επί των αιτιών διεξαγωγής και των αποτελεσμάτων της επιχειρήσεως δημιούργησε την εντύπωση ότι η εκστρατεία είχε την τύχη της εκστρατείας του Ναπολέοντος στη Ρωσία το 1812 και ότι τα συμμαχικά στρατεύματα υπέστησαν την ίδια πανωλεθρία, ενώ, στην πραγματικότητα, οι απώλειες των Ελλήνων δεν υπερέβησαν τους χίλιους άνδρες και των Συμμάχων περίπου ανάλογες. Είναι γεγονός ότι η εκστρατεία αυτή δεν πέτυχε το σκοπό της, δηλαδή να θέσει κάποιο φραγμό στη Μεσημβρινή Ρωσία, λόγω ανεπαρκών συμμαχικών δυνάμεων, αλλά οι επιχειρήσεις διεξήχθησαν με εξαίρετο τακτικό πνεύμα και η αποχώρηση των στρατευμάτων στη Βεσσαραβία συντελέστηκε με εξαιρετική τάξη και χωρίς απώλειες.

Η εσωτερική κατάσταση της Ρωσίας απέβη λίαν δυσμενής για το τσαρικό καθεστώς, λόγω των αποτελεσμάτων του Ρωσοϊαπωνικού πολέμου (Φεβρουάριος 1904 - Σεπτέμβριος 1905), ο οποίος έληξε με ήττα των Ρώσων και εξαναγκασμό τους σε εκκένωση της Κορέας - Μαντζουρίας, καθώς και εκχώρηση του νοτίου μισού της νήσου Σαχαλίνη. Διαρκείς ταραχές και επανάσταση το 1905, η οποία κατεστάλη δια των όπλων με χιλίους νεκρούς, άνοιξαν νέα περίοδο στη ρωσική ιστορία και συντέλεσαν στη γρήγορη ανατροπή του παλαιού φεουδαρχικού καθεστώτος της χώρας. Έκτοτε, άρχισε δραστήρια κίνηση των επαναστατικών στοιχείων με απεργίες, κατάληψη κτημάτων ευγενών από τους χωρικούς και επανάσταση του πληρώματος του πολεμικού πλοίου «Ποτέμκιν». Κατά το Μάρτιο του 1917 εξερράγη επανάσταση των δημοκρατικών δυνάμεων του Κερένσκυ κατά του Τσάρου Νικολάου, όμως, ανετράπη τον Οκτώβριο του 1917 από δεύτερη επανάσταση των άκρων αριστερών στοιχείων του Λένιν και του Τρότσκυ (μπολσεβίκοι), με αποτέλεσμα την εγκατάσταση της δικτατορίας του προλεταριάτου.

Η Οκτωβριανή επανάσταση σημείωσε την τελική αποσύνθεση του στρατού, ο οποίος, αφού εγκατέλειψε τις θέσεις του στο ανατολικό μέτωπο, σκότωσε στρατηγούς-αξιωματικούς, εισώρμησε στις πόλεις και τα χωριά, όπου, αφού ενώθηκε με τους επαναστάτες, προέβη σε δολοφονίες και λεηλασίες. Αποτέλεσμα ήταν η κατάρρευση του μετώπου και ο εξαναγκασμός των Ρώσων να υπογράψουν την επαίσχυντη συνθήκη του Μπρεστ-Λιτόφσκ, με την οποία η Ρωσία παρεδόθη δέσμια, οικονομικά, στους Αυστρογερμανούς και έχασε σημαντικές περιοχές.

Παραμονές λήξεως του Α' Π.Π. οι Μπολσεβίκοι ήταν κύριοι της Κεντρικής-Βορείου Ρωσίας, η Ουκρανία κατείχετο από τους Γερμανούς, η περιοχή Κουμπάν κατείχετο από τη στρατιά Ντενίκιν, η περιοχή Κάτω Ντον από τη στρατιά Κράνσωφ, η Σιβηρία βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Ναυάρχου Κολτσάκ και οι Συμμαχικές Δυνάμεις είχαν αποβιβαστεί στο Βλαδιβοστόκ, Μουρμάνσκ και Αρχάγγελο.

Οι Μπολσεβικικές δυνάμεις, που αγωνίστηκαν κατά των Συμμαχικών, σχηματίστηκαν στην Ουκρανία από τα υπάρχοντα και οργανωθέντα, μετά την επικράτηση της επαναστάσεως, σε κάθε διαμέρισμα λαϊκά αποσπάσματα. Συγκροτήθηκαν δε σε τρεις στρατιές, αρχικά ατελείς, αλλά με την πάροδο του χρόνου εξοπλίστηκαν πλήρως και πλαισιώθηκαν από πλήθος τσαρικών αξιωματικών, που μετέστησαν στους Μπολσεβίκους:

1η Στρατιά ΚΙΕΒΟΥ, δυνάμεως 45.000 άνδρες,

2η Στρατιά ΧΑΡΚΟΒΟΥ, δυνάμεως 56.000 άνδρες,

3η Στρατιά ΒΙΝΙΤΣΗΣ, δυνάμεως 71.000 άνδρες, με πυροβολικό, ιππικό, τεθωρακισμένες αμαξοστοιχίες.

Οι Στρατιές αυτές, μετά τη συγκρότησή τους και την επιβολή της τάξεως από τους Μπολσεβίκους, κινήθηκαν προς νότον:

1η Στρατιά: κατά τον άξονα ΚΙΕΒΟ-ΟΔΗΣΣΟΣ.

2η Στρατιά: κατά τον άξονα ΧΑΡΚΟΒΟ-ΧΕΡΣΩΝΑ-ΚΡΙΜΑΙΑ.

3η Στρατιά: κατά τον άξονα ΒΙΝΙΤΣΗ-ΟΔΗΣΣΟΣ.

Παράλληλα, τα γερμανικά στρατεύματα, τα οποία είχαν εγκατασταθεί, σύμφωνα με τη Συνθήκη Μπρεστ-Λιτόφσκ, στη Μεσημβρινή Ρωσία (Οδησσό, Νικολάιεφ, Σεβαστούπολη, Αικατερινοσλάβ), και, σύμφωνα με τους όρους της ανακωχής 11.11.18, ώφειλαν να επαναπατριστούν μόλις οι σύμμαχοι θεωρούσαν κατάλληλο χρόνο, είχαν στο μέγιστο τμήμα τους δραπετεύσει και αποχωρήσει πριν από τις συμμαχικές αποβάσεις στη Μεσημβρινή Ρωσία.

ΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Μετά την πτώση και συνθηκολόγηση των Κεντρικών Αυτοκρατοριών Γερμανίας-Αυστροουγγαρίας υπήρχε εμφανής ο κίνδυνος εξαπλώσεως του κομμουνισμού στις χώρες τόσο των νικητών όσο και των ηττημένων, ο οποίος ηύξανε λόγω των μεθόδων επικρατήσεως των Μπολσεβίκων, κρούσματα των οποίων παρατηρήθηκαν και μεταξύ των συμμαχικών στρατευμάτων, που ήσαν καταπονημένα συνεπεία του μακροχρόνιου πολέμου. Ταυτόχρονα, επλήττοντο τα οικονομικά συμφέροντα των συμμάχων, ιδίως των Γάλλων, λόγω της μη αναγνωρίσεως από τους Μπολσεβίκους των χρεών της Ρωσίας των Τσάρων.

Μια πρώτη γνώμη για ένοπλη επέμβαση των Συμμάχων για την κατάπνιξη του κομμουνισμού και την επιβολή δημοκρατικής τάξεως στη Ρωσία εγκαταλείφθηκε, επειδή η επιχείρηση αυτή θα ήταν γιγαντιαία και ασύμφορη, λόγω του κάματου και των θυσιών του προηγηθέντος τετραετούς παγκοσμίου πολέμου.

Δεύτερη γνώμη για οργάνωση συνεχούς απομονωτικής ζώνης από τη Βαλτική μέχρι τη Μαύρη Θάλασσα, από την Πολωνία και τη Ρουμανία εγκαταλείφθηκε κι αυτή, λόγω αδυναμίας των συγκεκριμένων κρατών.

Τελικά, η επέμβαση των Συμμαχικών Δυνάμεων, Μ. Βρεταννίας-Γαλλίας θα εκτελείτο κατόπιν μεταξύ των συμφωνίας, της μεν Μ. Βρεταννίας στην περιοχή των Κοζάκων και του Καυκάσου, της δε Γαλλίας στην περιοχή της Βεσσαραβίας, Ουκρανίας και Κριμαίας, με σκοπό να βοηθήσουν τα αντεπαναστατικά στοιχεία της Ρωσίας ν' απαλλαγούν από τους Μπολσεβίκους, να εξασφαλίσουν τα οικονομικά συμφέροντα των Συμμάχων και να προστατεύσουν τα γειτονικά και φιλικά προς την Αντάντ έθνη.

ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΒΡΕΤΑΝΝΩΝ: Απεβίβασαν περί τους 20.000 άνδρες στο Βατούμ, εγκαταστάθηκαν κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής Βατούμ-Βακού και οργάνωσαν στολίσκο στην Κασπία Θάλασσα. Έτσι έφραξαν τους δρόμους προς νότον, τη Γεωργία, την Περσία και την Τουρκία, ώστε οι λαοί Γεωργίας, Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους.

ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ - ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ: Η επέμβαση θα γινόταν με τη χρησιμοποίηση γαλλικών στρατευμάτων, Ρώσων εθελοντών, Πολωνών μονάδων και κυρίως ελληνικών στρατευμάτων.

Τα ελληνικά στρατεύματα αποτελούνταν από το Α' Σ. Στρατού (ΙΙ και ΧΙΙΙ Μεραρχίες, ενώ η 1η Μεραρχία παρέμεινε στην Καβάλα, σε αναμονή μεταφοράς) και τον ελληνικό στόλο.

Την 5/18 Δεκεμβρίου 1918, άρχισε στην Οδησσό η αποβίβαση των γαλλικών δυνάμεων, οι οποίες όμως στη συνέχεια κρίθηκαν ανεπαρκείς, τόσο για την τήρηση της τάξεως στην πόλη, όσο και για την εξασφάλιση του παραλιακού χώρου της Μεσημβρινής Ρωσίας. Τότε αποφασίστηκε η αποστολή του ελληνικού Α' Σώματος Στρατού, το οποίο μεταφέρθηκε ατμοπλοϊκώς.

Στη συνέχεια, έγινε η κατάληψη των πόλεων και περιοχών της Μεσημβρινής Ρωσίας:

- ***Χερσώνος***, από μικτό απόσπασμα Γάλλων και Ελλήνων, το οποίο μεταφέρθηκε σ' αυτήν σιδηροδρομικώς από την Οδησσό. Μετά την κατάληψη στρατωνίστηκε στο φρούριο της πόλεως.
- ***Νικολάϊεφ***, από ελληνικές δυνάμεις που αντικατέστησαν τις γερμανικές, οι οποίες αποχώρησαν.
- ***Μπερεζόβκας-Βασιλίνοβου***, από μικτό Γαλλο-ελληνικό απόσπασμα, με αποστολή την κάλυψη της Οδησσού επί της κατευθύνσεως Κιέβου-Βασιλίνοβο-Οδησσού.
- ***Κριμαίας***, από δυνάμεις Γάλλων και Ελλήνων, οι οποίες αποβιβάστηκαν στο λιμένα Σεβαστούπολης.

ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΩΝ

Από το δεύτερο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 1919 η ΙΙ Στρατιά Χαροκόπου άρχισε να κινείται ανατολικά του Δνείπερου προς νότον, παράλληλα με την Ι Στρατιά Κιέβου, που εκινείτο δυτικώς του Δνείπερου προς Χερσώνα-Νικολάϊεφ και Οδησσό.

Την κίνηση αυτή ακολούθησαν επιτυχίες των Μπολσεβίκων με κατάληψη στις αρχές Μαρτίου της Χερσώνος, της Μελιτόπολης, της Βόρειας Ταυρίδας και της Μαριούπολης. Πρώτη απόπειρα για κατάληψη της Κριμαίας απέτυχε. Μετά από ευρεία κύκλωση των αμυνομένων στο Μεσαίο Κλάδο του Ισθμού, αυτός καταλήφθηκε.

Μετά την κατάληψη, οι Μπολ-

Ρωσσικό πολυβόλο που βάλλει από μοτοσυκλέτα

σεβίκοι κινήθηκαν προς νότο. Αποτέλεσμα ήταν η Συμμαχική Διοίκηση που βρισκόταν σε αδυναμία, να αποφασίσει την εγκατάλειψη της Συμφερούπολης, η οποία έγινε μέχρι την 27/3 με πλήρη τάξη. Μετά την επιτυχία αυτή, οι Μπολσεβίκοι στράφηκαν προς τη Σεβαστούπολη, τελευταίο έρεισμα άμυνας των Συμμάχων στην Κριμαία.

Η εξαπολυθείσα κατά της Σεβαστούπολης επίθεση των Μπολσεβίκων με στρατό τελείως οργανωμένο, πειθαρχούντα και μαχόμενο με λύσσα για την ανεξαρτησία της χώρας του, σε συνδυασμό με την εξέγερση των κατοίκων της πόλεως, τη στάση των ναυτών πέντε γαλλικών θωρηκτών ελλιμενισμένων στο λιμένα της Σεβαστούπολης, οι οποίοι, αφού εξήλθαν στην πόλη και ενώθηκαν με τους Μπολσεβίκους, ζητωκραύγαζαν υπέρ των Μπολσεβίκων και αποδοκίμαζαν τα ελληνικά τμήματα, έπεισαν τους συμμάχους ότι επιβαλλόταν η ταχεία εκκένωση της πόλεως. Την 15/4, μετά την επιβίβαση σε τρία ρωσικά πλοία, οι συμμαχικές δυνάμεις κατευθύνθηκαν στην Κωνστάντζα της Ρουμανίας.

Εν τω μεταξύ, οι συγκεντρωθείσες μέχρι την 22 Φεβρουαρίου 1919 στην Χερσώνα ελληνικές δυνάμεις, κλείστηκαν στο φρούριο της πόλεως, μετά την επίθεση των Μπολσεβίκων, όπου αμύνονταν περικυκλωμένοι από ισχυρές δυνάμεις. Τελικά, λόγω ελλείψεως εφοδίων και πυρομαχικών και αδυναμίας επικοινωνίας με την προϊσταμένη Διοίκηση, μετά από σύσκεψη αποφασίστηκε η ηρωική έξοδος δια της λόγχης και η σωτηρία ή ο θάνατος, αντί της ατιμωτικής παράδοσης. Ευτυχώς, η έξοδος και θυσία αυτή απεφεύχθη, χάρη στην έγκαιρη επέμβαση ελληνικών δυνάμεων από τον εξωτερικό χώρο.

Επιτρέψατέ μου εδώ να αναφερθώ στην, από όλους τους συμμετέχοντες, παραδεδεγμένα και ιστορικά καταγεγραμμένη, ηρωική πράξη της περιπόλου, δυνάμεως 4-5 οπλιτών, η οποία αποκατέστησε με κίνδυνο της ζωής της, υπό την ηγεσία του τότε Ανθυπολοχαγού Πεζικού Γεραμάνη Αθανασίου, αειμνήστου πατρός του γράφοντος, την επικοινωνία με τους εγκλείστους του φρουρίου, διάνοιξε διάδρομο διαφυγής υπό τα καταιγιστικά πυρά των Μπολσεβίκων και βοήθησε στη μεταφορά των εγκλείστων δυνάμεων, μεγέθους Τάγματος, στο λιμένα της Χερσώνος. Στον επί κεφαλής της περιπόλου απονεμήθηκε για την πράξη του αυτή ο Γαλλικός Πολεμικός Σταυρός. Οι Μπολσεβίκοι εισελθόντες στην πόλη προέβησαν σε σφαγή των Ελλήνων και Εβραίων κατοίκων αυτής, ιδιαίτερη δε σκληρότητα έδειξαν προς μερικούς οπλίτες, οι οποίοι δεν πρόφθασαν να επιβιβασθούν στα πλοία και κατεσφάγησαν.

Την 25/2 οι Μπολσεβίκοι κινήθηκαν προς το Νικολάϊεφ, όπου βρισκόταν το 7ο Ελληνικό Σύνταγμα, το οποίο αποφάσισε την εκκένωση της πόλεως, η οποία έγινε με ατμόπλοια και με πλήρη τάξη.

Στη συνέχεια και μέχρι το Μάιο του 1919 οι επιθέσεις των Μπολσεβίκων συνεχίστηκαν με συνέπεια την πλήρη αποχώρηση των Συμμαχικών στρατευμάτων από τη χερσόνησο της Κριμαίας και την παράδοσή της σ' αυτούς. Οι Συμμαχικές δυνάμεις διαπεραιώθηκαν ατμοπλοϊκά στη Βεσσαραβία και από εκεί τα μεν γαλλικά στρατεύματα μεταφέρθηκαν στη Βουλγαρία, τα δε ελληνικά στη Σμύρνη.

ΔΥΝΑΜΗ

Η δύναμη του Ελληνικού Εκστρατευτικού Σώματος ανήλθε σε 842 αξιωματικούς και 22.509 οπλίτες, συνολικά σε 23.351 άνδρες.

ΑΠΩΛΕΙΕΣ

Οι απώλειες ανήλθαν σε:

Αξιωματικούς: νεκρούς 9, αποβιώσαντες 2, εξαφανισθέντες 7, τραυματίες 18.

Οπλίτες: νεκρούς 170, αποβιώσαντες 44, εξαφανισθέντες 166, τραυματίες 627.

Συνολικά: νεκροί 179, αποβιώσαντες 46, εξαφανισθέντες 173, τραυματίες 645.

ΚΡΙΣΕΙΣ

Η απόφαση για την εκστρατεία αυτή ελήφθη για παρεμπόδιση των Μπολσεβίκων να εισδύσουν προς δυσμάς και νότο, να επεκταθούν στη Σιβηρία και για βοήθεια των υπό οργάνωση Ρωσικών Στρατιών αντεπαναστατών του Στρατηγού Ντενίκιν και του Ναυάρχου Κολτσάκ.

Η κατάληψη των ακτών της Μεσημβρινής Ρωσίας, που περιορίστηκε στα λιμάνια Οδησσού, Νικολάϊεφ, Χερσώνος, Σεβαστουπόλεως συντελέστηκε με ασθενείς δυνάμεις, ανεπαρκείς ν' αποκαταστήσουν και τηρήσουν την τάξη στις πόλεις, να οργανώσουν την εκ του σύνεγγυς και του μακρόθεν άμυνά τους. Σύνθεση δυνάμεων που φαίνεται ότι ήταν απόρροια λανθασμένων πληροφοριών περί μη σοβαρής οργανώσεως και συνεπώς αντιδράσεως των Μπολσεβίκων. Οι πληροφορίες παρουσίαζαν το στρατό των Μπολσεβίκων σαν απαρτιζόμενο από ολιγάριθμα και άτακτα στίφη ασύντακτων τρομοκρατών, σαν εχθρό όχι σοβαρό, σαν στερούμενο κάθε οργανώσεως και πολεμικών μέσων, ο οποίος εύκολα θα υπέκυπτε εμπρός σε οργανωμένο και πειθαρχικό στρατό. Όμως, η πραγματικότητα ήταν διαφορετική, όπως έδειξε η εξέλιξη των γεγονότων.

Ο Μπολσεβικικός στρατός δεν αποτελούσε, βέβαια, δύναμη καλά οργανωμένη, πειθαρχημένη και διεπομένη από κανονισμούς οργανωμένου στρατού και δεν ήταν τότε ένας και ενιαίος, ως αποτελούμενος από πολυάριθμες ομάδες υπό έναν αρχηγό κατά διαμέρισμα, με διαφορετικό οπλισμό, που συντηρούνταν από επιτάξεις και εισφορές και διέθεταν ελαφρύ πυροβολικό. Ο στρατός αυτός, όμως, ενισχυμένος σε στιγμές ανάγκης με επιστράτευση των κατοίκων των πλησίον περιοχών και με εθελουσία κατάταξη, μπορούσε να αντιδράσει αποτελεσματικά κατά των ασθενών συμμαχικών στρατευμάτων.

Με αυτές τις συνθήκες έπρεπε οι δυνάμεις των Συμμάχων να αποβιβασθούν συγκροτημένες και να οργανώσουν την άμυνα του ισθμού της χερσονήσου της Κριμαίας και της Οδησσού και να μην δια-

σπαρούν σε τόσο μεγάλη έκταση. Η μη εκτέλεση αυτών των ενεργειών απέβη μοιραία για τη διατήρηση του εδάφους και την εκπλήρωση της αποστολής τους.

Στη χερσόνησο της Κριμαίας η άμυνα στη διώρυγα Περεκόπ-Τσαγκανάς έπρεπε να επισύρει την πλήρη μέριμνα των συμμαχικών δυνάμεων, διότι με την απόφραξή της επιτυγχανόταν η εξασφάλιση ολόκληρης της Χερσονήσου, η οποία προσφερόταν για βάση επιχειρήσεων προς βορρά του υπό συγκρότηση Ρωσικού Εθελοντικού Στρατού. Εάν οι δυνάμεις, που αποβιβάστηκαν στην Κριμαία, είχαν χρησιμοποιηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, ήταν δυνατό να διατηρηθούν για μακρό χρόνο.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ (ΕΕΣ)

Το ΕΕΣ, δυνάμεως 22.000 ανδρών, αποτελούσε τον κύριο παράγοντα δράσεως στη Μεσημβρινή Ρωσία, ενώ οι τρεις Γαλλικές Μεραρχίες, ατελείς στη σύνθεσή τους, δεν υπερέβαιναν τους 6-8.000 άνδρες, η δύναμη του ρωσικού εθελοντικού σώματος ανερχόταν σε 2.000 εθελοντές, ενώ ελάχιστες ήταν οι δυνάμεις της πολωνικής μεραρχίας και του ρουμανικού αποσπάσματος ιππικού.

Ο τσάρος Νικόλαος ο Β'

Τα ελληνικά στρατεύματα ρίχνονταν τμηματικά στον αγώνα, χωρίς οργανικούς, πολλάκις, δεσμούς και έφεραν κυρίως το βάρος του αγώνα στην Κριμαία, Χερσώνα, βορειοανατολικά της Οδησσού και επιδείκνυαν γενναιότητα, αυταπάρνηση και αντοχή στις κακουχίες σε αφιλόξενο έδαφος.

Χάρη στον ηρωισμό, την επιμονή και το ανεπηρέαστο από πάσης Μπολσεβικικής επιρροής των ελληνικών τμημάτων μπόρεσαν τα Συμμαχικά στρατεύματα ν' αμυνθούν αποτελεσματικά με λίγες δυνάμεις επί οκταήμερο αποτελεσματικά στη Χερσώνα εναντίον πολυάριθμων δυνάμεων και ν' αποσυρθούν κανονικά από εκεί. Χάρη σ' αυτά δημιουργήθηκαν συνθήκες κανονικής αποχώρησης των συμμαχικών στρατευμάτων από την Κριμαία, τηρήθηκε για μακρό χρόνο ο εχθρός μακρυά από το περιχαρακωμένο στρατόπεδο της Οδησσού και επιτεύχθηκε η ομαλή αποχώρηση στη Βεσσαραβία.

Η κόσμια, ευπρεπέστατη συμπεριφορά των τμημάτων μέσα στην Οδησσό και τη Σεβαστούπολη και σε διάφορα χωριά, όπως και στη Βεσσαραβία, απέσπασαν την εκτίμηση και την αγάπη των κατοίκων, σε βαθμό ώστε ο αποχαιρετισμός να γίνεται με δάκρυα στα μάτια.

Χαρακτηριστικές για το έργο του ΕΕΣ είναι οι εντυπώσεις που παραθέτω:

1. ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ. Ο Διοικητής των Δυνάμεων, Γάλλος Στρατηγός Ντ' Ανσέλμ σε διαταγή της 7/9/1919 αναφέρει:

— Στη Χερσώνα, ένα ελληνικό τάγμα με βοήθεια λίγων Γάλλων αντιστάθηκε ηρωικά επί 8 ημέρες σε επιθέσεις εχθρού, 30 φορές υπέρτερου σε αριθμό και υποχώρησε μόνο κατόπιν εντολής της Διοικήσεως.

— Στην Οδησσό ο Συνταγματάρχης Μανέτας αναχαίτισε και κράτησε επί πολλές ημέρες μακρυά από το περιχαρακωμένο Στρατόπεδο Οδησσού έναν αντίπαλο πολυάριθμο, ενεργητικό, αντεπιτιθέμενος συνεχώς και συμπτυχθείς μόνο κατόπιν ανωτέρας διαταγής.

Ο νέος Γάλλος Διοικητής Στρατηγός Γκλωντέλ σε διαταγή της 24/6/19 αναφέρει την πλήρη ευαρέσκειά του για τις θαυμάσιες στρατιωτικές αρετές, που επέδειξαν τα ελληνικά στρατεύματα, την πλήρη άμιλλά τους προς τα γαλλικά, το παράδειγμα καρτερικότητας και λαμπρής διαγωγής, προσόντα που προκάλεσαν το θαυμασμό των γαλλικών στρατευμάτων.

2. ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Με αφορμή την αποχώρηση του ΕΕΣ από τη Ρουμανία με έγγραφο προς τον Διοικητή του τόνισε ότι οι ελληνικές μεραρχίες σε συνεργασία με τις συμμαχικές και τις ρουμανικές δημιούργησαν τείχος αδιάσπαστο κατά των Μπολσεβίκων, προέβησαν σε συναδέλφωση και υπερασπίστηκαν το Μέτωπο με ανδρεία απαράμιλλη, εξέφρασε το βαθύτατο θαυμασμό του για την αξιοπρέπεια και ανδρική στάση των Ελλήνων.

3. ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ. Κατά τη συνεδρίαση της 24/5/19 με ευκαιρία τη συζήτηση για την εκστρατεία της Ρωσίας, ο μεν υπουργός Στρατιωτικών δήλωσε ότι ο Ελληνικός Στρατός πολέμησε με ανδρεία και αναφέρθηκε δυο φορές σε ημερήσιες διαταγές του Στρατηγού Ντ' Ανσέλμ και στο ότι η Γαλλία θέλει να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της, και στους Γάλλους στρατιώτες, στους Έλληνες, ο δε Υπουργός Εσωτερικών πρόσθεσε, υπό τα χειροκροτήματα της Βουλής, ότι η Γαλλία δεν είχε καλύτερο, πιστότερο και γενναιότερο σύμμαχο από την Ελλάδα και είναι ευτυχής να την ευχαριστήσει από του βήματος εξ ονόματος της Κυβερνήσεως.

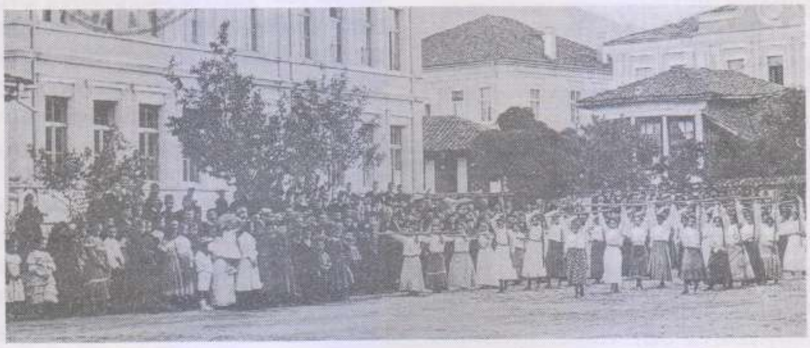
ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η με πρωτοβουλία των Συμμάχων Γαλλίας-Μεγ. Βρεταννίας εκστρατεία στη Μεσημβρινή Ρωσία για βοήθεια του Αντεπαναστατικού Ρωσικού Στρατού, με την κατάληψη της παραθαλάσσιας περιοχής της χώρας, ενώ δεν πέτυχε το σκοπό της, αποθάρρυνε τον ρωσικό λαό όσο και τον οργανωμένο ρωσικό εθελοντικό στρατό και ενίσχυσε ηθικά τους Μπολσεβίκους, αφού συσπείρωσε γύρω τους το ρωσικό λαό, που εξέλαβε την εκστρατεία αυτή σαν επιχείρηση που απέβλεπε στην ανασύσταση του μισητού Τσαρικού καθεστώτος. ■

ΠΑΜΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Της Νίνας Γκατζούλη
Υπάτου Γραμματέως της Παμμακεδονικής
Ιστορική Βοήθεια από τον Μάρκο Τέμπλαρ

Αν υπήρχε λόγος να εξετασθεί η αιτία δημιουργίας φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και αγαθοεργών σωματείων σε παγκόσμια κλίμακα, τότε θα ανακαλύπταμε πως οι πραγματικές αιτίες προέρχονται από κοινωνικούς, πολιτιστικούς λόγους ή προβλήματα τα οποία μια ορισμένη κοινωνική ομάδα αντιμετωπίζει. Η ανάγκη δημιουργίας της Παμμακεδονικής Αμερικής προήλθε όταν οι Μακεδόνες της Διασποράς διαισθάνθηκαν πως έπρεπε να προστατέψουν τα σύνορα της πατρίδας τους από τις επεκτατικές απόψεις και τη λαίμαργη στάση των Βορείων γειτόνων της Ελλάδος. Για να καταλάβουμε όμως την εξέλιξη ολοκλήρου του προβλήματος, πρέπει να ανασκοπήσουμε περιληπτικά την ιστορία της Μακεδονίας στις τέσσερις χιλιετίες της υπάρξεως των Μακεδόνων σ' αυτόν το γεωγραφικό χώρο της Ελληνικής χερσονήσου.

Γυμναστικές ασκήσεις των ελληνικών σχολείων στο Μοναστήρι

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η Αρχαία Μακεδονία, η πατρίδα του Φιλίππου Β' και του Μεγάλου Αλεξάνδρου, απλωνόταν στα βόρεια από τη γραμμή μεταξύ Οχρίδας-Πρίλεπ, ακολουθούσε τη ροή του Κρνα Ρέκα στο Ντεμίρ Καπίτζα στο όρος Όρβηλος (Μακεδονική Παιονία), στην οροσειρά της Ροδόπης, ακολουθώντας τη ροή του Νέστου ποταμού ο οποίος εκβάλλει στο Αιγαίο. Οι αρχαίοι Μακεδόνες ήταν οι Έλληνες, οι οποίοι ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή πριν από το 2000 π.Χ. Οι Έλληνες Μακεδόνες ήταν οι απόγονοι των Ηρακλειδών και γνωρίζουμε πως οι αρχαίοι Μακεδόνες ήταν μέρος από έναν μεγαλύτερο όμιλο Ελλήνων, ο οποίος ήταν εγκατεστημένος στην περιοχή της σημερινής Καστοριάς (Ορεστιάδος), μαζί με τους Δωριείς, τους Αιτωλούς και τους Ακαρνάνες πριν από 2000 π.Χ. Ο Ηρόδοτος, ο πατέρας της Ιστορίας, περιγράφει πολύ προσεκτικά τις περιπλανήσεις αυτού του μεγάλου ομίλου, οι οποίες διήρκεσαν 800 ολόκληρα χρόνια. Ο όμιλος, τελικά, χώρισε σε τρεις μικρότερες ομάδες. Αμέσως μετά τον Τρωικό Πόλεμο, η πρώτη ομάδα υπό την ηγεμονία του Δώρου εγκαταστάθηκε στην Πελοπόννησο, και οι Αιτωλείς και οι Ακαρνάνες πήγαν προς τα δυτικά του ελλαδικού χώρου (εξ ου και Αιτωλοακαρνανία). Και τελικά η τρίτη ομάδα, αφού εξεδίωξε τους Φρύγες, ίδρυσε το Μακεδονικό Βασίλειο στην καμπύλη του Αλιάκμονα ποταμού. Ο πρώτος Μακεδόνας βασιλιάς ήταν ο Κάρανος, ο οποίος ηγεμόνευσε μεταξύ 813 και 786 π.Χ.

Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Φιλίππου Β', 359-336 π.Χ., η Μακεδονία εξελίχθηκε στη μεγαλύτερη δύναμη της Ευρώπης. Ο βασιλιάς Φίλιππος Β', πέτυχε να ενώσει τις ελληνικές πόλεις-κράτη κάτω από μια Πανελλήνια Ένωση, προς αντιμετώπιση της Περσικής απειλής. Στα 338 π.Χ. ο Φίλιππος, στο Συμβούλιο της Κορίνθου ονομάστηκε Στρατηγός-Αυτοκράτωρ όλων των Ελλήνων, εκτός των Λακεδαιμονίων. Ο Αλέξανδρος Γ', γνωστός ως Αλέξανδρος ο Μέγας (336-323 π.Χ.) κατά τη διάρκεια της εξουσίας του, υπέταξε το μεγαλύτερο μέρος του τότε γνωστού κόσμου, μεταδίδοντας την Ελληνική γλώσσα και τον Ελληνικό πολιτισμό στα πέρατα της οικουμένης. Η Ελληνική Μακεδονική Ηγεμονία εξακολούθησε να υπάρχει και επέζησε με τους διαδόχους του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μέχρι το 30 π.Χ., όταν οι Ρωμαίοι κατέλαβαν όλες τις περιοχές του Ελληνιστικού κόσμου. Ακόμη και τότε όμως, η Ελληνική γλώσσα και ο Ελληνικός πολιτισμός είχαν εξέχουσα επιρροή στις κατακτημένες από τους Ρωμαίους περιοχές.

Κατά την ρωμαϊκή περίοδο, η οποία καλύπτει και τη Βυζαντινή εποχή – το ανατολικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας – με την Κωνσταντινούπολη ως πρωτεύουσα και τη Θεσσαλονίκη ως πολιτιστικό και εμπορικό κέντρο του ευρωπαϊκού τμήματος της Αυτοκρατορίας δεν έπαψε ποτέ να είναι καθαρά ελληνικό. Επί πλέον, η ελληνική γλώσσα, από το τέλος του 6ου με αρχές του 7ου αιώνα, επεκράτησε ως η επίσημη γλώσσα της Αυτοκρατορίας.

Από τον 3ο μέχρι το 14ο αιώνα μ.Χ., η Μακεδονία υπέστη εισβολές από πολλούς εχθρούς. Έτσι, οι Βούλγαροι, το καλοκαίρι του 681 μ.Χ., κατάφεραν να επιβληθούν και με τη συνθήκη του 716 μ.Χ. κατάφεραν να αποκτήσουν την περιοχή μεταξύ του όρους Αίμου και του Δουνάβεως. Αυτή η περιοχή μέχρι τότε ανήκε στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Στο τέλος του 10ου αιώνα έγινε μια τρομακτική προσπάθεια κατακτήσεων και άλλων ελληνικών περιοχών από τον Βούλγαρο Βασιλιά Σαμουήλ, ο οποίος διείσδυσε σε περιοχές της Νοτίου Ελλάδος και τις υπέταξε, αλλά ο στρατός του εκμηδενίστηκε στην περιοχή Κλειδίον, κοντά στη Στρώμνιτσα, τον Ιούλιο του 1014. Ο Αυτοκράτορας Βασίλειος Β' της Μακεδονικής Δυναστείας μετά τη μάχη αυτή ονομάστηκε «Βουλγαροκτόνος». Επίσης, οι Σέρβοι οι οποίοι είχαν γίνει υπολογίσιμη δύναμη

στην περιοχή, άρχισαν να κάνουν περιοδικές εισβολές στο Βυζάντιο το 12ο αιώνα. Τον 14ο αιώνα ιδρύεται η Οθωμανική Αυτοκρατορία και το 1430 η Θεσσαλονίκη και μετά η Κωνσταντινούπολη (1453) έπεσαν στα χέρια των Τούρκων.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας η Μακεδονία διαφύλαξε την Ελληνική της ταυτότητα μέσω της ελληνικής γλώσσας, της θρησκείας και της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, υπήρχαν ελληνικά σχολεία στη Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Σιάτιστα, Νάουσα, Βέροια και Σέρρες. Όταν ο οθωμανικός ζυγός έκανε την ελληνική μάθηση αδύνατον να επιτευχθεί με κανονική εκπαίδευση, τότε τα Μακεδονόπουλα κατέφυγαν στο Κρυφό Σχολειό. Το 1903 άρχισε ο Μακεδονικός Αγώνας, ενισχυμένος από την ελεύθερη Ελλάδα με πολεμικά εφόδια και ομάδες εθελοντών και τελείωσε το 1908, με το κίνημα των Νεοτούρκων. Διακεκριμένες μορφές όπως ο Παύλος Μελάς, ο Γερμανός Καραβαγγέλης, ο Ίωνας Δραγούμης, ο Κότας, ο Λάμπρος Κορομηλάς, ο Κωνσταντίνος Μαζαράκης, ο Τέλος Άγρας κ.ά. αγωνίστηκαν και πολλοί απ' αυτούς έδωσαν και τη ζωή τους για την απελευθέρωση της Μακεδονίας.

Ο Παύλος Μελάς με τα παιδιά του

Η τελική ένωση της Μακεδονίας με την υπόλοιπη Ελλάδα την έσωσε από τον κίνδυνο να πέσει στα χέρια των Σλάβων κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων (1912-13). Ο αγώνας της Ελλάδος να ανακτήσει την ελευθερία της από τον Τούρκο κατακτητή άρχισε το 1821 στη νότιο Ελλάδα και αυτή η περιοχή του ελλαδικού χώρου απελευθερώθηκε το 1832. Κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, η Ελλάδα απελευθέρωσε τη Μακεδονία, καθώς και άλλες περιοχές της ελληνικής χερσονήσου από τους Τούρκους. Ο Πρέσβης Μόργκανθαου στο βιβλίο του «**Στάλθηκα στην Αθήνα**», αναφέρει: *«Η Ελληνική απελευθέρωση, η οποία είχε επιτυχές τέλος το 1832, έθιξε το λιγότερο από το μισό του ελληνικού πληθυσμού της Τουρκικής Αυτοκρατορίας. Δεν έφερε την ελευθερία στους Έλληνες της Μακεδονίας, της Θράκης, της Κρήτης και των νησιών του Αιγαίου...».*

Η ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΤΟΥ ΤΙΤΟ

Η περιοχή που αργότερα περιλάμβανε την περιφέρεια της νότιας δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας δεν ονομαζόταν Μακεδονία, αλλά Βαρδάρσκα Μπανοβίνα (Περιφέρεια του ποταμού Βαρδάρ). Το 1944 ο Στρατάρχης Γιόζιπ Μπροζ Τίτο, ο τότε Γιουγκοσλάβος ηγέτης, δημιούργησε στο νότιο μέρος της Γιουγκοσλαβίας την «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Κατόπιν της εκ προμελέτης και συστηματικής εκστρατείας του 1944, η οποία άρχισε στο νότιο γεωγραφικό χώρο της Γιουγκοσλαβίας, άρχισε και η συστηματική παραποίηση της αρχαίας Μακεδονικής ιστορίας. Διάφοροι «λόγιοι» από τη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» ανέλαβαν να ξαναγράψουν τα ιστορικά της βιβλία, ανάλογα με τις επιθυμίες των μελών του τιτοϊκού καθεστώτος της Γιουγκοσλαβίας. Επιπροσθέτως η ιστορία συνοδευόταν με διαστρεβλωμένους χάρτες, οι οποίοι έδειχναν την «Μακεδονία» να περικλείει και να φτάνει έως τις υπώρειες του όρους Όλυμπος. Επίσης, στρατευμένοι γλωσσολόγοι με επί κεφαλής τον Βλάγκοτζ Κόνιεβ ή αλλιώς τον Βλάζε Κονέσκι ανέλαβαν να δημιουργήσουν καινούργια «γλώσσα» χρησιμοποιώντας το κυριλλικό αλφάβητο και αποκάλεσαν τη γλώσσα αυτή «Μακεδονική γλώσσα» και ασφαλώς μέσω των ΜΜΕ της «Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» διέδωσαν πως η «Μακεδονική γλώσσα» ήταν η «φυσική εξέλιξη» της αρχαίας Μακεδονικής διαλέκτου. Αξίζει να σημειωθεί πως η καινούργια γλώσσα έχει πολλές ομοιότητες με τη βουλγαρική γλώσσα και λόγω των συνεχών κυβερνητικών παρεμβάσεων, το λεξιλόγιό της συμπεριλαμβάνει και σερβοκροατικές λέξεις, οι οποίες έχουν αντικαταστήσει το βουλγαρικό λεξιλόγιο. **Προφανώς, έχουν παραβλέψει το αδιαπραγμάτευτο γεγονός ότι οι κάτοικοι της αρχαίας Μακεδονίας ήταν Έλληνες και μιλούσαν την ελληνική γλώσσα. Αναρίθμητες αρχαιολογικές ανασκαφές σε όλη την περιοχή της αρχαίας Μακεδονίας έχουν φέρει εις φως μνημεία με καθαρά Ελληνικές επιγραφές και Ελληνικά ονόματα ηγετών**.

Σύμφωνα με απόρρητα επίσημα στοιχεία του Γραφείου Εξωτερικών της Βρεταννίας, τα οποία εκδόθηκαν πρόσφατα, ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδος, ξέροντας πως η κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας εργαζόταν για ορισμένες αλλαγές στο Σύνταγμα της χώρας, έκανε έκκληση στον Τίτο να αλλάξει το όνομα «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Αυτό έγινε το έτος 1962. Ο Τίτο στην αρχή δέχθηκε, αλλά πιεζόμενος από τους Σκοπιανούς κομμουνιστές, οι οποίοι τώρα πλέον ήταν σκληροπυρηνικοί εθνικιστές, δεν εκπλήρωσε την υπόσχεσή του. Το Σύνταγμα απλά άλλαξε το όνομα από «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» σε «Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας» το 1963.

ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Τα προαναφερόμενα είναι μια γενική ανασκόπηση των γεγονότων, που έλαβαν χώρα στη Βαλκανική χερσόνησο. Μόλις οι Μακεδόνες μετανάστες άρχισαν να καταφτάνουν στην Αμερική, πολλές φορές έκαναν άκαρπες προσπάθειες ιδρύσεως ενός «Μακεδονικού Οργανισμού», ο οποίος θα τους ένωνε. Εν τω μεταξύ, διάφορες ανησυχητικές πληροφορίες άρχισαν να καταφθάνουν στη μακρινή ήπειρο της δεύτερής τους πατρίδας, των ΗΠΑ, οι οποίες πήγαζαν από τους γείτονές τους, τους Σλάβους. Ιδιαίτερα ανησυχητικές ήταν οι ειδήσεις κατά τη διάρκεια της προεδρίας του Ρούσβελτ. Υπερβολικά ενδιαφέρον παρουσιάζει το εγκύκλιο τηλεγράφημα του Υπουργείου Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών από τον τότε Υπουργό Εξωτερικών Ε. Στεττίνιους, στις 26 Δεκεμβρίου 1944, στο διπλωματικό σώμα των ΗΠΑ, πληροφορώντας για ένα κίνημα να δημιουργηθεί μια ανεξάρτητη «Μακεδονία» σαν «κάλυμμα επιθετικότητας κατά της Ελλάδος». Το εγκύκλιο τηλεγράφημα έχει ως εξής:

«Έχουν επέλθει στην προσοχή της Υπηρεσίας οι ανησυχητικά αυξημένοι ψίθυροι περί προπαγάνδας και ημιεπίσημες ανακοινώσεις για μια αυτόνομη Μακεδονία, προερχόμενες από τη Βουλγαρία, αλλά και από Γιουγκοσλάβους αντάρτες και άλλες πηγές, με το υπονοούμενο πως θα συμπεριληφθεί στο καινούργιο κράτος και μέρος της ελληνικής περιοχής. Αυτή η Κυβέρνηση μελετά θέματα "Μακεδονικού Έθνους", "Μακεδονικής Χώρας" ή "Μακεδονικής Εθνικής Συνειδήσεως" ως αδικαιολόγητη δημογραφία, μη αντιπροσωπεύοντας καμία εθνική ή πολιτική πραγματικότητα και στο παρόν της αναβίωμα υποκρύπτει κάλυμμα επιθετικότητας κατά της Ελλάδος».

Ιδιαίτερα αποτελεσματική για την εξέλιξη της Παμμακεδονικής Αμερικής, ήταν η παρουσία στην περιοχή της Ουάσιγκτον ενός Μακεδόνα κληρικού, κατά τη δεκαετία του 1920. Ο πατήρ Θωμάς Δανιήλ από τη Μόρφη Κοζάνης της Δυτικής Μακεδονίας, ιερέας της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στην Ουάσιγκτον, ήταν επίσης και στενός φίλος του τότε Προέδρου της Αμερικής, Harry Truman. Οι δυο άνδρες ήταν τόσο στενά συνδεδεμένοι και έτρεφαν ανεκτίμητη φιλία ο ένας για τον άλλον και ο Πρόεδρος εκτιμούσε τόσο βαθιά τον πατέρα Θωμά, ώστε του πρόσφερε χώρο γραφείου στο Λευκό Οίκο. Μια μέρα ο Πρόεδρος εξομολογήθηκε στον πατέρα Θωμά ότι στο Λευκό Οίκο υπάρχουν διαδόσεις για τη διαμόρφωση «Μακεδονικού Κράτους» στα Βαλκάνια. Χωρίς να χάσει καιρό ο πατήρ Θωμάς ειδοποίησε τον τότε Αρχιεπίσκοπο Αμερικής, Αθηναγόρα, για τα σχέδια των Σκοπιανών και οι Μακεδόνες κινητοποιήθηκαν αμέσως. Έτσι, στις 28 Απριλίου 1946 και κατά τη διάρκεια Μακεδονικής συσκέψεως στο Detroit, γεννήθηκε η **Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής**.

Αμέσως, οι Μακεδόνες δήλωσαν το καταστατικό τους στην Πολιτεία του Illinois. Οι Μακεδόνες του Detroit και του Chicago ήρθαν σε επαφή με τους Μακεδόνες της Νέας Υόρκης και άφησαν την πρωτοβουλία στους Νεοϋορκέζους να ειδοποιήσουν και να συγκαλέσουν όλους τους Μακεδόνες των ΗΠΑ. Μετά από μια σειρά συσκέψεων και διαπραγματεύσεων, στις 21 Ιανουαρίου 1947, εκλήθη στη Νέα Υόρκη μια γενική σύσκεψη, όπου δημιουργήθηκε η πρώτη Προσωρινή Παμμακεδονική Επιτροπή. Η Επιτροπή απετελείτο από τον συντονιστή κ. Στέφανο Λαδά, τον ταμία κ. Νικόλαο Μπούρκα και τον Γραμματέα κ. Νικόλαο Μάτκο. Ο Θεμιστοκλής Οικονομίδης και ο Δημήτρης Βόζιου ήταν μέλη. Η Επιτροπή στις 21 Σεπτεμβρίου κάλεσε το πρώτο Συνέδριο της Παμμακεδονικής στο ξενοδοχείο Plaza της Νέας Υόρκης. Κατά τη διάρκεια του πρώτου Συνεδρίου εδραιώθηκαν οι κανονισμοί και οι διατάξεις της Ένωσης, καθώς και οι σκοποί και επιδιώξεις του οργανισμού.

Το 1947 υιοθετήθηκε από τις ΗΠΑ το Δόγμα/Σχέδιο Τρούμαν-Μάρσαλ, σύμφωνα με το οποίο θα παρεχόταν βοήθεια στην ελληνική κυβέρνηση για οικονομική ανασυγκρότηση και για την καταπολέμηση του κομμουνιστικού κινήματος στον Ελλαδικό χώρο. Η κυβέρνηση Τρούμαν, μέσω του προαναφερθέντος δόγματος-σχεδίου, παράλληλα με τις τόσες θυσίες του Ελληνικού λαού στον αδελφοκτόνο σπαραγμό του Εμφυλίου πολέμου έσωσε τη Μακεδονία από τα πλοκάμια της κομμουνιστικής απειλής.

Ο κύριος σκοπός της Παμμακεδονικής, όπως ο σκοπός αυτός ανανεώθηκε στη συνεδρίαση του Υπάτου Συμβουλίου στον πανεπιστημιακό χώρο της «ΠΑΙΔΕΙΑΣ» στην Πολιτεία του Connecticut τον Μάιο του 2003 είναι: ***«Η ένωση όλων των Μακεδόνων και όλων των άλλων Ελλήνων και Φιλελλήνων για να διατηρήσουν την Ελληνική προέλευση του ονόματος, της Ιστορίας και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Μακεδονίας, να εναντιώνονται στη διαστρέβλωση και παραποίηση της ιστορίας, να προωθούν την ιστορία και πολιτιστική μας κληρονομιά, και να ενισχύουν τους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Ελλάδος».***

Ο ΣΗΜΕΡΙΝΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

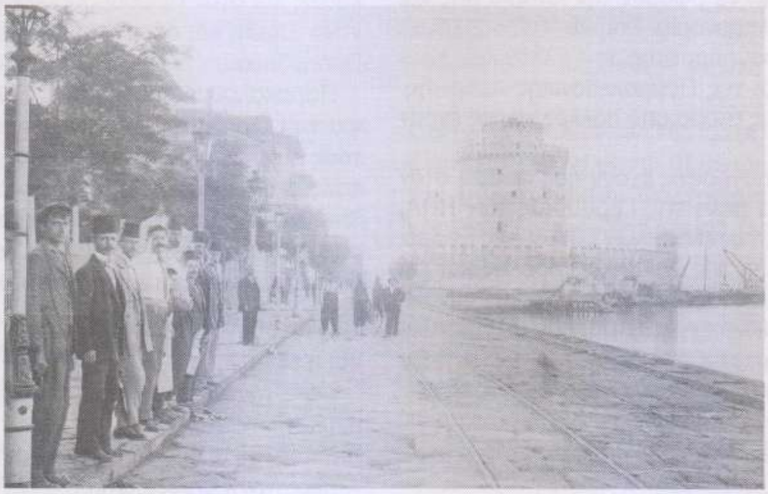
Η σημερινή δοξασία της Παμμακεδονικής Ενώσεως παραμένει ακλόνητη στην πραγματικότητα πως το όνομα «Μακεδονία» ήταν, είναι και θα είναι Ελληνικό, με αποκλειστικότητα χρησιμοποιήσεως αυτού μόνον από την Ελλάδα. **Το θέμα για τα μέλη της Ενώσεως δεν περιέχει καμιά πολιτική πεποίθηση, αλλά ακράδαντα πιστεύουν πως το θέμα είναι ιστορικής, πολιτιστικής και γλωσσολογικής φύσεως. Είναι θέμα εθνικής ταυτότητας, που δεν είναι διαπραγματεύσιμη, και εθνικής κληρονομιάς επ' ουδενί λόγω αμφισβητήσιμης.**

Η Ορθόδοξος Εκκλησία της ΠΓΔΜ απεγνωσμένα επιθυμεί να αποκληθεί «Μακεδονική Ορθόδοξος Εκκλησία» και κάνει προσπάθειες για αρκετό καιρό τώρα, επιχειρώντας έτσι να πείσει τον υπόλοιπο κόσμο πως το όνομα «Μακεδονία» τους ανήκει και από θρησκευτικής απόψεως. Η Ορθόδοξος Εκκλησία της ΠΓΔΜ δεν δίστασε να παρουσιάσει την ιστορία της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Ορθοδόξου Εκκλησίας ως δική της, αντιπροσωπεύοντας και απευθυνόμενη στους κατοίκους ολοκλήρου της γεωγραφικής Μακεδονίας, ιδιοποιούμενη τους δυο αδελφούς Έλληνες-Βυζαντινούς Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, αποκαλώ-

ντάς τους Βυζαντινούς-Μακεδόνες (εννοώντας Βυζαντινούς - Σλάβους).

Τα προαναφερόμενα περιέχονται όλα στην Ιστοσελίδα http://www.mpc.org.mk/html_a/ahistor.html, η οποία Ιστοσελίδα επιδοτείται από το Υπουργείο Πολιτισμού της ΠΓΔΜ. Τα μέλη της Παμμακεδονικής Ενώσεως ποτέ δεν θα δεχτούν μια Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία φέρει το όνομα «Μακεδονική» ή παράγωγα αυτής της λέξης. Τα προαναφερθέντα είναι τα μη ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΙΜΑ θέματα για την Παμμακεδονική Ένωση Αμερικής.

Μολαταύτα τα, μέλη της Ενώσεως βοηθούν και επικροτούν όλα τα θέματα που απασχολούν τη Μητέρα-Πατρίδα, την Ελλάδα, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα των Βορειοηπειρωτών αδελφών μας. Η Παμμακεδονική ενισχύει τις προσπάθειες της ηρωικής Κύπρου να καταστεί ενιαίο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαδικασία η οποία έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Η Ένωση αντιτίθεται στις συνεχείς τουρκικές προκλήσεις και παραβιάσεις του εναερίου και θαλάσσιου Αιγαιακού χώρου, οι οποίες είναι ΔΙΕΘΝΩΣ παράνομες. Τα μέλη θεωρούν τις συνεχείς διακρίσεις στους νόμους και κανονισμούς της Τουρκίας έναντι του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη, ως παραβίαση ανεξιθρησκείας και τις αξιώσεις να θεωρείται αυτή η χώρα ως δημοκρατική χώρα, πολύ υποκριτικές. Η Παμμακεδονική υποστηρίζει την επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης και την αποκατάσταση των περιουσιών των Κωνσταντινουπολιτών. Επί πλέον, η Ένωση υποστηρίζει και επικροτεί την επαναφορά των Γλυπτών του Παρθενώνα στον τόπο όπου δημιουργήθηκαν και υποστηρίζει την προσπάθεια επιτυχίας των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Σε διεθνές επίπεδο, αποδοκιμάζει και επικρίνει την τρομοκρατική επίθεση της ενδεκάτης Σεπτεμβρίου 2001 κατά της Αμερικής, καθώς και κάθε τρομοκρατική ενέργεια σε οποιοδήποτε κομμάτι της υφηλίου.

Ο Λευκός Πύργος επί Τουρκοκρατίας

ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ

Η αιτία δημιουργίας της Παμμακεδονικής μπορεί αρχικά να βασίστηκε στην ανάγκη προστασίας της Μακεδονικής γης, η οποία ήταν και είναι αναμφισβήτητα και αναμφίβολα Ελληνική. Τα μέλη της Ενώσεως, όμως, επέκτειναν τις προσπάθειές τους σε διάφορους εκπαιδευτικούς, φιλανθρωπικούς και αγαθοεργούς σκοπούς. Η Παμμακεδονική έχει διοργανώσει ακαδημαϊκές διαλέξεις, επιστημονικές συζητήσεις, έχει ενισχύσει εκθέσεις τέχνης και διάφορα συμπόσια.

Η Ένωση, μέσω ενός Κληροδοτήματος, ίδρυσε πτέρυγα στη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, η οποία πτέρυγα συμπεριλαμβάνει κατ' εξοχήν μόνον βιβλία Μακεδονικής ιστορίας και Μακεδονικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο «Μακεδονικό Σπίτι» της Νέας Υόρκης παραδίδονται φροντιστηριακά μαθήματα σε μαθητές που χρειάζονται βοήθεια. Επίσης, μαθητές που προετοιμάζονται για εισαγωγικές εξετάσεις (SATs) σε ανώτατα εκπαιδευτικά κέντρα ωφελούνται από τις προσπάθειες διδασκόντων στο «Μακεδονικό Σπίτι». Η Παμμακεδονική προσφέρει υποτροφίες σε μαθητές οι οποίοι προέρχονται από τη Μακεδονία.

Ο Μητροπολίτης Ιάκωβος της Επισκοπής Σισανίου και Σιατίστης, όταν επισκέφθηκε τις ΗΠΑ το 1951, ζήτησε από την Παμμακεδονική να συνεισφέρει το εν τρίτον του κόστους για να χτιστεί το Οικοτροφείο Τσοτυλίου. Ο Σύλλογος «Αλιάκμων», Αγαθοεργός Αδελφότης, ανέλαβε την ευθύνη ευρέσεως χρηματικών πόρων και έτσι υπάρχει ένα πολύ ωραίο οικοτροφείο, το οποίο στεγάζει μαθητές Γυμνασίου στο Τσοτύλι Κοζάνης. Η Παμμακεδονική Ένωση έχει βοηθήσει στέλνοντας εκατοντάδες χιλιάδες δολλάρια σε σεισμοπαθή θύματα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος που έχουν πληγεί από σεισμούς.

Κατά τη δεκαετία του '50, ο Οργανισμός ανέλαβε την ευθύνη κατασκευής διαφόρων υγειονομικών κέντρων στη Δυτική Μακεδονία. Έτσι, το νοσοκομείο των Γρεβενών κτίστηκε το 1953 και επίσης τον ίδιο χρόνο, κτίστηκε και το Υγειονομικό Κέντρο Τσοτυλίου. Η Ένωση έκανε δυνατή την αγορά νοσοκομειακού αυτοκινήτου για την άμεση μεταφορά ασθενών που προέρχονται από απόμακρα χωριά της Δυτικής Μακεδονίας σε μητροπολιτικά κέντρα, όπου θα μπορούσε να τους παραχθεί επαρκής ιατρική περίθαλψη.

Τα τμήματα της Παμμακεδονικής Νεολαίας με τις χορευτικές τους επιδείξεις διαδίδουν στις Ηνωμένες Πολιτείες και μεταλαμπαδεύουν σε κάθε γενιά τους Μακεδονικούς χορούς και τη Μακεδονική μουσική. Όμως, το Διεθνές Κτίριο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, το οποίο δεσπόζει στους πρόποδες του Ολύμπου, στο Δίον Πιερίας, είναι το μεγαλύτερο επίτευγμα και το καμάρι των μελών της Παμμακεδονικής. Η αρχική ιδέα άρχισε να μελετάται στα διάφορα Εθνικά Συνέδρια της Παμμακεδονικής, όπου και συνεζητείτο. Έτσι, πήρε σάρκα και οστά με τη βοήθεια διαφόρων φορέων στον ελλαδικό και αμερικανικό χώρο. Προορισμός του Αλεξανδρείου είναι να στεγάσει το ιστορικό μουσείο του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Τελικά, στο κτίριο θα στεγαστούν βιβλιοθήκη, μουσείο και ιστορικές εκ-

θέσεις αρχαίων ευρημάτων, που αναδεικνύουν την ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Από το έτος 2002, τα μέλη της Παμμακεδονικής επεδίωξαν και έλαβαν ψηφίσματα από διάφορες Πολιτείες της Αμερικής διαβεβαιώνοντας ακόμη μια φορά, την ιστορική αλήθεια, πως το βόρειο τμήμα της ελληνικής επικράτειας ήταν, είναι και θα είναι ελληνικό και πως οι σημερινοί κάτοικοι της Μακεδονίας είναι οι αληθινοί απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων. Μέχρι στιγμής, τα ψηφίσματα αυτά έχουν εγκριθεί από οκτώ Πολιτείες και πολλές άλλες θα τα εγκρίνουν στο πολύ εγγύς μέλλον. Πρέπει δε να τονιστεί πως στην Παμμακεδονική Αμερικής έχει απονεμηθεί Βραβείο για τη συμβολή της και την προσφορά της στον Ελληνισμό από το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Πρόσφατα, η Παμμακεδονική Αμερικής και το Ελληνικό Ηλεκτρονικό Κέντρο (HEC) των ΗΠΑ έχουν δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα μέσω του Διαδικτύου, το οποίο φέρει το όνομα **Θέμις- Μακεδονία** και καλούν όλους τους Ελληνικούς Οργανισμούς και Σωματεία, όλους τους Έλληνες και τους Φιλέλληνες να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να σώσουν την Ιστορία μας και την Πολιτιστική μας Κληρονομιά. Στις 28 Μαΐου 2003, έγινε η έναρξη του προγράμματος του Ελληνικού Ηλεκτρονικού Κέντρου και της Παμμακεδονικής Αμερικής. Μέχρι στιγμής, χιλιάδες άτομα από πολλές χώρες έχουν υπογράψει την αίτηση.

Οι πρώτες 4.000 υπογραφές έχουν ήδη φθάσει στον Πρόεδρο Μπους, στα μέλη της Γερουσίας των ΗΠΑ, στους αντιπροσώπους των Ηνωμένων Εθνών, της Ενωμένης Ευρώπης, στα μέλη της Ελληνικής Βουλής και επί πλέον στους αντιπροσώπους 25 Κοινοβουλίων. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων, παγκοσμίως, που θα παραλάβουν την έκκληση ανέρχεται στις 6.000. Επί πλέον, η έκκληση θα επιδοθεί στα Μ.Μ.Ε. Η έκκληση έχει ως εξής:

ΕΚΚΛΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΩΝ ΣΚΟΠΙΩΝ

- **Προς: Πρόεδρο Ηνωμένων Πολιτειών, Γερουσία ΗΠΑ, Αντιπροσωπευτικό Σώμα Ηνωμένων Πολιτειών, Ηνωμένα Έθνη, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Πρωθυπουργό Ελλάδος, Υπουργό Εξωτερικών Ελλάδος.**
- **Αντίγραφα: Προς Μέλη των Κοινοβουλίων όλου του κόσμου και των ΜΜΕ.**

Υπάρχει μια συνεχής και επίμονη προσπάθεια, προερχόμενη από το κράτος των Σκοπίων, που εσφαλμένα επιχειρεί να συνδέσει τους σημερινούς Σλάβους κατοίκους αυτής της χώρας με τους αρχαίους Μακεδόνες, οι οποίοι ήταν αναμφισβήτητα Έλληνες. Με τη διαστρέβλωση της ιστορίας, τα Σκόπια προσπαθούν να επεκταθούν στον ελλαδικό χώρο.

Οι αρχαίοι Μακεδόνες, απόγονοι των Ηρακλειδών, ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή της Μακεδονίας πριν από το 2000 π.Χ. και ανήκαν σ' ένα μεγαλύτερο όμιλο, ο οποίος κατοικούσε στην περιοχή της σημερινής Καστοριάς (Ορεστιάς) μαζί με τους Δωριείς, τους Ακαρνάνες και τους Αιτωλούς. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, τον πατέρα της Ιστορίας, αφού ο όμιλος αυτός διαιρέθηκε σε μικρότερες ομάδες, μία απ' αυτές τις ομάδες εγκαταστάθηκε τελικά στον χώρο της Μακεδονίας, όπου και ίδρυσε τη Μακεδονική Δυναστεία γύρω στο 2000 π.Χ.

Η άφιξη των Σλάβων στην περιοχή δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι τον 6ο αιώνα μ.Χ. Μέχρι το 1944, η περιοχή της οποίας το μόνο νόμιμο όνομα σήμερα είναι ΠΓΔΜ, λεγόταν «Βαρδάρσκα Μπανοβίνα», έως ότου ο Κομμουνιστής Τίτο σφετερίστηκε το όνομα «Μακεδονία», μόνο και μόνο για να αποκτήσει διέξοδο στο Αιγαίο Πέλαγος, εφ' όσον η Ελληνική Μακεδονία προσαρτηθεί στη Γιουγκοσλαβία. Η εχθρική και ψευδής σημερινή προπαγάνδα των Σκοπιανών και της Σκοπιανής Διασποράς εναντίον της Ελλάδας ενισχύθηκε από τον Τίτο.

Εμείς οι απανταχού Έλληνες, οι Έλληνες του Ελλαδικού χώρου, η Ομογένεια της Διασποράς, μαζί με τους απανταχού Φιλέλληνες και τα άτομα τα οποία πιστεύουν στην Ιστορική αλήθεια και στους διεθνείς κανόνες που ασπάζονται όλοι οι πολιτισμένοι λαοί, επιθυμούμε να παρουσιάσουμε αυτή την αίτηση στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών κ. George Bush, στην Βουλή Αντιπροσώπων των Η.Π.Α., στους Γερουσιαστές της Αμερικής, στα μέλη των Ηνωμένων Εθνών, στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα καθώς και στον Πρωθυπουργό της Ελλάδος κ. Κωνσταντίνο Σημίτη και στον Υπουργό Εξωτερικών, κ. Γεώργιο Παπανδρέου.

Παρακαλούμε όλους τους Έλληνες να αντιδράσουν για την κλοπή της Ελληνικής ιστορίας και πολιτιστικής τους κληρονομιάς από το κράτος των Σκοπίων. Με αυτή την αίτηση δηλώνουμε πως το όνομα, η ιστορία και η πολιτιστική κληρονομιά της Μακεδονίας είναι δίχως καμιά αμφισβήτηση Ελληνικοί θεσμοί και σε καμία περίπτωση διαπραγματεύσιμοι με την γειτονική χώρα των Σκοπίων.

Η διεύθυνση της Ιστοσελίδας *Θέμις - Μακεδονία* είναι η εξής:

http://www.greece.org/projects/themis/macedonia/sign.htm

Μπορείτε ακόμα να βγάλετε αντίτυπα από τη σελίδα: http://www.greece.org/projects/themis/macedonia/pappet.htm και να συλλέξετε υπογραφές ή ακόμα μπορείτε να υπογράψετε σε ένα απλό χαρτί γράφοντας το όνομά σας και να ταχυδρομήσετε την υπογραμμένη αίτηση ή απλό χαρτί στην εξής διεύθυνση: **THEMIS P.O. Box 80348 Piraeus T.K. 18510 - HELLAS**. Εάν, επίσης, θέλετε να μας βοηθήσετε να συλλέξουμε υπογραφές και χρειάζεστε ορισμένες οδηγίες, σας παρακαλούμε τηλεφωνείστε στον αριθμό: **693-217-1090**.

Είναι αληθές πως ο κίνδυνος ενώνει τον Ελληνισμό. Οι Έλληνες της Διασποράς, ακόμη μια φορά, απέδειξαν πως, όπου κι αν βρίσκονται, κουβαλούν την πατρίδα τους μαζί τους. Το 1940 οι Έλληνες της Αμερικής δημιούργησαν έναν οργανισμό για να καταπολεμήσουν την προπαγάνδα που απειλούσε την ακεραιότητα της Μακεδονίας τους και ακόμη προσπαθούν να καταπολεμήσουν την ίδια προπαγάνδα και στέκονται ακοίμητοι φρουροί των οσίων και ιερών της πατρώας γης.

** Πηγές για τη δημιουργία και την ανάπτυξη της Παμμακεδονικής Ενώσεως Αμερικής ελήφθησαν από το βιβλίο του κ. Λάζαρου Παπαϊωάννου **Η Παμμακεδονική Αμερικής, 50 Χρόνια Δράσεως**.*

Ἡ διαχρονικότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἑνιαίας Ἠπείρου

ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΩΣ

Τοῦ Ἀχιλλέως Γ. Λαζάρου
Ρωμανιστῆ-Βαλκανολόγου
Δρος Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Chargé de cours à la Sorbonne (Paris IV)

Ἱστορικὲς Ἀναφορὲς

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου E. Condurachi σὲ ἀνακοίνωσή του μὲ θέμα «Ἡ Δωδώνη καὶ οἱ σχέσεις της μὲ τὸν βαλκανικὸ κόσμο»[1] ἀναφέρει ὅτι ἱδρυτὴς τοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης ὑπῆρξε ὁ μυθικὸς πρόγονος τῶν Ἑλλήνων Δευκαλίων, ὁ πατέρας τοῦ Ἕλληνος.

Κατὰ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Aix en Provence F. Benoit[2], στὸν ἔσχατο Νότο τῆς Ἰλλυρίας κεῖνται οἱ ἑλληνικὲς πόλεις Δυρράχιον (ἀρχ. Ἐπίδαμνος) καὶ Ἀπολλωνία. Πρόκειται γιὰ τὶς ἀφετηρίες ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀδριατικῶν ἀκτῶν τῆς πανάρχαιης[3], παρὰ τὸ ρωμαϊκὸ ὄνομα, Ἐγνατίας[4] ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἀκολουθῶντας τὸ ρεῦμα τοῦ Γενυσοῦ - Γενούσου (Σκούμπι) ποταμοῦ εἶναι τὸ βόρειο σύνορο τῆς Ἠπείρου πρὸς τὴν Ἰλλυρία.

Αὐτὸ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν Πατέρα τῆς Γεωγραφίας Στράβωνα: *«Ταύτην δὴ τὴν ὁδὸν ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἐπίδαμνον καὶ Ἀπολλωνίαν τόπον ἰοῦσιν ἐν δεξιᾷ μέν ἐστι τὰ Ἠπειρωτικὰ ἔθνη κλυζόμενα τῷ Σικελικῷ πελάγει μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὰ ὄρη τὰ τῶν Ἰλλυριῶν...»*[5]. Σύμφωνα δὲ μὲ προσεκτικὴ μελέτη τῶν σχετικῶν χωρίων του ἀπὸ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Λιέγης Michel Dubuisson[6], οἱ Ἠπειρῶτες καὶ οἱ Μακεδόνες ὁμιλοῦν διαλέκτους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ἕλληνες εἶναι οἱ Ἠπειρῶτες, κατὰ τὸν Πολύβιον: *«ἄξιόν γε τοιούτων ἀνδρῶν νῦν ἀπογόνους ὑπάρχοντας [Λακεδαιμονίους] κἄπειτα νῦν συμμαχίαν ποιησαμένους τοῖς βαρβάροις [Ρωμαίοις], στρατεύειν μετ' ἐκείνων καὶ πολεμεῖν Ἠπειρώταις, Ἀχαιοῖς, Ἀκαρνᾶσι, Βοιωτοῖς, Θετταλοῖς, σχεδὸν πᾶσι τοῖς Ἕλλησι...»*[7]. Μετὰ πολλοὺς αἰῶνες ὁ Προκόπιος, ὁ ἱστορικὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπιβεβαιώνει: *«Ἕλληνές εἰσιν, Ἠπειρῶται καλούμενοι, ἄχρις Ἐπιδάμνου πόλεως, ἥτις ἐπιθαλαττία κεῖται»*[8]. Τὸν Προκόπιο ἐπικαλεῖται καὶ ὁ καθηγητὴς Vlad Popovic', γράφοντας *«κατὰ τὸν Ἕλληνα ἱστορικὸ οἱ Ἠπειρῶτες ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἕως τὴν Ἐπίδαμνο, ἡ νῦν Δυρράχιον καλεῖται (BV III, II, 8)»*[9].

Στὴν ἑνιαία Ἤπειρο ἀπὸ Ἀμβρακικὸ ἕως Δυρράχιο ἡ ἑλληνικότητα ἀποδεικνύεται διεπιστημονικά. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Nancy Olivier Masson κατὰ τὴν ἀνακοίνωσή του στὸ πρῶτο διεθνὲς βαλκανικὸ συνέδριο τῆς Σόφιας καταλήγει στὸ ἑπόμενο συμπέρασμα: *«Ὅσον ἀφορᾷ στὶς ἑλληνικὲς χῶρες, τὶς κοντινὲς μὲ τὴν Ἰλλυρία, ὅπως ἡ Ἤπειρος καὶ ἡ Ἀκαρνανία, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀληθινὰ δὲν ὑπέστησαν ἐπίδραση ἀπὸ βορρᾶ, σὲ πεῖσμα θεωριῶν ποὺ διατυπώθηκαν μὲ βάση ἐπιφανειακὴ ἑρμηνεία τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ὀνόματος»*[10].

Κατὰ τὸν Βούλγαρο ἀκαδημαϊκὸ καὶ καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Σόφιας Vl. Georgiev[11] ἡ τοπωνυμία τῆς Ἠπείρου εἶναι ἀρχαιότατη καὶ ἀποκλειστικὰ ἑλληνική. Ἡ ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου Fanoula Papazoglou[12] κρίνοντας τὸ ὀγκῶδες σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενο **Ἤπειρος**, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Bristol καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Nicolas G. L. Hammond, ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: *«Ἡ θεμελιώδης γνώμη τοῦ Hammond γιὰ τὴν ἑλληνικότητα τῶν Ἠπειρωτῶν μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἐπιτρέπει ἀμφισβήτηση»*. Ἐπὶ πλέον, κατὰ τοὺς Hammond καὶ Papazoglou, τὰ ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα ἐπιμαρτυροῦν τὴν ἑλληνικότητα ἀπὸ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους.

Ἡ καθηγήτρια Papazoglou συντάσσεται μὲ τὸν Hammond στὴν προσπάθειά του γιὰ τὴν ἑρμηνεία τῆς προσαγορεύσεως ἀπὸ τὸν Θουκυδίδη ὡς βαρβάρων τῶν Μολοσσῶν, Θεσπρωτῶν καὶ Χαόνων. Δὲν τὴν ἀποδίδει στὸ ξενικὸ τῆς γλώσσας τους, ἀλλὰ στὴν πολιτισμικὴ βαθμίδα καὶ πρὸ πάντων στὸ πολιτικὸ σύστημά τους. Ἐπισημαίνοντας τὴν ξεχωριστὴ θέση τῆς Δωδώνης δὲν ἀγνοεῖ τὴν ἰδιάζουσα γλωσσικὴ κατάσταση τῶν περισσοτέρων Ἠπειρωτῶν. Παραβάλλει δὲ αὐτὴν πρὸς ἐκείνη μερικῶν Αἰτωλῶν καὶ συγκεκριμένα τῶν Εὐρυτάνων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν Θουκυδίδη (III, 95) ἦσαν *«ἀγνωστότατοι γλῶσσαν»*. Διότι ἐνδεχομένως ἡ προφορὰ καθιστοῦσε τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμά τους ἀκατάληπτο σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ διαφορά. Ἀκριβῶς αὐτὸ θεωρεῖται ὡς δυνατὴ ἐξήγηση τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Θουκυδίδη[13].

Τὸ ἴδιο θέμα διερευνᾷ ἐνδελεχῶς καὶ ὁ σύγχρονός μας Ρουμάνος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου, μετέπειτα δὲ τοῦ Πανεπιστημίου Bochum τῆς Γερμανίας καὶ γενικὸς γραμματέας τοῦ Ἰνστιτούτου Ρουμανικῶν Σπουδῶν «Κάρολος Α'» τοῦ Παρισιοῦ, Cicerone Poghirc. Ὁμολογουμένως διαλύει καθ' ὁλοκληρίαν ὅλες τὶς ἀμφισβητήσεις τῆς ἑλληνικότητας πληθυσμῶν τῆς ἠπειρωτικῆς

Ἑλλάδος. Πρωτίστως μὲ τὴ διδακτορικὴ διατριβή του[14], ἐκπονημένη καὶ ἐγκεκριμένη στὸ Πανεπιστήμιο Λένινγκραντ - Ἁγίας Πετρουπόλεως, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀρχαία μακεδονικὴ διάλεκτος εἶναι ἑλληνική, συνακόλουθα δὲ Ἕλληνες καὶ οἱ χρῆστες ἀρχαῖοι Μακεδόνες. Προηγεῖται ὁ Poghirc τοῦ Βέλγου συναδέλφου του M. Dubuisson, ὁ ὁποῖος βασιζόμενος στὶς ἀρχαῖες πηγές, ὅπως σὲ χωρία τοῦ Στράβωνος ἔχει διαπιστώσει χρήση διαλέκτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας τόσο ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Ἠπειρῶτες[15]. Ἐπιπρόσθετα, ὁ καθηγητὴς Poghirc ἑρμηνεύει ὀρθότατα τὴν ἐσφαλμένη ὑπερβολὴ τοῦ Θουκυδίδη, μὲ μελέτη πράγματι ἐπίτομη[16].

Ἑλληνικὴ ἀνθρωπωνυμία καὶ ἑλληνογλωσσία στὴν Ἤπειρο βλέπει καὶ ὁ Γάλλος καθηγητὴς Pierre Cabanes, ὁ ὁποῖος ἤδη στὴ διδακτορικὴ διατριβή του[17] φρονεῖ ὅτι περιττεύει ὁποιαδήποτε εἰδικὴ διερεύνηση γιὰ τὴν ἀπόδειξη τῆς ἑλληνικότητας τῶν Ἠπειρωτῶν. Ὅμως μὲ μεθοδικότητα καὶ πειστικότητα ἀποσαφηνίζει ἀπόψεις καὶ παρατηρήσεις ἀρχαίων συγγραφέων, ὅπως τοῦ Θουκυδίδη, προσκομίζει προσφυέστερα ἐπιχειρήματα καὶ ἀπαντᾶ τεκμηριωμένα σὲ παντοειδῆ διλήμματα ἢ ἀπορίες ὁμιλῶντας σὲ συνέδρια καὶ δημοσιεύοντας τὶς ἀνακοινώσεις, οἱ ὁποῖες καὶ ἁπλῶς θεματικὰ κεντρίζουν ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον. Π.χ. I. «Σύνορο καὶ συνάντηση πολιτισμῶν στὴ Β.Δ. Ἑλλάδα» (1979)[18]. II. «Ἡ θέση τῆς γυναίκας στὴν ἀρχαία Ἤπειρο» (1983)[19]. III. «Ἐπισημάνσεις τῶν αἰτίων τῆς ρωμαϊκῆς ἐπεμβάσεως στὴν ἀνατολικὴ ἀκτὴ τῆς Ἀδριατικῆς 229-228 π.Χ.» (1983)[20]. IV. «Ἡ τοπικὴ ἐξουσία στὸ πλαίσιο τῶν ὁμοσπονδιακῶν κρατῶν: Ἤπειρος, Ἀκαρνανία, Αἰτωλία» (1983)[21]. V. «Οἱ ἐδαφικὲς καὶ πολιτικὲς μεταβολὲς στὴ νότια Ἰλλυρία καὶ στὴν Ἤπειρο κατὰ τὸν 3ο αἰῶνα καὶ τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ.» (1986)[22]. VI. «Οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν, οἱ ὁποῖες κεῖνται στὴ Β.Δ. ἀρχαία Ἑλλάδα, ἦσαν ξένοι στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων τῆς κεντρικῆς καὶ νότιας Ἑλλάδος;» (1987)[23].

Στὴν τελευταία ἀνακοίνωση ὁ καθηγητὴς Cabanes ἐπανεξετάζει διεξοδικὰ τὸ δῆθεν ἀλλόγλωσσο τῶν Εὐρυτάνων διαψεύδοντας συλλήβδην τὴν ἀβάσιμη θουκυδίδεια πληροφορία. Πρὸς ἐπίρρωση δὲ τῆς ἑλληνικότητας τῶν Ἠπειρωτῶν σημειώνει καὶ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μολοσσοῦ Ἄλκωνος ὡς συζύγου τῆς Ἀγαρίστης, θυγατέρας τοῦ Κλεισθένους, τυράννου τῆς Σικυῶνος. Στὴν ἔνσταση γιὰ μὴ ἑλληνικότητά του, ἐπειδὴ μνημονεύεται μόνο μὲ τὸ βαπτιστικὸ ὄνομά του, χωρὶς πατρώνυμο, ἐπικαλεῖται παρόμοια παρουσία τοῦ Λυσανίου ἀπὸ τὴν Ἐρέτρια τῆς Εὐβοίας, ὅπου δὲν χωρεῖ ἀμφισβήτηση ἑλληνικότητας[24]. Ἐπίσης, ἀναφέρει καὶ τὴν προσέλευση τοῦ Ἀμφιμνήστου, γιοῦ τοῦ Ἐπιστρόφου, ἀπὸ τὴν Ἐπίδαμνο (Δυρράχιο). Ἐν τέλει κλείνει τὴ σημείωση μὲ δήλωση, κατὰ τὴν ὁποία καὶ οἱ δέκα τρεῖς ὑποψήφιοι γαμβροί, γιὰ τὸν Ἡρόδοτο, ποὺ ἐξιστορεῖ τὸ περιστατικό, ἦσαν Ἕλληνες. Διότι ὁ Κλεισθένης δὲν ἐπιζητοῦσε γάμο τῆς κόρης του μὲ μὴ Ἕλληνα.

Χαρακτηριστικὴ εἰκόνα λεβέντη ἔνοπλου Γεροσουλιώτη μὲ τίς κόρες του. Στὰ μάτια τους ἀπεικονίζεται θάρρος καὶ ἀπόφαση νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴ λευτεριά τους... (Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Μ. Τσώλη «ΣΟΥΛΙΩΤΩΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ» ἐκδ. ΝΟΗΣΗ)

Ἐπιπρόσθετα, ὁ Cabanes παρατηρεῖ ὅτι τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης, τοῦ ὁποίου μνεία γίνεται στὸν Κατάλογο τῶν πλοίων τῆς Ἰλιάδας, τοποθετεῖται σὲ περιοχὴ κλιματολογικὰ δύσκολη καὶ σὲ σχέση μὲ τὴ Θεσσαλία, μὲ τὸ βασίλειο τοῦ Γουνέως: *«Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας· τῷ δ' Ἐνιῆνες ἕποντο μενεπτόλεμοί τε Περραιβοὶ οἱ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον»*. (ὅμ. β' 748 κ.ἑ.) Ἡ δὲ πραγμάτωση τῆς ἐπικοινωνίας ἐπιβάλλει διάβαση τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Πίνδου καὶ ὄχι χρήση τῶν δρόμων τῆς Δύσεως, στεριανῶν ἢ θαλασσίων. «Ὅσο κι ἂν μᾶς φαίνεται κάπως παράδοξη ἡ παράδοση ποὺ ἀναφέρει ὁ σύγχρονος τοῦ Πύρρου Κινέας, ὅτι ὑπῆρχε καὶ στὴ Θεσσαλία Δωδώνη, ὅπου μεταφέρθηκε τὸ μαντεῖο, μᾶς δείχνει ὅμως ἐπικοινωνία Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας»[25]. Οἱ ἐποχικὲς μετακινήσεις, διαπιστωμένες ἤδη ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους σὲ Θεσσαλία[26] καὶ Ἤπειρο[27], ὑποχρεώνουν τοὺς κτηνοτροφικοὺς πληθυσμοὺς νὰ διατηροῦν διπλῆ κατοικία, διαμονὴ στὴν πεδιάδα, στὰ χειμαδιὰ καὶ στὸ βουνό, στὰ θέρετρα. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ θεσσαλικὴ ἢ ἀκριβέστερα ἡ περραιβικὴ Δωδώνη![28]

Σκιαγραφῶντας τὴν Ἤπειρο ὁ Γάλλος καθηγητὴς ἐγείρει καὶ τὸ ζήτημα τῆς προοδευτικῆς διασπορᾶς - ἀποδημίας τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Ἀργοναυτῶν. Ἐδῶ, ἐμφανίζει τὴ Θεσπρωτία ὡς τὸ κέντρο τῶν μακρινῶν τόπων, ὡς τὴν ἐσχατιὰ τοῦ κόσμου, μὲ τὸ μαντεῖο τοῦ Δωδωναίου Διός, τὰ καταχθόνια ὕδατα τοῦ Ἀχέροντος, τὸν Κωκυτὸ καὶ τὸ νεκρομαντεῖο. Προσφεύγοντας στὸν Ἑκαταῖο τὸν Μιλήσιο, παρουσιάζει τὴν Ἀμβρακία σὰν χώρα, στὴν ὁποία βασιλεύει ὁ Γηρυόνης[29], ἐνῶ τὸ βασίλειό του κατὰ κανόνα ὁρίζεται πέραν τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν, στὸν Ἀτλαντικό, στὸ νησὶ τῆς Ἐρυθείας, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς κατέφθασε γιὰ τὴν ἁρπαγὴ τῶν ἀγελάδων. Τὸ μακρὺ ἡράκλειο ταξίδι σημαίνει τοὺς διὰ ξηρᾶς δρόμους τῶν προϊστορικῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι δὲν διστάζουν νὰ διαπερνοῦν τὰ Πυρηναῖα καὶ τὶς Ἄλπεις, λεγόμενες ἔκτοτε ἑλληνικές![30]

Γλωσσικὴ τεκμηρίωσις

Ὁ Cabanes δὲν ἀφήνει ἀνερεύνητο καὶ ἄλλο ἐπίμαχο πρόβλημα. Θίγει τὴν ὕπαρξη διγλωσσίας μεταξὺ Ἠπειρωτῶν καὶ Ἰλλυριῶν, κατ' ἐξοχὴν στὸ Δυρράχιο, ὅπου ὡς παραμεθόριο δὲν ξενίζει διόλου. Βασίζεται στὸν Στράβωνα, κατὰ τὸν ὁποῖο «ἔνιοι δὲ καὶ δίγλωττοί εἰσι»[31]. Αὐτὸ εἶχε ὑποστηρίξει ἐνωρίτερα καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Ἰωάννης Ν. Καλλέρης[32]. Ἀλλὰ ὁ Dubuisson ἀντὶ δύο γλωσσῶν προκρίνει δύο διαλέκτους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ἠπειρωτικὴ καὶ μακεδονική[33], τῶν ὁποίων οἱ χρῆστες, Ἠπειρῶτες καὶ Μακεδόνες ὁμοιάζουν καθ' ὅλα, ὥστε μερικοὶ νὰ δίνουν τὸ ὄνομα Μακεδονία ἕως τὴν Κέρκυρα.

Ὡστόσο, πιθανὴ διαφαίνεται καὶ περίπτωση διγλώσσων Ἑλλήνων, μὲ δεύτερη γλῶσσα τὴ λατινική, στὴν ὁποία ἡ μύηση —σύμφωνα μὲ τὸν Poghirc— ἀρχίζει ἤδη τὸ 229 π.Χ. Συγκεκριμένα, ὅταν μὲ πρωτοβουλία τῶν Κερκυραίων ἀπευθύνεται ἔκκληση στὴ ρωμαϊκὴ σύγκλητο πρὸς ἀντιμετώπιση ἰλλυρικῶν ἐπιδρομῶν, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων παρεμποδίζεται τὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο μεταξὺ τῶν δύο χερσονήσων, ἑλληνικῆς καὶ ἰταλικῆς, οἱ Ρωμαῖοι ἀνταποκρίνονται. Ὅμως, ἡ σύμπραξη γιὰ τὴν εὐόδωσή της προϋποθέτει στοιχειώδη λατινομάθεια τῶν Ἑλλήνων συμμάχων, τοὐλάχιστον γνώση ἁπλῆς στρατιωτικῆς ὁρολογίας καὶ συνηθισμένων παραγγελμάτων, ποὺ διευκολύνουν τὸν ἀναγκαῖο συντονισμὸ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων[34]. Μετέπειτα, πρὸ τῆς ρωμαϊκῆς κιόλας κατακτήσεως, οἱ Ἠπειρῶτες ἐξοικειώνονται μὲ τὴ λατινική, ἐφ' ὅσον ἐργάζονται στὰ βοηθητικὰ[35] στρατιωτικὰ σώματα τῶν Ρωμαίων ὡς ἔμπειροι ἐπαγγελματίες ὅλων τῶν εἰδικοτήτων, ὀνομαστοὶ τεχνίτες, πρωτίστως δὲ ὡς μεταφορεῖς, ἀγωγιάτες.

Σουλιώτης ὁπλαρχηγός

Διάδοση τῆς λατινικῆς στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο δέχεται πρώιμα ὁ πρῶτος Νεοέλληνας ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Κούμας (1777-1836), μέγας διδάσκαλος τοῦ Γένους, διδάκτωρ δύο γερμανικῶν πανεπιστημίων καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν Ἀκαδημιῶν Βερολίνου καὶ Μονάχου[36]. Ἡ δὲ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Ἐλευθερία Ἰ. Νικολαΐδου σὲ πρόσφατο σύγγραμμά της σημειώνει καὶ τοὺς συγχρόνους μας εἰδικούς, οἱ ὁποῖοι ἐπιβεβαιώνουν ὅσα πρῶτος διατύπωσε ὁ Κούμας[37]. Μάλιστα, ὁ ἕνας ἀπὸ αὐτούς, ὁ Ἀπόστολος Ε. Βακαλόπουλος, καθηγητὴς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, θεωρούμενος ὡς ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς τοῦ 20οῦ αἰώνα, σύντομο δημοσίευμά του ἐπιγράφει εὐγλωττότατα: «Ὁ γλωσσικὸς ἐκλατινισμὸς τῶν κατοίκων τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδας»[38].

Διείσδυση λατινικὴ στὴν Ἤπειρο ὑποδηλώνει καὶ ἡ διαποίκιλση τῆς Ἠπειρωτικῆς ἀνθρωπωνυμίας μὲ λατινικὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἐντοπίζει ὁ Ρουμάνος ἀκαδημαϊκὸς Radu Vulpe. Εἶναι δὲ κατηγορηματικός: «Δὲν διαπιστώνεται —γράφει— πουθενὰ ὄνομα ἰλλυρικό, ἀλλὰ μόνον ὀνόματα ρωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικά»[39]. Ἡ λακωνικὴ ἔκφραση ἀποκτᾶ περισσὴ σπουδαιότητα. Διότι ἀποτολμᾶται σὲ περίοδο παντοδυναμίας τῆς πανιλλυρικῆς θεωρίας[40]. Βεβαιότατα, ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑφίσταται ἀδιάλειπτα ἐντὸς τοῦ συμπαγοῦς Ἑλληνισμοῦ ἐντεῦθεν τῆς Ἐγνατίας. Δὲν ἀπουσιάζει δὲ καὶ πέραν τοῦ Δυρραχίου.

Στὴ Σκόδρα (Σκούταρι, Χρυσούπολη) ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη τὸ 1898 ἔφερε στὸ φῶς ἐπιγραφή, πιστευτὴ ἐπὶ μισὸ αἰῶνα ὡς ἡ μοναδικὴ «ἰλλυρική»[41], χαροποιῶντας τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι σ' αὐτὴν εἶχαν «ἐπενδύσει» πάμπολλα. Ἀλλὰ ἀποδείχθηκε ἑλληνική, χάρη στὴν ἐπιστημοσύνη καὶ ἐπιμονὴ τῆς Βουλγάρας ἀρχαιολόγου Ljuba Ognenova, ἡ ὁποία καὶ τὴν χρονολογεῖ στοὺς 6ο-7ο αἰῶνες μ.Χ. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν ἴδια χρονικὴ περίπου περίοδο, ἀπὸ τὸν ἐπιφανέστατο πανθομολογούμενα πανεπιστήμονα[42] ἐπίσκοπο τῆς Σεβίλλης καὶ ὕστερα ἀρχιεπίσκοπο Ἰσπανίας Ἅγιο Ἰσίδωρο[43] ὀνομάζεται τὸ Ἰλλυρικὸν Graecia[44].

Ὁ ὁρισμὸς Graecia διαρκῶς καὶ περισσότερο ἐπαληθεύεται. Κατὰ τὸν ἀκαδημαϊκὸ Radu Vulpe οἱ Ἕλληνες εἶχαν βαθιὰ διεισδύσει στὸ πλεῖστον τῶν βαλκανικῶν ἐδαφῶν πρὸ τοῦ ἐγκλωβισμοῦ τους στὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία[45]. Κατὰ τὸν Digovic' οἱ κάτοικοι τῆς Ἰλλυρίας μετὰ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς Ἕλληνες δημιουργοῦν ναυτικό, ἐπιδίδονται στὸ ἐμπόριο, ἀναπτύσσουν πνευματικὴ ζωή, ὀργανώνονται πολιτικά[46]. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς Pârvan ἀναλύοντας τὴ δαλματικὴ γλῶσσα διακρίνει στὴ σύνθεσή της στοιχεῖα ἰλλυρικά, λατινικά, ἑλληνικά[47]. Ὁ καθηγητὴς V. Vinja συγγράφει μελέτες μὲ χαρακτηριστικοὺς τίτλους: I. «Παρατηρήσεις γιὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς στὴν ἰχθυολογικὴ ὁρολογία τῆς Ἀδριατικῆς»[48]. II. «Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Δαλματική»[49].

Ἀρχαιολογικὰ Μνημεῖα - Ἀνάδειξη διαπρεπῶν Ἑλλήνων

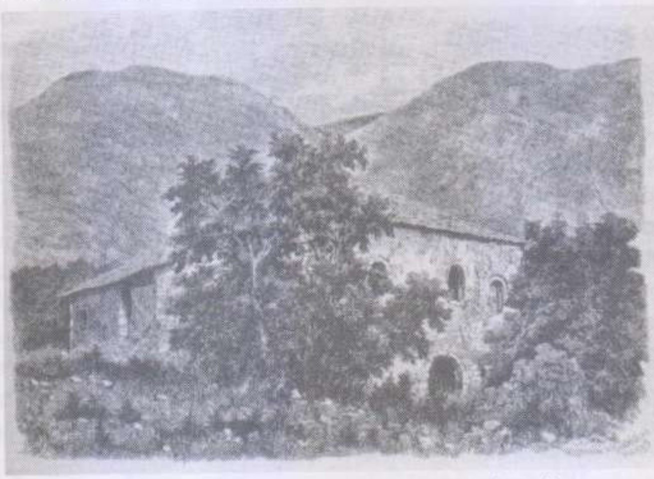
Εἰδικὴ θεώρηση τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰλλυρίας ἀπὸ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους καὶ ἑξῆς ἔχει παρουσιάσει σὲ διεθνὲς συνέδριο μὲ θέμα «οἱ Ἕλληνες στὴν Ἀδριατική»[50] ὁ Duje Rendic' Miočevic'. Κυρίως, προβάλλεται ὁ γιὸς τοῦ Ἡρακλῆ Ὕλλος[51], γενάρχης τοῦ ἰλλυρικοῦ φύλου Ὕλλοι, ἡ «Ἑλληνὶς πόλις» Ἡράκλεια στὴν Ἰλλυρία, ἡ ὁποία ἀποκαλεῖται ἑλληνική[52]. Ὁμιλεῖ γιὰ «Κυκλώπεια Τείχη»[53], γιὰ

ἀμφικτυονία τῶν Ἑλλήνων, ποὺ γίνονται φορεῖς πολιτισμοῦ στὴν Ἀδριατική, διδάσκοντας πολεοδομία, ἀρχιτεκτονική, νέες μεθόδους στὴν οἰκονομική, κοινωνική, πολιτικὴ ζωή.

Ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ καταπλήσσει τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα μὲ τοὺς τίτλους καὶ τὶς ἀποκαλύψεις του, εἶναι ὁ σύγχρονός μας καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας Lorengo Braccesi. Ἕνα ἀπὸ τὰ βιβλία του ἐπιγράφει **Ἑλληνισμὸς ἀδριατικός**[54]. Τὸ δὲ πρόσφατο **Ἑλληνικὸς Κόλπος**[55] καὶ ὑπαινίσσεται Ἑλληνικὴ Ἀδριατική.

Ἐν τούτοις, αἰσθητὲς εἶναι οἱ διάφορες ἐπιδράσεις. Τῆς ρωμαιοκρατίας οἱ ἐπιπτώσεις φαίνονται στὴν ἀνθρωπωνυμία, τοπωνυμία καὶ κάποια χρήση λατινογενοῦς γλωσσικοῦ ἰδιώματος σὲ κλειστὸ οἰκογενειακὸ καὶ συντεχνιακὸ περιβάλλον[56]. Οἱ σλαβικὲς ὑπολογίζονται πολὺ μικρότερες. Διότι κατὰ τὸν ἀκαδημαϊκὸ καὶ καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου E. Petrovici[57] καὶ τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Σάλσμπουργκ Al. Randa[58] οἱ Σλάβοι, ποὺ κατῆλθαν στὴν Ἑλλάδα, δὲν ἦσαν πολυάριθμοι καὶ συνεπῶς δὲν μποροῦσαν νὰ ἐπηρεάσουν σημαντικά. Ὅμως οἱ Σκυπιτάροι, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα μᾶλλον ὀφείλεται στὸ τοπωνύμιο Σκόπια-Σκοποὶ[59] μετὰ τὴν κάθοδό τους ἀπὸ βορειοκεντρικὴ περιοχὴ τῆς Βαλκανικῆς[60], τότε Εὐρώπης, ἂν καὶ ὀλιγαριθμότεροι, ἔκαμαν αἰσθητότερη τὴν ἐμφάνισή τους καὶ τὴν ἐπιρροή τους ἐξ αἰτίας τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τους[61]. Ὅταν μετακινήθηκαν στὰ παραμεθόρια τοῦ ἑλληνοϊλλυρικοῦ κόσμου, στὰ Ἄλβανα ἢ μὲ ρωτακισμὸ Ἄρβανα, ἔλαβαν καὶ δεύτερο ὄνομα Ἀλβανοὶ[62], ποὺ ὑπάρχει τόσο στὴν ἀρχαιοελληνικὴ ὅσο καὶ στὴ λατινικὴ γραμματεία[63]. Διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὸ Ἀρβανίτης, τοῦ ὁποίου ὁ σχηματισμὸς εἶναι ἀπόλυτα νεοελληνικός, κατὰ τὸν Βούλγαρο καθηγητὴ Rusi Stoikov[64]. Ἡ δὲ ἐξάπλωση τοῦ ὅρου Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπότοκος προσπάθειας ἀποφυγῆς προβλημάτων μὲ τὴν Ὑψηλὴ Πύλη, τοὺς Ὀθωμανούς, καθὼς καὶ μὲ τοὺς Δυτικούς, σύμφωνα μὲ τὴν τεκμηρίωση τοῦ Κ. Ράδου, **Οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ ἁρματωλοὶ ἐν Ἑπτανήσῳ 1804-1815**, Ἀθῆναι 1916, 54.

Ἀναφερόμενος στὸ στρατιωτικὸ συγκρότημα, τὸ ὁποῖο «οἱ Γάλλοι ὠνόμασαν "Ἀλβανικὸν Σύνταγμα" ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ **Ἑλληνικὴ Ταξιαρχία**» διευκρινίζει: «*Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπωνυμίαν* ***Ἀλβανικόν****, αὕτη προεκρίθη διὰ διαφόρους λόγους. Διὰ νὰ μὴ δυσαρεστῆται ἢ ἀνησυχῇ ἡ Πύλη, διὰ νὰ μὴ ταράσσωνται οἱ ὑπεράγαν φανατικοὶ Λατῖνοι, διότι τὸ ἐκ τοῦ σχίσματος γεννηθὲν μῖσος τοσοῦτον βαθέως ἐρριζωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν δυτικῶν λαῶν, παρ' οἷς τὸ ὄνομα graecus, grec, griego, κοινῶς ἐφέρετο οὐχὶ ὡς δηλοῦν τὸ ἔθνος μας ἀλλὰ τὰ πιστὰ καθόλου τέκνα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ἐπεκράτησε νὰ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ ἀντὶ τῶν χειροτέρων ὕβρεων... Γάλλοι καὶ Νεαπολιτανοὶ καλῶς ἐγίνωσκον ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῶν μισθούμενα στρατεύματα συνέκειντο ἐξ Ἑλλήνων, κατὰ τὸ ἓν τρίτον μόνον ἀλβανοφώνων καὶ ὑπ' ἀκραιφνῶν ἑλληνικῶν αἰσθημάτων διαπνεομένων... Ἐπεκράτησε δ' ἄλλως καὶ ἀπὸ Ἐνετοκρατίας νὰ λέγωνται τὰ ἐξ Ἑλλήνων σώματα* **Ἀλβανοί**, *ἕνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς Χειμαρριωτῶν, ἀποτελούντων τὰ δύο τρίτα τῶν στρατευομένων*[2]. *Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Ἑπτάνησος Πολιτεία τὸν πρῶτον σχηματισθέντα ὑπ' αὐτῆς πυρῆνα μισθοφορικοῦ ἐξ ἁρματωλῶν στρατεύματος ἀπεκάλεσε, παρασυρθεῖσα ἐκ τῆς συνηθείας, Corpo Albanese. Καὶ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις δ' ἔλεγον* **Ἀλβανίτας** *ὅλους ὁμοῦ τοὺς ἐν ταῖς καπιτανίαις ὑπηρετοῦντας Ἕλληνας, Σέρβους, Βουλγάρους καὶ Ἀλβανούς, ἂν καὶ οἱ πρῶτοι ἦσαν πλέον ἢ δεκαπλάσιοι τῶν ἄλλων*[3]. *Περίεργον ὅτι αὐτοὶ οἱ Ρῶσσοι ἀπεκάλεσαν κατ' ἀρχὰς ἀλβανικοὺς λόχους τοὺς ὑπ' αὐτῶν συνταχθέντας ἐξ Ἑλλήνων Ὀρεινοὺς Ἀκροβολιστάς*[4], *Ἀλβανοὺς δ' ἐπίσης ὠνόμαζον τὰ ἐν Μολδοβλαχίᾳ ἐπικουρικὰ ἐξ Ὀλύμπου σώματα κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1807, καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς ὑπηρετῶν Γεώργιος Ὀλύμπιος ἔφερε τὸν βαθμὸν "Ἀλβανοῦ Λοχαγοῦ"*[5]».

Τὸ σπίτι τῆς οἰκογένειας Μπότσαρη στὸ Σούλι
(«Ἕσπερος» Λειψίας, 1884)

Ὁ καπετάνιος Γεωργάκης Ὀλύμπιος κατὰ τὴν παρασημοφόρηση ἀπὸ τὸν τσάρο τῆς Ρωσσίας καὶ προαγωγή του σὲ συνταγματάρχη ἀποκαλεῖται Ἀλβανός[65], ἂν καὶ κατάγεται ἀπὸ Λιβάδι Ὀλύμπου, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἀλβανόφωνοι. Δύο αἰῶνες ἐνωρίτερα ἀνταπόκριση ἀπὸ Κέρκυρα καταχωρημένη στὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας μὲ ἡμερομηνία 24 Φεβρουαρίου 1606 εἶναι ἀποκαλυπτική. Διότι, ἐνῷ ἀφορᾷ σὲ Ἠπειρώτη, ὁ ὁποῖος φέρει καὶ ἐπώνυμο ἑλληνικό, ἀναγράφεται: «*...σήμερα ἦλθεν ἕνας Ἀλβανὸς ὀνόματι Σοφιανός...*»[66].

Ὁ Ράδος γιὰ τὴν ἀναλογία Ἑλλήνων στὰ «ἀλβανικὰ» σώματα τῶν Ἡγεμονιῶν σημειώνει: «Ἐν Βλαχίᾳ ἐκ τῶν ἑξήκοντα "καπιτανιῶν", πεντήκοντα ὀκτὼ ἦσαν ἑλληνικαί, μία βουλγαρικὴ καὶ μία σερβική. Πρβλ. Ἰ. Φιλήμονος Δοκίμιον Ἱστορικόν, τόμ. β', σ. 9».

Ἂν οἱ Σουλιῶτες, ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, χρησιμοποιοῦσαν καὶ ξενικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα[67], στὸ ὁποῖο κάποιοι ὁπωσδήποτε ἀνίδεοι προσδίδουν ἰδιαίτερη σπουδαιότητα σὰν ἀδιαμφισβήτητο δεδομένο μὴ ἑλληνικότητας τῶν χρήστων του, γιὰ τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες δὲν ὑπάρχει πρόβλημα. Διότι ἡ γλῶσσα δὲν ἀποτελεῖ κριτήριο ἐθνότητας. Ἀκόμη καὶ ὁ πασίγνωστος γιὰ τὸν ἄσβεστο μισελληνισμό του[68] καὶ μίσθαρνο[69] ὄργανο προπαγανδῶν κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ G. Weigand, κατὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, γράφει: «*Στὴν πολιτικὴ συνήθως κρίνουν ἀπὸ τὴ*

γλῶσσα γιὰ τὴν ἐθνότητα. Ἡ ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν ἄποψη αὐτὴ τῆς μητρικῆς γλώσσας. Ἡ γλῶσσα εἶναι κάτι ἐξωτερικὸ καὶ μεταβλητὸ καὶ δὲν πρέπει μόνο αὐτὴ νὰ λαμβάνεται ὡς βάση γιὰ τὴν κρίση, ἀλλὰ καὶ πνευματικὲς ἰδιότητες καὶ ἤθη καὶ ἔθιμα λαϊκά»[70].

Ἐξ ἄλλου, ὁ καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας, τῆς Γεωγραφίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Πληθυσμῶν στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης K. I. Beloch ἐξηγεῖ μὲ παραδείγματα: *«Ἡ γλῶσσα μόνη δὲν ἀρκεῖ, βέβαια, γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἀτομικότητας ἑνὸς λαοῦ. Κάποιος Νέγρος, ποὺ ὁμιλεῖ ἀγγλικά, δὲν εἶναι γι' αὐτὸ Ἄγγλος. Ἕνας Ἰουδαῖος ποὺ εἶχε σὰν μητρικὴ γλῶσσα τὴν ἑλληνική, ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τόσον ὀλίγον Ἕλλην, ὅσο θεωρεῖται σήμερα Γερμανὸς ὁ Ἰουδαῖος ποὺ ὁμιλεῖ γερμανικά. Σ' αὐτὸ ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἢ τόσο μόνον, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἐξωτερικὸ γνώρισμα τῆς φυλῆς»*[71].

Ἀναλύοντας ἕνα ξενικὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα ὁλοφάνερα προκύπτει ἡ καταγωγὴ τῶν χρήστων του. Δοθέντος δὲ ὅτι μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν δὲν ἀναζητοῦνται μόνον ἀλβανόφωνοι ἀλλὰ καὶ βλαχόφωνοι, ἡ ἐθνολογικὴ ἀπαρχὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπισήμανση στὸ ἕνα ἢ καὶ στὸ ἄλλο ἰδίωμα δομικῶν-συντακτικῶν στοιχείων. Γιὰ τὴν περίπτωση τῶν πρώτων πρώιμα διατίθεται ἡ πολύτιμη συμβολὴ τοῦ Johann Georg von Hahn[72]. Ὡς πρὸς τοὺς βλαχοφώνους ἤδη οἱ εἰδικὲς δημοσιεύσεις ἀφθονοῦν[73]. Ὅταν οἱ ἰδιάζουσες δομικὲς μαρτυρίες ὑφίστανται στὴν ἑλληνικὴ καὶ ὄχι σὲ ἄλλη γλῶσσα, τότε οἱ χρῆστες τοῦ ξενικοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος προέρχονται ἀπὸ ἀλλογλωσσήσαντες Ἕλληνες. Διότι τὰ δομικὰ δεδομένα δὲν δανείζονται, ὅπως τονίζει ὁ Βούλγαρος ἀκαδημαϊκὸς Vl. Georgiev[74]. Βέβαια οἱ λέξεις διαδίδονται εὐχερέστατα σὲ πολλὲς ἢ καὶ σὲ ὅλες τὶς γλῶσσες. Μερικὲς ἢ φωνολογικὰ φαινόμενά τους ἔχουν μεγάλη ἀποδεικτικὴ ἐμβέλεια[75].

Ἑλληνικότητας τεκμήρια συνιστοῦν ἐπίσης ἀναφορὲς δικαιοπρακτικές[76], στὶς ὁποῖες ἀποκαλύπτονται ἐξισλαμισμοὶ Ἑλλήνων, δημοτικὰ τραγούδια στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ τραγουδοῦσαν καὶ μουσουλμάνοι[77], μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ διαβόητοι Τσάμηδες[78]. Πάντως, κατὰ τὸν ἀκαδημαϊκὸ Κ. Ρωμαῖο[79], οἱ Σουλιῶτες κατέχουν τὴν πρώτη ποιοτικὰ θέση στὴν ἑλληνικὴ δημοτικὴ ποίηση. Ἐξ ἄλλου ἀναγωγὴ στὸν Ἑλληνισμὸ παρέχουν ἡ περιλάλητη φουστανέλλα[80], καθὼς καὶ οἱ παραδόσεις, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, μάλιστα ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐμφανίσεως ἀλβανοφώνων, ὅπως ἐπιμένει ὁ Simon Simeonis[81].

Κατὰ τὸν καλύτερο γνώστη τῶν βαλκανικῶν ζητημάτων Michel Paillarès *«Ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι τὸ ἀλάθητον κριτήριον τῆς ἐθνικότητος ἑνὸς λαοῦ... Τὸ μόνον ἀλάθητον, ἀσφαλὲς καὶ ἀναμφισβήτητον δεῖγμα τῆς ἐθνικότητος εἶναι ἡ θέλησις αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου*[82]*...»*. Πρόσφατα ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Βιέννης Max Demeter Peyfuss τονίζει: *«Δὲν ὑφίστανται ἐπιστημονικὰ κριτήρια γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἐθνότητας κάποιου πέρα τῆς δικῆς του συνειδήσεως! Ἐν προκειμένῳ μόνον αὐτὴ ἀποφαίνεται...»*[83].

Οἱ Σουλιῶτες, ποὺ πρωτοποροῦν στὴ συγκρότηση ἐνόπλων σωμάτων τόσο κοντὰ στὴ γενέτειρά τους, τὸ Σούλι, παρὰ τὶς ἐναλλαγὲς κυριάρχων τῶν Ἑπτανήσων (Βενετίας, Γαλλίας, Ρωσσίας, Ἡνωμένου Βασιλείου), ὅσο καὶ σὲ μακρινὲς χῶρες, προσφέρουν καὶ τὸ αἷμα τους, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ ἀπαραίτητα πρὸς ἐπιβίωση τῶν οἰκογενειῶν τους, χωρὶς ποτὲ καὶ πουθενὰ νὰ λησμονήσουν ὅτι εἶναι Ἕλληνες, πρὸ κάθε λογῆς Διαφωτισμοῦ.

Ἐπισημότατα διακηρύσσουν τὴν ἑλληνικότητά τους καὶ στὸ ἀπώτατο ἄκρο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ Θωμᾶς Ἀργεῖος ὡς ἀρχηγὸς «Στρατιωτῶν» στὴν πολεμικὴ ὑπηρεσία τοῦ Ἐρρίκου Η' τῆς Ἀγγλίας, 16ο αἰῶνα, ὁμιλῶντας στοὺς συμπολεμιστές του πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης βροντοφωνεῖ: *«Ἑλλήνων ἐσμὲν παῖδες καὶ βαρβάρων σμῆνος οὐ πτοούμεθα· τοίνυν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν ἀρετὴν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καρτερίαν ἀποδείξωμεν, ἵν' ἅπαντες λέγειν ἔχοιεν, ὡς οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐν τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσιν εὑρεθέντες ἔργα χειρὸς ἀρίστης ἐπεδείξαντο. Τοιγαροῦν, ὦ ἄνδρες, ἀνδρείως καί, συντεταγμένως ἐπιβάλωμεν, καὶ τὴν Ὠκεάνειον ἀκτὴν αἵμασιν ἐναντίων φοινίξωμεν καὶ τὴν πάλαι θρυλουμένην Ἑλλήνων ἀνδρείαν ἔργοις αὐτοῖς φανερὰν ποιήσωμεν»*[84].

Ὁπουδήποτε καὶ ἂν στρατολογοῦνται, σύμφωνα μὲ σύγχρονές τους μαρτυρίες, ἀνεπιφύλακτα ἀναγνωρίζονται ὡς Ἕλληνες. Ὁ Γάλλος Philippe de Commynes γράφει σὲ μετάφραση Σπ. Λάμπρου: «Ἦσαν ἅπαντες Ἕλληνες, ἐλθόντες ἐκ τῶν πόλεων ἃς κατέχουσιν ἐν Ἑλλάδι οἱ Βενετοί, τινὲς μὲν ἐκ τοῦ Ναυπλίου ἐν Πελοποννήσῳ, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀλβανίας, ἐνώπιον τοῦ Δυρραχίου... Οἱ Βενετοὶ ποιοῦνται αὐτῶν μεγάλην χρῆσιν καὶ ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτούς... καὶ εἶνε γενναῖοι ἄνδρες καὶ ἐργάζονται... ὅταν ἐπιχειρήσωσι τοῦτο»[85].

Ἐπιπρόσθετα, οἱ ἴδιοι ἀπαθανατίζουν τὴν ἑλληνικότητά τους καὶ σὲ χώρους ἱερούς. Οἱ Μιχαὴλ Μπούας καὶ Ἀλέξανδρος Μοσχολέων τὸ 1597 στὴν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῆς Νεαπόλεως Ἰταλίας δὲν ἀρκοῦνται στὴν αναγραφὴ τῶν τίτλων τους, Magistri Cappellani, ἀλλὰ δηλώνουν καὶ τὴν ἐθνικὴ ταυτότητά τους, nationis graecae![86]

Ἀνάλογα συμπεριφέρονται καὶ πολὺ μεταγενέστεροι. Οἱ Βορειοηπειρῶτες - Μοσχοπολίτες, ποὺ ἀποδημοῦν στὴν Πολωνία, προβαίνουν σὲ δήλωση ἐνώπιον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἀποκαλυπτικὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητάς τους. Ἐνδεικτικὰ μνημονεύονται μερικὰ παραδείγματα: «Honoratus Constantinus Tuszynski, **Graecus**, vinopola, de civitate Moscopolis,... 1780». «Honoratus Demetrius wratowski, **Graecus**, vinopola, de civitate Moscopolis... 1780». «Honoratus Michael Dziemovski... de civitate Moscopolis oriundus, **Graecus**... 1788»[87].

Τὰ προηγούμενα ἐρανίσματα χρεωστοῦμε στὸν ἀκαδημαϊκὸ καὶ καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου, συνάμα δὲ διάσημο πολιτικό, ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν καὶ πρωθυπουργὸ τῆς Ρουμανίας, N. Iorga, ἑλληνικῆς καταγωγῆς[88], ἂν καὶ ὁ ἐκρουμανισμένος Πίνδιος Val. Papahagi προσποιεῖται ἄγνοια γράφοντας: *«Ὁ Σοφὸς Ρουμᾶνος N. Iorga μᾶς ὁμιλεῖ εἰς τὴν «Note Polone» περὶ τῆς μοσχοπολιτικῆς παροικίας τοῦ Poznan καὶ ἀναφέρει πολλοὺς ἐμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως, τινῶν τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα προσέλαβον κατάληξιν πολωνικήν»*[89]. Σχολιάζει τὴν πολωνικὴ κατάληξη καὶ ἀφήνει ἀσχολίαστη τὴν ἀποκάλυψη, αὐτόβουλη καὶ αὐτοπροαίρετη, τῆς ἑλληνικότητας. Σὲ ξενόγλωσσα δὲ δημοσιεύματά του τοὺς Μοσχοπολίτες τῆς

Βορείου Ἠπείρου ἀποκαλεῖ Ρουμάνους!

Χρονικὰ προηγοῦνται πολὺ τοῦ Iorga Ἠπειρῶτες, ποὺ διαπρέπουν στὴν ξενιτειά, καταλαμβάνοντας καὶ θέσεις ἀρχηγῶν κρατῶν. Ὁ ἐπιφανέστερος ἀλλ' ἐλάχιστα γνωστὸς στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα, κατάγεται ἀπὸ τὸ χωριὸ Νεγάδες τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης καὶ μένει στὴν παγκόσμια ἱστορία ὡς Μιχαὴλ ὁ Γενναῖος[90]. Συνεργάζεται μὲ τοὺς μητροπολίτες Τυρνόβου Διονύσιο Ράλλη-Παλαιολόγο, Λαρίσης-Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονύσιο τὸν φιλόσοφο, κακῶς ἐπιλεγόμενο Σκυλόσοφο[91], ὅταν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ὁ Ἀσπροποταμίτης, ἀπὸ τὸν Κλεινοβὸ τῆς Πίνδου, Ματθαῖος ὁ Β' (1595 καὶ 1598-1602). Τὸν Αὔγουστο δὲ τοῦ 1595 νικᾶ κατὰ κράτος τοὺς Τούρκους καὶ ὑμνεῖται ἀπὸ λαοὺς καὶ λογίους[92]. Ἑνώνει τὶς παραδουνάβιες Ἡγεμονίες πασχίζοντας γιὰ τὴν ἀνάρρησή του στὸν θρόνο τοῦ Βυζαντίου ὡς... Ἕλληνος![93] Ἔχει ἀπόλυτη ἐπίγνωση τῆς ἑλληνικότητάς του, ἂν καὶ δρᾶ πρὸ τῆς δῆθεν ἐπιδράσεως τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὁμολογουμένως δὲ σαφῆ συνείδηση, ἐθνική, ἑλληνική, εὔλογη ἄλλως τε.

Ὁ ἡρωϊκὸς ἀρχηγός, Σουλιώτης πολεμιστής, Λάμπρος Βέϊκος Ζάρμπας. Πολέμησε λιονταρίσια στὴν τελευταία μάχη τοῦ Σουλίου πρὶν ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα στὸ Κούγκι

Διότι σχετίζεται καὶ ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Μελέτιο Πηγᾶ, ὁ ὁποῖος κηρύσσει τὴν ἀδιάλειπτη-συνεχῆ ἀκολουθία τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ πολυσήμαντο σταθμὸ τοὺς Μακεδόνες καὶ ἑρμηνεία τοῦ τρίτου ἐθνωνύμου Ρωμαῖοι-Ρωμιοί: *«Ἐσεῖς εἶσθε τὸ γένος ἐκεῖνο τὸ περιφρονημένον τῶν Ρωμαίων, τὸ ὁποῖον ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἁρμάτων. Ἡ πρώτη μοναρχία τῶν Περσῶν μετετέθη εἰς Αἰγυπτίους, ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους εἰς Μακεδόνας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Ἕλληνες, τὸ γνήσιον γένος σας...»*[94].

Ἡ ἐθνωνυμικὴ τριωνυμία, ἡ ὁποία ταλανίζει ἀκόμη ἀρκετοὺς συγχρόνους μας, κατὰ τὸν 16ο αἰῶνα παρατίθεται καταλληλότατα ἀπὸ τὸν Ἠπειρώτη λόγιο, μητροπολίτη Μυρέων Ματθαῖο[95] στὸ μεγάλο στιχούργημά του, ἐπιγραφόμενο **θρῆνος καὶ κλαυθμὸς περὶ Κωνσταντινουπόλεως**. Τὰ τρία ἐθνικὰ ὀνόματά μας χρησιμοποιοῦνται στὸ ἴδιο συγγραφικὸ ἔργο, διάσπαρτα καὶ ἀδιάφορα, χωρὶς νὰ ξενίζουν διόλου:

Ἀλλοίμονον, ἀλλοίμονον 'ς τὸ γένος τῶν Ρωμαίων

....

ὢ πῶς ἐκαταστάθηκε τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων

....

'ς ἐμᾶς εἰς ὅλους τοὺς Γραικοὺς νἀληθῆς τούτην τὴν ὥραν![96]

Στὸ Γένος, ὅπως κι ἂν αὐτὸ κατὰ καιροὺς ἢ ταυτόχρονα ὀνομάζεται, ἀνήκουν καὶ πιστεύουν οἱ Σουλιῶτες. Σὲ στενότερη ἔννοια εἶναι Ἠπειρῶτες, τῶν ὁποίων οἱ πολλοὶ ἐπιβιώνουν ἀνὰ τὶς χιλιετίες ἀλώβητοι. Ἄλλοι προσαρμόζονται γλωσσικὰ προσκτῶντας καὶ ξενικὸ ἰδίωμα ἢ ἐντελῶς ἀλλαξογλωσσοῦν. Τρισχειρότερα δὲ καὶ ἀλλαξοπιστοῦν μὲ συνέπεια συνήθως τὴν πλήρη ἀπώλεια τοῦ ἐθνισμοῦ τους, τὴν ὁριστικὴ ἀλλοτρίωση. Ἡ ἀναχαίτιση τοῦ ἀφελληνισμοῦ ἢ τοὐλάχιστον ὁ περιορισμός του συντελεῖται μὲ τὴν ἱεραποστολικὴ δράση τοῦ Πατροκοσμᾶ, ποὺ εἶχε ὡς Πρόδρομό του τὸν Βορειοηπειρώτη Νεκτάριο Τέρπο[97].

Ἀνθρωπολογικὴ Ἔρευνα - Ἐπιβεβαίωση

Τὶς περιπέτειες τοῦ Ἠπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπεικονίζει καὶ ἡ ἀνθρωπολογικὴ ἔρευνα. Ὁ Βούλγαρος ἀνθρωπολόγος Peter Boev δὲν διαχωρίζει τοὺς Σουλιῶτες ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Ἠπειρωτῶν, οἱ ὁποῖοι καὶ ὡς βλαχόφωνοι καὶ ὡς Σαρακατσάνοι χαρακτηρίζονται γιὰ τὴν αὐτοχθονία καὶ τὴν κοινότητα τῶν ἀνθρωπολογικῶν δεδομένων. Τὸ πόρισμα Boev ἀποδέχεται καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν Θεόδωρος Κ. Πίτσιος. Ἐπὶ πλέον ἐπεκτείνει τὴν ἰσχύ του καὶ σὲ ὁμάδες Ἀρβανιτῶν τῆς Πελοποννήσου. Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς παρουσιάζονται στὸ πρόσφατο (2003) ἐμπεριστατωμένο σύγγραμμά του[98].

Ὅσοι ἀκόμη ἀμφισβητοῦν τὴν ἑλληνικότητα τῶν Σουλιωτῶν ἢ ἀναζητοῦν τὴν κοιτίδα τους ἐκτὸς Ἠπείρου, τῆς ἑνιαίας[99], ἀπὸ Ἀμβρακικὸ ἕως Δυρράχιο, ὁπωσδήποτε πλανῶνται ἢ ἐνσυνείδητα παραπλανοῦν. Δὲν λείπουν καὶ ὑποθέσεις, οἱ ὁποῖες βλέπουν καὶ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας, ἂν καὶ προφανέστατα ἀβάσιμες. Περιεργότερη εἶναι ἡ ἐρασιτεχνικὴ τοῦ Σ. Λιάκου[100], ποὺ συσχετίζει τὴν ἐπωνυμία Μπότσιαροι μὲ τὴν ἐπωνυμία Βῶκοι καὶ Κοστοβῶκοι. Οἱ δεύτεροι κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰώνα θεωρήθηκαν ὡς πρόγονοι τῶν Ἀλβανῶν ἀπὸ τὸν πασίγνωστο Ρουμάνο ἐθνολόγο B. P. Hasdeu[101]. Ὅμως, ἔκτοτε, διανύθηκε πολὺς δρόμος στὴν ἐπιστημονικὴ ἰχνηλάτηση τῶν Κοστοβώκων[102]. Μέχρι στιγμῆς ἀποκλείεται ὁποιοσδήποτε συσχετισμὸς μὲ Ἀλβανοὺς ἢ μὲ τοὺς Σουλιῶτες.

Οἱ τελευταῖοι εἶναι γεννήματα καὶ θρέμματα τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου μὲ ἀντοχές, οἱ ὁποῖες ὑπερβαίνουν τὰ κοινὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Χάρη σ' αὐτὲς ὑπερνικοῦν πάντοτε παντοῖες ἀντιξοότητες καὶ ἀφόρητες δοκιμασίες μακροχρόνιες. Κατορθώνουν νὰ ἀνθίστανται σὲ ἀπηνεῖς διώξεις καὶ πρωτοφανεῖς πιέσεις ποικιλωνύμων ἐπιδρομέων ἢ πανούργων ἐπεκτατικῶν ἀπληστιῶν «πολιτισμένων» μεγάλων δυνάμεων[103]. Πρὸ πάντων ἀναδεικνύονται αὐτοδημιούργητοι διδάσκαλοι τῆς ὑπέρτατης θυσίας, μὲ τὴν ὁποία ὑψώνονται στὸν ἱστορικὸ ὁρίζοντα ὡς φωτεινὸ μετέωρο τοῦ διαχρονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εὔλογα ὁ H. Houssaye εἶναι ἀπόλυτα κατηγορηματικὸς γιὰ τὴν ἑλληνικότητα τῶν Σουλιωτῶν τονίζοντας μεταξὺ τῶν ἄλλων: «οἱ Ἕλληνες τῆς Ἠπείρου, οἱ Σουλιῶτες, ἔμαθαν τοὺς λοιποὺς Ἕλληνες πῶς ἀποθνήσκει κανεὶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν»[104].

Σ.Σ.: Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν χρειάζονται τὶς παραπομπὲς ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀχ. Λαζάρου ν' ἀπευθυνθοῦν στὴν «ΕΛΛΟΠΙΑ» γιὰ τὴν ἀποστολὴ φωτοτυπίας τοῦ χειρογράφου. ■

ΑΓΧΙΑΛΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΡΩΜΥΛΙΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΣΧΟΛΕΙΑ-ΔΑΣΚΑΛΟΙ

Του Θανάση Κιλμπασάνη
Εκπαιδευτικού, προέδρου του Συλλόγου των Αγχιαλιτών της Αθήνας

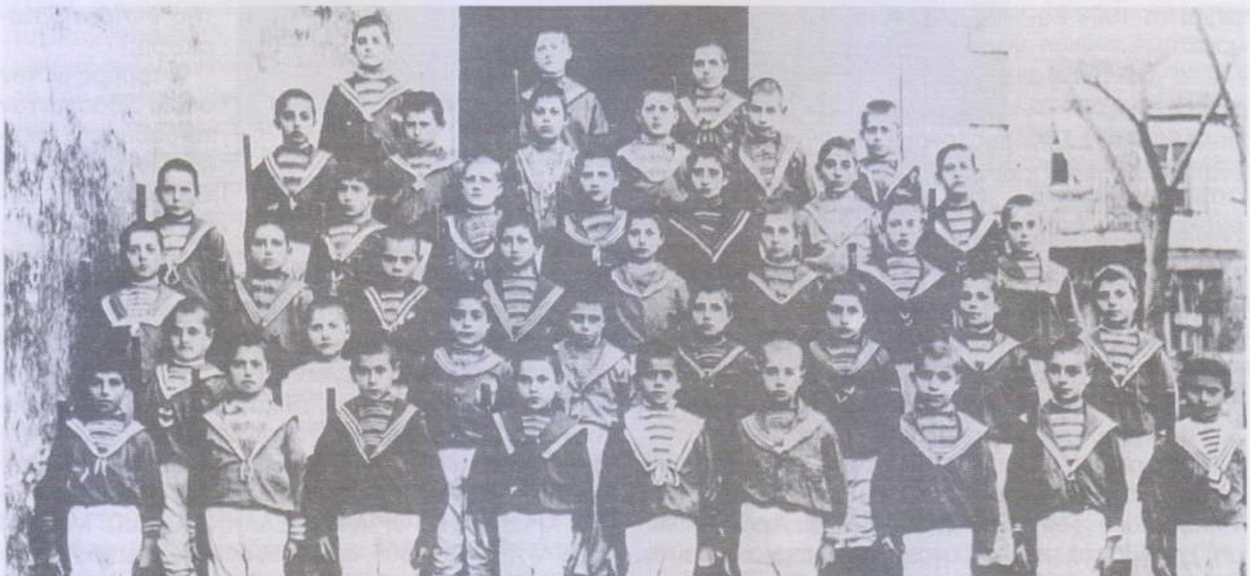
Μια από τις πολλές ανθούσες ελληνικές πόλεις της Ανατ. Ρωμυλίας ήταν και η Αγχίαλος, στα παράλια του Εύξεινου Πόντου. Ο πληθυσμός της ήταν αμιγής ελληνικός (6.000 κάτοικοι περίπου τα τελευταία χρόνια πριν από την καταστροφή). Την πόλη αυτή κατέστρεψαν με φωτιά οι Βούλγαροι Κομιτατζήδες στις 30 Ιουλίου 1906, σε αντιστάθμισμα για τις αποτυχίες τους στη Μακεδονία και ανάγκασαν τους κατοίκους της να εκπατρισθούν και να ζητήσουν καταφύγιο στην Ελλάδα.

Η Αγχίαλος υπήρξε ιστορική πόλη, με ζωή 2.500 χρόνων, και πάντα ελληνική, παρά τις επιθέσεις, κατακτήσεις και καταστροφές που δέχτηκε σ' όλα αυτά τα χρόνια από Πέρσες, Δάκες, Ρωμαίους, Σλάβους, Τούρκους και Βουλγάρους. Τα τελευταία χρόνια, πριν από το ολοκαύτωμά της (1906), με κυρίαρχους της Ανατ. Ρωμυλίας τους Τούρκους πρώτα και τους Βούλγαρους ύστερα, αποτελούν τα χρονικά περιθώρια μέσα στα οποία θα κινηθεί η σημερινή αναφορά μας, που έχει ως αντικείμενο την εκπαίδευση, τα σχολεία και τους δασκάλους της ακριτικής αυτής πόλης του Ελληνισμού.

Οι Έλληνες της Αγχιάλου, που επί αιώνες απέφυγαν την επιμειξία με τους Τούρκους και τους Βουλγάρους, δεν ήταν δυνατό να αδιαφορήσουν για τη γλώσσα και την αγωγή των παιδιών τους. Έτσι, από πολύ νωρίς απέκτησαν σχολεία και ικανούς δασκάλους.

Πρώτος δάσκαλος αναφέρεται ο Αγχιαλίτης Χρυσοβέργης Σταύρου Κουροπαλάτης, που σπούδασε στην Αθωνιάδα Σχολή με δάσκαλο τον Ευγένιο Βούλγαρη. Όταν επανήλθε στην πατρίδα του, το 1790, ίδρυσε αλληλοδιδακτικό σχολείο συγκεντρώνοντας τους μαθητές του σε ένα κελλί της εκκλησίας. Τόσο πολύ επέδρασε σε μαθητές και γονείς με τη συμπεριφορά και τη διδασκαλία του, ώστε μέσα στον πρώτο χρόνο κατάρτησε σχολή αρρένων στο πατρικό του σπίτι. Για δώδεκα χρόνια δίδασκε ο εμπνευσμένος αυτός Αγχιαλίτης δάσκαλος και μοναχός, αθόρυβα, μέχρι το 1802, που έφυγε για την Οδησσό.

Ως το 1906, στην πόλη λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία που ανέβασαν σε υψηλό επίπεδο τη μόρφωση του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών, με το παρθεναγωγείο που ιδρύθηκε το 1868. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι χάρη σ' αυτή την αδιάκοπη εκπαιδευτική δραστηριότητα καθώς και στις οικονομικές και πνευματικές σχέσεις με την Πόλη και με άλλες

Ομαδική πόζα μαθητών του Δημοτ. Σχολείου Π. Αγχιάλου τη μέρα των γυμναστικών επιδείξεων, λίγα χρόνια πριν το ολοκαύτωμα (Από το αρχείο του Θαν. Κιλμπασάνη)

ελληνόφωνες περιοχές και πνευματικά κέντρα και πανεπιστήμια (Αγχιαλίτες σπουδαστές και φοιτητές κατέκλυζαν το Πανεπιστήμιο της Αθήνας και τις άλλες ανώτερες σχολές του Ελληνισμού και της Ευρώπης) διατηρήθηκε η ελληνική γλώσσα σε πολύ καθαρή μορφή όχι μόνο στους μορφωμένους αλλά και στο λαό.

Το παρθεναγωγείο συνετηρείτο από την ελληνική κοινότητα της Αγχιάλου και διευθυνόταν από δασκάλα που προσεκαλείτο από την Αθήνα. Το οίκημα στο οποίο στεγαζόταν το παρθεναγωγείο ήταν η πατρική οικία του Ζαχ. Αλεξανδρίδη, που τη διέθεσε στην κοινότητα. Στο οίκημα αυτό λειτούργησε το παρθεναγωγείο μέχρι το 1882. Στη συνέχεια με δωρεά της φιλόμουσου κυρίας Φωτεινής Καριάνδη κτίστηκε μεγαλοπρεπές παρθεναγωγείο με έξι τάξεις και νηπιαγωγείο. Το οικοδόμημα ήταν διώροφο και είχε αίθουσα τελετών στην οποία κατασκευάστηκε θεατρική σκηνή, όπου δίνονταν παραστάσεις από ερασιτεχνικούς θιάσους.

Ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός των μαθητών του αλληλοδιδακτικού σχολείου ανάγκασε τους Αγχιαλίτες να χτίσουν το 1865, με κοινή εισφορά, νέα σχολή, που μπορούσε να στεγάσει 350 μαθητές. Η σχολή όμως αυτή καταστράφηκε από πυρκαϊά. Τον επόμενο χρόνο (1875) ξαναχτίστηκε νέα που λειτούργησε μέχρι το 1906 κανονικά.

Στα τελευταία χρόνια πριν από το ολοκαύτωμα της πόλης, υπήρχαν στην Αγχίαλο τρία σχολεία: ένα αστικό επτατάξιο αρρένων με 285 μαθητές και 6 δασκάλους (για μερικά χρόνια λειτούργησε και σαν οκτατάξιο)· ένα τετρατάξιο δημοτικό με νηπιαγωγείο και με 135 μαθητές και 3 δασκάλους, ενώ συγχρόνως λειτουργούσε και το εξατάξιο Καριάνδειο Παρθεναγωγείο με νηπιαγωγείο και 300 μαθήτριες και 5 δασκάλους.

Εκτός από τα κλασικά μαθήματα και τα μαθηματικά διδάσκονταν Βουλγαρικά, Γαλλικά και Λατινικά. Στην έβδομη και όγδοη τάξη διδάσκονταν και Αγγλικά. Ακόμη, Ιχνογραφία με μεγέθυνση και σκιά με κάρβουνο. Στις ανώτερες τάξεις διδασκόταν και Ζωγραφική και Γυμναστική. Υπήρχε μάλιστα και αίθουσα γυμναστικής με γυμναστικά όργανα. Στο τέλος κάθε σχολικού έτους γίνονταν γυμναστικές επιδείξεις.

Την εποχή εκείνη γινόταν κατανοητή η σημασία των φυσικών επιστημών στην εκπαίδευση, καθώς και η εισαγωγή μαθημάτων με γνώσεις χρήσιμες στην επαγγελματική αποκατάσταση. Την υλοποίηση αυτών των ιδεών υιοθέτησαν οι Έλληνες της Βάρνας και της Αγχιάλου. Έτσι, στα σχολεία της Αγχιάλου εισάγονται τα μαθήματα της Φυσικής και της Χημείας και της Γεωπονίας, με θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα και με εφαρμογή στο σχολικό κήπο, ενώ προσλαμβάνεται μάλιστα και γεωπόνος δάσκαλος. Στο παρθεναγωγείο εισάγεται το μάθημα σηροτροφίας.

Για την υλοποίηση όλων αυτών βέβαια απαιτούνταν τεράστια χρηματικά ποσά και καμιά επιχορήγηση δε δινόταν από το επίσημο βουλγαρικό ή το ελληνικό κράτος. Περιστασιακά, δόθηκαν περιορισμένα ποσά από τα δυο αυτά κράτη. Η ελληνική κοινότητα για εκπαιδευτικούς σκοπούς δαπανούσε κάθε χρόνο 60 ως 80 χιλιάδες γρόσια. Μεταξύ των άλλων φρόντιζε, όπως είδαμε, και για την οικοδόμηση κατάλληλων κτιρίων διδασκαλίας και υγιεινής. Η χρηματοδότηση των σχολείων γινόταν από τη Μητρόπολη, τις τακτικές εισφορές των κατοίκων, τα επαγγελματικά σωματεία, τους μορφωτικούς συλλόγους, το μοναστήρι του Αη-Γιώργη, τα έσοδα από τις αλυκές και τις δωρεές Αγχιαλιτών ομογενών. Σημαντική υπήρξε στον τομέα αυτό η συμβολή των μητροπολιτών Αγχιάλου, Βασιλείου του Α' και Βενεδίκτου όπως, επίσης, οι έκτακτες δωρεές ομογενών Αγχιαλιτών και το κληροδότημα 2000 λιρών της Φωτεινής Καριάνδη.

Το προσωπικό (δάσκαλοι) του αρρεναγωγείου στην Π. Αγχίαλο λίγα χρόνια πριν από το ολοκαύτωμα. Στη μέση καθιστός ο Δ/ντής και δίπλα, η με σταυρό, η Όλγα Γερασίμου. (Από το αρχείο του Θαν. Κιλμπασάνη)

Ο τρόπος με τον οποίο διδάσκονταν τα μαθήματα (ειδικά η Ιστορία και τα Θρησκευτικά) αλλά και το θέατρο, οι γυμναστικές επιδείξεις, οι απαγγελίες ποιημάτων κατά τις σχολικές γιορτές και τις ελληνικές εθνικές επετείους όπου γίνονταν αναφορές στην Αρχαία Ελλάδα και στις νίκες των Ελλήνων κατά των Τούρκων στην επανάσταση του '21, κρατούσαν ακμαίο το ελληνικό εθνικό φρόνιμα πολιτών και μαθητών και μάλιστα σε βαθμό τέτοιο, που ξέφευγε από τα επιτρεπτά όρια. Το παράδειγμα που παραθέτει ο Κων. Εμμανουηλίδης στο βιβλίο του ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ-ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΕΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΤΟ 1906, σελ. 145, αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Γράφει επί λέξη:

«Επί Ανατολικής Ρωμυλίας οι δάσκαλοί μας, εκτός των ασμάτων του 1821 περί ελευθερίας, μας εδίδαξαν κι ένα περί βουλγαρισμού, το κάτωθι:

"Του βουλγαρισμού η ψώρα
Ρουμελιώτες δεν μολύνει
ούτε τους απομακρύνει
από τον Ελληνισμόν.

Είμαι Έλλην το καυχώμαι
ξεύρω την καταγωγήν μου
κι η ελληνική ψυχή μου
ελευθέρα πάντα ζη"».

Η απαγγελία ενός τέτοιου ποιήματος μέσα στη βουλγαρική επικράτεια και μάλιστα την εποχή εκείνη, κατά τη γνώμη μας, ήταν θανάσιμη πρόκληση.

Όλα αυτά όμως σταμάτησαν με την πυρπόληση της πόλης το 1906 από το ανθελληνικό κίνημα των πατριωτικών και παραστρατιωτικών συλλόγων της Βουλγαρίας. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Αγχιάλου ήταν τα πιο τραγικά άψυχα θύματα της φωτιάς, αλλά το χειρότερο ήταν η απαγόρευση εφεξής της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, με αποτέλεσμα τα Ελληνόπουλα που παρέμειναν στην Αγχίαλο αλλά και στην υπόλοιπη Ανατολική Ρωμυλία να στερηθούν τη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα. Οι Αγχιαλίτες όμως δεν παραιτούνται και προσπαθούν με διαβήματα στις αρχές να πετύχουν τη συνέχιση της εκμάθησης της μητρικής γλώσσας στα παιδιά τους, λίγα χρόνια αργότερα. Λαμβάνουν υποσχέσεις, εκδίδονται διατάγματα, μα όλα είναι μάταια. Σ' αυτό συντελούν και οι αλλεπάλληλες κρίσεις στις σχέσεις Ελλάδος και Βουλγαρίας. Έτσι, την εκμάθηση της γλώσσας των Ελληνόπουλων αναλαμβάνουν κρυφά οι γονείς, αφού κατά περιόδους απαγορεύεται και η προφορική χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Όλα τα χρόνια, από το 1906 μέχρι το 1989 που συντελέστηκε η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, ήταν ζοφερά για την ελληνική γλώσσα και τα ελληνικά σχολεία στη Βουλγαρία και οι σχέσεις των Ελλήνων Παλιάς και Νέας Αγχιάλου σχεδόν ανύπαρκτες. Από τότε (1989) όμως άρχισε η επικοινωνία των Αγχιαλιτών μεταξύ συγγενών. Οι επίσημες επαφές σε επίπεδο δήμων και συλλόγων άρχισε την ίδια εποχή με πρωτοπόρο τον Σύλλογο των Αγχιαλιτών της Αθήνας, που συνετέλεσε τα μέγιστα στη σύσφιξη των σχέσεων των Παλαιοαγχιαλιτών και Νεοαγχιαλιτών, με αποκορύφωμα την αδελφοποίηση των δυο πόλεων, τη δημιουργία Συλλόγου Βουλγαροελληνικής Φιλίας στην Πομόριε (σημερινό όνομα της Π. Αγχιάλου) και την ίδρυση και λειτουργία φροντιστηρίου ελληνικής γλώσσας για τα παιδιά ελληνικής καταγωγής στην Πομόριε. Όλα αυτά, βέβαια, δεν έγιναν μόνα τους. Χρειάστηκε να εργαστούν με ζήλο οι δήμαρχοι και τα δημοτικά συμβούλια Νέας Αγχιάλου και Πομόριε και ο Σύλλογος Αγχιαλιτών της Αθήνας. Βοήθησε πολύ και η μεγάλη επιθυμία των κατοίκων και των δυο πλευρών, καθώς και το ευνοϊκό κλίμα στις σχέσεις Ελλάδος και Βουλγαρίας.

Από το 1992 που ιδρύθηκε ο Σύλλογος Βουλγαροελληνικής Φιλίας, στα πλαίσια του οποίου λειτουργεί και το φροντιστήριο ελληνικής γλώσσας με την οικονομική και ηθική συμπαράσταση του Συλλόγου Αγχιαλιτών Αθήνας, πραγματώθηκε μεγάλο έργο. Εστάλησαν διδακτικά βιβλία, γραφική ύλη, οικονομική βοήθεια, ήρθαν μορφωμένοι νέοι στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας για ταχύρρυθμη εκπαίδευση και για βελτίωση της γλωσσικής τους ικανότητας στην ελληνική γλώσσα, οι οποίοι και διδάσκουν στη συνέχεια στο φροντιστήριο της ελληνικής γλώσσας. Τα παιδιά διδάσκονται στην ελληνική γλώσσα 2 μέχρι 4 ώρες τα Σαββατοκύριακα, έρχονται τα καλοκαίρια εκδρομές στην Ελλάδα, όπως στη Νέα Αγχίαλο, στα Σέρβια και στις κατασκηνώσεις της Γεν. Γραμματείας Νέας Γενιάς στην Επανωμή Θεσσαλονίκης κι αλλού, κάνουν γιορτές, αναστaίνουν τα παλιά ήθη και έθιμα, μαθαίνουν ελληνικούς χορούς και τραγούδια. Πολλά απ' αυτά που γίνονται στην Αγχίαλο επαναλαμβάνονται και σε άλλες πόλεις της Ανατολικής Ρωμυλίας, όπως στη Βάρνα, στον Πύργο, στη Σωζόπολη και στη Φιλιππούπολη.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κων/πόλεως Βασίλειος Γεωργιάδης, που ήταν Μητροπολίτης Αγχιάλου κατά το ολοκαύτωμα της Αγχιάλου το 1906 (από το αρχείο του Θαν. Κιλμπασάνη)

Ελπίζουμε ότι τα φροντιστήρια αυτά της ελληνικής γλώσσας στη Βουλγαρία, εφ' όσον βέβαια διαρκέσουν, θα γίνουν φυτώρια σύσφιξης των σχέσεων, θα συμβάλουν στην κατανόηση των δυο λαών, του ελληνικού και του βουλγαρικού, και θα συντελέσουν στην άρση των παρεξηγήσεων του παρελθόντος.

ΠΗΓΕΣ:

- *Πρακτικά συνεδρίου: Νέα Αγχίαλος - 90 χρόνια δημιουργικής ζωής, Ιστορία, Πολιτισμός, Ανάπτυξη - Βόλος 2000*
- *Εισήγηση Αθαν. Κιλμπασάνη και Κοτζαγιώργη-Ζυμάρη Ξανθίππης - Γεωρ. Διονυσίου Αχελινά -Αθήνα 1986*
- *Δρ. Μαυρομμάτη «Η Αγχίαλος μες από τις φλόγες», εν Αθήναις 1930*
- *STOYNA POROMANSKA «Μια ελληνική διάλεκτος στη Μαύρη Θάλασσα», Αθήνα 1998*
- *Κων. Εμμανουηλίδη «Σύγχρονος Ιστορία» 1956*
- *Δρ. Μαυρομμάτη «Η Μαρτυρική Αγχίαλος», Θεσ/νίκη 1968*
- *Αδαμ. Διαμαντοπούλου, Η ΑΓΧΙΑΛΟΣ, διάλεξις, 1934.* ■

Οι ελληνικές κοινότητες στην Ουγγαρία

Του Δημήτρη Λαζογιώργου-Ελληνικού
Συγγραφέα

Ο 18ος αιώνας χαρακτηρίζεται στην Ουγγαρία από τις επανειλημμένες εξεγέρσεις των Ούγγρων για την ελευθερία τους, αλλά και από κάτι άλλο που ενδιαφέρει εμάς τους Έλληνες: τότε φουντώνει και το μεγάλο κύμα των Ελλήνων εμπόρων στην αρχή και βιοτεχνών αργότερα, που φτάνουν στη χώρα των Μαγυάρων από τη Μακεδονία και την Ήπειρο. Οι έμποροι ήθελαν απλώς να εμπορευτούν, οι βιοτέχνες όμως σκόπευαν να εγκατασταθούν στη χώρα αυτή και να δουλέψουν ελεύθερα, μακριά από τον τουρκικό ζυγό. Υπάρχει άλλωστε και μια τεράστια μαρτυρία γι' αυτό, ακλόνητη και μοναδική: το ελληνοσερβικό χωριό του Αγίου Ανδρέα, στην όχθη του Δούναβη, 25 περίπου χιλιόμετρα έξω από την Βουδαπέστη. Είναι ένα χωριό που ιδρύθηκε αποκλειστικά από Σέρβους και Έλληνες εμπόρους, κι αν σήμερα οι απόγονοί τους ή έχουν φύγει ή έχουν εξουγγριστεί απομένουν εκεί ακλόνητοι και αψευδείς μάρτυρες του περάσματός τους, της παρουσίας τους και της δημιουργικής τους δράσης, τα κτίρια και η θαυμάσια εκκλησία του Αγίου Ανδρέα με τις ελληνικές επιγραφές της. Επίσης, το ότι οι τωρινοί κάτοικοί του είναι καλλιτέχνες, είναι το καλύτερο που μπορούσε να γίνει για έναν χώρο από τον οποίο πέρασαν και δημιούργησαν Έλληνες.

Πριν όμως αναφέρουμε τις σπουδαιότερες από τις Ελληνικές Κοινότητες στην Ουγγαρία, πρέπει από την αρχή να πούμε ότι οι Έλληνες της Ουγγαρίας –εκτός από το εμπόριο και τη βιοτεχνία– ασχολήθηκαν ακόμα με τη γεωργία και με τη βιομηχανία και ότι πολύ γρήγορα κατόρθωσαν αφ' ενός μεν να συγκεντρώσουν στα χέρια τους σημαντικό μέρος της οικονομικής ζωής της χώρας, αλλά και να κατακτήσουν με την τιμιότητα και την εργατικότητά τους τη συμπάθεια του ουγγρικού λαού. Πολλοί Έλληνες μάλιστα κατόρθωσαν να ανέλθουν και σε ανώτατα αξιώματα και θέσεις, όπως π.χ. ο Κωνσταντίνος Τερζής από την Κοζάνη, που το 1750 εξελέγη Δήμαρχος Πέστης (στο ένα δηλαδή από τα δυο τμήματα της μετέπειτα Βουδαπέστης), αλλά και πολλοί άλλοι που πήραν και τους τίτλους του κόμητα ή του βαρώνου, όπως οι τρεις πάμπλουτοι μεγάλοι ευεργέτες: Ο ιδρυτής της δυναστείας Σίμων Σίνας, ο γιος του Γεώργιος και ο εγγονός του πρώτου Σίμων, πάλι κι αυτός Σίνας.

Ο πρώτος Σίνας (1753-1822) καταγόταν από την Μοσχόπολη της Βορείου Ηπείρου, η δε προσφορά των επιχειρήσεών τους στην οικονομική ανάπτυξη της Αυστροουγγαρίας υπήρξε τεράστια. Ενδεικτικά και μόνο θα αναφέρουμε εδώ ότι, εκτός από τα εργοστάσια νημάτων και βάμβακος που είχαν στην ιδιοκτησία τους, ανήκαν ακόμη και διάφορες άλλες μεγάλες εταιρείες και επιχειρήσεις.

Να σημειωθεί ότι η οικογένεια Σίνα είχε κατασκευάσει και ολόκληρο το δίκτυο των σιδηροτροχιών της Αυστροουγγαρίας, καθώς και την περίφημη σιδερένια «Γέφυρα των Λεόντων» της Βουδαπέστης, που μέχρι σήμερα ορθώνεται περήφανα πάνω από το Δούναβη. Και, ακόμη, ότι στη βίλα της οικογένειας Σίνα στο GODOLO, έξω από τη Βουδαπέστη, έμενε η αυτοκρατορική οικογένεια του Φραγκίσκου-Ιωσήφ και της Ελισάβετ, κάθε φορά που έφταναν στην πόλη. Η βίλα αυτή μάλιστα άρεσε στους ηγεμόνες τόσο πολύ, ώστε Ούγγροι ευγενείς συνεισέφεραν, την αγόρασαν και την προσέφεραν στο αυτοκρατορικό ζεύγος.

Στους επιφανέστατους Έλληνες της Ουγγαρίας θα πρέπει να προσθέσουμε και το μεγάλο εμπορικό οίκο των Νάκων με τον ιδρυτή του Χριστόφορο Νάκο, που πρώτος εισήγαγε στην Ουγγαρία την καλλιέργεια του βαμβακιού και τιμήθηκε με τον τίτλο του κόμητος. Να αναφέρουμε, ακόμη, πως Αυστριακός επιφυλλιδογράφος υποστήριξε στο παρελθόν ότι και οι πρόγονοι αριστοκρατικών ευγενικών οικογενειών της Ουγγαρίας, όπως π.χ. οι Αντράσυ και οι Ζήση (Zichy) ήταν Έλληνες από τη Μακεδονία μας!

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά, ξεκινώντας από την πρώτη γνωστή στους ερευνητές και καταγεγραμμένη εμφάνιση Ελλήνων μεταναστών στην παλιά, κάποτε μεγάλη, πλούσια και δυνατή Ουγγαρία. (Άλλοτε η Ουγγαρία είχε έκταση 325.410 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο όμως υποχρεώθηκε να συρικνωθεί στα 93.030. Μέτρο σύγκρισης μπορεί να θεωρηθεί το ότι η έκταση της Ελλάδος είναι 130.990 τετρ. χιλιόμ.).

Όπως, λοιπόν, αναφέρει ο αείμνηστος Σπυρ. Λάμπρος, στις 8 Ιουλίου του 1636 ο Γεώργιος Α' Ρακόζη χορηγεί προνόμια στους Έλληνες και τους άλλους ορθόδοξους που βρίσκονται εγκατεστημένοι στην Τρανσυλβανία (τα ουγγρικά εκείνα εδάφη που σήμερα έχουν περιληφθεί στη Ρουμανία). Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αναζητήσουμε Έλληνες μετανάστες στην περιοχή, από το τέλος του 16ου με τις αρχές του 17ου αιώνα!

Υπάρχουν όμως κι άλλες απόψεις, όπως αυτή του Ούγγρου ερευνητή καθηγητή **Γκιούλακ Μόρασβικ**, που τονίζει ότι οι δεσμοί μεταξύ Ελλήνων και Ούγγρων χρονολογούνται από τότε που οι Ούγγροι έφτασαν στις περιοχές αυτές που θα γίνονταν πατρίδα τους, δηλαδή από το 896 μ.Χ. Κι αυτό γιατί από τότε βρίσκονταν σε άμεση και στενή επαφή με το Βυζάντιο...

Την άποψη των στενών επαφών Ούγγρων και Βυζαντινών ενισχύουν και τα βυζαντινά χειρόγραφα της βιβλιοθήκης του βασιλιά Ματθία (1443-1490), όπως και το βιβλίο ενός άλλου ερευνητή, του Ι. Τέλφυ Η ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ, απ' όπου βγαίνει το συμπέρασμα ότι, ενώ μετά την πτώση του Βυζαντίου, πολλοί Έλληνες κατέφυ-

Το εθνικό Μουσείο της Ουγγαρίας

γαν στη Δύση και τη Ρωσσία, μερικοί έφτασαν στην Ουγγαρία, στην αυλή του Ματθία.

Όπως κι αν έχει πάντως το θέμα, από την παραπάνω δημοσίευση του Σπυρ. Λάμπρου που αναφέραμε, μαθαίνουμε ποια είναι η πρώτη καταγεγραμμένη ελληνική κοινότητα στο χώρο της Ουγγρικής επικράτειας. Πρόκειται για την Ελληνική Κοινότητα εμπόρων στο LIBIN της Βοημίας, που υπήρχε ήδη προ του 1656. Και βλέπουμε, επίσης, ότι 100 χρόνια αργότερα, περί το 1756, Έλληνες βρίσκονταν εγκατεστημένοι σε 17 χωριά και πόλεις της Τρανσυλβανίας: Albocarolina, Szasz-Regen, Nagy. Enyved, Thorda (Thorenburg), Kolos, Bistritz, Dees, Szamos-Uswar, Medlitz, Schassburg (Segesvar), Vasarhely, Radnoth, Nagy Sing, Axona, Coroncas, Nagy Varantz και Bungard, όπου οι ορθόδοξοι είχαν δική τους εκκλησία και τρόπο ταφής.

Το ότι τα πρώτα γραπτά και σίγουρα στοιχεία που αναφέρονται στους Έλληνες της Ουγγαρίας προέρχονται από την Τρανσυλβανία, είναι γεγονός αναμφισβήτητο. (Η Τρανσυλβανία ήταν το ένα από τα τρία τμήματα στα οποία χώρισαν οι Τούρκοι την Ουγγαρία αμέσως μετά την κατάκτησή της το 1541. Τα άλλα δυο ήταν αυτό που απέμεινε υπό την κυριαρχία του βασιλιά της Ουγγαρίας, κι αυτό το οποίο κατείχαν άμεσα οι ίδιοι).

Τον 16ο αιώνα, λοιπόν, στις πόλεις **Μπράσιο** και **Ναγκυσέμπεν** υπήρχαν κιόλας Έλληνες που είχαν φτάσει στην Τρανσυλβανία μέσω της Βλαχίας και της Μολδαβίας. Επίσης, το 1588, στη συνέλευση της πόλης **Γκιούλαφεχηβάρ** γίνεται λόγος για «Έλληνες εμπόρους». Η ακμή τους, όμως, χρονολογείται στον 17ο αιώνα, οπότε αποκτούν περισσότερα προνόμια.

Έλληνες έμποροι, όμως, εμφανίζονται γρήγορα και στα ουγγρικά εδάφη, που έμειναν υπό την κυριαρχία του βασιλιά της Ουγγαρίας. Στα αρχεία των πόλεων **Έγγερ**, **Σάροσπατακ**, **Τοκάι**, **Μίσκολτς** και **Κάσσια** υπάρχουν αρκετά στοιχεία για τους Έλληνες της εποχής εκείνης, που σύντομα πληθαίνουν τόσο, ώστε ο βασιλιάς Λίποτ ο Α' να ιδρύσει την Υπηρεσία Γενικής Επιθεωρήσεως, ειδικά για την παρακολούθηση των Ελλήνων εμπόρων, και σε λίγο, το 1667, να τους χορηγήσει και ειδικά προνόμια.

Στο τρίτο τώρα τμήμα της Ουγγαρίας (αυτό που όπως είπαμε βρισκόταν στην άμεση κατοχή των Τούρκων) το εμπόριο με τα Βαλκάνια και γενικά με την Ανατολή το έκαναν στην αρχή οι ίδιοι οι Τούρκοι. Αργότερα, όμως, τον 17ο αιώνα, άφησαν το ρόλο αυτό στους Έλληνες και οι ίδιοι περιορίστηκαν στα στρατιωτικά και εφοριακά προβλήματα. Έτσι, σιγά-σιγά, το εμπόριο συγκεντρώνεται στα ελληνικά χέρια, ιδίως μετά το δεύτερο κύμα Ελλήνων που φτάνει στην Ουγγαρία μετά τη Συνθήκη του Κάρλοβιτς, το 1699, και, κυρίως, μετά και το τρίτο κύμα που έρχεται μετά τη Συνθήκη του Πασσάροβιτς, το 1718, με την οποία εξασφαλίστηκε η ελεύθερη διακίνηση των Ελλήνων εμπόρων και των εμπορευμάτων τους με τελωνειακό δασμό μόνον 3%.

Ποιες ήσαν όμως στο σύνολό τους **«των Ελλήνων οι Κοινότητες»**, όπως λέει και το τραγούδι;

Αναφέραμε ήδη τα ονόματα δυο από αυτές: Του Αγίου Ανδρέα και της Βουδαπέστης. Ας προσθέσουμε, λοιπόν, ότι μεταξύ πολλών άλλων, ελληνικές κοινότητες υπήρξαν ακόμη στο Τζαίντζαϊς (GYONGVOS), στο Έρλαου ή Έγκερ (ERLAU ή EGER), το Μίσκολτζ (MISCOLCZ), το Νεόφυτο (NEUSATZ ή NOVI SANT), το Σέντες (SZENTES) και την Τοκάια (TOKAJ), ενώ δευτερεύουσες ελληνικές παροικίες ήκμασαν στο Κεσκεμέτς, το Επταπύργιο (SIEBENBURG), το Νιέσεγκ, την Τόρνοβα, το Έγκρι και πολλές άλλες πόλεις, που άλλοτε μεν ήσαν ουγγρικές, σήμερα όμως ανήκουν σε άλλα κράτη. Παράδειγμα η Πόλα που σήμερα ανήκει στην Κροατία, το Σεμλίνο (SEMUN ή ZEMUN) που όπως και το NEUSATZ ή NOVI SANT (ελληνικά «Νεόφυτο») που αναφέραμε, ανή-

κει στη Σερβία και το Πρέσμπουργκ ή Μπρατισλάβα που έχει δοθεί στη Σλοβακία, ενώ την Κροστάνδη, την Ερμανούπολη, το Κλάουζενμπουργκ, το Τεμεσβάρ κι άλλες τις πήρε η Ρουμανία. Χωρίς βέβαια με αυτές να εξαντλείται ο κατάλογος, μια και υπάρχουν κι άλλες πολλές ακόμη.

Ας αναφέρουμε όμως τώρα και μερικά στοιχεία για τις κυριότερες από αυτές, με πρώτη αυτή της Βουδαπέστης. Η Κοινότητα αυτή ιδρύθηκε στα μέσα του 18ου αιώνα. Από το 1790 διατηρούσε μεγαλοπρεπή και αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου Ναό, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Ορθοδοξία εμφανίστηκε στην Ουγγαρία τον 18ο ή τον προηγούμενό του αιώνα. Κάθε άλλο. Γιατί πολύ πριν από το 896 μ.Χ. (χρονιά που έφθασαν εκεί οι Ούγγροι) στις εκτάσεις αυτές ζούσαν ορθόδοξοι Σλάβοι, απόγονοι εκείνων που είχαν φωτισθεί και βαπτιστεί από τους Έλληνες Θεσσαλονικείς αδελφούς Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, καθώς και λίγοι Βυζαντινοί έμποροι.

Το Μεσαιωνικό στέμμα του αυτοκράτορος της Ουγγαρίας

Σήμερα, ακόμη και παρά την πολεμική των Ουνιτών (240.000 πιστοί), οι Ορθόδοξοι Ούγγροι είναι 40.000, ενώ υπάρχουν και άλλοι ουγγρικής μεν καταγωγής αλλά που ζουν στα πρώην ουγγρικά εδάφη που είναι στην επικράτεια της Ρουμανίας ή στα κράτη που μέχρι πριν από λίγο αποτελούσαν την πρώην Τσεχοσλοβακία, στην πρώην Γιουγκοσλαβία κ.λπ. Και είναι σημαντικό ότι στη Βουδαπέστη η Θεία Λειτουργία τελείται ακόμη και σήμερα, όχι μόνον στα ουγγρικά αλλά και στα ελληνικά.

Από το 1790, πάντως, η Ελληνική Κοινότητα Βουδαπέστης εκτός από τον Ναό διατηρούσε και Σχολείο με πλουσιότατη βιβλιοθήκη. Σημειωτέον ότι τα βιβλία της δεν ήσαν μόνον τυπωμένα, αλλά και πολλά χειρόγραφα. Η βιβλιοθήκη αυτή σχηματίστηκε κυρίως από δωρεές του ονομαστού Γεωργίου Ζαβίρα και άλλων Ελλήνων.

Πρώτοι εφημέριοι της Ελληνικής Εκκλησίας της Βουδαπέστης αναφέρονται κατά σειρά οι **Γαβριήλ Καλλωνάς** (1787-1790) και **Ιωάννης Βρεττός**, πρώτοι δε δάσκαλοι ο **Γεώργιος Βεντότης** (1780-1783), ο **Μιχαήλ Παπαγεωργίου** από τη Σιάτιστα, ο **Χαρίσιος Μεγδάνος**, ο **Γεώργιος Λεόντιος** από την Καστοριά κ.ά. Δάσκαλος στη Βουδαπέστη ήταν επίσης και ο **Χαρίσιος Δημητρίου Παπαγιαννούσης**, που έγινε και αρχιερέας Βελιγραδίου στην αρχή και **Μπουδουμίου** (δηλ. Βουδαπέστης) έπειτα. Αυτούς ακολούθησε μια μακριά σειρά δασκάλων και ιερέων, που βοήθησαν στη συνεχή πρόοδο και τον πλουτισμό της κοινότητας αυτής, που έφτασε να διατηρεί τη λάμψη της μέχρι το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Από τα επιφανέστερα μάλιστα στελέχη της, υπήρξε και ο **Παύλος Χαρίσης**, που διετέλεσε πρόεδρός της, πρόξενος της Ελλάδος στη Βουδαπέστη και ο οποίος άφησε ολόκληρη την πράγματι κολοσιαία περιουσία του στο «Χαρίσιο Ίδρυμα», με σκοπό να ιδρυθεί Γεωργική και Βιομηχανική Σχολή στην ιδιαίτερη πατρίδα του, την Κοζάνη. Να μη ξεχνάμε, επίσης, ότι από τη Βουδαπέστη πέρασε για ένα διάστημα και ο **Ρήγας Φεραίος**, όταν ήταν γραμματέας του βαρώνου ντε Λάνγκενφελντ, ενός τοπικού άρχοντα της Ουγγροβλαχίας.

Η Κοινότητα της Βουδαπέστης είναι και η μοναδική ελληνική που σώζεται ακόμη σήμερα στη χώρα, κι αυτό λόγω των πολλών Ελλήνων που εγκαταστάθηκαν σ' αυτήν πριν από μερικές δεκαετίες, ως συνέπεια των μεταπολεμικών γεγονότων στην Ελλάδα. Αν δεν υπήρχαν και αυτοί, ασφαλώς θα είχε εξαφανιστεί. Κι αυτό γιατί οι 40.000 περίπου ορθόδοξοι, που είπαμε ότι υπάρχουν στις μέρες μας στην Ουγγαρία, δεν είναι βέβαια όλοι τους Έλληνες...

Από τις άλλες Κοινότητες η ελληνική παροικία του **Τζαίντζαϊς** ιδρύθηκε και αυτή στα μέσα του 18ου αιώνα. Είχε εκκλησία αφιερωμένη στη μνήμη του Οσίου Ναούμ, με πρώτο προϊστάμενο τον **Γαβριήλ Καλλωνά**, αυτόν που έγινε και παπάς της εκκλησίας της Βουδαπέστης. Στο δε σχολείο της δίδαξε και ο **Αναστάσιος Μουσπινιώτης** από τα Γιάννενα.

Για την Ελληνική Κοινότητα μιας άλλης πόλης, του **Ερλάου ή Ένγκερ**, το μόνο που ξέρουμε είναι ότι στις αρχές του 19ου αιώνα είχε εκκλησία και σχολείο, το οποίο το 1825 είχε 25 μαθητές. Αυτό ασφαλώς προϋποθέτει έναν ελληνικό πληθυσμό 200 περίπου κατοίκων. (Αν λογαριάσουμε 25 οικογένειες των 4 ατόμων κατά μέσο όρο η κάθε μία, ίσον 100 άτομα. Συν όμως τους ανύπαντρους και τους ηλικιωμένους φτάνουμε τα 200 περίπου άτομα).

Εκκλησία και σχολείο είχε και η Ελληνική Κοινότητα του **Μίσκολτζ** από το 1746 κιόλας, με παπά και δάσκαλο τον **Κων/νο Κορυτσαίο**. Το 1823 το σχολείο του Μίσκολτζ είχε 47 μαθητές, που σημαίνει ότι η Κοινότητα αριθμούσε 300 με 400 περίπου άτομα.

Μια από τις παλαιότερες ελληνικές παροικίες της Ουγγαρίας ήταν και αυτή του **NEUSATZ** (στα ελληνικά «Νεόφυτο»). Πρόκειται για τη σημερινή σερβική πόλη **NOVI SANT**, της οποίας η Ελληνική Κοινότητα είχε από το 1774 κιόλας, εκκλησία και σχολείο, στο οποίο δάσκαλοι ήσαν ο **Γεώργιος Λεόντιος** από την Καστοριά, ο **Άνθιμος Παππάς** από τα Τρίκαλα (1806-1811), ο **Μιλτιάδης Αγαθόνικος** από τη Θεσσαλονίκη (1812-1816), ο οποίος ήταν και ένας από τους θερμότερους Φιλικούς κι άλλοι πολλοί. Οι μαθητές σε αυτό το ελληνικό σχολείο από 22 που ήσαν το 1808 έγιναν 40 το 1823. Αργότερα όμως ήρθε η παρακμή και το 1848 οι Έλληνες του NEUSATZ ζητούσαν οικονομική ενίσχυση από την Ελληνική Κοινότητα της Βιέννης, προκειμένου να μπορέσουν να επισκευάσουν το σχολείο που είχε βομβαρδιστεί κατά την ουγγρική επανάσταση εκείνης της χρονιάς.

Μια άλλη Ελληνική Κοινότητα ήταν αυτή του **TOKAJ**

(της Τοκάϊα με τα εξαίρετα κρασιά), που δημιουργήθηκε το 1719. Παπάς εδώ ήταν ο **Θεόκλητος Πολυειδής**, συγγραφέας του περίφημου βιβλίου «Αγαθάγγελος», που με τις προφητείες του, τόσο πολύ δυνάμωσε την πίστη του σκλαβωμένου Γένους στη μελλούμενη απελευθέρωσή του από τον τουρκικό ζυγό. Οι τελευταίες πληροφορίες που έχουμε γι' αυτήν την Κοινότητα είναι από το 1797, οπότε κάλεσαν για δάσκαλο εκεί τον πολυμαθή **Πολυζώη Κοντό**.

Το 1769 μάλιστα οι από τη Μακεδονία Έλληνες της Τοκάϊας αποτελούσαν και ξεχωριστή **κομπανία**, με πρόεδρο τον **Ιωάννη Κόντη**, ο οποίος είχε και δικό του οικόσημο!

Λίγα περισσότερα πράγματα μπορούμε να αναφέρουμε για την Ελληνική Κοινότητα του **Αγίου Ανδρέα**. Πρόκειται για ένα χωριό λίγο πιο έξω από την Βουδαπέστη, στη λεγόμενη «καμπή του Δούναβη», το οποίο έχτισαν τον 17ο αιώνα Σέρβοι πρόσφυγες που έφυγαν από την πατρίδα τους για να γλυτώσουν από τον αλλόθρησκο κατακτητή. Σε λίγο τους ακολούθησαν και Έλληνες έμποροι (διότι η θέση που βρίσκεται ο Άγιος Ανδρέας ήταν ανέκαθεν προνομιούχος, αφ' ενός μεν για την αποθήκευση των εμπορευμάτων των πλοίων που ανέπλεαν τον Δούναβη αλλά και για τη διανομή τους στη συνέχεια όχι μόνο στην Ουγγαρία αλλά και στις βορειότερες περιοχές). Έλληνες και Σέρβοι έζησαν εδώ αδελφωμένοι – και ενωμένοι κάτω από τη σκέπη της Ορθοδοξίας – για πάνω από 200 χρόνια, μέχρις ότου τα γεγονότα του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα έβαλαν τέρμα σε όλα, και σχεδόν εξαφάνισαν την παρουσία τους από την πόλη.

Σήμερα, στον Άγιο Ανδρέα ζουν περίπου 60 με 70 σερβικής καταγωγής οικογένειες και καμιά ελληνική. Αψευδείς όμως μάρτυρες του περάσματος των Ελλήνων από εκεί και της δραστηριότητάς τους είναι οι εκκλησίες, τα κτίρια και τα μνημεία που άφησαν πίσω τους. Και όχι μόνον αυτό, αλλά τα ιστορικά αυτά κατάλοιπα αποδεικνύουν και το βαθμό συνεργασίας και αδελφοσύνης των τριών εθνοτήτων: Των Ούγγρων, που δική τους ήταν η φιλόξενη εκείνη γη, των Σέρβων και των Ελλήνων.

Π.χ. ο αναμνηστικός Σιδερένιος Σταυρός στο μέσον της κεντρικής πλατείας του Αγίου Ανδρέα και η πέτρινη στήλη πάνω στην οποία αυτός είναι τοποθετημένος λέγεται «**Ορθόδοξος Ελληνικός**» και σαν τέτοιος έχει αναγνωριστεί από τους ιστορικούς και αρχαιολόγους. Η επιγραφή, όμως, στο βάθρο του είναι σερβική και γράφει ότι τοποθετήθηκε εκεί από τους σέρβους εμπόρους του Αγίου Ανδρέα το 1763 σε ένδειξη ευχαριστιών, επειδή η πανώλη δεν «επισκέφθηκε» τότε την πόλη.

Αντίθετα, η εκκλησία στη γωνία της ίδιας πλατείας και του «**Δρόμου των Ελλήνων**» (GOROK UTCA), που χτίστηκε το 1752 από τον αρχιτέκτονα ANDRA'S MAYERHOFFER, παρ' όλο που είναι πασίγνωστη σαν «**Ελληνική Εκκλησία**» δεν αναγνωρίζεται από τους αρχαιολόγους σαν τέτοια, παρά το ότι στον τοίχο της είναι εντοιχισμένη και η επιτύμβια ταφόπετρα του κτήτορά της, του Μακεδόνα **Δημητρίου Τολογιάννη**. Τι σημασία έχουν όμως, τώρα πια, τέτοιες λεπτομέρειες; Η ουσία είναι ότι εδώ ήκμασαν άλλοτε δυο κοινότητες, Ελλήνων και Σέρβων, πάνω σε μια γη που δεν ανήκε αρχικά στους προγόνους τους και που όμως τη δούλεψαν, την πότισαν με τον ιδρώτα τους στην αρχή και με το αίμα των απογόνων τους αργότερα, έστω κι αν οι τελευταίοι σιγά-σιγά εξαναγκάσθηκαν να εξουγγρισθούν...

Τα βασικότερα αρχεία στα οποία υπάρχει πλούσιο υλικό για τη ζωή και τη δράση του απόδημου Ελληνισμού στην Ουγγαρία (και τα οποία **δεν έχει μελετήσει κανένας Έλληνας ερευνητής**, γιατί για να γίνει αυτό χρειάζεται να εκδηλώσει ενδιαφέρον, να μεσολαβήσει και να χρηματοδοτήσει το ελληνικό κράτος), τα βασικότερα, λοιπόν, αρχεία είναι το Εθνικό Αρχείο του νομού Πέστης, το Αρχείο της ελληνικής εκκλησίας του Αγίου Ανδρέα, το Αρχείο της ελληνικής εκκλησίας της Πέστης, τα Αρχεία των πόλεων της Ουγγαρίας, όπου έδρασαν **οι 100 περίπου** ελληνικές κοινότητες που υπήρξαν στη χώρα αυτή, καθώς και τα αρχεία πολλών εμπορικών οίκων.

Ό,τι όμως δεν έκανε η ελληνική πλευρά, το έκανε η ουγγρική επιστημονική έρευνα. Από όλους τους σχετικούς μελετητές θα αναφέρω, πρώτα, το διάσημο καθηγητή **Έντεν Φιούβες**, που έχει γράψει πάνω από 100 άρθρα, μελέτες, μονογραφίες και βιβλία για την ιστορία των διεσπαρμένων στην Ουγγαρία Ελλήνων (που, δυστυχώς, μου είναι απροσπέλαστα, διότι δεν γνωρίζω τη γλώσσα της χώρας του Βασιλιά και Αγίου Στεφάνου) και έχει ακόμη ερευνήσει και μελετήσει (εκτός από τα βασικά αρχεία που είπαμε πιο πριν) και τα αρχεία και τις βιβλιοθήκες των πόλεων Πέστης, Κεσκεμέτς, Αγίου Ανδρέα, Ράτσκεβε, Μίσκολτς, Βατς, Έγγερ, Ναγκυκανίζια και Ναγκυσέμπεν. Όπως, λοιπόν, έχει γράψει για τους Ούγγρους η λέξη «GÖROG» (Έλληνας) σήμαινε:

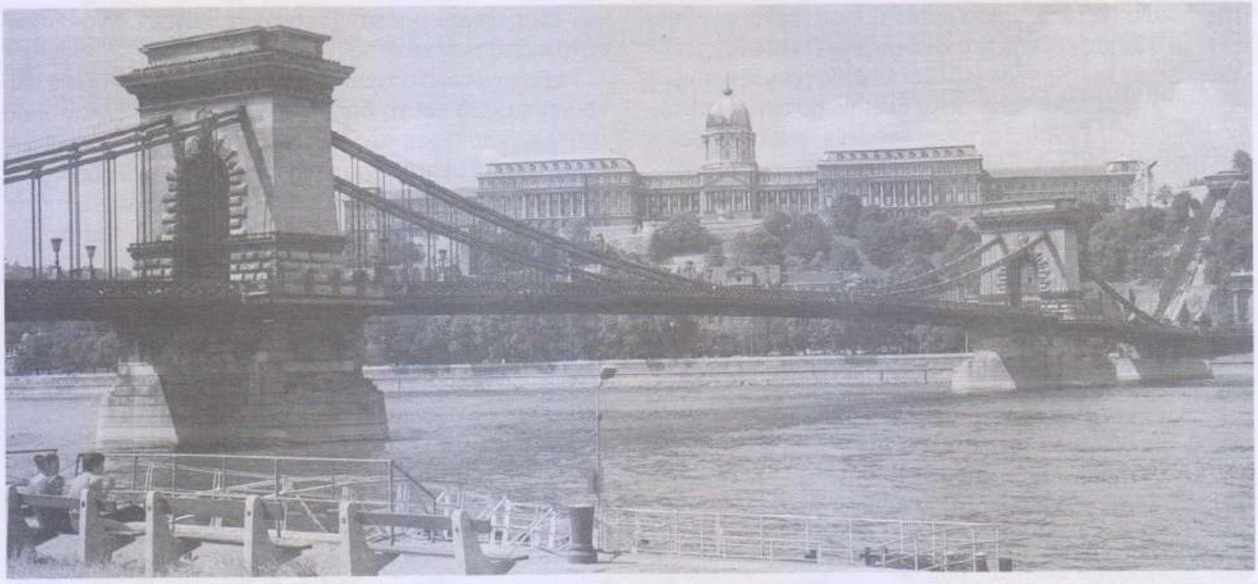
1) τους γεννημένους Έλληνες,
2) τους ορθόδοξους βαλκανικούς λαούς που μίλαγαν ελληνικά,
3) τους απανταχού ορθόδοξους και
4) ήταν ταυτισμένη με το εμπόριο. Γι' αυτούς «Έλληνας» σήμαινε «έμπορος» και «έμπορος» σήμαινε «Έλληνας».

Η πλειονότητα των Ελλήνων εμπόρων ήταν από τη Μακεδονία κι ένα χαρακτηριστικό τους ήταν ότι όσοι προέρχονταν από την ίδια πόλη ή περιοχή της Ελλάδας συγκεντρώνονταν σε ένα μέρος της Ουγγαρίας. Στην πόλη **Πόζιον** π.χ. κατοικούσαν οι Έλληνες από τη Μοσχόπολη της Βορείου Ηπείρου, ενώ στο **Χόντμεζιουβασαρέι** και στο **Σέντες** όσοι ήσαν από την Κοζάνη. Δηλαδή, με άλλα λόγια, οι Έλληνες έκαναν κι εδώ πάλι «Αποικίες», όπως στην αρχαιότητα!

Στο σημείο όμως αυτό, δεν θα ήταν ίσως άσκοπο να πούμε ότι οι βασικοί τύποι των Ελλήνων εμπόρων στην Ουγγαρία ήσαν τρεις: Οι **πλανόδιοι**, οι **μονίμως εγκατεστημένοι** και οι **εισαγωγείς εμπορευμάτων**.

Οι πρώτοι, οι **πλανόδιοι**, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στον εφοδιασμό των επαρχιακών οικισμών της Ουγγαρίας, με προϊόντα κι άλλα είδη εμπορευμάτων. Γι' αυτό και ο πληθυσμός της ουγγρικής υπαίθρου δεχόταν πάντα με χαρά τους Έλληνες εμπόρους και εκτιμούσε ιδιαίτερα την εμπορική τους δραστηριότητα.

Η δεύτερη κατηγορία ήσαν οι **μονίμως εγκατεστημένοι στις πόλεις**, όπου ναι μεν οι συντεχνίες των Ούγγρων εμπόρων προσπάθησαν να εμποδίσουν την εμπορική δραστηριότητα των Ελλήνων, η επιδίωξή τους όμως αυτή απέτυχε, διότι ερχόταν σε αντίθεση με τις εμπορικές συμφωνίες που είχαν υπογραφεί με τους Τούρκους. Άλλωστε, την εγκατάσταση Ελλήνων εμπόρων σε πόλεις

Η γέφυρα που σχεδίασε ο Σίνας και ενώνει την Βούδα με την Πέστη

όπου δεν υπήρχαν άλλοι έμποροι, όχι μόνο την δέχονταν αλλά την υποστήριζαν κιόλας και οι γαιοκτήμονες της χώρας. Πάντως, η τακτική των Ελλήνων εμπόρων στις πόλεις αυτές απέβλεπε πρώτ' απ' όλα στο να εξασφαλίσουν μόνιμη κατοικία και έπειτα στο ν' αγοράσουν γη και δικό τους σπίτι (γιατί τότε μπορούσαν να διεκδικήσουν την αναγνώρισή τους σαν ίσων με τους ντόπιους). Οι πλουσιώτεροι, πάντως, και πιο ικανοί από τους Έλληνες εμπόρους έφτασαν μέχρι του να εκλεγούν στα Δημοτικά Συμβούλια των πόλεων όπου κατοικούσαν ή και στο να αποκτήσουν τίτλους ευγενείας και πρέπει να τονίσουμε ότι μέχρι το τέλος του 18ου αιώνα **δεν υπήρχε πια καμιά πόλη στην Ουγγαρία, όπου το εμπόριο να μη βρίσκεται στα χέρια των Ελλήνων**.

Η τρίτη κατηγορία, οι **εισαγωγείς εμπορευμάτων**, μπορούμε να πούμε ότι έπαιξαν τον ρόλο του συνδετικού κρίκου μεταξύ του κυρίως ελληνικού χώρου και της Ουγγαρίας, και της μεταφοράς ιδεών και πολιτιστικών ρευμάτων. Και από την άποψη αυτή ο γενικώτερος ρόλος τους υπήρξε σημαντικότατος.

Η δράση όμως έφερε και την αντίδραση, τόσο από τους ντόπιους εμπόρους όσο κι από τους Αυστριακούς της Αυστροουγγαρίας αλλά και από τους Εβραίους, που η οικονομική παντοδυναμία των Ελλήνων τους ανησυχούσε. Έτσι, ένα αυτοκρατορικό διάταγμα του 1769 υπογράμμιζε πως πλήρη ελευθερία εμπορίου θα είχαν μόνον όσοι Έλληνες θα έπαιρναν και τις οικογένειές τους στην Ουγγαρία και θα έδιναν όρκο πίστεως, πράγμα που σήμαινε ταυτόχρονα και την απόκτηση της ουγγρικής υπηκοότητας. Μόνο τότε, θα μπορούσαν οι Έλληνες να κινηθούν ελεύθερα στο εξής, όπως τόνιζε κι ένα καινούργιο διάταγμα του 1775, αλλά κι ένα άλλο, εξοντωτικό αυτό, του 1784, που για να προστατέψει την αυστριακή βιομηχανία επέβαλε τον κανονισμό του φόρου του ενός τριακοστού (1/30), υποχρέωνε δηλαδή τους Έλληνες εμπόρους στην καταβολή δυσβάστακτων ποσών... Το διάταγμα αυτό, που έγινε αποκλειστικά και μόνο για να περιορίσει την επέκταση του ελληνικού εμπορίου όχι μόνο στην Ουγγαρία αλλά και στις άλλες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, οδήγησε στην παρακμή της εμπορικής δραστηριότητας των Ελλήνων σε όλη την Ουγγαρία. Η παρακμή τους, η οικονομική τους εξόντωση και ο εξουγγρισμός τους ολοκληρώθηκαν μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα και τη θέση τους κατέλαβαν οι Εβραίοι, τους οποίους δεν απασχολούσε καθόλου το θέμα της υπηκοότητας που τυχόν θα είχαν...

Έτσι, κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα (σύμφωνα με στατιστική των καθηγητών Έντρε Χόρβαρτ και Έντεν Φιούβες) οι Έλληνες της Ουγγαρίας μόλις και έφταναν τις 10.000, με 30 εκκλησιαστικές κοινότητες και σχολεία, ο αριθμός τους όμως άρχισε να μειώνεται ραγδαία, λόγω των κρατικών εναντίον τους μέτρων που αναφέραμε αλλά και την αφομοίωσή τους με τους Ούγγρους, τους Σέρβους ή τους Ρουμάνους, που ζούσαν στη χώρα. Αναμφισβήτητο, όμως, γεγονός παραμένει το ότι οι Έλληνες έμποροι διεδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στο εμπόριο του τόπου και στη διαμόρφωση του πρόωρου καπιταλισμού της Ουγγαρίας του 18ου αιώνα, καθώς και στην ανάπτυξη ζωηρών εμπορικών ανταλλαγών με τη Βιέννη, την Πολωνία, την Μοραβία και τις πόλεις των ορυχείων της Βόρειας Ουγγαρίας.

Επιπροσθέτως, στα τέλη της δεκαετίας του 1920 ο κυβερνήτης της Ουγγαρίας αντιβασιλεύς ναύαρχος Χόρτυ εξέδωσε και νέο διάταγμα, με το οποίο υποχρέωνε όσους πολίτες της χώρας του είχαν ξένο επώνυμο να το αλλάξουν με ουγγρικό, γιατί διαφορετικά δεν τους επιτρεπόταν να εργάζονται στους εμπορικούς οίκους ή τις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας. Γι' αυτό και σήμερα δεν υπάρχουν πια στην Ουγγαρία οικογένειες που να έχουν ελληνικά επώνυμα ή είναι τόσο σπάνιες.

Θά 'πρεπε να πούμε ακόμη ότι σημαντικώτατη υπήρξε και η πνευματική καθώς και η πολιτιστική δράση των Ελλήνων της Ουγγαρίας στην Ουγγαρία, αυτό όμως αποτελεί υλικό για ολόκληρη ξεχωριστή μελέτη, την οποία άλλωστε έχει ήδη δημοσιεύσει ο εξαίρετος ερευνητής και λογοτέχνης Δημήτρης Κράνης («Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΤΕΡΑ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1600-1880» Εκδ. Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 1991, σελ. 56, με πλουσιώτατη βιβλιογραφία). ■

Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἱστορική προσέγγισις - Κοινωνική προσφορά

Τοῦ Παναγιώτη Κων. Βλάχου
Φιλολόγου, τ. γενικός ἐπιθεωρητοῦ Μ.Ε.

Μίαν γενεάν, ἀφ' ὅτου αἱ Ἀθῆναι κατέστησαν τό 1835 πρωτεύουσα τοῦ ἀρτισυστάτου ἑλληνικοῦ κράτους, συνεστήθη τόν Δεκέμβριον τοῦ 1865 ἡ **Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ**. Οἱ ἀοίδιμοι **ἱδρυταί** της Ἀλέξανδρος Α. Σοῦτζος, Ἀλέξανδρος Ν. Κωστῆς, Ἄγγελος Βλάχος, Ἰωάννης Περβάνογλου, Ἰωάννης Σέχος, Μάρκος Ν. Δραγούμης, Νικόλαος Π. Δηλιγιάννης, Παναγιώτης Ρομπότης, Χαρίλαος Σ. Τρικούπης καί Νικόλαος Ἀ. Μαυροκορδᾶτος, ἐμπνεόμενοι ἀπό τά ἰδανικά τοῦ Γένους, ὅπως τά διεμόρφωσε ἡ ἀρχαία ἑλληνική σκέψις καί τά κατέστησε βιώσιμα ἡ χριστιανική πίστις, ἔθεσαν ὡς κύριον αὐτῆς σκοπόν τήν ἐπιμόρφωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καί μάλιστα τῶν λαϊκῶν τάξεων, εἰς τά Γράμματα καί τάς Τέχνας, ἰδίᾳ δέ τήν διάδοσιν καί ἐμπέδωσιν εἰς αὐτόν τῶν ἀξιῶν τοῦ Ἔθνους.

Τῆς ἱδρύσεώς της προέδραμον ἡ Φιλεκπαιδευτική Ἑταιρεία, ἱδρυθεῖσα τό 1836, καί τό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, θεμελιωθέν τό 1837. Τήν ἰδίαν περίοδον ἐγεννήθη καί ἡ Ἀρχαιολογική Ἑταιρεία. Καί τῶν τριῶν αὐτῶν ὑπεραιωνοβίων ἱδρυμάτων μέ τήν ἐξόχως ἐθνωφελῆ δραστηριότητα ἡ πορεία ὑπῆρξε διάφορος ἐκείνης, τήν ὁποίαν ἡ Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ἠκολούθησε καί ἀκλινῶς συνεχίζει. Μέ τινα ἀναλογίαν πρός τόν φιλολογικόν σύλλογον «Παρνασσός» μόνη ἀπό τά ὁμήλικά της πνευματικά ἱδρύματα διετήρησεν ἀπ' ἀρχῆς καί διηύρυνε τόν σύμφυτον ἀπό τῆς ἱδρύσεώς της χαρακτῆρα τῆς ἐθελοντικῆς προσφορᾶς της.

Ἡ παρουσία της ἐχαρακτηρίσθη πρωτοπορειακή εἰς τήν ἑλληνικήν κοινωνίαν μέ τήν λειτουργίαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς: α) τοῦ Σχολείου Ἀναλφαβήτων, β) τοῦ Διδασκαλείου Ξένων Γλωσσῶν καί γ) τῆς Βασικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἐργατῶν· πρός τοῦτο μάλιστα ἐξέδωκεν ἤδη τό 1869 πολυσέλιδον ἐγχειρίδιον ὑπό τόν τίτλον «Ἐγκόλπιον τοῦ Ἐργατικοῦ Λαοῦ ἤ Συμβουλαί πρός τούς Χειρώνακτας», δυνάμενον νά χαρακτηρισθῆ ὡς τό πρῶτον βοήθημα διά τήν Τεχνικήν Ἐκπαίδευσιν.

Οἱ πρωτοπόροι, ῥηξικέλευθοι ὄντως ἱδρυταί της, συνδυάζοντες φωτεινόν νοῦν καί ἀγαπῶσαν καρδίαν, συνέλαβον ἤδη πρό ἑκατόν τριάκοντα καί πλέον ἐτῶν αὐτό, τό ὁποῖον κατεῖδον εἰς τήν ἐποχήν μας φιλόσοφοι, παιδαγωγοί καί δημοσιολόγοι, ὅτι δηλαδή ὁ ἔσχατος τῶν ἐπαγγελμάτων καταμερισμός καί ἡ ἄκρα ἐξειδίκευσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀκολουθοῦνται ἀπό τήν μηχανοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία συνεπάγεται τήν χαλάρωσιν τοῦ ἤθους, τήν ἄμβλυνσιν συναισθήσεως εὐθύνης καί τήν διαστροφήν τοῦ χαρακτῆρος. Ἐντεῦθεν ἤχθησαν εἰς τό συμπέρασμα ὅτι πρέπει νά εἰσαχθῇ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἡ διδασκαλία ἀνθρωπιστικῶν μαθημάτων εἰς τάς Τεχνικάς καί Ἐπαγγελματικάς Σχολάς, ἵνα, παραλλήλως, πρός τήν ἐπαγγελματικήν κατάρτισιν, ἐπιτυγχάνεται καί ἰσόρροπος πνευματική καλλιέργεια καί ἠθική συγκρότησις.

Παραλλήλως, ἡ Ἑταιρεία, μέ τάς στερεάς ἀρχάς της, ἀνεδείχθη ἀπ' ἀρχῆς παραστάτης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διαθέτουσα τήν αἴθουσάν της κάθε ἑβδομάδα πρός θρησκευτικήν διαπαιδαγώγησιν καί πνευματικήν οἰκοδομήν πλήθους πιστῶν. Εἰς ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν δέν εἶχον ἐπαρκῶς ἀναπτυχθεῖ ὀρθόδοξοι χριστιανικαί κινήσεις καί ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία δέν εἶχε συστηματοποιήσει τήν ποιμαντικήν της δραστηριότητα, ἀπό τοῦ βήματος τῆς Ἑταιρείας διηκόνησαν τόν θεῖον λόγον διαπρεπεῖς Ἱεράρχαι, ἔγκριτοι Ἱεροκήρυκες καί δόκιμοι λαϊκοί θεολόγοι. Τό κήρυγμα, πλαισιούμενον ἑκάστοτε ἀπό ἐπικαίρους ἐκκλησιαστικούς ὕμνους, παρεῖχε κατά Σάββατον πανδαισίαν πνευματικήν καί συναισθηματικήν προετοιμασίαν διά τήν ἐσώψυχον συμμετοχήν τῶν ἀκροατῶν εἰς τήν λατρευτικήν καί ἁγιαστικήν σύναξιν τῆς Κυριακῆς.

Καί ἀπό πλευρᾶς ἐθνικοῦ φρονηματισμοῦ ἀξιολογώτατον εἶναι τό ὑπό τῆς Ἑταιρείας ἐπιτελούμενον ἔργον. Εἰς τόν προσήκοντα τακτικόν ἑορτασμόν τῶν ἐθνικῶν ἐπετείων προσετέθη ἀπό τινων ἐτῶν ἡ 29η Μαΐου ὡς δίσημος ἑορτή «Μνήμης τοῦ Βυζαντίου καί Γενεθλίου τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ». Ἐν ταὐτῷ εἰς κρισίμους περιόδους τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου ἀπέβη κιβωτός διαφυλάξεως τῶν ἰδεωδῶν τοῦ Γένους καί λίκνον ἐθνικῶν ἐξορμήσεων· ἰδιαιτέρως συνεδέθη μέ τόν Μακεδονικόν ἀγῶνα, τόν ὁποῖον ἔθαλψε καί ἐξέθρεψεν εἰς τούς κόλπους της, ἀφοῦ εἰς τό Μέγαρόν της συνεκεντρώθησαν ὁ Παῦλος Μελᾶς, οἱ ἄνδρες καί τά ἐφόδιά των διά τήν ἡρωϊκήν ἔξοδόν των εἰς τήν μαρτυρικήν Μακεδονίαν.

Ἀλλ' ἡ Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ λυσιτελῶς ὑπηρέτησε καί ἐξακολουθεῖ τελεσφόρως νά θεραπεύη τόν ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ πολιτισμόν καί νά διαφυλάττη πολυτίμους ἐθνικούς θησαυρούς καί δι' ἄλλων σημαντικῶν δραστηριοτήτων της, ὁποῖαι εἶναι:

α) Ἡ σπουδαία ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ της, περιλαμβάνουσα ἀξιολόγους ἐπί μέρους Βιβλιοθήκας, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους, Κωνσταντίνου Κούμα, μέ ἀνεκτιμήτου ἀξίας μεταγενεστέρας δωρεάς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, μέ πάμπολλα μοναδικά ἀντίτυπα ἀρχετύπων καί σπανίων παλαιῶν ἐκδόσεων ἀπό τοῦ ἔτους 1500 καί ἑξῆς. Ἤδη περατοῦται ἡ συστηματική ἀπογραφή, ταξινόμησις καί καταλογογράφησις τῶν βιβλίων, διά νά ἐπακολουθήση ἡ ἔκδοσις τοῦ Καταλόγου της. Ἐντυπωσιακή εἶναι ἡ ἐπίπλωσίς της, γενομένη διά φιλόφρονος χορηγίας τοῦ ἀοιδίμου εὐεργέτου Παναγιώτου Ἀγγελοπούλου μέ μελέτην καί ἐπιμέλειαν τοῦ Ἀρχιτέκτονος Κωνσταντίνου Σταΐκου. Πρόσφατον κεφαλαιώδους σημασίας ἀπόκτημα εἶναι ἡ δωρεά τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ζεύγους Γεωργίου καί Μαρκησίας Λαγανᾶ. Ἀξιόλογον τμῆμα της συγκροτεῖται μέ τήν δωρουμένην Θεολογικήν Βιβλιοθήκην τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Παναγιώτου Ἰω. Μπρατσιώτου. Κεφάλαιον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑταιρείας ἀποτελοῦν, ἐπίσης, πλήρεις σειραί δυσευρέτων παλαιῶν καί νεωτέρων περιοδικῶν καί ἐφημερίδων, ὡς καί τά διά δωρεῶν ἐγκρίτων φίλων της ἀγοραζόμενα πρός πλουτισμόν της εἰς δημοπρασίας σπάνια βιβλία.

β) Διά πολυτίμων παλαιοτέρων δωρεῶν συνεκροτήθη τό πλούσιον ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ τῆς Ἑταιρείας. Τοῦτο περιλαμβάνει ἐπιστολάς καί ἔγγραφα τῶν κυριωτέρων ἀγωνιστῶν τῆς Ἐθνεγερσίας, τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας τοῦ Καποδιστρίου, τῆς Ὀθωνικῆς περιόδου καί διαπρεπῶν ἀνδρῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, ὡς τῆς οἰκογενείας Δηλιγιάννη, τοῦ Ἀρχιτέκτονος Λυσάνδρου Καυταντζόγλου, τοῦ Στρατηγοῦ Ἀλεξάνδρου Κοντούλη κ.ἄ. Τό Ἀρχεῖον πλουτίζεται διαρκῶς διά νέων ἐπί μέρους δωρεῶν, ἡ διαμνημόνευσις τῶν ὁποίων ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τοῦ παρόντος λίαν συνοπτικοῦ ἱστορήματος καί διά δαπανηρῶν ἀγορῶν μέ εὐγενεῖς χορηγίας διακεκριμένων εὐεργετῶν της. Ἐνδεικτικῶς, σημειώνονται ἡ πρόσφατος ἀπόκτησις τοῦ ἀρχείου τοῦ πολιτικοῦ Σπυρίδωνος Μαρκεζίνη διά χορηγίας τοῦ εὐεργέτου Παναγιώτου Ἀγγελοπούλου μέ τήν διαμεσολάβησιν τοῦ ἐγκρίτου ἑταίρου τ. Ὑπουργοῦ Γερασίμου Ἀποστολάτου καί αἱ δωρεαί τῶν ἀρχείων Παναγιώτου Στάμου, Παναγῆ Βουρλούμη, Γρηγοριάδου και Στυλιανοπούλου.

Τμῆμα τοῦ Ἀρχείου ἀποτελεῖ ἡ πλουσία συλλογή Χαρτῶν, γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν καί στρατιωτικῶν, ὡρισμένοι τῶν ὁποίων εἶναι μοναδικοί εἰς τό εἶδος των, ὅπως στρατιωτικοί χάρται, οἱ ὁποῖοι ἀνῆκον εἰς τόν υἱόν τοῦ Κολοκοτρώνη, Πάνον Θ. Κολοκοτρώνην, μέ ἰδιοχείρους σημειώσεις του.

γ) Ἡ Ἑταιρεία διαθέτει ἕνα σπουδαῖον καί διαρκῶς πλουτιζόμενον ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ. Δι' αὐτοῦ διασώζονται ἀξιόλογα τεκμήρια τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, διασφαλίζονται ἀπεικονίσεις προσώπων, τά ὁποῖα διεδραμάτισαν ἡγετικάς δραστηριότητας καί ἀποτυπώνονται γεγονότα τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου εἰς κρισίμους φάσεις του. Καί τούτου, σταδιακῶς προχωρεῖ ἡ ταξινόμησις.

δ) ΜΟΥΣΕΙΑΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΑΙ. Ποικιλία ἐκθεμάτων, ὡς σπάνιαι εἰκόνες, χαλκογραφίαι, παλαιά ἔπιπλα καί σκεύη, ὅπλα καί εἴδη καθημερινῆς χρήσεως, συγκροτοῦν διαρκῶς πλουτιζομένας ἐπί μέρους Συλλογάς, αἱ ὁποῖαι ἐφελκύουν τήν στοργικήν μέριμναν τῆς Ἑταιρείας διά τόν καθαρισμόν, τήν συντήρησιν καί τήν ταξινόμησιν, διά νά καταστοῦν προσιταί διά μελέτην καί θέασιν.

ε) Διά δωρεῶν συνεκροτήθη ἡ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ τῆς Ἑταιρείας, μέ παλαιοτέραν τοῦ φιλοτέχνου καθηγητοῦ Κωνσταντίνου Φουρκιώτη καί νεωτέραν τοῦ Καθηγητοῦ ζωγράφου καί χαράκτου Κωνσταντίνου Γραμματοπούλου. Τό περιεχόμενόν της εἶναι πλούσιον εἰς πίνακας, χαρακτικά καί σχέδια, τά ὁποῖα παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καί διά τούς μελετητάς τῆς Τέχνης.

στ) Πρόσφατον ἀπόκτημα εἶναι τό ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΧΑΡΤΟΥ. Τοῦτο συνεστήθη καί ἐξωπλίσθη διά γενναιόφρονος χορηγίας τοῦ Ἱδρύματος «Γ. Ἀ. Λεβέντης», διό καί κατέστη φερώνυμόν του, μέ τήν εὐγενῆ μέριμναν τοῦ ἐγκρίτου ἑταίρου πρέσβεως ἐ.τ. Ἀχιλλέως Ἐξάρχου, ἀποτελεῖ δ' ὄντως πρωτότυπον δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας. Ἤδη, μέ τήν ἐπιμελῆ ἐργασίαν εἰδικοῦ συντηρητοῦ γίνεται καθαρισμός καί συντήρησις παλαιῶν βιβλίων, βελτίωσις καί ἀποκατάστασις τῆς σταχώσεώς των καί διευθέτησις ἐγγράφων καί μονοφύλλων.

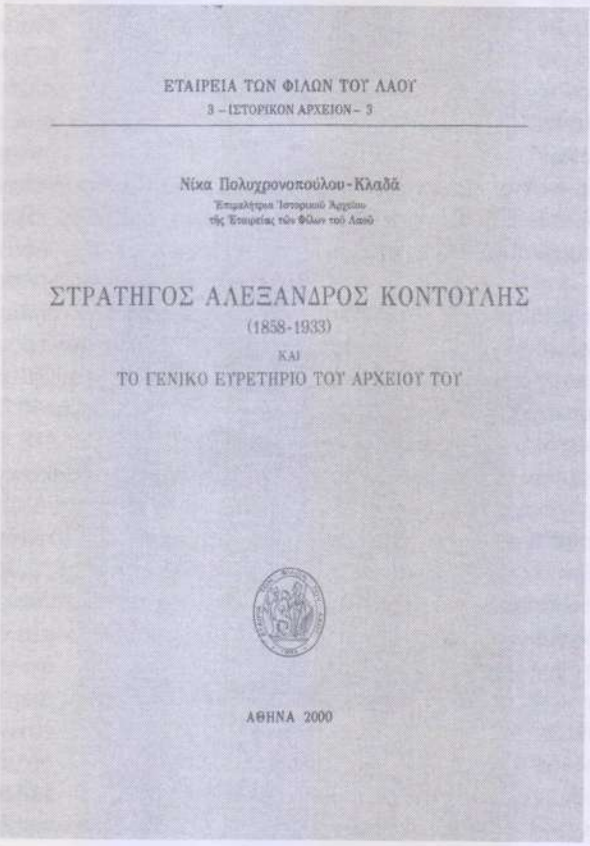
ζ) Κορύφωσιν τοῦ προσφερομένου ὑπό τῆς Ἑταιρείας ἔργου ἀποτελεῖ τό ΛΑΪΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ, λειτουργοῦν ἀπό τῆς ἱδρύσεώς της (ἀκαδημ. ἔτος 1865-1866), ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εἰς τόν κόσμον, τό τρίτον, ἄν ὄχι τό δεύτερον τῆς Εὐρώπης. Ἡ εἰς τρίτον ἤδη αἰῶνα εἰσελθοῦσα ἀδιάλειπτος πορεία του ὑπέστη μεταλλαγάς, διά νά ἀνταποκρίνεται εἰς τά ἑκάστοτε ἐπιτακτικά αἰτήματα· ἐτηρήθη ὅμως ἀπαρεγκλίτως ἡ ἀρχή τῆς ἐθελουσίας προσφορᾶς τῶν διδασκόντων καί τῆς ἐλευθέρας παρακολουθήσεως τῶν σπουδαστῶν της.

Συνοπτική ἀναδρομή εἰς τήν μακράν ἱστορικήν του παράδοσιν εἶναι ἐξόχως διδακτική. Ἡ ἀναδίφησις τῶν προγραμμάτων τῶν πρώτων ἐτῶν λειτουργίας του καταπλήσσει μέ τήν ποικιλίαν τῶν διδασκομένων μαθημάτων, ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τοῦ ἐπιστητοῦ καί τήν παρουσίαν ὡς διδασκόντων τῶν διαπρεπεστέρων Καθηγητῶν τοῦ μόνου τότε Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ λογάδες ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἐθεμελίωσαν τάς ἐπιστήμας εἰς τό νεοπαγές κράτος, ἐθεώρουν τιμήν των καί προνόμιον μέγα νά μεταλαμπαδεύουν τάς γνώσεις των, μέ τήν προσήκουσαν ἐκλαΐκευσιν, εἰς τήν ὀργῶσαν πρός μάθησιν κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς.

Χαρακτηριστικόν τῶν προγραμμάτων εἶναι τό γεγονός ὅτι ὑπῆρξεν ἰσόρροπος προσφορά γνώσεων ἀπό

τάς θεωρητικάς καί τάς θετικάς ἐπιστήμας. Ἡ Ἑταιρεία ἔχει ἀποθησαυρίσει, ὡς μουσειακόν ἔκθεμα πλέον, γεωμετρικά ὄργανα καί ἄλλα ἐποπτικά μέσα διδασκαλίας τῆς περιόδου ἐκείνης, ὡς καί ἐγχρώμους διαφανείας, εὐρωπαϊκῆς προφανῶς προελεύσεως, διά τήν πραγματοποίησιν προβολῶν διά πρωτογόνου, ἐν σχέσει μέ τά σημερινά μέσα, ἐπιδιασκοπίου. Μουσειακόν ἀπόκτημά της εἶναι καί παλαιόν ὄργανον (ἁρμόνιον) διά τήν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς. Εἰς τήν εὐδοκίμησιν τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου συνήργησε καί ἡ θέσις τοῦ Μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἐπί τῆς ὁδοῦ Εὐριπίδου, εἰς τήν καρδίαν τῆς ἀγορᾶς, ἐντός καί πέριξ τῆς ὁποίας ἐστρέφετο ἡ ζωή τῶν κατοίκων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἡ Ἑταιρεία, εὐαίσθητος δέκτης τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐξελισσομένης κοινωνίας, ἐφρόντισε νά προσαρμόζεται ἑκάστοτε πρός νέας καταστάσεις. Λόγῳ τῆς ἐπιδόσεως μεταπολεμικῶς τῶν τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων καί τῆς ἱδρύσεως Τεχνικῶν Σχολῶν, Δημοσίων καί Ἰδιωτικῶν καί τοῦ ἐφοδιασμοῦ των διά συγχρόνου τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καί ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, τό ὑπό τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἑταιρείας καθορισθέν εὐρύ πρόγραμμα διά τήν προώθησιν τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τάς λαϊκάς τάξεις περιῆλθεν εἰς τήν ἁρμοδιότητα εἰδικωτέρων κρατικῶν καί κοινωνικῶν φορέων.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
3 – ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ – 3

Νίκα Πολυχρονοπούλου-Κλαδᾶ
Ἐπιμελήτρια Ἱστορικοῦ Ἀρχείου
τῆς Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΝΤΟΥΛΗΣ
(1858-1933)
ΚΑΙ
ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2000

Τοιουτοτρόπως, ἀπό τοῦ 1952 τό ἔργον τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου ἐστράφη πρός νέαν κατεύθυνσιν. Κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῶν ἐπιστημῶν, τῆς τέχνης καί τῆς τεχνολογίας, διά συστηματικῶν καθημερινῶν μαθημάτων - διαλέξεων, ἐκλαϊκεύουν τό περιεχόμενον καί τάς νεωτέρας προόδους τῆς εἰδικότητός των εἰς πολυπληθεῖς ἀκροατάς τῆς Ἑταιρείας καί βοηθεῖται τό κοινόν νά σχηματίζῃ ὀρθήν εἰκόνα τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου καί νά διαμορφώνῃ σταθεράν περί κόσμου καί βίου θεωρίαν. Κατά τήν ἰδίαν περίοδον τό Λαϊκόν Πανεστήμιον διηύρυνε την δραστηριότητά του διά τῆς ἐκδόσεως σειρᾶς φρονηματιστικῶν βιβλίων, ἔργων πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί κοσμοθεωριακοῦ προσανατολισμοῦ καί ἐκλαϊκευμένων ἐπιστημονικῶν βοηθημάτων. Ταῦτα, ἐκτυπούμενα εἰς μεγάλον ἀριθμόν ἀντιτύπων, διενέμοντο δωρεάν καί ἡ πνευματική ἀκτινοβολία τῆς Ἑταιρείας διεχέετο εὐρύτερον μέ λίαν εὐεργετικά ἀποτελέσματα.

Εἰς τήν κοσμογονικήν ἐποχήν μας, κατά τήν ὁποίαν κυριαρχοῦν δοκιμασία τοῦ πνεύματος καί κρίσις τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, ἰδεολογικός συγκρητισμός καί ροπή πρός ἄκρατον εὐδαιμονισμόν, ἡ Ἑταιρεία δίδει καί πάλιν δυναμικήν τήν εὐεργετικήν της παρουσίαν. Ἰδιάζον γνώρισμα τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου της εἶναι ἡ παρουσία πλειάδος Καθηγητῶν Πανεπιστημίου καί ἄλλων λογίων, ἀριθμουμένων εἰς δεκάδας, οἱ ὁποῖοι προθύμως, ἐθελοντικῶς ὅλως καί ἐπιχαρίτως προσέρχονται, ἵνα διδάξουν μαθήματα τῆς εἰδικότητός των.

Ἀξία ἐξάρσεως καί ἐξόχως ἐνθαρρυντική εἶναι καί ἡ πρόθυμος προσέλευσις σπουδαστῶν, ὀρεγομένων παιδείας. Ὑπερδισχίλιοι ἦσαν οἱ φοιτήσαντες κατά τό ἀκαδημαϊκόν ἔτος 2001-2002. Ἄνδρες καί γυναῖκες ὅλων τῶν ἡλικιῶν, φοιτηταί καί νέοι ἐπιστήμονες, ὥριμοι καί εὐδοκιμοῦντες ἐπαγγελματικῶς, πρεσβύτεροι μέ συγκινητικόν πνεῦμα μαθητείας κατακλύζουν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀπό τῶν πρώτων ἀπογευματινῶν ὡρῶν μέχρις ἑσπέρας, τούς χώρους τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου.

Τά διδασκόμενα μαθήματα καλύπτουν ὅλας τάς περιοχάς τῆς γνώσεως. Ἐπί μέρους κλάδοι τῆς Θεολογίας, Φιλολογία καί γλῶσσα τῶν μεγάλων περιόδων τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, θετικαί ἐπιστῆμαι, Ἱστορία, ἀρχαία, μεσαιωνική, νεωτέρα καί σύγχρονος, ἰατρικά θέματα, Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Φιλοσοφία καί θεώρησις τῆς θέσεως τῆς χώρας μας εἰς τόν διαμορφούμενον σύγχρονον κόσμον, Λαογραφία καί προβλήματα αὐτογνωσίας συνθέτουν ἕνα πνευματικόν πανόραμα, τό ὁποῖον, ὁσημέραι, ἐφελκύει αὐξανόμενον τό ἐνδιαφέρον τῶν σπουδαστῶν. Δέν παραθεωροῦνται καί αἱ Καλαί Τέχναι, θεραπευόμεναι μέ τήν λειτουργίαν Ἐργαστηρίου Ἁγιογραφίας καί τήν σπουδήν τῆς νεωτέρας καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς.

Τήν ἀπό καθέδρας διδασκαλίαν συμπληρώνει ἡ διοργάνωσις διαλέξεων καί ἐπιστημονικῶν ἡμερίδων καί ἡ συνέχισις, εἰς νέαν σειράν, τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἑταιρείας, τῶν αὐστηρῶς ἐπιστημονικῶν καί ἄλλων ἐκλαϊκευμένων δημοσιευμάτων. Ἀξία σημειώσεως εἶναι καί ἡ εὐρεῖα ἀπήχησις, τήν ὁποίαν ἔχει τό Λαϊκόν Πανεπιστήμιον ὑπό τήν σύγχρονον μορφήν τῶν Σεμιναρίων. Ἐπαινετικά δημοσιεύματα εἰς τόν ἡμερήσιον καί περιοδικόν τύπον, ραδιοφωνικαί ἐκπομπαί καί τηλεοπτι-

καί συνεντεύξεις ἀναφέρονται εἰς τήν εὐδόκιμον λειτουργίαν του. Καί ταῦτα πάντα χωρίς οὐδεμίαν ἀπό μέρους τῆς Ἑταιρείας ἐπιδίωξιν προβολῆς ἤ διαφημίσεως.

η) Εἰς τήν χώραν μας ἡ Παιδεία, κατά παράδοσιν, συμπορεύεται μέ τήν Ἐκκλησίαν, δισχιλιετίαν ἤδη. Ἡ Ἑταιρεία τόν προαιώνιον τοῦτον δεσμόν κατέστησε προσφάτως ἐμπράγματον μέ τήν ἵδρυσιν εἰς τόν πέμπτον ὄροφον τοῦ Μεγάρου της ΙΕΡΟΥ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΥ. Τοῦτο προσφυῶς ἀφιερώθη εἰς τιμήν καί μνήμην τῶν Προστατῶν τῶν Γραμμάτων Τριῶν Ἱεραρχῶν καί τοῦ «φωτιστοῦ τῶν σκλάβων» Ἰσαποστόλου Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπηρέτησε τήν παιδείαν τῶν ἐν δουλείᾳ ἀδελφῶν του κατά τρόπον μοναδικόν, ὥστε μόνος αὐτός μέ τήν ἀκαταγώνιστον πίστιν καί τήν ἀκλινῆ ἀφοσίωσίν του εἰς τήν Θείαν ἀντίληψιν ἔλυσε τό ἐκπαιδευτικόν πρόβλημα τοῦ καιροῦ του.

Κωνσταντῖνος Π. Δηλιγιάννης

Ἡ δημιουργία τοῦ Παρεκκλησίου τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἀποτέλεσμα πίστεως τῶν διακόνων τοῦ ἔργου της, ἀλλά καί ἐθελουσίας ἐνισχύσεως πλειάδος ἐγκρίτων φίλων της, οἱ ὁποῖοι διά γενναιοφρόνων ἀρωγῶν καί τῆς προσφορᾶς πολυτίμων λειτουργικῶν σκευῶν καί ἱερῶν εἰκόνων συνήργησαν εἰς τήν ὁλοκλήρωσίν του. Τό ἐντός βραχυτάτου χρόνου συντελεσθέν τοῦτο ἐπίτευγμα καταπείθει ὅτι ἡ χείρ τοῦ Κυρίου δέν ἐβραχύνθη εἰς ἐπιδαψίλευσιν δωρεῶν εἰς τούς ἀγαπῶντας Αὐτόν. Εἰς τό Παρεκκλήσιον τελοῦνται ἱεραί λειτουργίαι καί ἄλλαι λατρευτικαί ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι συμβάλλουν εἰς ψυχικήν κατάνυξιν καί πνευματικήν ἀνάτασιν καί οἰκοδομήν ἑταίρων, διδασκόντων καί διδασκομένων εἰς τό Λαϊκόν Πανεπιστήμιον καί πολλῶν φίλων καί συνεργατῶν τῆς Ἑταιρείας.

θ) Τήν ψυχικήν εὐφορίαν, τήν ὁποίαν καί μόνη ἡ γνωριμία τοῦ καλαισθήτου μέ ἀρίστης τέχνης ξυλογλύπτους κατασκευάς Παρεκκλησίου δημιουργεῖ εἰς τόν ἐπισκέπτην, συμπληρώνουν δύο συναφεῖς Συλλογαί: α) Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ μεγάλης ἀξίας, τάς ὁποίας προσέφεραν εὐλαβεῖς δωρηταί, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Θεολόγος-Νομικός Κωνσταντῖνος Κυριαζῆς, ἡ κ. Γεωργία Κων. Νιαβῆ, ἡ οἰκογένεια Παναγιώτου Μπρατσιώτου, ἡ κ. Αἰμιλία Λαδοπούλου, ὁ κ. Ἀνδρέας Τσεκούρας καί ἡ μακαριστή Ἰωάννα Διονίζη. Αὕτη συμπληροῦται μέ πολύτιμα ἐκκλησιαστικά σκεύη (κυρία δωρήτρια ἡ ἀοίδιμος Θεοδώρα Βλαστοῦ Ἴωνος Δραγούμη) καί ἱερά ἄμφια, εἰς τά ὁποῖα περιλαμβάνονται ἡ ἱερατική στολή τοῦ διά τήν ἀνέγερσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμονοίας συνεργήσαντος μακαριστοῦ ἱερέως Ἰωάννου Μπρατσιώτου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοσόμου Β', τοῦ Μητροπολίτου Νέας Σμύρνης κυροῦ Ἀγαθαγγέλου, ὡς καί ἐπιμανίκια τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. β) Ἡ μοναδική εἰς τό εἶδος της ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΤΙΜΗΝΣΙΩΝ. Αὕτη περιλαμβάνει πλείονα τῶν διακοσίων ἀντιμήνσια, καθαγιασθέντα ὑπό παλαιῶν διαπρεπῶν Ἱεραρχῶν ἤδη ἀπό τοῦ ἔτους 1753 (Ἀντιμήνσιον τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Ἀνθίμου), διαρκῶς χάρις εἰς τήν ἐπαινετήν μέριμναν τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας πλουτιζομένη. Ἐνδεικτικῶς σημειοῦται ὅτι πολλά τῶν ἀντιμηνσίων, ἐκτός τῆς ἱστορικῆς των σημασίας, παρουσιάζουν καί ἰδιαίτερον καλλιτεχνικόν ἐνδιαφέρον.

ι) Παρά τῇ Ἑταιρείᾳ λειτουργεῖ τό συσταθέν ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Ἰωάννου Καραγιαννοπούλου ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ μέ πυρῆνα τήν δωρηθεῖσαν πλουσίαν προσωπικήν του Βιβλιοθήκην. Τοῦτο κατά τό βραχύ διάστημα τῆς λειτουργίας του ἔχει εἰς τό ἐνεργητικόν του τήν δημοσίευσιν σημαντικῶν μελετῶν τοῦ ἰδίου καί ἐγκρίτων συνεργατῶν, οἱ ὁποῖοι συνεχίζουν τό ἔργον του.

ια) Σημαντικόν τομέα δραστηριότητος τῆς Ἑταιρείας ἀποτελοῦν αἱ ΕΚΔΟΣΕΙΣ αὐτῆς. Ὡς κάτοχος καί θεματοφύλαξ ἐθνικῶν θησαυρῶν ἐπιδιώκει καί δι' ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεων νά ὑπηρετῇ καί προάγῃ τήν ἔρευναν. Ἐνδεικτικῶς σημειώνεται ὅτι εἰς τήν πρόσφατον σειράν αὐτῶν ἐντάσσονται αἱ ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης Βυζαντίου, κατάλογοι ἐπί μέρους Ἱστορικῶν Ἀρχείων τῆς Ἑταιρείας, μελέτη διά τά Γλυπτά τοῦ Παρθενῶνος, ἐκτενής ἀναφορά εἰς τόν ἐθνικόν ἱστορικόν Κωνσταντῖνον Παπαρρηγόπουλον καί πλήρης ἐργογραφία αὐτοῦ.

Νικόλαος Δραγούμης

Διά τήν Ἑταιρείαν τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ διανοίγεται εὐοίωνος περαιτέρω προοπτική μέ τήν διά τῶν σημαντικῶν δωρεῶν Κωνσταντίνου καί Γεωργίας Νιαβῆ, Πανα-

γιώτου Στάμου καί τοῦ Ἱδρύματος «Σταῦρος Νιάρχος» ἀπόκτησις δύο μεγάλης ἀξίας ἀκινήτων. Τά νέα αὐτά Μέγαρα, ἐπί τῶν ὁδῶν Ἀσκληπιοῦ 133 καί Κότσικα 5, ἀνακαινιζόμενα καί διαρρυθμιζόμενα καταλλήλως, θά προσπορίσουν εἰς τήν Ἑταιρείαν ἀναγκαίους χώρους διά τήν περαιτέρω ἀνάπτυξιν καί διεύρυνσιν τῶν δραστηριοτήτων της, ὡρισμέναι τῶν ὁποίων ἀσφυκτιοῦν ἤ τελοῦν, δι' ἔλλειψιν καταλλήλων χώρων, ἐν ἀδρανείᾳ.

Ἡ ὑπεραιωνόβιος Ἑταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ ἐφωρμήθη, ἠνδρώθη καί ἐξακολουθητικῶς ἀνοδικήν πορείαν ἀκολουθεῖ χάρις εἰς τήν ἐθελουσίαν ποικιλόμορφον προσφοράν χρόνου, κόπου, ἐργασίας, οἰκονομικῆς ἀρωγῆς καί πολυτίμων ἀντικειμένων, ὡς καί τήν θερμήν ἀγάπην καί τήν ἐκτενῆ προσευχήν ἀνθρώπων, ἐμπνεομένων ἀπό τά ἰδεώδη τοῦ Γένους καί τό ἐνδιαφέρον διά τόν συνάνθρωπον. Ἡ διαμνημόνευσίς των καθίσταται ἀνέφικτος δι' ἄγνοιαν ἤ λήθην ἤ πλῆθος ὀνομάτων, ἀλλά καί ἐπιθυμίαν πολλῶν νά παραμείνουν ἄγνωστοι. Ἀσφαλῶς, οἱ ζῶντες ἐπιβραβεύονται ἀπό τήν ἀγαθήν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεώς των, τῶν δ' ἀπελθόντων τά ὀνόματα κατεγράφησαν ἐν «βίβλῳ ζωῆς», μνημονευόμενα καί κατά τό κατ' ἔτος τήν 8ην Δεκεμβρίου, γενέθλιον ἡμέραν τῆς Ἑταιρείας, τελούμενον παρ' αὐτῆς Ἱερόν Μνημόσυνον.

Ὅμως, ἡ Ἑταιρεία σεμνύνεται διά κεφαλαιώδους σημασίας συναντιλήπτορας, καταθέντας διά γενναιοφρόνων ἀρωγῶν κρηπίδας στερεάς διά τήν οἰκοδόμησιν ἀρχικῶς καί τήν εἰς τό διηνεκές στήριξιν τοῦ ἔργου της.

Μεταξύ αὐτῶν καταλέγονται οἱ **ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ** Κωνσταντῖνος Π. Δηλιγιάννης, Χαράλαμπος Χρυσοβέργης, Εὐστάθιος Ἰ. Πονηρόπουλος, πρώην Κοζάνης Ἰωακείμ Ἀποστολίδης, Κωνσταντῖνος Γ. Ἀσημακόπουλος, Κωνσταντῖνος καί Γεωργία Νιαβῆ, Παναγιώτης Γ. Στάμος καί Θεοδώρα Βλαστοῦ-Ἴωνος Δραγούμη· **Οἱ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ** Βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος Α', Κωνσταντῖνος Μ. Κούμας, Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης, Κωνσταντῖνος Ν. Ἀμοιραλῆς, Γεώργιος καί Μαρκησία Λαγανᾶ καί Σταῦρος Σπ. Νιάρχος· οἱ **ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ** Ἀλέξανδρος Γ. Σοῦτζος, Κωνσταντῖνος Ν. Δόσιος, Βασίλειος Κ. Παπαγεωργόπουλος, Κωνσταντῖνος Σ. Φουρκιώτης, Κωνσταντῖνος Π. Γραμματόπουλος, Παναγιώτης Ἀγγελόπουλος καί Ἰωάννα Λ. Διονίζη.

Πέραν τῶν μεγάλων χορηγῶν, ἡ ἀδιάλειπτος συνέχεια τῆς ἐργώδους δραστηριότητος μέ τά θεάρεστα καί ἐθνωφελῆ ἀποτελέσματα συνετελέσθη καί διά συντονισμοῦ καί ἀγαστῆς συνεργασίας, σειρᾶς ὅλης Διοικητικῶν Συμβουλίων μέ διακεκριμένους **ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ**. Δικαιοσύνης χρέος ἀποτελεῖ ἡ ἀναφορά τῶν ὀνομάτων των, μνήμης καί τιμῆς ἕνεκεν. Ἅπαντες κατά τάς περιστάσεις, τά αἰτήματα τῶν καιρῶν καί τάς δυνατότητας τῆς Ἑταιρείας συνέβαλον εἰς τήν ἀνάδειξίν της. Μετά τόν πρῶτον Πρόεδρόν της Ἀλέξανδρον Γ. Σοῦτζον προήδρευσαν κατά τόν 19ον αἰῶνα ὁ Κωνσταντῖνος Δόσιος, ὁ Νικόλαος Δραγούμης, ὁ Ἀλέξανδρος Ἀ. Σοῦτζος, ὁ Χρῖστος Φιλαδελφεύς, ὁ Νικόλαος Π. Δηλιγιάννης, Πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου, χαρακτηρισθείς διά τήν φλογεράν ψυχήν του ὡς ὁ «πύρινος Πρόεδρος» καί ὁ αὐτάδελφός του Κωνσταντῖνος Π. Δηλιγιάννης, διαπρεπής Καθηγητής τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁρκίσας ὡς Πρύτανις τόν Ἅγιον Νεκτάριον ὡς θεολόγον καί ὑπογράψας τό πτυχίον αὐτοῦ.

Ἀλέξανδρος Γ. Σοῦτζος

Ἡ εἴσοδος εἰς τόν 20όν αἰῶνα εὑρίσκει Πρόεδρον τῆς Ἑταιρείας τόν σοφόν Καθηγητήν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, τόν κάτοχον καί ἑρμηνέα τῶν Κλασσικῶν Γραμμάτων, Γεώργιον Μιστριώτην. Ἐπακολουθεῖ ἡ μακρά προεδρία τοῦ Ἰωάννου Μεσολωρᾶ, μέ διάδοχόν του, μέ μακράν ἐπίσης θητείαν, τόν Ἐπαμεινώνδαν Ν. Δηλιγιάννην. Ἕπεται ὁ διακεκριμένος Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Παναγιώτης Μπρατσιώτης, ἐπί τῆς προεδρίας τοῦ ὁποίου ἑωρτάσθη μέ τήν ἐπιβαλλομένην ἐπισημότητα ἡ Ἑκατονταετηρίς τῆς Ἑταιρείας. Ἐπηκολούθησεν ἡ μακρά προεδρία τοῦ ἐγκρίτου Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Στυλιανοῦ Κορρέ, γενομένου κτήτορος τοῦ σημερινοῦ Μεγάρου τῆς Ἑταιρείας.

Ἡ σειρά τῶν ἀοιδίμων Προέδρων κλείεται μέ τήν σύντομον θητείαν τοῦ πρυτάνεως τῆς μαχομένης Μέσης Ἐκπαιδεύσεως Παναγιώτου Γεωργούντζου. Ἁπάντων τούτων παραμένει ἀγήρως ἡ μνήμη, ἀδιαλείπτως δ' ἀνομολογεῖται ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν δι' ὅσα αὐτοπροαιρέτως ἐν κόπῳ προσέφεραν.

Ἐπί τοῦ ἔργου αὐτῶν, κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ λήξαντος αἰῶνος, μέ συνέπειαν ἄκαμπτον καί ἀφοσίωσιν σταθεράν συνετελέσθη περαιτέρω πρόοδος, ἀναδιοργάνωσις καί σημαντική ἐπέκτασις εἰς νέους χώρους καί τομεῖς δραστηριότητος. Μέ χρηστάς δέ προσδοκίας, πίστιν εἰς τόν δωρεοδότην Θεόν καί κρηπῖδα τήν φιλόφρονα ἀρωγήν ἑταίρων, φίλων καί συνεργατῶν ἡ Ἑταιρεία, ἀγαλλομένῳ ποδί, χωρεῖ εἰς τόν 21ον αἰῶνα, τρίτον ἀπό τῆς ἱδρύσεώς της, ἀναγαγοῦσα τήν ἐθελουσίαν προσφοράν εἰς δόγμα πίστεως, ἔρεισμα σταθερόν καί ἐφαλτήριον ἀνοδικῆς πορείας. ■

Τό λάθος τοῦ Ἔρασμου καί οἱ μή ἑλληνικές προφορές τῆς ἑλληνικῆς

Β' ΜΕΡΟΣ

Τοῦ Χρυσ. Κ. Καραγκούνη
Καθηγητοῦ τῆς Ἐξηγητικῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης στό Παν. Lund τῆς Σουηδίας

4.1. Κριτήρια γιά τόν προσδιορισμό τῆς προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας

Γιά τόν προσδιορισμό τῆς προφορᾶς τῶν διαφόρων γραμμάτων τό ἀποδεικτικό ὑλικό ἀντλεῖται συνήθως ἀπό τέσσερις πηγές: α) ἀπό ἔμμεσες δηλώσεις ἀρχαίων συγγραφέων, γιά παράδειγμα ἀπό λογοπαίγνια καί ἀπό κραυγές ζώων, β) ἀπό ἐπιγραφές καί παπυρικά κείμενα, γ) ἀπό συγκριτικά φιλολογικά κείμενα, ἰδιαίτερα ἀπό μεταγραφές ἀπό καί σέ ἄλλες γλῶσσες, κυρίως τά λατινικά καί δ) ἀπό τή νεώτερη φωνητική θεωρία. Οἱ παλαιότεροι Ἐρασμικοί χρησιμοποιοῦσαν καί τούς τέσσερις τύπους ἀπόδειξης, ἀλλά δέν κατάφεραν νά θεμελιώσουν μία ἀξιόπιστη θέση,κυρίως ἐπειδή τά στοιχεῖα τους δέν προσαρμόζονταν στούς κανόνες, πού ἔθεταν. Οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί ἀποφεύγουν τίς ἐπιγραφές (ἰδίως τίς παλιότερες) —πού ἀποτελοῦν τίς βασικές ἀποδείξεις γιά τήν προφορά τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς— καί ἐπιδιώκουν, ἀντίθετα, νά θεμελιώσουν τήν προφορά τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μέ φωνητικές θεωρίες καί συγκριτική φιλολογία.[29] Ἔτσι, ἐκτός τῶν λατινικῶν, ἀγγλικά, γερμανικά, γαλλικά, νορβηγικά, λιθουανικά, οὔγγρικά, περσικά, σανσκριτικά, γοτθικά, σλαβικά, ἀρμενικά κ.ἄ. κείμενα, χρησιμοποιοῦνται ὅλα στήν προσπάθεια νά προσδιορίσουν τήν προφορά τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τῆς κλασσικῆς περιόδου της, παραδόξως, ὅμως, ἐξαιροῦνται σχεδόν τελείως τά βυζαντινά καί τά νεοελληνικά κείμενα! Ἔτσι, οὐσιαστικά δημιουργεῖται μιά κατάσταση νά προσπαθεῖ κάποιος νά θεμελιώσει τήν προφορά τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας τῆς ἐποχῆς τοῦ Wyclif ἤ τοῦ Tyndale παραμερίζοντας τά νεώτερα ἀγγλικά καί χρησιμοποιῶντας ἀντ' αὐτῶν ὅλες τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές γλῶσσες. Ὁσάκις γίνεται μνεία τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας, αὐτό γίνεται, γιά νά τονισθεῖ συνήθως ἡ ὑποτιθέμενη ἀπόστασή της ἀπό τήν κλασσική ἑλληνική. Ἡ περίεργη αὐτή μεθοδολογία κρίνεται παραπλανητική καί στερεῖται ἐπιστημονικῆς ἰσχύος.

Ἀπό τίς παραπάνω τέσσερις περιοχές ἀποδείξεων ἡ α) ἔχει μικρή ἀξία, ἐπειδή οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ποτέ δέν διδάσκουν τήν προφορά τῶν διαφόρων γραμμάτων καί ἐπειδή ἡ ἀπόδοση τῶν κραυγῶν τῶν ζώων δέν εἶναι ἀξιόπιστο στοιχεῖο τῶν πραγματικῶν ἤχων[30]· ἡ γ) —καί ἐδῶ ὁ λόγος γίνεται κυρίως γιά τή λατινική γλῶσσα— ἔχει πενιχρή ἀξία, ἐπειδή οἱ ἑλληνικοί ἦχοι δέν ἀντιστοιχοῦν μέ τούς λατινικούς ἤχους, καθώς οἱ μεταγραφικές ἀξίες εἶναι μόνο κατά προσέγγιση· ἡ δ) μπορεῖ νά εἶναι ἀρκετά χρήσιμη, ἀλλά μόνο ὅταν ἐφαρμόζεται στήν ἐσωτερική ἱστορία τῆς ἐξέλιξης τῶν ἤχων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, γιά παράδειγμα ἀπό τήν ἀρχαία ἑλληνική στή νέα ἑλληνική γλῶσσα.

Τό νεκρό γράμμα τῶν ἐπιγραφῶν λαμβανόμενο καθ' ἑαυτό δέν μπορεῖ νά μᾶς πεῖ τίποτε σχετικά μέ τό πῶς προφέρονταν τά διάφορα σύμβολα. Χρειαζόμαστε κάποιο σημεῖο ἀναφορᾶς σάν ἀρχικό δείκτη γιά τήν ἀξία κάθε γράμματος ἔναντι τοῦ ὁποίου νά συγκρίνουμε τά φαινόμενα τῶν ἐπιγραφῶν καί νά ἀξιολογήσουμε τήν ἐξέλιξή τους. Αὐτό τό σημεῖο ἀναφορᾶς εἶναι (καί ἦταν ἐπίσης γιά τόν Ἔρασμο) ἡ ζῶσα προφορά τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἔτσι, εἶναι δύσκολο νά γίνει κατανοητό, πῶς ὁρισμένοι λόγιοι εἶναι δυνατόν νά συζητοῦν γιά τήν ἀρχαία ἑλληνική προφορά ἀγνοῶντας ἤ παραμερίζοντας τό ἀποδεικτικό ὑλικό τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας.[31] Γιά νά καλύψουμε, δέ τό θέμα, δέν ἀρκεῖ ἁπλᾶ νά ἀναφέρουμε ἀπό δεύτερο χέρι λίγα παραδείγματα ἀπό τή νέα ἑλληνική γλῶσσα.[32] Θά πρέπει κανείς νά μιλᾶ τά νέα ἑλληνικά σάν Ἕλληνας, γιά νά μπορέσει νά κατανοήσει τή (σημερινή τοὐλάχιστον) ἑλληνική φωνολογία καί νά ἐκτιμήσει τίς φωνητικές ἀλλαγές καί τούς λόγους πού ὁδήγησαν σ' αὐτές, προκειμένου νά εἶναι σέ θέση νά ἑρμηνεύσει σωστά τά δεδομένα.[33]

Ἔτσι, λοιπόν, μᾶς ἀπομένουν οἱ ἐπιγραφές καί τά παπυρικά κείμενα ὡς ἡ πιό σχετική πρωτογενής ὕλη. Τό σημεῖο ἀναφορᾶς εἶναι ἡ παραδοσιακή ἑλληνική προφορά, πού ἀποτελεῖ τήν ἄλλη ἄκρη τοῦ ἄξονα ἀρχαίου - νέου, μέσα στόν ὁποῖο, ἡ ἐξέλιξη τῶν ἤχων εἶναι δυνατόν νά ἐκτιμηθεῖ σωστά.

Ἡ προφορά κάθε φωνήεντος καί ἰδιαιτέρως διφθόγγου, ἀποκαλύπτεται ἀπό τίς μεταξύ τους ἐναλλαγές, πού μαρτυροῦνται στίς ἐπιγραφές καί στά παπυρικά κείμενα. Αὐτή ἡ ἐναλλαγή, αὐτή ἡ γραφή ἑνός γράμματος ἀντί ἄλλου, δείχνει ὅτι τά δύο γράμματα (ἤ δίφθογ-

γοι), γιά τά όποῖα γίνεται λόγος, ἠχοῦσαν ταυτόσημα ἤ παρόμοια, γι' αὐτό καί συγχέονταν ἀπό ἐκείνους, πού δέν ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ τήν ἱστορική ὀρθογραφία (δηλαδή μέ τήν ἐτυμολογικῶς ὀρθή γραφή). Καθώς τό ἐνδιαφέρον μας ἐπικεντρώνεται στήν ἀρχή παρά στό τέλος τῆς πορείας τῶν πραγμάτων, τό ἐπιγραφικό ὑλικό εἶναι τό πιό συναφές.

4.2. Ἡ προφορά τῶν φωνηέντων καί τῶν διφθόγγων

1. Ι = Ι. Δέν ὑπῆρξε ποτέ θέμα γιά τόν κλειστό, λεπτό ἦχο τοῦ ι. Αὐτός ὁ ἦχος πρέπει νά εἶναι τό σημεῖο ἀναφορᾶς γιά τόν προσδιορισμό τοῦ ἤχου ἄλλων φωνηέντων ἤ διφθόγγων, ὅταν αὐτοί συγχέονται μέ αὐτόν τόν φθόγγο.

2. ΕΙ = Ι. Τό ΕΙ ἐναλλάσσεται μέ τό Ι ἀπό τόν 6ο-5ο αἰῶνα π.Χ., μαρτυρῶντας ὅτι καί τά δύο προφέρονταν «μονοφθογγικά», δηλαδή ὡς ἕνας ἦχος, καί ἠχοῦσαν σάν Ι ἤ κάτι πολύ ὅμοιο μέ αὐτό.[34] Ἡ ἐναλλαγή γίνεται πολύ συχνά ἀπό τόν 5ο καί τόν 4ο αἰῶνα π.Χ. καί στή συνέχεια. Τό ΕΙ ἐναλλάσσεται, ἐπίσης, μέ τό Η ἤδη ἀπό τόν 5ο καί τόν 4ο αἰῶνα π.Χ.[35] Καί ἀφοῦ τό ΕΙ ἤδη ἀπό τόν 6ο καί 5ο αἰῶνα π.Χ. πῆρε ἤ εἶχε τή τάση νά πάρει τόν ἦχο τοῦ Ι, εἶναι αὐτονόητο ὅτι καί τό Η ἔτεινε πρός τήν ἴδια κατεύθυνση. Αὐτή ἡ ἐναλλαγή γίνεται συχνή γύρω στό 200 π.Χ.

3. Υ = Ι. Τό γράμμα Υ (πού ἀρχικά ἦταν u, ἀργότερα ἴσως ü, ἄν καί αὐτό εἶναι ἀμφίβολο), ἐναλλάσσεται μέ τό Ι ἤδη ἀπό τό 600 - 550 π.Χ. καί ἰδίως ἀπό τόν 5ο αἰῶνα π.Χ. καί πέρα. Ἄν ὁ ἦχος, πού δέν ἦταν ἀπολύτως ταυτόσημος μέ ἐκεῖνον τοῦ Ι στό πρώιμο αὐτό στάδιο, ἦταν τοὐλάχιστον ἀρκετά κοντά, ὥστε νά προκαλεῖ σύγχυση.[36] Αὐτό ἐνισχύθηκε περαιτέρω ἀπό τό γεγονός ὅτι τό Υ ἐναλλάσσεται μέ τό Η[37] καί μέ τό ΟΙ (πού ἤδη εἶχαν ἀρχίσει νά λαμβάνουν τόν ἦχο τοῦ Ι) ἤδη ἀπό τόν 5ο αἰῶνα περίπου π.Χ.[38] Τό Υ ἐναλλάσσεται ἐπίσης μέ τό ΕΙ ἀπό τόν 4ο αἰῶνα περίπου π.Χ.[39] Ἡ λέπτυνση τῆς προφορᾶς τοῦ Υ πρός τό Ι βεβαιώνεται ἐπίσης ἀπό τό γεγονός, ὅτι ἤδη στούς κλασσικούς χρόνους τό Υ εἶχε χάσει τόν ἀρχικό ἦχο τοῦ U, πού τώρα πλέον ἄρχισε νά ἐκφράζεται μέ τό ΟΥ.[40]

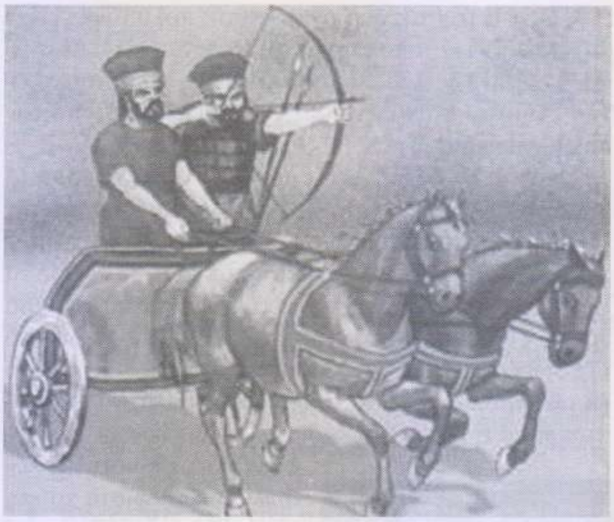

Παράσταση ἀπό ἀθηναϊκό ἐρυθρόμορφο ἀγγεῖο, πού εἰκονίζει ἕνα ἀγόρι νά ἐξασκεῖται στό γράψιμο μέ μιά γραφίδα σέ κηρωμένες πινακίδες

4. ΥΙ = Ι. Τό Ι τῆς διφθόγγου αὐτῆς πολύ νωρίς[41] εἶχε καταλήξει νά καταπίνεται ἀπό ἤ νά συναιρεῖται μέ τό Υ καί ἡ δίφθογγος προφερόταν σάν ἁπλό Υ (βλ. παραπάνω). Αὐτό τό φαινόμενο μαρτυρεῖται καθαρά ἀπό τόν 4ο αἰῶνα περίπου π.Χ.[42]

5. ΟΙ = Ι. Τό ΟΙ συγχέεται μέ τό Ι τό ἀργότερο ἀπό τό 329 π.Χ.[43] Ἡ προφορά τοῦ ΟΙ σάν Ι προκύπτει ἀπό τήν ἴδια ἐπιγραφή (παραπάνω, χρονολογημένη τό 329 π.Χ.). Τό ΟΙ ἐναλλάσσεται ἐπίσης μέ τό ΕΙ (πού ἀπό τά πολύ πρώιμα χρόνια ἔχει πάρει τόν ἦχο τοῦ Ι),[44] ἀπό τόν 5ο - 4ο αἰῶνα περίπου μέ τό Υ (βλ. παραπάνω) τό ἀργότερο ἀπό τό 168 π.Χ. ἐπίσης μέ τό Η,[45] καί τά δύο ἐκ τῶν ὁποίων εἶχαν καταλήξει στό σημεῖο νά συγχέονται μέ τό Ι. Τό ὅτι ἦταν ἀδύνατο οἱ δίφθογγοι νά προφέρονται μέ «διαίρεση» (δηλαδή ξεχωριστά τό κάθε φωνῆεν) εἶναι ἐμφανές, ἐπίσης, ἀπό λέξη σάν τήν Εὐαοῖοι (βλ. IGA, 110, 2, τῶν ἀρχῶν τοῦ 6ου αἰῶνα περίπου π.Χ.). Αὐτή ἡ λέξη, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἑπτά φωνήεντα, ἄν προφερθεῖ μέ τόν Ἐρασμικό τρόπο, θά δώσει κωμικό ἦχο: Ε-ου-α-ο-ι-ο-ι (E-u-a-o-i-o-i) - σάν νά ἦταν μία ἄσκηση γιά ἀπομνημόνευση τῶν πέντε φωνηεντικῶν ἤχων. Ἀσφαλῶς, ἡ σωστή προφορά ἦταν ἀνάμεσα στό «Ευα-ϋ-ϋ» καί στό «Eua-i-i» (Εβαϊι).

6. Η = Ι. Τό γράμμα Η ἐναλλάσσεται μέ τό Ι ἤδη ἀπό τόν 5ο αἰῶνα περίπου π.Χ., δηλαδή πρίν ἀπό τήν ἐπίσημη ἀποδοχή του τό 403 π.Χ., ἐπιβεβαιώνοντας πάλι τή λαϊκή προφορά τοῦ Η σάν Ι, δηλαδή σέ ἀντίθεση πρός τήν ἀρχική πρόθεση τῶν θεωρητικῶν πού τό υἱοθέτησαν, γιά νά παριστάνει τό περιστατικό Ε (δηλαδή τήν τεχνική μακρότητα).[46] Ἡ συχνότητα τῆς ἐναλλαγῆς του μέ τό Ι αὐξάνεται ἀπό τόν 3ο αἰῶνα π.Χ. στούς πτολεμαϊκούς παπύρους. Ἡ ἐναλλαγή τοῦ Η μέ τό ΕΙ (πού προφερόταν σάν Ι ἤδη ἀπό τόν 5ο αἰῶνα π.Χ.) γίνεται πολύ συχνή ἀπό τό 200 περίπου π.Χ. ὁδηγῶντας πάλι στό ἴδιο συμπέρασμα.[47] Τό Η ἐναλλάσσεται ἀκόμη μέ τό Υ, πού ἐπίσης ἔτεινε πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Ι.[48] Ἐξ αἰτίας τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας πρίν ἀπό τήν υἱοθέτηση τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, ἡ ὁποία συνέχισε νά χρησιμοποιεῖται καί μετά τήν υἱοθέτηση τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου, τό Η ἐναλλάσσεται συχνότερα μέ τό Ε ὥς τούς Βυζαντινούς χρόνους.[49]

Ἀναπαράσταση ἅρματος τοῦ στρατοῦ τῶν Φιλισταίων, τοῦ κρητικοῦ φύλου, τό ὁποῖο ἐγκατεστάθη μαζικά στίς παλαιστινιακές ἀκτές στίς ἀρχές τοῦ 12ου π.Χ. αἰ. (ἀπό τό περιοδικό «ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ»)

7. ΗΙ = Ι. Ἡ νόθος δίφθογγος ΗΙ ἐναλλάσσεται μέ τήν κύρια δίφθογγο ΕΙ πολύ συχνά ἀπό τά χρόνια τῆς υἱοθέτησης τοῦ Η (5ος αἰώνας π.Χ.) ὥς τόν 1ο αἰῶνα π.Χ.[50] Ἐπειδή ἡ δίφθογγος ΕΙ ἠχοῦσε «μονοφθογγικά» (δηλαδή σάν ἁπλό Ι) καί τό Η τῆς νόθου διφθόγγου ἦταν τό μόνο γράμμα, πού ἠχοῦσε, γίνεται πάλι φανερό ὅτι τό Η καί τό Ι ἠχοῦσαν, σ' αὐτές τίς περιπτώσεις, παρόμοια, ἄν ὄχι ταυτόσημα, καί γιά τόν λόγο αὐτό συγχέονταν. Ἡ αὐξανόμενη ὑποκατάσταση τοῦ ΗΙ ἀπό τό ΕΙ μπορεῖ, ἴσως, νά ἐξηγηθεῖ μέ τά φυλετικά ὀνόματα Αἰγής, Ἐρεχθής καί Οἰνής στά ὁποῖα τό ΗΙ ὑπερισχύει γύρω στό 400 π.Χ., ἐνῶ τό ΕΙ ἔχει ἐξαλείψει ἐντελῶς τό ΗΙ ἀπό τό 300 π.Χ.

8. Ο, ΟΥ καί Ω. Τό γράμμα Ο ἐναλλάσσεται μέ τό ΟΥ πολύ συχνά ἀπό τόν 6ο αἰῶνα π.Χ. ὥς τόν 3ο αἰῶνα π.Χ.[51] Ὡστόσο, εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειώσουμε ὅτι τό ΟΥ, πού προφερόταν καθαρά σάν U, σχεδόν ποτέ δέν γραφόταν ἀντί τοῦ Ο ἤ τοῦ Ω. Αὐτό δείχνει ὅτι ὑπῆρχε μικρή διάκριση ἀνάμεσα στό Ο καί στό Ω,[52] ἀλλά ὑπῆρχε καθαρή διάκριση ἀνάμεσα στό Ο καί στό Ω ἀπό τή μιά μεριά καί στό ΟΥ ἀπό τήν ἄλλη. Ἀπό τόν 3ο αἰῶνα π.Χ. καί πέρα, τό Ο καί τό Ω, ἐναλλάσσονται πολύ συχνά, γεγονός πού σημαίνει ὅτι εἶχαν καταστεῖ ἰσοδύναμα.

9. ΟΙ καί ΩΙ. Τά ΟΙ καί ΩΙ (δηλαδή ἡ παλιά καί ἡ νέα γραφή μέ ι ὑπογεγραμμένο) ἐναλλάσσονται πολύ συχνά.[53]

10. ΑΙ = Ε. Ἡ δίφθογγος ΑΙ (παλιά ΑΕ) ἐναλλάσσεται μέ τό Ε ἤδη πρίν ἀπό τό 400 π.Χ. στή Βοιωτία (ὅπου τό ἰωνικό Η εἶχε πάρει τή θέση τοῦ ΑΙ), ἀποκαλύπτοντας τό γεγονός ὅτι τό ΑΙ προφερόταν «μονοφθογγικά» καί σάν Ε.[54] Ἡ προφορά τοῦ ΑΙ σάν Ε στήν Ἀθήνα ἀποδεικνύεται ἀπό τήν πρόσθεση τοῦ ι στήν δίφθογγο,[55] ὅπως καί ἀπό τή σύγχυση τοῦ αι μέ τό ε.[56]

11. ΑΥ, ΕΥ καί ΗΥ. Οἱ δίφθογγοι ΑΥ, ΕΥ καί ΗΥ διατηροῦν τήν προφορά τῶν δύο γραμμάτων τους, ἀλλά ἤδη ἀπό τόν 6ο αἰῶνα π.Χ. περίπου, τό Υ ἠχεῖ σάν σύμφωνο: β ἤ φ: αβ ἤ αφ, εβ ἤ εφ καί ηβ ἤ ηφ. Αὐτό ἀποδεινύεται πέρα ἀπό ἐνδεχόμενη ἀμφιβολία ἀπό τό λάθος τῶν λιθοξόων μέ τήν ὑποκατάσταση τοῦ F (τοῦ διγάμματος[57]), πού ἀντιστοιχεῖ στό φοινικικό γράμμα waw καί εἶχε τόν ἦχο τοῦ β στή θέση τοῦ υ.[58] Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται περαιτέρω ἀπό τή μεταγραφή αὐτῶν τῶν διφθόγγων στά λατινικά, πού χρησιμοποιοῦν γιά παράδειγμα τό ev γιά τό ευ.[59] Ὅτι αὐτό τό v δέν εἶναι ἀποτέλεσμα σύγχυσης μέ τό u (δηλαδή eu) ἀποδεικνύεται πέρα ἀπό κάθε ἐνδεχόμενη ἀμφιβολία ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτές οἱ λέξεις γράφονταν ἐπίσης μέ διπλό vv.[60] Ὡς ἐκ τούτου ἡ Lavinia γίνεται Λαῦνα (= Launa) [Διονύσιος Ἁλικαρνασσεύς Ι, 70, 2], ὄχι Λάουνα, πού θά ἦταν ἡ περίπτωση, ἄν ὁ ἐπιθυμητός ἦχος ἦταν άου, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μέ τήν auctoritas = ἀουκτώριτας (Δίων Κάσσιος, 55, 3, 4). Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ἐπίσης ἀπό τό ὄνομα Paulina, πού μετεγράφη ὡς Παυλῖνα (δηλαδή Pavlina), ἄν καί, ὅταν ὁ λατινικός ἦχος εἶναι ἐπιθυμητός, ἡ λέξη γίνεται Παουλῖνα (CIG 6665). Αὐτά τά παραδείγματα ἐπιβεβαιώνουν τήν προφορά τοῦ Παῦλος σάν Pavlos, ὄχι Paoulo(u)s.[61] Γενικά, πάντως, ἡ Ἑλληνική ἐπιδιώκει νά μεταγράψει τά ξένα ὀνόματα ἀκολουθῶντας τήν ἱστορική ὀρθογραφία, ὅσο αὐτό εἶναι δυνατό, ἀκόμη καί ἄν αὐτό ἀπομακρύνει ἀπό τή φωνητική πιστότητα. Ἔτσι ὁ Lord Byron δέν εἶναι Λόρντ Μπάϊρον, ἀλλά Λόρδος Βύρων, ἄν καί κάθε Ἕλληνας ξέρει ὅτι αὐτή δέν εἶναι ὀρθή προφορά τοῦ πρωτότυπου ὀνόματος. Ὑπάρχει ἐπίσης ἀντίφαση, ἀπό περίπτωση σέ περίπτωση. Ἔτσι ὁ Wilson εἶναι Οὐίλσον, ἀλλά τά Watergate καί Woodhouse γίνονται Γουότεργκαιητ καί Γούντχαους.

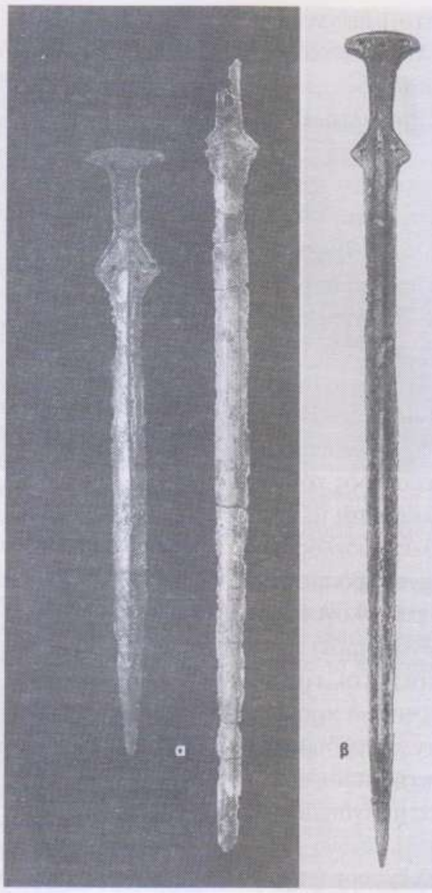
Αὐτές οἱ ἀποδείξεις ἐλπίζεται ὅτι κάνουν σαφές ὅτι ἡ μεταγραφή ἀπό ἄλλες γλῶσσες στήν Ἑλληνική καί ἀντίστροφα δέν εἶναι δυνατό νά ὁδηγήσουν σέ κάποια ἀσφαλῆ συμπεράσματα σχετικά μέ τήν προφορά τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων παρά μόνο σέ πολύ γενικές γραμμές.[62]

Σήμερα, στήν Ἑλλάδα ἡ σύγχυση τῶν διαφόρων παραστάσεων τοῦ ἤχου Ι, δηλαδή ι, η, υ, ει, υι, οι, δέν εἶναι σπάνια ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν ἀνώτερη σχολική ἐκπαίδευση. Ἔτσι, γιά παράδειγμα, ὅταν γράφουν μία λέξη μέ η ἤ οι ἀντί τοῦ ὀρθοῦ ι, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι αὐτοί οἱ Ἕλληνες προφέρουν τή λέξη αὐτή διαφορετικά, ἀλλ' ὅτι ἡ ὀρθογραφία τους εἶναι λανθασμένη. Ἀκριβῶς τό ἴδιο φαινόμενο ἐλάμβανε χώρα στούς ἀρχαίους χρόνους, καί αὐτές οἱ ἀνορθογραφίες, πού μαρτυροῦνται σέ ἐπιγραφές καί σέ παπύρους, ἀποκαλύπτουν σ' ἐμᾶς τήν πραγματική προφορά τοῦ ζωντανοῦ λόγου. Οἱ παραπάνω ἐναλλαγές τῶν φωνηέντων καί τῶν διφθόγγων δείχνουν καθαρά ὅτι ἡ προφορά αὐτῶν τῶν γραμμάτων ἤδη στόν 5ο αἰῶνα περίπου π.Χ. εἶχε ἀρχίσει νά συμπίπτει μέ τήν ἀποκαλούμενη νεοελληνική προφορά (βλ. πίνακα παραπάνω). Αὐτή ἡ προφορά μπορεῖ νά μήν εἶχε καθιερωθεῖ παντοῦ ταυτόχρονα, ἀλλά ἡ διεργασία αὐτή, ἡ ὁποία εἶχε ἀρχίσει στούς κλασσικούς χρόνους ἤ νωρίτερα, δέν χρειά-

στηκε (σχετικά) πολύ χρόνο νά καθιερωθεῖ παντοῦ, ἔστω καί ἄν σέ μία ἤ δύο περιπτώσεις χρειάστηκε πολλούς αἰῶνες γιά νά καθιερωθεῖ (π.χ. τό Η, στούς Βυζαντινούς χρόνους). Τό σημαντικό στοιχεῖο δέν εἶναι πότε ἡ διεργασία αὐτή ὁλοκληρώθηκε, ἀλλά πότε ξεκίνησε. Οἱ πτολεμαϊκοί πάπυροι ἀπό τήν Αἴγυπτο ἐπιβεβαιώνουν τά παραπάνω συμπεράσματα γιά τούς τρεῖς τελευταίους προχριστιανικούς αἰῶνες. Ὅμως, οἱ αἰγυπτιακοί πάπυροι, γραμμένοι συχνά ἀπό μή Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι, σέ μία προσπάθεια προσέγγισης τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, εἶχαν μεταφέρει τούς ἤχους τῶν μητρικῶν γλωσσῶν τους, δέν μποροῦν νά ἀποτελέσουν, μεθοδολογικά, βάση καί ὁδηγό γιά τή σωστή προφορά τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.[63]

4.3. Ἡ προφορά τῶν συμφώνων

Τά σύμφωνα γιά τά ὁποῖα ὑπάρχει διαφωνία εἶναι τά μέσα Β, Γ, Δ, τά δασέα Θ, Φ, Χ καί τό Ζ. Ὅπως ἀναμένεται ἡ ἐναλλαγή αὐτῶν τῶν συμφώνων, ἀντίθετα μέ τήν περίπτωση τῶν φωνηέντων, εἶναι πολύ περιορισμένη. Γι᾽ αὐτό ὁ ἦχος τους μπορεῖ νά προσδιορισθεῖ κυρίως (ἀλλ᾽ ὄχι μόνο) ἀπό τήν ἀρχή τοῦ συλλαβισμοῦ, δηλαδή τοῦ κανόνα ὅτι αὐτά τά σύμφωνα σχηματίζουν συλλαβές μαζί μέ τά φωνήεντα, πού τά ἀκολουθοῦν, καί αὐτό προσδιορίζει τόν ἦχο τους. Ἡ σύγχυση σέ ἐπιγραφές εἶναι ἐπίσης πολύτιμη, ἐνῶ ἡ μεταγραφή ἀπό καί πρός τή λατινική μπορεῖ, ἐπίσης, νά προσφέρει κάποια βοήθεια.

Μυκηναϊκά σπαθιά:
α) Εὑρέθησαν στήν Γιουτλάνδη τῆς Δανίας, β) εὑρέθη στήν Βαυαρία

Τώρα σχετικά μέ τά δασέα Θ, Φ καί Χ, αὐτά πῆραν τή θέση τῶν πρώιμων «διγράφων» ΤΗ, ΠΗ καί ΚΗ. Κατ᾽ ἀναλογία τά λατινικά TH, PH καί CH χρησιμοποιήθηκαν γιά τή μεταγραφή αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν «διγράφων» στήν ἱστορική ὀρθογραφία τῶν λέξεων. Ὅταν οἱ Ἕλληνες μέ τόν καιρό ἄρχισαν νά χρησιμοποιοῦν τά «μονόγραφα» Θ, Φ καί Χ στή θέση τῶν «διγράφων», οἱ Ρωμαῖοι δέν εἶχαν ἰσοδύναμα γράμματα γι᾽ αὐτά, μέ ἐξαίρεση τό Φ καί γι᾽ αὐτό τό λατινικό F συνήθως μετεγράφη μέ Φ! Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται, ἐπί πλέον, ἀπό τό γεγονός ὅτι τό Φ προκάλεσε σύγχυση μέ τόν ἦχο φ τῶν διφθόγγων αυ, ευ (πού προφέρονταν αφ καί εφ), ἀλλ᾽ ὄχι μέ τό Π. Ἄν τό Φ ἦχοῦσε σάν ΠΗ (δηλαδή Π μέ δάσυνση), ἔπρεπε νά εἶχε ὑποστεῖ σύγχυση μέ τό Π. Τελικά, τό γεγονός ὅτι ἡ πρόθεση ἐκ δέν μεταβάλλεται μπροστά ἀπό τά σύμφωνα κ, τ, π ἀλλά μπροστά ἀπό τά σύμφωνα θ, φ, χ γίνεται πράγματι συχνά ἐχ (γιά παράδειγμα, ἐχ Θετταλίας,[64] ἐχ θητῶν,[65] ἐχ φυλῆς,[66] ἐχ Χαλκίδος),[67] τό ὁποῖο θά καθιστοῦσε ἀδύνατη τήν προφορά ἐκ+h-K+h-αλκίδος κ.λπ., (δηλαδή δασύνοντας τό χ σάν k+h καί τό Φ σάν p+h, κάτι πού θά καθιστοῦσε ἀναγκαία τήν ἀνάληψη τῆς ἀρχικῆς θέσης τῆς γλώσσας μετά ἀπό τήν ἐκφορά τοῦ πρώτου δασυνόμενου) δείχνει ὅτι δέν ὑπάρχει θέμα δάσυνσης καί ὅτι αὐτά τά γράμματα προφέρονταν «μονοφθογγικά» σάν th (ὅπως στό ἀγγλικό thin), ph = f καί ch (ὅπως στά γερμανικά bach καί Ich - ὅπως προφέρονται στή βόρεια Γερμανία).[68] Τά Θ καί Φ εἶχαν πάρει ἀκριβῶς αὐτούς τούς ἤχους στή Βοιωτία ἤδη τόν 5ο αἰῶνα περίπου π.Χ.

Ἀνάλογες μέ τά παραπάνω ἐκτιμήσεις στίς περιπτώσεις τῶν Β, Γ καί Δ ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι αὐτά τά γράμματα ἤδη στούς χρόνους τῆς ἀττικῆς διαλέκτου ἠχοῦσαν σάν β, γ ὄχι σάν τά λατινικά b, g ἄν καί φαίνεται ὅτι σέ ὁρισμένες θέσεις (δηλαδή μετά ἀπό ἕνα ἔνρινο) μπορεῖ νά εἶχαν τόν ἦχο τῶν b, g καί d, ὅπως γίνεται καί σήμερα, εἰδικά σέ μή καλλιεργημένους Ἕλληνες, ἀκριβῶς ὅπως τό διπλό ΓΓ καί ΓΚ: ἄγγελος (aggelos), ἔγκλισις (= egglisis). Ἡ προφορά τῶν Β, Γ, Δ σάν β, γ, δ (δηλ. v, gh καί th (ὅπως στό ἀγγλικό then) γίνεται φανερή ἀπό τά παρακάτω στοιχεῖα:

1. Τό κ τῆς πρόθεσης ἐκ μπροστά ἀπό τά Β, Γ καί Δ, ὅπως ἐπίσης μπροστά ἀπό τά Λ, Μ καί Ν μεταβάλλεται κανονικά σέ Γ γιά λόγους εὐφωνίας.[69] Αὐτή ἡ κατάσταση εἶναι σαφῶς ὑπέρ τοῦ ἤχου γ (gh) παρά αὐτοῦ τοῦ g.
2. Ἡ προφορά τοῦ b σάν β (ἀγγλ. b ὄχι v), ἐπί πλέον τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ἐπίσης καί ἀπό τήν σύγχυση αὐτοῦ τοῦ γράμματος μέ τό υ τῶν διφθόγγων αυ, ευ, ηυ, πού τίς ἔχουμε ἤδη ἐξετάσει (παραπάνω).[70] Ἐπί πλέον τό β ἀντικαθιστᾶ, σχεδόν πάντοτε, τό F (δίγαμμα), πού ἠχοῦσε σάν v. Ἀκόμη, οἱ «Ἑβδομήκοντα» στήν μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μετέγραψαν τό ἑβραϊκό waw μέ αὐτό τό γράμμα, γιά παράδειγμα Δαβίδ, Ἰεχωβᾶ.[71] Τέλος, τό λατινικό U ἤ V συχνά μετεγράφη μέ β στά ἑλληνικά, γιά παράδειγμα Βεργίλιος (Vergilius), Βαλέριος (Valerius), Βατίνιος (Vatinius), Βενυσία (Venusia), Βαντίδιος (Ventidius), Βαλεντία (Valentia), Βέσβιος (Vesuvius), Βιέννα (Vienna), Βινίκιος (Vinicius) καί Βονώνης (Vonones). Ἡ μεταγραφή τοῦ ἑλληνικοῦ Β μέ τό λατινικό Β καί ἀντίστροφα ὀφείλεται στήν ἱστορική ὀρθογραφία.[72] Ἐπί πλέον, ἡ συχνή μεταγραφή τοῦ λατινικοῦ U (V) μέ τό ου [γιά παράδειγμα Οὐεργίλιος (Vergilius), Οὐεσπασιανός (Vespasianus),

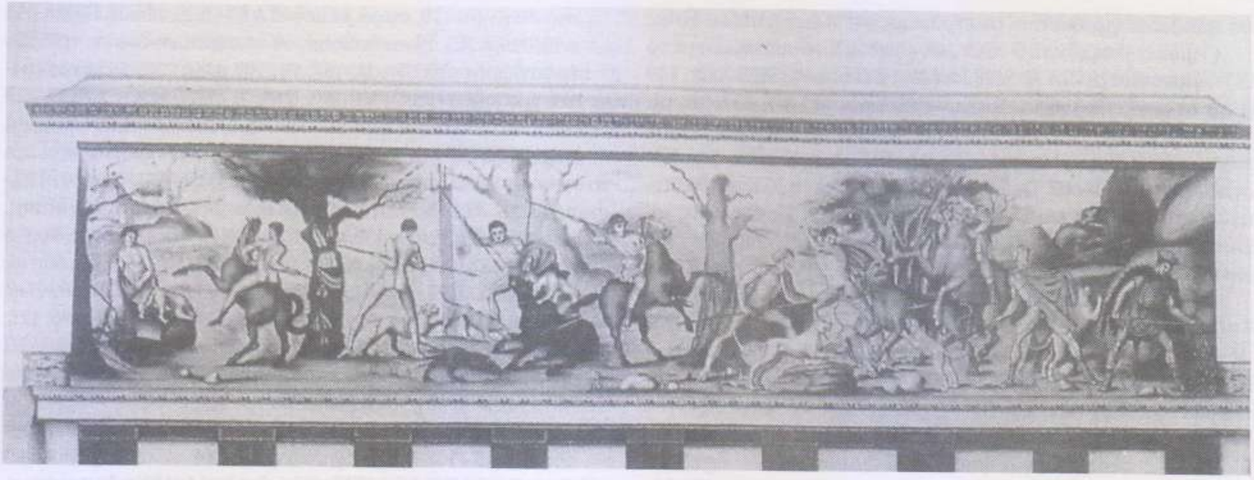
Οὐιτέλλιος (Vitellius), Οὐάρρων (Varro)] δείχνει ὅτι, ὅταν τό λατινικό U (V) ἀποδίδεται μέ τό ἑλληνικό Β, ὁ ἦχος του δέν εἶναι b, ἀλλά v, γιά παράδειγμα ὄχι Bergilios, ἀλλά Verghilios, καί ὡς ἐκ τούτου μπορεῖ ἐπίσης νά γραφεῖ σάν OUerghilios.

3. Σχετικά μέ τό Δ, συμπληρωματικά μέ ὅτι ἔχει λεχθεῖ παραπάνω, μπορεῖ νά σημειωθεῖ ὅτι τά μηθείς, μηθέν, μηθενός, οὐθείς, οὐθέν, οὐθενός κ.λπ. ἐμφανίζονται ἀπό τό 378 π.Χ. παράλληλα μέ τά πρωιμώτερα μηδείς, μηδέν, οὐδείς, οὐδέν κ.λπ., ἀπό τό 300 π.Χ. καί ὥς τό 60 περίπου π.Χ. κυριαρχοῦν, ἐνῶ ἀπό τήν ἐποχή αὐτή καί μετά οἱ παλιότεροι τύποι ἐπανέρχονται. Τό γεγονός ὅτι τό δ δέν γίνεται τ (παρά μόνο σπάνια σέ αἰγυπτιακούς παπύρους γραμμένους ἀπό ξένους), δείχνει ὅτι ὁ ἦχος τοῦ δ ἔκλινε περισσότερο πρός τόν ἦχο τοῦ θ καί δέν ἠχοῦσε σάν d. Τό Δ ἐναλλάσσεται μέ τό Β, γιά παράδειγμα Δελφός - Βελφός, ὀβελός - ὀδελός, πού πάλι ἀποκλείει τόν ἦχο τοῦ d. Ἐπίσης, τά ἕβδομος καί ὄγδοος ἀποκλείουν τόν ἦχο d· εἶναι φυσιολογικά πιό εὔκολο νά προφέρεις evthomos (ἤ evdhomos) παρά [h]ebdomos (καί ξέρουμε ὅτι οἱ ποικίλοι τρόποι γραφῆς, δηλαδή ἡ συναίρεση, ἡ ἀφαίρεση, ἡ κράση, ἡ ἀποφυγή χασμάτων κ.λπ. υἱοθετοῦνταν γιά τή δημιουργία μιᾶς ὁμαλῆς, εὔκολης καί καλόηχης προφορᾶς). Τώρα τό νά προφέρουμε μία λέξη ὅπως ἡ ἐκγδημία[73] ὡς ekgdemia, (δηλαδή σάν τρία συνεχόμενα ἄφωνα k-g-d) εἶναι σχεδόν ἀδύνατο.[74] Ἐδῶ πρέπει νά ἔχουμε ὑπ᾽ ὄψη μας ὅτι ἡ ἑλληνική γλῶσσα, πού εἶναι γλῶσσα πολυσυλλαβική καί τῆς ἀρέσουν τά φωνήεντα, ἀποφεύγει τή συσσώρευση μή ἀναγκαίων καί δυσκολοπρόφερτων συμφώνων, κάτι πού εἶναι χαρακτηριστικό τῆς γερμανικῆς γλώσσας - σύγκρ. γιά παράδειγμα Nietzsche καί ἄλλες λέξεις μέ ἕξι ἤ ἑφτά συνεχόμενα σύμφωνα.[75] Ἡ ἑλληνική προφορά δέν μπορεῖ νά προσδιορισθεῖ μέ τό τί εἶναι δυνατό ἤ ἀποδεκτό σέ ἄλλες γλῶσσες.

Τέλος, τό γράμμα Ζ καί ἡ συχνή ὑποκατάστασή του ἀπό τό Σ πρίν ἀπό τά Β, Γ καί Δ κ.λπ. δείχνει[76] ὅτι εἶχε ἕναν ἠχηρό ζ-ἦχο, ὅπως τό ἀγγλικό s ἤ τό z στά «rose» καί «zebra» ἀντίστοιχα, ὄχι τό ἐρασμικό dz (ds) ἤ zd (sd). Τό ἴδιο φαίνεται στίς λανθασμένες γραφές Σεῦς (= Ζεῦς, τοῦ 340 π.Χ.)· στό Βυσζάντιοι[77] ἀντί Βυζάντιοι· ἐπεψήφισζεν καί συναγωνισζόμενος ἀντί ἐπεψήφιζεν καί συναγωνιζόμενος.[78] Στήν Ἤλιδα τό Δ συχνά ὑποκαθίστατο ἀπό τό Ζ.[79] Ὅτι αὐτή ἡ τάση ὑπῆρχε καί στήν Ἀθήνα, μπορεῖ νά ἀντληθεῖ ἀπό τόν Πλάτωνα (Κρατύλος, 418): «νῦν δέ ἀντί.. τοῦ... δέλτα ζῆτα (μεταστρέφουσιν)». Ὅτι αὐτή ἡ προφορά τοῦ ζ σάν z ἦταν κλασσική, φαίνεται ἀπό τούς τύπους Ἀζειοί, Ἀζειῆς[80] καί Ἀζζειοί[81], ὅπως ἀπό τούς τύπους Βυζάντιοι[82] καί Βυζζάντιοι.[83] Ὅτι τό ζ σέ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις δέν θά μποροῦσε νά ἠχεῖ σάν dz ἤ zd, φαίνεται ἀπό τούς ἤχους τῶν λέξεων, πού εἶναι ἀδύνατο νά προφερθοῦν: A-zd-zd-e-i-o-i καί Bu-zd-zd-a-nti-o-i. Χωρίς ἀμφιβολία οἱ Ἕλληνες τίς πρόφεραν σάν A(z)ziü (ἀργότερα A(z)zii, Ἀ(ζ)ζειοί) καί Bu(z)zantiü (ἀργότερα By(z)zantii Βυ(ζ)ζάντιοι) ἀντίστοιχα.[84]

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

29. Πβ. W.S. Allen, *Vox Graeca. A Guide to the pronunciation of Classical Greek*, Cambridge 1968. Τό ἴδιο μπορεῖ νά λεχθεῖ γιά τόν E.H. Sturtevant, *The Pronunciation of Greek and Latin*, Philadelphia 1940, 2η ἔκδ.
30. Οἱ κραυγές τῶν ζώων, πού συχνά παραθέτονταν ἀπό τούς Ἐρασμικούς, δέν ἀποτελοῦν ἀσφαλῆ ὁδηγό γιά τήν προφορά τῆς Ἑλληνικῆς καί δέν πρέπει νά φέρονται πρός συζήτηση, ἐκτός καί ἄν πράγματι πιστεύουμε ὅτι οἱ βάτραχοι κράζουν βρεκεκεκέξ κοάξ κοάξ (Ἀριστοφάνης, Βάτραχοι, 210) καί στή Γαλλική τά βόδια μυκῶνται κάνοντας mū (προφέρεται *mu* <*mugir*). Τό πόσο αὐτοαναιρούμενο εἶναι αὐτό τό ἐπιχείρημα, μπορεῖ εὔκολα νά φανεῖ ἀπό τή σύγκριση τῶν ἤχων τῶν ζώων στίς διάφορες Εὐρωπαϊκές γλῶσσες. Κατά τόν Ἀριστοφάνη (*Σφῆκες* 903) ὁ σκύλος κάνει *αὖ αὖ*. Στά νέα ἑλληνικά εἶναι *ἄβ ἄβ* ἤ συχνότερα *γαῦ γαῦ* ἤ *γάβ γάβ* (καί τό ρῆμα εἶναι *γαυγίζω*). Στά γερμανικά, ὡστόσο, εἶναι *wau wau*, ἐνῶ στά σουηδικά εἶναι *vov vov* (προφερόμενο *voov voov*). Τά σκυλιά βεβαίως γαυγίζουν μέ τόν ἴδιο τρόπο σέ ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου. Ἀντίστοιχα ἡ γάτα στά ἑλληνικά κάνει *νιάου*, ἀλλά στά γερμανικά *miaou*, καί ὁ Shakespeare (1 Henry IV, 3, 1) τήν παρουσιάζει νά κάνει *mew*. Τό ἐπιχείρημα δέν εἶναι περισσότερο ἐπιτυχές, ἄν συνδέσουμε τό *ὠρύομαι* μέ τόν βρυχηθμό τῶν λιονταριῶν ἤ τό οὔρλιασμα τῶν λύκων. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό *βῆ βῆ* τοῦ Κρατίνου (βλ. R. Kassel - C. Austin, *Poetae Cromici Graeci* Berolini et Novi Eboraci: De Gruyter 1983-, Vol. IV) δέν μπορεῖ νά ἀποδείξει τήν προφορά τοῦ *β* οὔτε τοῦ *η*.
31. Ἔτσι, ὁ Sturtevant, γιά παράδειγμα, κάνει ὑποθέσεις ἀντλῶντας στοιχεῖα, πού λαμβάνει ἀπό ἄλλες Ἰνδοευρωπαϊκές γλῶσσες, προφανῶς ὑποθέτοντας πώς ἡ Ἑλληνική θά πρέπει νά εἶχε τήν ἴδια φωνολογία. Δέν λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψη τά στοιχεῖα τῶν ἐπιγραφῶν καί κάνει μία σειρά ἀπό ἀναπόδεικτες ὑποθέσεις. Ὅλη ἡ συλλογιστική καί ἡ ἐπιχειρηματολογία του ἀνατρέπεται ἀπό τίς μαρτυρίες τῶν ἐπιγραφῶν, οἱ ὁποῖες καθιστοῦν τό βιβλίο του ἀπελπιστικά λανθασμένο. Τά συμπεράσματά του, ὅσον ἀφορᾶ στίς ἀλλαγές τῶν ἤχων κάθε γράμματος, τίς περισσότερες φορές εἶναι ἐσφαλμένα κατά ἀρκετούς αἰῶνες.
32. Γιά παράδειγμα, ὁ Allen, στό Vox Graeca, σελ. 19 ἀναφέρει ὅτι τό *«τόν πατέρα»* προφέρεται στά νέα ἑλληνικά *tombatéra*. Ἡ κανονική νεοελληνική προφορά εἶναι «τόν πατέρα». Ὡστόσο στόν γρήγορο καί ἀπρόσεκτο λόγο ὁ ἦχος τοῦ *ν* πρίν ἀπό τό *π* μπορεῖ νά ἀλλάξει σέ *μ* καί ὁ ἦχος νά γίνει κάτι μεταξύ «τόμ πατέρα» καί «τό μπατέρα». Γενικά στά ἑλληνικά τά μ + π χρησιμοποιοῦνται γιά τήν ἀπόδοση τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ γερμανικοῦ b. Σ᾽ αὐτήν τήν περίπτωση ὁ ἦχος τοῦ b κυμαίνεται μεταξύ τοῦ *b* καί τοῦ *π*. Αὐτό ἰσχύει στήν Ἑλληνική γενικῶς καί ἰδιαιτέρως στή νότια Ἑλλάδα, περιλαμβανομένης τῆς Ἀθήνας. Στή βόρεια Ἑλλάδα ὡστόσο, ἰδιαιτέρως σέ πληθυσμούς μέ καταγωγή ἀπό τόν Πόντο, τό μ + π τείνει νά λάβει ἕνα παχύτερο καί σκληρότερο ἦχο τοῦ β. Ἀκόμη καί ἔτσι, ὅμως, δέν ἔχω ἀκούσει Ἕλληνα μιλῶντας προσεκτικά νά λέει τομπατέρα (tompatéra). Ἐν πάση περιπτώσει ἡ προφορά αὐτή δέν εἶναι ἀντιπροσωπευτική. Στήν σελ. 67 ὁ Allen λέει πώς ἡ νεοελληνική ἐκφράζει τό βέλασμα τῶν προβάτων μέ τό *μεε*. Γιά τήν ἀκρίβεια στήν Ἑλλάδα χρησιμοποιεῖται τό *μπέ* ἤ γιά νά ἀποδώσουμε καλύτερα τόν ἦχο *μπέεε*. Αὐτά τά ἀναφέρω σάν παραδείγματα γιά νά δείξω πόσο μποροῦν νά διαφεύγουν οἱ φωνητικές ἀποχρώσεις στούς μή ντόπιους καί πόσο ἀδύνατο εἶναι νά ἀποδοθοῦν στά ἀγγλικά, γερμανικά κ.λπ.
33. Γιά μία σχετικά διορατική ἐκτίμηση τῆς σχέσης τῆς Νεοελληνικῆς μέ τήν ἀρχαία Ἑλληνική ἀπό ἕναν μή Ἕλληνα, βλ. R. Browning, *Medieval and Modern Greek*, Cambridge 1983, ἐπανεκτύπωση 1989.
34. Βλ. π.χ.: *ΠΙσίσ[τ]ρατος* (Hesperia Suppl. 8, 405, 7ος αἰ. - 550 π.Χ.) γιά *ΠΕΙσίστρατος; Ἀ[μ]Ινίας* (B. Graef- E. Langlotz, *Die antiken Vasen von der Akropolis zu Athen*, I - II, Berlin 1925 - 33,

Ἡ τοιχογραφία μέ τό κυνήγι, πού κοσμεῖ τό πάνω μέρος τῆς πρόσοψης τοῦ τάφου τοῦ Φιλίππου τοῦ Β', πατρός τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, στήν Βεργίνα εἶναι ἔργο ζωγράφου τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 4ου αἰ. π.Χ.

τόμος II, 1324 ἀρχές 6ου αἰ π.Χ.) γιά *Ἀμεινίας· Χίρων* (SEG XXXV, 37, 580 - 70 π.Χ.) γιά *Χείρων; ΚλΙτίας* (J.C. Hoppin, *A Handbook of Attic-Red-figured Vases*, I - II, Cambridge 1919, 150, 2 περί τό 570 π.Χ.) γιά *Κλειτίας· ΚλΙτομένες* (J.D. Beazley, Attic *Black-figured Vase-painters*, Oxford, 1956, 167, 550 - 25 π.Χ.) γιά *Κλειτομένες· ΚλΙταρχος* (Beazley, *Attic black-figured Vase painters*, 174, 1, 550 - 25 π.Χ.) γιά *Κλείταρχος· ΘάλΙα* (Corpus Vasorum Antiquorum: Deutschland, 21, 56, 4, 9 - 10 π. 510 π.Χ.) γιά Θάλεια· VI αἰ. π.Χ.: *ΠοτΕΙδάν ΠοτΕδάν Ποτιδάν* IGA 20: 2, 6 - 9, 12, 16, 19, 21, 23, 24 - 32· 68, 74 - 84, 110 - 114· *ἈφιτρΈταν, Ἀφιτρίτα, Ἀνφιτρίτα* IGA 20, 2, 3, 71 - 73, 112, 114· *Ἀνφιτρίτε* SEG XXXV, 37, 580 - 70 π.Χ.· *ΤΕΙμαρχος* (IGA 372, 359) ἀντί τοῦ *Τίμαρχος·* πβ. Ὅμηρος, *Ἰλιάδα*, II, 506 καί *Ὀδύσσεια* VI, 266 *ΠοσιδΗΐον* προερχόμενο ἀπό τό *Ποσειδών* (SEG XXXV, 37, 580 - 70 π.Χ.)· ἐπίσης ὁ μήνας *ΠοσιδΗϊών* (Ἀνακρέων Λυρ. 6, 540 π.Χ.), μετά *Ποσιδεών* ἤ *Ποσειδεών· Χίρων* (CIG IV, 8185) ἀντί τοῦ *Χείρων*. 5ος αἰ. π.Χ. *χΕΙλί[ω]ν* (IGA 381, c 12, b 15· d 12) ἀντί *χιλίων ΔιοτΕΙμου* (Ἀθήναιον Ε', 419, 10, 1) ἀντί τοῦ *Διότιμος* (CIA 179 καί 362 καί τά δύο τόν 5ο αἰ. π.Χ.· αὐ. 433, 460 π.Χ.· IGA 362, 5ος αἰ. π.Χ.)· *ἀπόκτΙνεν* (CIA I, 9, 28) ἀντί γιά *ἀπόκτεινεν· ΣταγΙρῖται* (CIA I, 230, 450 π.Χ.· 231, 449 π.Χ.: 233, 447 π.Χ. ἀντί γιά Σταγειρῖται)· ξανά *ΣταγΙρῖται* (CIA I, 234, 447 π.Χ.· 339, 441 π.Χ.· SEG V, 35, i. 15 (420/17 π.Χ.)· *ΧαλκΙᾶται* (SEG V, 6, i, 29, 449/8 π.Χ.· CIA I, 229, 451 π.Χ.· 263, 5ος αἰ. π.Χ.) ἀντί γιά *Χαλκειᾶται* (230, 450 π.Χ.· 235, 445 π.Χ.· 237, 443 π.Χ.· 239, 439 π.Χ.· 259, 427 π.Χ.· 261, 427 π.Χ.) ἤ *Χαλκεᾶται* (256, 428 π.Χ.)· *ἘπαφρόδΕΙτος* CIA II, 482, 108, 392 π.Χ.) ἀντί γιά *Ἐπαφρόδιτος· ἈφροδΕΙσιος* (CIA II. 482, 114) καί *Ἀφροδίσιος* (στήν ἴδια σειρά 110, 392 π.Χ.)· *διερίσματα* (CIA II, 678 β, 47, 378 - 367 π.Χ.) μαζί μέ *διερΕΙσματα* (CIA II, 651, 4 τήν ἴδια ἡμερομηνία)· 4ος αἰ. π.Χ. *ΜΙλιχίῳ* μαζί μέ *ΜΕΙλιχίῳ* (Bulletin de Corr. Hell. VII, 507· 509)· *ὀρίχαλκος* (CIA II, 689) γιά *ὀρείχαλκος* (CIA II, 751b 21·766, 24 f.)· *ἄρχΙ* (SEG XXIX, 220, 350 π.Χ.) γιά *ἄρχει· ἔχις* (SEG XXX, 175, 350 - 300 π.Χ.) γιά *ἔχεις· Ποσιδεών* (CIA II, 191, b, 5, 320/19 π.Χ.· SEG XXV, 137, IV αἰ. π.Χ., ἐπίσης SEG XXVIII, 60, 7, 270/69 π.Χ.)· *Ἀριστίδου* (Bull. de Corr. Hell. XII, 254, 14, 332 π.Χ.) ἀντί *Ἀριστείδου· ΦΙδίας* (CIA III, Defixionum tabellae 29, 4 καί 11, π. IV-III αἰ. π.Χ. γιά *Φειδίας· ἐλλείπΙ* (CIA I, 835, 66, 332 π.Χ.) δίπλα δίπλα μέ τό *ἐλλείπΕΙ· ΔΙνίας* (SEG XXV, 186, 266/5 π.Χ.) γιά *Δεινίας* (SEG XXXVI, 220, 320 ἤ 290 - 280 π.Χ.)· *ἀπολέλΙπται ἰκόνος* (Ἀθήναιον Η ν, 294 f. 3ος αἰ. π.Χ.) γιά *ἀπολέλειπται εἰκόνος· ΠΕισίδης* (IG II^{2} 10080, IV αἰ. π.Χ.) καί *ΠΙσίδης* (IG II^{2} 10081, 3ος - 2ος II αἰ. π.Χ.). Γιά τήν Εὔβοια βλ. π.χ. IGA 372 (π. VI - V αἰ. π.Χ.;): 29, 30, 31: *Ἀριστοκλίδης* μαζί μέ 28: *Ἀριστοκλείδης* 72: *Λεωκρατίδες·* 115 *Εὐθυνείδης* καί 117: *Εὐξεινίδης·* 274, 281: *ΝεοκλΕΊδης* καί 275: *ΝεοκλΊδης* 312: *ΠΊριθους* (γιά *Πείριθος*) 359: *ΤΕΙμαρχος* καί 365: *ΤΊμαρχος* 364: *ΤΙμαρχίδης*. Γιά τήν Βοιωτία μποροῦν νά ἀναφερθοῦν τά παρακάτω παραδείγματα, ὅλα τόν V αἰ. ἤ νωρίτερα: IGA 223: *εὐτέλΙα* (γιά *εὐτέλεια*)· 259: *Καλλιγίτον* (γιά *Καλλιγείτων*)· 300: *[Ἀρ]ιστογΊτον* (γιά *Ἀριστογείτων*)· *ΧαρόκλΙα* (γιά *Χαρόκλεια*)· *ΑὐτοκράτΙα* δίπλα δίπλα μέ τό ὀρθό *ΑὐτοκτράτΕΙα* (245).

35. 5ος αἰ. π.Χ. *ΜΕΊλιχος, ΜΗλιχος, ΜΊλιχος* (P. Kretschmer, *Die griechischen Vaseninschriften ihrer Sprache nach untersucht*, Gütersloh 1894, 133f, 233) *Ἶρις ταχεῖα* γίνεται κατανοητό ὡς *Τριήρης Ταχεῖα*, Ἀριστοφάνης, *Ὄρνιθες*, 1204 (ἐξ οὗ ἡ ἐρώτηση: *Πάραλος ἤ Σαλαμινία* - τά δύο γρήγορα πλοῖα τῆς πόλης τῶν Ἀθηνῶν. Βλ. περαιτέρω *ἀνατεθΕΊκασι* (CIA II, 470, 71 καί 80, 69 - 62 π.Χ.) μαζί μέ *ἀνατεθΗκότων* (CIA II, 403, 38, 3ος αἰ. π.Χ.) *ἀνατέθΗκεν* (CIA II, 835, 35 καί 45 (στίχος 35 *ἀνέθΗκεν*), 320 - 317 π.Χ.) καί *τεθΗκότας* (CIA II, 1053, 7, 1ος αἰ. π.Χ.)· *καθΗλκον* (CIA II, 470, 20, 1ος αἰ. π.Χ.) γιά *καθεῖλκον*.

36. Βλ. π.χ. 600 - 550 π.Χ.: *Συκεεῦσιν καί Σιγενεῦσιν* (IGA 492); *ΔιόνσΙος* (Beazley, *Attic Black-figure Vase-painters*, σ. 176, 2, 550 - 525 π.Χ.) γιά *Διόνυσος* (ἡ γραφή μέ λανθασμένη σειρά τῶν γραμμάτων εἶναι συχνό φαινόμενο στίς ἐπιγραφές)· περαιτέρω *ΛΙσικλες* (G.M.A. Richter - L. Hall, *Red-figured Athenian Vases in the Metropolitan Museum of Art*, I - II, New Haven, 1936, 19, 4, 510 π.Χ.) γιά *Λυσικλῆς· ΗΙποτελε* (Beazley, Attic Black figured Vase-painters, σ. 668, VI - V αἰ. π.Χ.) γιά *ΗΥποτελε· ΗΙποκΊμενος* (Beazley, *Attic Black-figured Vase-painters*, σ. 668, VI - V αἰ. π.Χ.) γιά *Ηυποκείμενος· ΤΎρινθι* (*Corpus Vasorum Antiquorum*: Great Britain, 4, III, εἰκ. pl..., 8, 2, α-β, 6ος - 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *Τίρυνθι· δάκρΙον* (P. Kretschmer, *Die griechischen Vaseninschriften*, 119, 97, 6ος - 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *δάκρυον· Σιγειεῦσιν καί Σιγειõν* (SEG X, 13, 451/50 π.Χ.) *ΠΊθις* (SEG XXXII, 32, π. 500 π.Χ.) γιά *Πῦθ-: ΔιονΙσιγένες·* (Richter - Hall, σ. 72, 52, 490 - 480 π.Χ.) γιά *Διονυσιγένης*. 5ος αἰ. π.Χ.: *ΔιονΙσιγένης* γιά *Διονυσιγένης ΚρΙσηίς* γιά *Κρυσηίς· ΚρΙσεύς* γιά *Κρυσεύς· ΔιονΊσία* γιά *Διονύσια· ΔιόνΙσος* ἀντί γιά *Διόνυσος* καί *ΤΥρΙνθι* ἀντί γιά *Τίρυνθι* (P. Kretschmer, *Vaseninschriften*, 119, καί 64, 90)· *ἈριστονΊμο* (*Hesperia* XIX, 383, 12, 2· 13 καί 16, 2 483/2 π.Χ.) γιά *Ἀριστονύμο· ΘρασΙμέδ[ο]ν* (SEG XVI, 23, 11, 465/4 π.Χ.) γιά *Θρασυμέδον· Λισίστρατος* (SEG XVI, 23, 32, 465/4 π.Χ.) γιά *Λυσίστρατος, Κινδυῆς* (CIA I, 37, 425 π.Χ., 233, 447 π.Χ., 240, 440 π.Χ.) δίπλα δίπλα μέ τό *Κυνδυῆς* (CIA I, 230, 450 π.Χ.)· SEG III, 131, (400 π.Χ.) *σΥβΎνη* ἀντί γιά *σιβύνη, συβήνη* ἤ *συβίνη· ἥμΥσυ* (CIA II, 17, a, 45, 378 π.Χ.· 794, d, 58, 356 π.Χ.· κ.λπ. SEG XXI, 527, 30, 363/2 π.Χ.) καί *ἥμΥσυν* (CIA II, 1055, 37, 345

π.Χ.) ἀντί γιά *ἥμισυ* (CIA IV, 3, a, 8, 444 π.Χ.)· *ἈμφικτΥονες* (*ἈμφικτΥονικόν* SEG XXV, 39, 409/8 π.Χ.) δίπλα δίπλα μέ τό *Ἀμφικτίονες* (CIA II, 54, 374 π.Χ.)· *ΕὐθΙδικος* (SEG XIX, 149 A στήλη I, 19, 336/5 π.Χ.) γιά *Εὐθύδικος* (CIA I, 437, 5ος αἰ. π.Χ.); *ΣίβΙλλα* (CIA II, 835, 54, 320 π.Χ.) γιά *Σίβυλλα*· *Ὑσμήνα* (Kretschmer, *Vasensinschr.* 31, 4ος αἰ. π.Χ.) γιά *Ἰσμήνα*· *ΒλέπΙρος* (CIA III, Defix. tab. 7, 4ος - 3ος αἰ. π.Χ.) γιά *Βλέπυρος*· *ΣατΙρας* (CIA III, Defix. πιν. 39, στίχος 12, 4ος - 3ος αἰ. π.Χ.) καί *ΣάτΥρα* (στίχος 9)· *ΜΎλητον* (SEG XXXII, 318, 300 - 250 π.Χ.) γιά *Μίλητον*· *ΕὐτΙχίς* (CIA II, 2935, 3ος αἰ. π.Χ.), γιά *Εὐτυχίς* *ΜουνΥχιών* (CIA II, 247, 6, 306 π.Χ.) γιά *Μουνιχία* (-ιών) (CIA, 215, 9, 434 - 403 π.Χ.· CIA II, 600, 30, 300 π.Χ.)· *ΧοίρΥλος* γιά *Χοίριλος* (*Bulletin de Correspondance Hellénique*, Ἀθήνα, 1890, 389, 279, π.Χ.)· *ἥμΥσυ* γιά *ἥμισυ* (230 π.Χ.)· *κυλΎχνιον ΚυνθΥκῷ* γιά *κυλίχνιον Κυνθικῷ* (180 π.Χ.)· *ἥμΥσυ* (Greek Papyri in the Brit. Mus. 22, 6 - 10· 24, 5· 25, 15 - 7· 2ος αἰ. π.Χ.) γιά *ἥμισυ*, ἀλλά *ἥμισυ* σέ 46, 24· *ἀρχΕΙπερέτην* (Greek Papyri in the Brit. Mus. 41, 121, 158 - 7 π.Χ.) μαζί μέ *ἀρχΙΥπερέτην* (στό 97)· *βΙβλος*, *βΙβλίον* (CIA II, add. 1, b, 25, 403 π.Χ.) καί *βΥβλία*, *βΎβλος*, *βΥβλιοθήκη* (CIA II, 468, 25 (ἀρχές 1ου αἰ. π.Χ.· 478, d, 1, 68 - 48 π.Χ.) *ΜΥνύκιος* (*Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική* Γ', 1884, 100, 73 π.Χ.) ἀλλά *ΜΙνύκιος* (*Bulletin de Corr. Hell.* VIII, 154, 45 μ.Χ.).

37. π.χ. *ΚΗθήρ* (SEG XVI, 123, 28, 350 π.Χ.) γιά *ΚΥθήρ*.

38. π.χ. Λογοπαίγνιο τοῦ Καλλία «κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον· ἕλκε *μΟΙχόν* εἰς *μΥχόν* (μέσα 5ου αἰ. π.Χ.). Βλ. περαιτέρω *ΚΟΙβων* (IG II^{2} 1635, 81, 374/3 π.Χ.) γιά *Κύβων*· *ΠΟΙθικοῦ* (IG II^{2} 2407, 5, 350 π.Χ.) γιά *Πυθικοῦ*· *ΠΟΊτιος* ἀντί γιά *Πύτιος* (Dethier, *Sitzungsberichte der Academie zu Wien*, 1859, Τόμος 30, σ. 431, 3ος αἰ. π.Χ.)· *φΟΊλοπις* ἀντί γιά *φύλοπις* (1ος αἰ. π.Χ., βλ. *Δελτίον τῆς Ἑστίας*, 591, 24 Ἀπριλ. 1888, σ. 2)· *ἀνΎγετε* ἀντί γιά *ἀνοίγετε*, *Louvre Papyrus* 50, 7 (160 π.Χ.). Ἡ ἐναλλαγή γίνεται πολύ συχνή μετά τόν 1ον αἰ. μ.Χ.

39. π.χ. *ΠΕΙθαγόρα* (SEG XXI, 126, 9, 430 π.Χ.) γιά τό *Πυθαγόρας*.

40. Ἐπίσης L. Threatte, *The grammar of Attic Inscriptions*, τόμ. I, Βερολῖνο 1980, σ. 261καί 323, παραδέχεται πώς τό υ στά κλασσικά χρόνια εἶχε γίνει y. Τό βιβλίο αὐτό ἦρθε στά χέρια μου μέ τήν ὁλοκλήρωση αὐτῆς τῆς μελέτης. Δυστυχῶς ὁ Theatte (ὅπως καί ὁ προκάτοχός του K. Meisterhans (ἀναθ. ἀπό τόν E. Schwyzer) *Grammatik der Attischen Inschriften*, Βερολῖνο 1900) ἐξηγεῖ γενικά τά πρώιμα εὑρήματα τῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ὀρθογραφικῶς, ἐνῶ τά μεταγενέστερα φωνητικῶς. Οὐδείς βάσιμος λόγος δίνεται γιά τήν ἀνακολουθία αὐτή.

41. Ἴχνη αὐτοῦ ἐμφανίζονται ἤδη ἀπο τόν Ὅμηρο, πβ. τήν εὐκτική στήν Ὀδύσσεια, Υ, 286 *δύη* ἀντί *δυίη* Σ, 248 *δαινύατο* ἀντί γιά *δαινυίατο*· καί Ἰλιάδα, Ο, 99 *δαίνυται* ἀντί γιά *δαίνυιται*.

42. Τό παλαιότερο παράδειγμα πού βρέθηκε μέχρι τώρα εἶναι τό *ΗιλέθΥα* (SEG XXXV, 37, 580 - 70 π.Χ.) γιά *ἸλέθΥΙα*. Βλ. ἐπίσης *ἀπεληλυθΎας* (CIA I, 273, 5ος αἰ. π.Χ.) ἀντί *ἀπεληλυθυίας*· *ἸλείθΥα* (CIG 7403) ἀντί *Εἰλείθυα* (CIG 7402)· *κατεαγΥ͂α* (CIA II, 678 B, 65, 378 - 366 π.Χ.) ἀντί *κατεαγυῖα*· *παρειληφΥα* (CIA II, c, 150, 326 π.Χ.) ἀντί γιά *παρειληφυῖα*· *ὨρειθΎα* (CIA II, 789, 64, 373 π.Χ.· 793 d, 7, 357 π.Χ.) ἀντί γιά *Ὠρειθυίᾳ*· *ἐκπεπλευ[κ]Υῶν* (CIA II, 793 a, 7f., 357 π.Χ.) γιά *ἐκπεπλευκυιῶν*· *κωδΎας* (CIA II, 701, 1, 68, 70, 344 π.Χ.) γιά *κωδυίας*· *ὀργΥᾶς* (CIA II add. 834, b, I, 9, 54, 329 π.Χ.) γιά *ὀργυιᾶς*.

43. Ἕνα παλιότερο παράδειγμα εἶναι *ΜΙ͂ραι* (SEG XXXV, 37, 580 - 70 π.Χ.) γιά *Μοῖραι*. Βλ. περαιτέρω *περιαλΙφήν* (CIA II, add. 834, b, I, 61 Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 - 4 σ. 109, 329 π.Χ.) ἀντί τοῦ *περιαλοιφήν*· ὁμοίως SEG XIX, 58, στ. 85 (307/6 π.Χ.) *ἀλΙφήν* καί SEG III, 147 (289/8 π.Χ.) τήν *ἀλΙφην* (γιά ἀλοιφήν), καί ἰδιαιτέρως ἀπό τόν II αἰ. π.Χ. καί μετά (π.χ. *συνηκολουθηκότΟΙ* ἀντί γιά *συνηκολουθηκότι*, F. G. Kenyon, *Catalogue of Greek Papyri in the British Museum*, σ. 9, 13 - 14).

44. Πβ. *δυΕΙ͂ν* (Ἐφ. Ἀρχ. 1883-4 σ. 125, σειρά 73) μαζί μέ τό σωστό *δυοῖν* (σ. 119, σειρά 34 καί CIA 834 b II, 42 καί 71, καί 834 c 73, 329 π.Χ.). Εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειώσουμε ὅτι τό *δυεῖν* ἐμφανίζεται στό CIA II, 167, 78, 307 π.Χ.· 281, 5 (Μακεδονικοί χρόνοι); 1138, 7, 302 π.Χ. 281, 5, c, 300 π.Χ.; 380, 27, 229 π.Χ. 591, 4 πρό τοῦ 200 π.Χ.· SEG XXI, 525, 42, 282/1 π.Χ. καί SEG XIX, 80, 25 (χρονολογία;), ἐνῶ τό *δυοῖν* ἐμφανίζεται πάντοτε στίς παλαιότερες ἐπιγραφές, π.χ. CIA I, 273, f 31, 420 - 416 π.Χ.· 312, 409 π.Χ.: 324, 408 π.Χ. ἄν καί ἀργότερα ἐπίσης, π.χ. SEG XXV, 65, 336/4 π.Χ. καί SEG XXXIX, 175 ὄψη A στήλη II, 58, 300/299 π.Χ. Βλ. ἐπίσης CIA II, 168 (τέλη 4ου αἰ. π.Χ.) *ΦαληρΕΤ* (γιά Φαληροῖ); *ΠεριθΕΙδης* (*Bull. Corr. Hell.* 1890 σ. 62, τέλη 4ου αἰ. π.Χ.) γιά *Περιθοίδης* CIA II, 476, 12f., 101 π.Χ. τοῖς *λοιπΕΙ͂ς* γιά τοῖς *λοιποῖς*. SEG XIX, 129, 2 352/1 π.Χ. ἐν τῶι *δευτέρωι τΟΙχωι* (ἐπίσης σειρές 6 καί 17) μποροῦν νά εἶναι σύγχυση γιά τό *τείχωι*.

45. Μέχρι στιγμῆς ἔχουν βρεθεῖ στούς πάπυρους, π.χ. *Louvre Pap.* 55, 11 - 15 (168 π.Χ.): *Ηνου* ἀντί γιά *οἴνου* (3 φορές)· *Greek Papyri in the Brit. Mus.* Ἑλλην., σ. 9, 13 - 14 (162 π.Χ.): *συνακολουθηκότοι σοι* (γιά *-κότι σοι*)· *διΟΙκησαν* (165 - 158 π.Χ.).

46. Ὡς παραδείγματα μποροῦν νά χρησιμεύσουν τά ἑξῆς: *ΔΙμοσθένΙς* (SEG XIX, 37 5ος αἰ. π.Χ.) ἀντί γιά *Δημοσθένης* *ἈθΙνᾶ* (SEG XIX, 37, 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *Ἀθηνᾶ*· *ἌρΙς* (SEG XIX, 37, 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *Ἄρης*· *ΔΙμοσθένΙς* (SEG XIX, 37, 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *Δημοσθένης*· *ΚαμΗρῆς* (CIA I, 228, 12, 452 π.Χ.) ἀντί γιά *Καμιρῆς* (CIA I, 233, 447 π.Χ.· 237, 11, 443 π.Χ.· 239, 52, 441 π.Χ.· 240, 75, 440 π.Χ.)· *ΣικινΗται* (CIA I, 37, 79, 425 π.Χ.) ἀντί γιά *Σικινῖται*· *ΕὔφΙβος* (Kretschmer, *Vaseninschriften*, 138, 5ος αἰ. π.Χ.) γιά *Εὔφηβος*· *ΠΙδασῆς* (CIA I, 37, 425 π.Χ.) ἀντί γιά *Πηδασῆς* (CIA I, 233, 447 π.Χ.)· *Ἡπποκράτης* (IGA 26, 425 π.Χ.) γιά *Ἱπποκράτης* (CIA I, 273, b 3, 426 π.Χ.) *συβΗνη* (CIA I, 170, 19, 422 - 419 π.Χ.) ἀντί γιά *συβίνη*· ἐπίσης 172, 18 (420 π.Χ.)· ξανά *ΚαμΗρῆς* (CIA I, 263, 9, 420 π.Χ.) καί *Καμιρῆς* (CIA I, 37, 425 π.Χ.· 256, 17, 430 π.Χ.)· *τίνδε* ἀντί γιά *τήνδε* καί *σΙ͂μα* ἀντί γιά *σῆμα* (IGA 382, 3 - 4, 4ος αἰ. π.Χ. ἤ νωρίτερα)· *ΣικινΗται* (CIA I, 37 B, 31, 425 π.Χ.· II, 17β, 31, 378 π.Χ.) γιά *Σικινῖται*· *ΜελΗσάνδρου* (CIA II, 801, 14, c. 350 π.Χ.) ἀντί γιά *Μελισάνδρου*· *Θυαίν* (CIA II, 754, 13; 755, 7, 344 π.Χ.) ἀντί γιά *Θυαίνη*· *θερμαστΙ͂ν* (CIA II, 754, 29, μέσα 4ου αἰ. π.Χ., σύγκρ. 755, 21· 756, 8) ἀντί γιά *θερμαστήν* · *ὕλΙν* (CIA II, 1059, 9, 321 π.Χ.) ἀντί γιά *ὕλην*· *ἁμαξΗποδα* (CIA II, add. 834, c. 42, 329 π.Χ.) ἀντί γιά *ἁμαξίποδα*· *γεισΗπους* (CIA II, 167, 51, c. 307 π.Χ.) ἀντί γιά *γεισίπους*· *γεισΗπόδισμα* (SEG XIX, 58, στ. 63, 307/6 π.Χ.) καί ξανά *γεισΗπόδισμα* (CIA II, 167, 63, καί 114, 305 π.Χ.) ἀντί γιά *γεισιπόδισμα*· ἐπίσης *γεισΗπους* γιά *γεισίπους* (III αἰ. π.Χ.)· *ἀρετΙ͂ς* (CIA II, 258, 16, 304 π.Χ.) ἀντί γιά *ἀρετῆς*, *τΗθη* (CIA II, 836, c-k, 43 III αἰ. π.Χ.) ἀντί γιά *τίτθη* (;)· *Ἡραλεῶτις* (CIA II, 2936, III αἰ. π.Χ.) γιά *Ἡρακλεώτης*· *ἘπικρατΗς* (CIA II, 3222, III αἰ. π.Χ.) γιά *ἘπικρατΙ͂ς* *ΔιμΙτριος* (Bull de Corr. Hell., V, 168, no 33, III π.Χ.) γιά *Δημήτριος* *ΔΗώίνα* (C. Carapanos, *Dodone et ses ruines*, PI. XXXVI, no 2 καί 5, III αἰ. π.Χ.) ἀντί γιά *Διώνα*· *οἰκΗας* (CIG 1690, 21, III π.Χ.) ἀντί γιά *οἰκίας*. Οἱ παρακάτω γραφές χρονολογοῦνται πρίν ἀπό τούς Ρωμαϊκούς χρόνους· *ἈριμνΙ͂στει* ἀντί γιά *Ἀριμνήστη*· *ἩπΗρῶτις χρΙστή* ἀντί γιά *Ἠπειρῶτις* ἤ *Ἠπιρῶτις χρηστή*· *δΗαγγεῖλαι* (Dittenberger, *Sylloge*, 195, 7) ἀντί γιά *διαγγεῖλαι*· καί *Ἱρώων* (Ross, *Inscr. graec. ined.* Fasc. III, σ. 15, no. 264) ἀντί *ἡρώων*. Στούς αἰγυπτιακούς παπύρους *διδασκαλλΗω* (*Louvre Pap.* 51, 10, 160 π.Χ.) ἀντί γιά *διδασκαλίῳ*, καί συχνά σ' αὐτούς τούς παπύρους. Βλ. ἐπίσης SEG XIX, 124, 2 (152/1 π.Χ.) *πέμπτΕΙ* ἀντί γιά *πέμπτη*. Ἀκόμη: *τΙ* (*Louvre Pap.* 15a, 15, 120 π.Χ.) γιά τήν [*μίαν*]· ΑὐρΙλίας πλάϊ πλάϊ μέ τό *ΑὐρΗλιος* (*Mittheilungen des Arch. Institus*, Berlin, 1876, XIV, 114, 72, 3 - 6, 120 π.Χ.) γιά *Αὐρηλία*· *ψΙ͂φισμα* (*Mittheilungen*, 110, 66, 120 π.Χ.) γιά ψήφισμα· *φΗλῶτα* (*Mittheilungen*, 105, 51, 120 π.Χ.) γιά *φιλῶτα*. Ἕνα παράδειγμα ἀπό τήν πόλη Σελινοῦς τῆς Σικελίας εἶναι: *ἈριστοφάνΙος* καί *ἈριστοφάνΗος*

(SEG XXVI, 1113, τέλη 6ου αἰ. π.Χ.);

47. Στά παραδείγματα πού ἀναφέρθηκαν στό ΕΙ, προσθέστε π.χ. *τῆ βουλΕΙ* (CIA II, 38, 7, πρίν ἀπό τό 376 π.Χ.) ἀντί γιά τῆ *βουλῆ· χαλκοθήκΕΙ* (CIA II, 61· 7, 13, 357 - 353 π.Χ.) ἀντί γιά *χαλκοθήκῃ· ἀγαθῆ τύχΕΙ* (CIA II, 186, 26, 322 π.Χ.) ἀντί γιά *ἀγαθῆ τύχῃ· ἀφεῖκε* (CIA II, 811, c, 119) (323 π.Χ.) ἀντί γιά *ἀφῆκε*)· *ΑἰνΗου* (CIA II, 1049 A 55, 120 π.Χ.) γιά *Αἰνείου*· σύγκρ. ἐπίσης *ΑἰνΕας* (CIA IV, b, 34, c, 2, 434 π.Χ.) καί *ΑἰνΕΙᾶται* (CIA I, 259, 18, 428 π.Χ.) μέ *ΑἰνΕᾶται* (CIA I, 234, 34, 446 π.Χ.)· *Ἄρ Hος πάγος* (CIA III, 63, ἐποχή Αὐγούστου· 452· 567, 39 π.Χ.· 587, 11 π.Χ. κ.λπ.) ἀντί γιά *Ἄρειος πάγος· ΕΙτηκεν* (CIA II, 331, π. 280 π.Χ.) γιά *ἥτηκεν*. Ἀπό τόν IV αἰῶνα π.Χ. καί μετά τό ΕΙ ἐμφανίζεται πάρα πολύ συχνά ἀντί τοῦ ΗΙ (π.χ. Seg XXVI, 93, III αἰ. π.Χ.). Αὐτό, ὡστόσο, μπορεῖ νά γίνεται λόγῳ τῆς παλιᾶς, ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, ἐφ' ὅσον ἡ νέα ὀρθογραφία μέ τό Η ἐμφανίζεται συχνά στήν ἴδια ἐπιγραφή. (π.χ SEG XXVIII, 139, 42 (356 - 340 π.Χ.): *ταύτΕΙ παράκειται* (ἐπίσης στή σειρά 50)· SEG XXVIII, 60 (270/69 π.Χ.): *ὀγδόΕΙ, εἰκοστΕΙ, τΕΙ βουλΕΙ, καί τῶι δήμωι(!), τΕΙ Ἀρχιγέτιδι, τΕΙ θεῶι(!), τΕΙ δημοκ[ρατί]αι, ἀγαθΕΙ τύχΕΙ, τΕΙ διοικήσει, τΕΙ ἀγορᾶι, στήλΕΙ λιθίνΕΙ)* καί ἀκόμη τήν ἴδια σύνταξη (π.χ. CIA II, 38, 2 (380 π.Χ.): *ἐν στήλΗΙ λιθίνΕΙ* (ἐπίσης στή σειρά 19)· CIA II, 61, 7 (357 - 353 π.Χ.): *ἐν τΗΙ χαλκοθήκΕΙ;* CIA II, 114, 4 (343/2 π.χ.): *ἐν τΕΙ βουλΗΙ*· SEG XXX, 69 (304/3 π.Χ.): *τΗΙ Ἀγαθ ΕΙ ΤύχΕΙ*), φαίνεται πώς ἡ ἐναλλαγή ὀφείλεται στή σύγχυση ὅμοιας ἤ τῆς ἴδιας προφορᾶς.
48. Βλ. π.χ. *ΚΗθήρ* (SEG XVI, 123, 28, 350 π.Χ.) γιά *ΚΥθήρ*.
49. Ὁ λόγος γι' αὐτό εἶναι πιθανῶς πώς ἀπό τήν μία τό Ε εἶχε ἕναν «κλειστό» παρά ἀνοιχτό ἦχο, καί ἀπό τήν ἄλλη τό Η δέν εἶχε λεπτυνθεῖ σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά συμπίπτει τελείως μέ τό Ι· γιά πολύ καιρό τό Η κυμαινόταν ἀνάμεσα στό Ε καί τό Ι.
50. π.χ. κλΗΙς (= κλῄς) (CIA II, 675, 44, 403 π.Χ.) καί κλΕΙς (CIA II, 675, 47, 403 π.Χ.· 678, b, 64 (κλΕς), 378 - 366 π.Χ.)· λΗΙστῶν (= λῃστῶν) (Mittheilungen X, σ. 57, σειρά 11 346 π.Χ.) καί λΕΙστῶν (CIA II, 804, B, b, 35, 344 π.Χ.)· λΗΙτοργιῶν (= λῃτουργιῶν) (CIA II, add. 554 b, 14, 386 π.Χ.) καί λΕΙτου[ρ]γοῦντες CIA II, 316, 11, 282 π.Χ.· πεντελΗΙκούς (Ἐφημ. Ἀρχ. 1886, σ. 199, κ. ἐφ. σειρές 79, 94, ἀρχές 4ου αἰ. π.Χ.· CIA II, 1054, 31, 33, 45, 347 π.Χ.) καί πεντελε[ι]κούς (Ἐφημ. Ἀρχ. 1886, σ. 201, ἀρχές 4ου αἰ. π.Χ.)· ἈρισΗΙδης (CIA II, 814 a, B, 22· 864, 29, 400 - 350 π.Χ.) καί ἈριστΕΙδης (CIA II, 814, a, A, 22 f, 374 π.Χ.)· ἈρρινΗΙδο (= Ἀῤῥενηίδου) (CIA II, 864, iii, 21, 400 π.Χ.) καί ἈρρενΕΙδΕΙ (CIA II add. 834 b, II, 60, 329 π.Χ.)· ἈρχενΗΙδου (CIA II, 793, b, 70, 357 π.Χ.) καί ἈρχενΕΙδου (CIA II, 811, d, 141, 323 π.Χ.).
51. Γιά τή νόθο δίφθογγο ου (γραφόμενη σάν ο) βλ. π.χ. μισθΌντα (Mittheilungen. IX, σελ. 117, σειρά 6, 570 π.Χ.)· ἐλθŌσαν (CIA IV, 27, a 13, 445 π.Χ.)· ὑποργοῖς (CIA I, 301, 31, 378 π.Χ.) γιά ὑπουργοῖς, [ἐν]οικΌντων (CIA II, 17, 17, 378 π.Χ.) γιά ἐνοικούντων· ἀποστόλΟ (CIA II, 809, b 24, 325 π.Χ.) γιά ἀποστόλου· ναυστάθμΟ (CIA II, 809, a 220, 325 π.Χ.) γιά ναυστάθμου· καί γιά πρωτότυπο ου: βŌν (SEG I, 4, 418 π.Χ.)· τŌτο (π.χ. CIA I, 128, 415 π.Χ.) ἀντί γιά τούτου.
52. Τό Ο ἐναλλάσσεται μέ τό Ω σποραδικά ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ τελευταίου πρός τό τέλος τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. (π.χ. στά ἀττικά ἀγγεῖα τοῦ v-iv αἰ. π.Χ.: ΔίφιλΩς (δίπλα ἀπό τό Δίφιλος), ΔιΩνυσος (γιά Διόνυσος), ἈλκίμαχΩς (γιά Ἀλκίμαχος), καλΩς (γιά καλός); ΛεΩντίς (CIA II, add, 17, 4, 378 π.Χ.· CIA II, 73, 11, 368 π.Χ. μαζί μέ Λεοντίς (CIA II, 835, 62, 320 - 317 π.Χ.), σύγκρ. ἐπίσης Λεοντίνοις (SEG X, 48, 433/2 π.Χ.)· ΣάμΩν (γιά Σάμον) CIA II, 808 a, 130, 326 π.Χ.)· λιπΌν (γιά λιπών) (CIA 2836, 6, π. 300 π.Χ.); μνημεῖΩν (Mittheilungen. X 363) γιά μνημεῖον· τόν ἔγγονΩν, παραγγελλέτΟσαν (Ἐφημ. Ἀρχ. 1884/85, σ. 137, 11, καί 14) (γιά ἔγγονον, παραγγελλέτωσαν)· ΘεοδΩσία (CIA 3216) γιά Θεοδοσία, γνΌμη (CIA 3580) γιά γνώμη,· ΛυσίΩνι δίπλα δίπλα μέ τό Λυσίονι (Ἐφημ. Ἀρχ. 1886, σελ. 158, 103, 264, 291)· αὐτΩῦ γιά αὐτοῦ (CIA II, 578, 23, 344 π.Χ.). Τά παραδείγματα σύγχυσης αὐτῶν τῶν δύο γραμμάτων στούς παπύρους εἶναι ἀναρίθμητα.
53. π.χ. κΟμΟΙδία (γιά κωμῳδία) (4ος αἰ. π.Χ.)· τŌΙ δήμΟΙ (CIA II, 277, 7, π. 300 π.Χ.) γιά τῷ δήμῳ· τŌΙ ἱερῷ (300 π.Χ.) γιά τῷ ἱερῷ.
54. ἈριστΗχμος (συμβ. IGA 300, 5ος αἰ. π.Χ.;) (γιά Ἀρίσταιχμος, συμβ. IGA 397 καί 398, 5ος αἰ. π.Χ.;), Ἡγοσθενίτης (γιά Αἰγοσθενίτης), ΔημΗνετος (γιά Δημαίνετος), Ἥχμων (γιά Αἴχμων), ΦΗδιμος (γιά Φαίδιμος), χΗρε (γιά χαῖρε), ταμίΗ (γιά ταμίαι), τίπτομΗ (γιά τίπτομαι), κλΗω (γιά κλαίω), ἈθανΗοι (γιά Ἀθαναῖοι).
55. Βλ. π.χ. Ἐλαιῖται (CIA I, 228, 4, 452 π.Χ.) (προφέρεται Ἐλε-ΐ-ται ὄχι Ἐλα-ι-ι-τα-ι); ἐλαιΐνος (CIA II, 678, B, 10, 378 π.Χ.) (προφέρεται: ἐλε-ι-νος ὄχι ἐλα-ι-ι-νος); Ἀθηναιϊκόν (CIA II, 780, 14, π. 300 π.Χ.) (Αθηνε-ΐ-κον ὄχι Αθηνα-ι-ι-κον)· Ἑρμαϊκόν (CIA II, 781, 4, 5, π. 300 π.Χ.) (Ερμεϊκον, ὄχι [Η]ερμα-ι-ι-κον).
56. Βλ. ΔΙΚΕΑΙΚΕΣ (= Δικεάρκης;) στό Corp. Vas. Antiq.: Gr. Brit., τόμος 4, εἰκ. 39, 2 a-b (τέλος τοῦ 6ου αἰ. π.Χ.); ΧαιρΑΙα (W. Klein, Die griechischen Vasen mit Lieblingsinschriften, 2. Aufl. Leipzig 1897, ἀριθμ. 38, 530 π.Χ.)· χαῖρε καί πιΑΙ (J.D. Beazley, Attic Black-figure Vase-painters and Attic Red-figure Vase-painters, 2η ἔκδ., Oxford 1971, σ. 77, 1, 530 π.Χ.) γιά πίε (;)· μά[ο]μΕ καί ποτέο (Hoppin, Handbook of Attic Red-figured Vases, 410, 29 τέλη 6ου αἰ. π.Χ.)· ἈριστΑΙου (IG I Suppl. 491," σειρά 3, 450 π.Χ.) καί σειρά 1 Ἀριστέας, σειρά 4 Ἀριστέου· ἘλΕρα (Corp. Vasor. Antiq.: Gr Br. 8, III εἰκ., 91, 1 a-d (bis), τέλη 5ου αἰ. π.Χ.) γιά Ἔλαιρα· ΠΕδίαρχος (SEG XXV, 198, 4ος αἰ. π.Χ.) γιά Παιδίαρχος· ΠΕδαρχ[ο]ς (CIA III, Defix. tab. 29, 5, iv-iii· π.Χ.) γιά Παίδαρχος· ΠλατΕεύς (IG II^2 10089, 1ος αἰ. π.Χ. - 1ος αἰ. μ.Χ.) γιά Πλαταιεύς· ΠΕανιεύς (IG II^2 2297, μέσα 1ου αἰ. μ.Χ.) γιά Παιανιεύς· ἐλΑΙου (IG II^2 4786, 1ος αἰ. μ.Χ.) γιά ἐλέου. Γιά τό τί ἐμφανίζουν οἱ πάπυροι, βλ. π.χ. Timotheos papyrus III, 79 - 80, 4ος αἰ. π.Χ.: παλΕομίσημα γιά παλαιομίσημα καί πα[λ]Ε[ο]νυμφαιογόνον γιά παλΑΙΟνυμφαιογόνον. Βλ. περαιτέρω: Col. Zen. 39, 6, III π.Χ.); τό παλΙόν βαλανεῖον (παλιόν = Νεοελληνικό < παλαιόν)· [ἐπίσ]ταμε γιά ἐπίσταμαι (PSI 540, 10, III αἰ. π.Χ.· τελέσεσθΑΙ γιά τελέσεσθε (Tebt. 703, 255, III π.Χ.)· ἐσχηκένΕ γιά ἐσχηκέναι (SB 9874, 3, II π.Χ.)· ἐπιφέρητΑΙ γιά ἐπιφέρητε (Tebt. 816, 32, 192 π.Χ.)· ἀνύγετΕ (Louvre Pap. 50, 7, 168 π.Χ.) γιά παθητική φωνή ἀνύγεται· ὁρᾶτΑΙ (Louvre Pap. 1, 386, 165 π.Χ.) γιά ὁρᾶτε· ἐξενΑΙκεῖν γιά ἐξενεγκεῖν (Weil III, 9 πρίν ἀπό τό 160 π.Χ.)· παλΕοῦ ἀντί γιά παλαιοῦ (UPZ 94, 8, 159 π.Χ.)· ὀλΙΟψυχίσθΑΙ γιά ὀλιΓΟψυχίσθε, (UPZ 78, 10, 159 π.Χ.)· ἔφΑΙρ' γιά ἔφερ' (UPZ 79, 7, 159 π.Χ.) σημΕαν (Greek Pap. in the Brit. Mus. 38, 23· 39, 45· 40, 66, 158 π.Χ.) γιά σημαίαν· εἰδῆτΑΙ (Louvre Pap. 43,4 154 π.Χ.) γιά εἰδῆτε, κ.λπ.
57. Ἕνα ἀρχαϊκό γράμμα πού ἀντικαταστάθηκε σχεδόν ὁλοκληρωτικά ἀπό τόν 5ο αἰ. π.Χ. ἀπό τό β ἤ ἀπό τό συμφωνικό υ.
58. 6ο - 5ο αἰ. π.Χ.: ΝαFπακτίων δίπλα δίπλα μέ τό Ναυπακτίων) (IGA 321)· ἔFθετος (IGA 20, 101) ἀντί γιά εὔθετος· ἀριστέFοντα (IGA 343, 4) ἀντί γιά ἀριστεύοντα· ἀFυτοῦ (IGA 409) ἀντί γιά αὐΙτοῦ· ἈFλῶνι (ἀντί γιά αὐλῶνι)· ἀμοίFαν (IGA add. 20, 108, a, 6ος αἰ. π.Χ.) γιά ἀμοιβάν· ἐFπραγίες (ἀντί γιά εὐπραγίες). Ἡ προφορά τοῦ υ σάν β ἀποδεικνύεται ἐπίσης ἀπό τό ΕὐFαοίοις (IGA 110, 2 ἀρχές τοῦ 6ου αἰ. π.Χ.)· ΕΥανδρος δίπλα δίπλα μέ τό ΕΥΒανδρος (Κ. Καραπάνος, Δωδώνη, εἰκ. XXXIV, nr. 3, 4ος αἰ. π.Χ.)· 3ος αἰ. π.Χ.: ἔΥδομον (CIG 1563) γιά ἕβδομον, καί ἑΥδομήκοντα (CIG 1845, 57) γιά ἑβδομήκοντα· III-II αἰ. π.Χ.: ἐπίστεΦσε (Wescher et Foucart, Inscriptions recueilles à Delphes, Paris 1863, no. 403, 5) ἀντί γιά ἐπίστευσε.
59. π.χ. Evenus (Εὔηνος) Corpus Inscriptionum Latinarum (= CIL) V, 1009; Evanthe (Εὐάνθη, -ία) CIL V, 6107; Evangelo (Εὐάγγελος) CIL V, 647· Evodiae (Εὐοδία) CIL III, 2435· Evodus (Εὔοδος) CIL II, 4970· Evelpistus (Εὐέλπιστος) CIL II, 213· Evonetus (Εὐόνητος) CIL II, 1648.

60. Evvenus (CIL II, 4534), Evvangelo (CIL V, 1200), Evvaristus (CiI V, 8110, 80a), Evvodia (CIL V, 2310), Evvantia (CIL V, 6222), Evvodo (CIL III, 2413), Evvagrio (CIL IV, 1198).
61. Ὁμοίως τό Aulus, Aurelius ἔγινε Αὖλος (Avlos), Αὐρήλιος (Aurilios) ἀντί Ἄουλο(υ)ς (Aulo(u)s) Ἀουρήλιο(υ)ς [Aurelio(u)s], καί Claudius, Claudia, καί Augustus ἔγινε Κλαύδιος, Κλαυδία καί Αὔγουστος, ὄχι Κλαούδιο(υ)ς, Κλαουδία, Ἀούγουστο(υ)ς, τό ὁποῖο ἦταν δυνατό νά γίνουν. Ἑπομένως στά Νεοελληνικά, ἐπίσης, ἡ φυσική μορφή θά ἦταν Παυλῖνα (Pavlina), καί ἄν κάποιος προτιμᾶ τήν ξενική προφορά μπορεῖ νά τό γράψει Παουλῖνα (= Paulina).
62. Πόσο σωστός θά ἦταν κάποιος ἄν προσπαθοῦσε νά προσδιορίσει τούς ἀγγλικούς ἤχους τοῦ th καί τοῦ w μέ τήν γερμανική προφορά αὐτῶν τῶν γραμμάτων καί ἀντίστοιχα τά γερμανικά v, j καί z μέ τήν προφορά τῶν ἀντίστοιχων ἀγγλικῶν γραμμάτων;
63. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἡ ἄγνοια τῶν Ἀνατολιτῶν γιά τήν ἱστορική ὀρθογραφία, μπορεῖ ὁρισμένες φορές, νά ἀντιπροσωπεύει ἀκριβέστερα τόν πραγματικό ἦχο παρά τά κείμενα τῶν πλέον μορφωμένων Ἀθηναίων.
64. CIA II, 222, 5, 9, 322 π.Χ.
65. CIA I, 31, B, 9, 444 π.Χ.
66. CIA I, 31, A 7, 444 π.Χ.
67. Βλ. π.χ. CIA IV, 27, a 5, 17, 445 π.Χ. Ἐπίσης SEG I, 3 (420 π.Χ.) ἐχ χαλκÔ (= ἐχ χαλκοῦ). Ὁμοίως SEG III, 44 (πρίν ἀπό τό 420 π.Χ.) γραμμή 5: τόγ χρυσίον (ἀλλαγή τοῦ ν σέ γ πρό τοῦ χ) ἐνισχύει τήν προφορά τοῦ γ = gh καί τοῦ χ = ch (ὅπως Ioch).
68. Ἡ προφορά λέξεων ὅπως συμφθείρω, ἤρχθην, ἠλέγχθην μέ τόν Ἐρασμικό τρόπο συμ-p+h+t+h-ε-ίρω, ἤρ+k+h+t+h-ην, ἠλέ-γ-k+h-t+h-ην, εἶναι φυσιολογικά ἀδύνατη σέ κανονικό ἰδίως γρήγορο λόγο ὄχι μόνο γιά τά Ἑλληνικά ἀλλά καί γιά ὁποια ἄλλη γλῶσσα. Παραδείγματα ὅπως: uphill, hothouse καί blockhead δέν ἀποτελοῦν παραλληλισμό γιατί τά «ph», «th», καί «kh» ἀνήκουν σέ διαφορετικές συλλαβές καί λέξεις καί ἀκόμη δέν περιέχουν δύο διαδοχικά δασυνόμενα.
69. Πρό τοῦ Β: ἐΓ Βυζαντίου (CIA I, 40, 35, 444 π.Χ.)· ἐΓβολῆς (Ἀθήναιον τόμος ΙΙ, σ. 484, 15, 300 π.Χ.) γιά ἐκβολῆς· ἐΓ βουλῆς (Bull. de Corres Hell., VIII, σ. 197, σειρά 67, 71, 83; σ. 198, σειρά 1,3 329 π.Χ.) γιά ἐκ βουλῆς, ἐΓ Βεν[δ]ιδέων (CIA II, 741, A, a, 22, 334 π.Χ.)· πρό τοῦ Γ: ἔΓγονος (CIA I, 381, 5ος αἰ. π.Χ.) γιά ἔκγονος, καθώς καί ἐΓ Γαργηττίων (CIA III, 1640, 2, Αὐτοκρατορικοί Χρόνοι). Πρό τοῦ Δ: ἐΓδῷ (CIA IV, 1, a, 31, πρό τοῦ 450 π.Χ.)· ἐΓ Διός (CIA IV, b, 53, a, 34, 418 π.Χ.)· ἐΓ Διονυσίων (CIA II, 741, A, a, 7, 16, 334 π.Χ.)· ἐΓ δέ (CIA II, 836, ab, 11, 320 - 295 π.Χ.) γιά ἐκ δέ· ἐΓ Δελφῶν (CIA IV, b, 27, b, 5, 26, 439 π.Χ.) γιά ἐκ Δελφῶν· ἐΓ Δήλου (CIA II, 813, a, 3, πρό τοῦ 400 π.Χ.). Πρό τοῦ Λ: ἐΓ Λίνδου (CIA I, 239, ii, 59, 441 π.Χ.) γιά ἐκ Λίνδου· ἐΓλέγειν (γιά ἐκλέγειν), ἐΓλεχθῇ (γιά ἐκλεχθῇ) κ.λπ. (CIA IV, b, 27, b, 8, 16, 439 π.Χ.)· ἐγ Λεοντίνων (CIA IV, 33, a, 1, 433 π.Χ.)· ἐΓλέξοντες (CIA I, 38, g, 22, 432 π.Χ.)· ἐΓ Λέσβου (CIA I, 170, 19, 421 π.Χ.)· ἐΓ Λέσβο (SEG III, 131, 400 π.Χ.)· ἐΓ λιμένος (CIA II, 1078, 4, V-IV αἰ. π.Χ.). Πρό τοῦ Μ: ἐΓ Μακεδονίας (CIA IV, b, 35, π. 440 - 432 π.Χ.)· ἐΓ Μυρίνης (CIA I, 443, 1, 430 π.Χ.)· ἐΓ Μυῤῥινούττης (CIA II, 872, iii, 22, 341 π.Χ.) γιά ἐκ Μυῤῥινούττης· ἐΓ Μεγάρων (CIA II, add. 834, c. 28, π. 329 π.Χ.). Πρό τοῦ Ν: ἐΓ νήσων (CIA II, 62, 16, 357 π.Χ.)· ἐΓ νεωρίων (CIA II, add. 834, c, 12, π. 329 π.Χ.). Ὅλα αὐτά τά παραδείγματα ὅπως καί οἱ ἐναλλαγές τοῦ γ μέ τό κ (στό Γναφεῖον) (CIA II, 817, α, 28, VI αἰ. π.Χ., βλ. κναφεύς, CIA IV, 373, f, IV αἰ. π.Χ.) Γνίφωνος (CIA II, 671, 7, 376 π.Χ. καί SEG XXIV, 165, 7, π. IV αἰ. π.Χ.), βλ. Κνίφων (CIA IV, b, 446, a, 18, 409 π.Χ.)· ἀΓροπόλει (CIA II, 272, 11, τέλος τοῦ IV αἰ. π.Χ. ἀντί γιά ἀκροπόλει) μαρτυρεῖ πώς τό γ ἐκφερόταν ὡς γ (ὄχι ὡς g) καί ὅτι τό β καί τό δ εἶχαν τούς συνήθεις ἑλληνικούς ἤχους τοῦ β καί τοῦ δ. Ὡς πρός τόν ἀνωτέρω ἦχο τοῦ γ, αὐτό συνάγεται ἀπό ὁρισμένα παραδείγματα ὅπως ὀλΙος ἀντί τοῦ ὀλίγος, ἐπιταΗαντί γιά ἐπιταγή (σύγκρ. τό μεταγενέστερο ΤραΓειανοῦ γιά Τραειανοῦ, Ägyptische Urkunden aus den Königlichen Museen zu Berlin, 68), τά ὁποῖα δέν θά ἦταν δυνατό (νά προφερθοῦν) ἄν τό γ ἠχοῦσε σάν τό λατινικό g, ἀλλά πού εὔκολα ἐξηγεῖται ἄν τό γ προφερόταν μέ τόν τρόπο πού οἱ Ἕλληνες τό προφέρουν.
70. Ἔτσι στό ΕΥΒανδρος, ὅπως δείχνει ἡ μορφή Εὔανδρος, τό β δέν μπορεῖ νά προφερόταν σάν ἀγγλικό b π.χ. Εὔμπανδρος (σάν ἀγγλ. Evbandros) ἀλλά σάν V: Εββανδρος. Παρόμοιες ἀφομοιώσεις ὑπάρχουν ἐπίσης στό ΕΥΒοια, δηλ. τό ἑλλην. Εββια καί ὄχι ἀγγλ. EVBoia.
71. Βλ. περαιτέρω Αὐά (4 Βασ. 19:13)· Αυίμ Ι Αὐείμ (Ἰησ. 18:23)· Εὔα (Γέν. 4:1)· Εὐί (Ἰησ. 13:21· Εὐιλά (Γέν. 10:7)· Λευί (Γέν. 29:34)· Λευιάθαν (Aquila, Symmachus: Ἰώβ 3:8)· Ραγαῦ (Γέν. 11:19)· Νινευή (Γέν. 10:11)· Σαυή (Γέν. 14:6). Τό ὅτι τό υ εἶχε τόν ἦχο τοῦ β σέ ὅλες τίς ἀνωτέρω περιπτώσεις ἀποδεικνύεται ἀπό τό πρωτότυπο ἑβραϊκό waw, ὅπως καί ἀπό τίς ἐναλλακτικές (ὀρθο)γραφίες π.χ. Δαυίδ/ Δαβίδ, Λεβιάθαν, Σαβύ (Σιναϊτικός κῶδιξ). Τό ὅτι τό ἑβραϊκό beth μεταγράφεται μέ τό ἑλληνικό β εἶναι φυσικό, ἀφοῦ εἶναι τά πλησιέστερα ἰσοδύναμα. Πρέπει βεβαίως νά θυμόμαστε ὅτι τό beth προφερόταν καί ὡς b καί ὡς β (v).
72. π.χ. Βάκχος > Bacchus, Βακχυλίδης > Bacchylides, Βάκτρα > Bactra καί barbatus > βαρβᾶτος, Barcino (Barcelona) > Βαρκελῶνα, Burrus > Βοῦρρος καί Brutus > Βροῦτος.
73. W. Ditternberger, Sylloge Inscriptionum Graecarum, Lipsiae[3] 1915 - 24, 200, 12, (196 π.Χ.).
74. Τά ἡμίφωνα γ καί δ προφερόμενα, ὅπως προφέρονται ἀπό τούς Ἕλληνες, διευκολύνουν τήν προφορά.
75. Σύγκρ., π.χ. Blitzschlag, Bisamstorchschnabelkraut, Durchschrift, Dirnd[e]/schurze.
76. π.χ. πρεΖβευτοῦ (ἀντί γιά πρεσβευτοῦ), Ζμύρνα (ἀντί γιά Σμύρνα), ἀναβαΖμούς (ἀντί γιά ἀναβασμούς), ΠελαΖγικόν (ἀντί γιά πελασγικόν) (IV π.Χ., βλ. M. Ph. Le Bas, Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure, II (Παρίσι 1888), 122).
77. Ἀθήναιον, τόμος III, σ. 480, σειρά 20, 336 π.Χ.
78. CIA II, 325, a, 5, πρό τοῦ 268 π.Χ.
79. IGA 112 (V αἰ. π.Χ. ἤ παλιότερα): ζέ (= δέ), ζίκαια (= δίκαια), ζέκα (= δέκα), Ζί (= Δι), Ἑλλανοζίκας (= Ἑλλανοδίκας, προσέξτε τήν ἀπουσία τῆς δασείας), ζαμιουργία (= δαμιουργία), ζίφυιον (= δίφυιον).
80. CIA I, 228, 5, b, 454 π.Χ.
81. CIA I, 238, 12, 442 π.Χ.
82. CIA I, 231, 22, 449 π.Χ.
83. CIA I, 230, 10 β, 450 π.Χ.
84. Δέν θά πρέπει νά παραβλεφθεῖ ὅτι ὁ ἑλληνικός πολυσυλλαβισμός εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν σχετική φτώχεια τῶν φωνηέντων τῆς Ἑλληνικῆς. Γιά νά περιορισθοῦμε στά τελευταῖα 2.000 περίπου χρόνια, ἡ Ἑλληνική εἶχε πέντε φωνήεντα: α, ε, ι, ο, υ εὐκρινῆ καί εὐδιάκριτα τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο. Αὐτό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές γλῶσσες, οἱ ὁποῖες τείνουν νά εἶναι πιό μονοσυλλαβικές μέ μεγάλη συγκέντρωση συμφώνων καί οἱ ὁποῖες, γιά τόν λόγο αὐτό ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη φωνηεντικοῦ διαχωρισμοῦ, ἐξ οὗ καί μεγαλύτερη ποικιλία στό μῆκος καί στήν ποιότητα τῶν φωνηέντων (ὅπως π.χ. στή Γερμανική ä, ü, ö· στή Γαλλική è, é, u· στήν Ὀλλανδική aa, oo, oe, ou, eu, ui, ij· στή Σουηδική å, ä, ö, y), πού δέν ὑπάρχουν ἀντίστοιχά τους στήν Ἑλληνική. Οἱ ἀλλαγές ἀπό τήν ἀρχαϊκή Ἑλλάδα πού ἐλάμβαναν χώρα στους κλασσικούς χρόνους, μονοφθογγίζοντας τίς διφθόγγους, ἰσοπεδώνοντας τά ει, η, οι, υ, ἐφαρμόζοντας τήν κράση, τήν ἔκθλιψη κ.λπ. τόν ἴδιο χρόνο πού ὁλοκλήρωναν τό ἀλφάβητό τους, φανερώνει ὅτι οἱ Ἕλληνες προσπαθοῦσαν νά τελειοποιήσουν τό γλωσσικό τους μέσο. Εἶναι σημαντικό ὅτι μόλις ἀπό τότε πού οἱ βασικές αὐτές ἀλλαγές ὁλοκληρώθηκαν, τόσο τό ἀλφάβητο ὅσο καί ἡ φωνολογία παρέμειναν ἀμετάβλητες. ■

ΛΥΚΟΡΤΑΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Τοῦ Πολυβίου Μαργιᾶ

Ἕνα ἱστορικό γεγονός, τό ὁποῖο ἔλαβε χώρα τό 186 π.Χ. μεταξύ ΡΩΜΑΙΩΝ καί ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, ἔρχεται νά διακηρύξει πώς ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται καί πώς ἡ συμπεριφορά τῶν Μεγάλων Δυνάμεων πρός τίς μικρότερες εἶναι μέχρι σήμερα ἡ αὐτή: ἀναλλοίωτη!

Τό γεγονός αὐτό ἀναφέρεται στίς σχέσεις μεταξύ Ρωμαίων, μιᾶς ἀνερχομένης δυνάμεως, καί τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ἀγωνιζομένης νά ἐπιβιώσει.

Οἱ δύο πλευρές ἔχουν ὑπογράψει σύμφωνο φιλίας καί σάν ἀντίπαλο μεταξύ ἄλλων καί οἱ δύο ἔχουν τήν ΣΠΑΡΤΗ.

Ἡ Ἀχαϊκή Συμπολιτεία ὑπό τόν στρατηγό ΦΙΛΟΠΟΙΜΕΝΑ ἔρχεται σέ πόλεμο μέ τήν Σπάρτη, τήν νικᾶ κι ἐπιβάλλει τούς ὅρους της (188 π.Χ.).

Ἡ Ρώμη αἰσθάνεται πώς ἡ ἰσορροπία τῶν Δυνάμεων στήν Ν. Ἑλλάδα ἀνατρέπεται καί ζητεῖ ἀπό τούς Ἀχαιούς ἐξηγήσεις «γιατί ὑπέταξαν τήν Σπάρτη» καί παίρνει τό μέρος τῶν Λακεδαιμονίων. Προτιμοῦσε νά ὑπάρχουν δύο ἀντίπαλες κι ἀντιμαχόμενες δυνάμεις ὑπό ἔλεγχο, παρά μία καί δυνατή. Οἱ ἑλληνίδες πόλεις-κράτη εἶχαν πάντοτε τήν νοσηρά πολυτέλεια ν' ἀλληλοσπαράσσονται, δίδοντας ἔτσι τήν εὐκαιρία στούς γείτονές τους νά ἔχουν ἰσχυρότερη θέση.

Τό 186 π.Χ. οἱ Ρωμαῖοι ἔστειλαν ὡς ἀντιπρόσωπον-πρέσβυ τόν ΑΠΠΙΟΝ ΚΛΑΥΔΙΟΝ νά ζητήσει ἀπό τούς Ἀχαιούς νά λογοδοτήσουν γιά αὐτή τήν ἐνεργειά τους.

Ὁ στρατηγός ΛΥΚΟΡΤΑΣ ὑπαρχηγός τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας ἀνέλαβε τόν δύσκολο ρόλο νά διασώσει τήν ἀξιοπρέπειαν καί τήν ἀνεξαρτησίαν της.

Στήν πατριωτική καί ὑπερήφανη φωνή τοῦ ΛΥΚΟΡΤΑ, ἀλλά καί σύμφωνη πρός τά νόμιμα καί δίκαια τοῦ πολέμου, ὁ ἀλαζών τῆς ΡΩΜΗΣ ὕπατος ΑΠΠΙΟΣ ἀπήντησε: *«Οἱ Ἀχαιοί ἀφ' ἑαυτῶν ὤφειλον νά πράξουν ὅ,τι οἱ ΡΩΜΑΙΟΙ ἔμελλε νά ἐπιβάλουν».*

Τό ἱστορικό αὐτό γεγονός ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς καί μέχρι σήμερον, ὅπως καί στήν περίπτωση διάλυσης τῆς Γιουγκοσλαβίας, στό Ἀφγανιστάν καί στό Ἰράκ. Ἡ συμπεριφορά τῶν δυνατῶν εἶναι παρεμφερής σ' ὅλες τίς ἐποχές, κι ἄλλωστε, δέν θά μποροῦσε νά εἶναι διαφορετική.

Ἄς γνωρίζουν καλῶς οἱ Ἕλληνες πώς ἡ ὑπολογίσιμη ἄμυνα τῆς χώρας σέ ὅπλα καί ΗΘΙΚΟΝ εἶναι οἱ μόνες ἀποτρεπτικές δυνάμεις μιᾶς παρομοίας ἐξευτελιστικῆς συμπεριφορᾶς «τῆς συμμάχου καί φίλης γείτονος». Μήπως καθεύδουμε;

Πιό κάτω, ἀναγράφεται ἡ ὁμιλία - ἀπάντησις τοῦ ΛΥΚΟΡΤΑ πρός τούς Ρωμαίους τό 186 π.Χ.

«Ἄν ἡ Φωνή τοῦ κήρυκος τοῦ κηρύξαντος ἐν τοῖς Ἰσθμίοις τήν ἐλευθερίαν τῶν Ἀχαιῶν δέν ὑπῆρξεν φθέγμα κενόν, ἄν ἡ συνδέουσα ἡμᾶς συνθήκη εἶναι ρητή, ἄν ἡ συμμαχία αὕτη καί ἡ φιλία βασίζωνται ἐπί ἀμοιβαιότητος πλήρους, διά τί ὦ Ρωμαῖοι ἔρχεσθε νά ζητήσετε παρά τῶν Ἀχαιῶν εὐθύνας περί τῆς διαγωγῆς των πρός τούς Λακεδαιμονίους, τούς ὁποίους ἐνίκησαν διά πολέμου, ἐν ᾧ ἐγώ δέν ἐξετάζω τί σεῖς ἐπράξατε μετά τήν ἅλωσιν τῆς Καπύης; Θά εἴπητε ὅτι κατά τύπους ἐσυνθηκολογήσατε πρός τούς Ἀχαιούς ὡς ἴσοι πρός ἴσους· κατά δέ τήν οὐσίαν οὗτοι ἔχουν ἐλευθερίαν ἐπισφαλῆ, τήν δέ δύναμιν κατέχουν οἱ Ρωμαῖοι.

Τό αἰσθάνομαι, ὦ ΑΠΠΙΕ, καί, ἐπειδή εἶναι ἀνάγκη, ἀποκαρτερῶ. Ἀλλ' ὁποιαδήποτε ἀπόστασις καί ἄν ὑπάρχη μεταξύ Ρωμαίων καί Ἀχαιῶν, σᾶς παρακαλῶ μή φέρεσθε πρός τούς Λακεδαιμονίους, οἵτινες εἶναι ἐχθροί μας, μετ' εὐνοίας μεγαλυτέρας ἤ πρός ἡμᾶς, οἵτινες εἴμεθα ἰδικοί σας σύμμαχοι... Ἀναντιρρήτως, ὦ Ρωμαῖοι, σᾶς εὐλαβούμεθα καί, ἄν θέλετε, σᾶς φοβούμεθα· ἀλλά περισσότερον ἀπό σᾶς εὐλαβούμεθα τούς θεούς τούς ἀθανάτους».

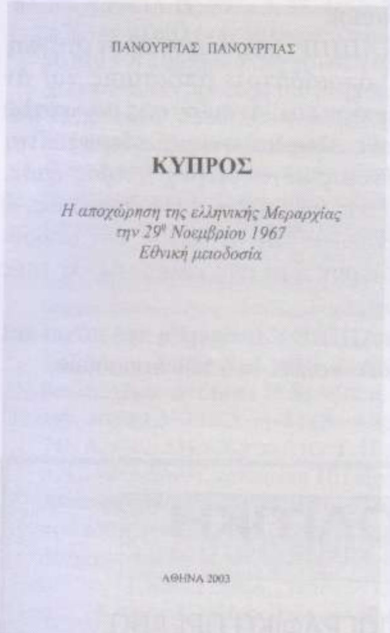
Ἡ ἀπάντησις τοῦ ΑΠΠΙΟΥ ἀνεφέρθη πιό πάνω καί ὠφέλιμον εἶναι νά κατανοηθεῖ ὑπό τῶν ἁρμοδίων.

ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ

Η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας την 29η Νοεμβρίου 1967 – Εθνική μειοδοσία

–Το παρασκήνιο τώρα σε βιβλίο–

Για πολλούς ευρευνητές της ιστορίας και ιδίως των σκοτεινών πτυχών της, η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας από την Κύπρο, στα τέλη του 1967, συνιστά ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον κεφάλαιο, που εν πολλοίς παραμένει συσκοτισμένο και άγνωστο.

Οι απόψεις αυτών που διατηρούν νηφάλια την ιστορική τους κρίση, θα συνέκλιναν αναμφίβολα σε ένα: Η κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου του Γεωργίου Παπανδρέου ακολούθησε εθνική πολιτική, πολιτική ΕΝΩΣΕΩΣ στο Κυπριακό, έργοις και όχι λόγοις.

Ακολουθώντας πολιτική αποτροπής και όχι κατευνασμού και επιχειρώντας να διαπραγματευτεί την Ένωση από θέση ισχύος, η κυβέρνηση εκείνη απέστειλε μυστικά το πρώτο εξάμηνο του 1964 μια πλήρη μεραρχία στην Κύπρο, 8.600 συνολικά ανδρών, συνοδευόμενη από 40 περίπου άρματα μάχης.

Το μοναδικό αυτό έργο που κατέστησε τη μεγαλόνησο απόρθητο οχυρό, ήρθε να γκρεμίσει, με εγκληματική αφέλεια, το δικτατορικό καθεστώς του Γεώργιου Παπαδόπουλου.

Σήμερα, 36 χρόνια μετά, το προσφάτως εκδοθέν βιβλίο του στρατηγού Πανουργιά Πανουργιά με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας την 29η Νοεμβρίου 1967 - εθνική μειοδοσία» έρχεται να ρίξει φως στο θλιβερό, όσο και επαίσχυντο παρασκήνιο που οδήγησε στην άνευ όρων παράδοση στο τουρκικό τελεσίγραφο και την αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας.

Ο συγγραφεύς χρησιμοποίησε πρωτογενές υλικό και στηρίχθηκε στα απομνημονεύματα του αντιστράτηγου Γεώργιου Περίδη. Ο τελευταίος υπηρέτησε το 1963-64 στην Κύπρο και το 1967 ήταν διοικητής του Γ' Σώματος Στρατού, υπεύθυνος για την άμυνα στη Θράκη. Ήταν, λοιπόν, σε θέση να γνωρίζει «από μέσα» τα διαδραματισθέντα και τις πραγματικές στρατιωτικές δυνατότητες των Τούρκων.

Αξιοποιώντας το άγνωστο μέχρι σήμερα υλικό, ο Πανουργιάς Πανουργιάς επιχειρεί με υπεύθυνο τρόπο να προσεγγίσει τα δραματικά γεγονότα που κορυφώθηκαν με την κρίση στην Κοφίνου, και να αναζητήσει ερμηνείες για τη δυσμενή για τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα εξέλιξη.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει ο αναγνώστης είναι καταθλιπτικά, αφού τα στοιχεία σε βάρος της κυβέρνησης των συνταγματαρχών είναι συντριπτικά. Όπως αναφέρει ενδεικτικά ο συγγραφέας, η αποχώρηση της μεραρχίας δεν έγινε ευρέως γνωστή στον ελληνικό λαό και τα λογοκριμένα ΜΜΕ υποβάθμισαν τα εξευτελιστικά για την τιμή της Ελλάδος γεγονότα.

Οι υπουργοί του καθεστώτος διατυμπάνιζαν ότι η αποχώρηση της μεραρχίας θα ωφελούσε οικονομικά την Ελλάδα απαλλάσσοντάς την από «επαχθή βάρη», ενώ κατ' αυτούς έτσι «σώθηκε η ειρήνη». Η ειρήνη βέβαια δεν απειλήθηκε όσο προστάτευε την Κύπρο η μεραρχία ούτε οι Τούρκοι διανοούνταν απόβαση. Αντίθετα, το έπραξαν, όταν η μεραρχία έφυγε και η Κύπρος έμεινε ανοχύρωτη.

Ο Πανουργιάς Πανουργιάς καταλήγει σε συμπεράσματα διαυγή και τεκμηριωμένα, ταυτιζόμενα με εκείνα της εξεταστικής επιτροπής της Ελληνικής Βουλής στο σχετικό της πόρισμα.

Επρόκειτο, όπως σημειώνει στο τέλος του βιβλίου «...για πράξη εθνικής ντροπής της χούντας...». Το αίσθημα ντροπής και αγανάκτησης που κυριαρχούσε στους αξιωματικούς δεν έγινε ποτέ αντιληπτό». Παραθέτει δε θριαμβολογικό σχόλιο του Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ προς Έλληνα επιχειρηματία ένα έτος μετά την αποχώρηση της μεραρχίας: *«Περίμενα ότι θα υποχωρήσουν οι Έλληνες, αλλά όχι ότι θα ξεβρακωθούν!»*. Το βιβλίο του Πανουργιά Πανουργιά «Κύπρος: η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας την 29η Νοεμβρίου 1967 - εθνική μειοδοσία», υπάρχει στα κεντρικά βιβλιοπωλεία των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης.

Σταύρος Γ. Καρκαλέτσης

Το νυφικό μιας ορφανής

ΜΟΝΤΡΕΑΛ ΚΑΝΑΔΑ 2002

Constantinos Golfinopoulos
7953 Stuart # 3 Tel (514) 279-9801
Montreal, Quebec H3N 2R9, Canada

Μιά ποιητική ἱστοριογραφία ἀπό τή ζωή τοῦ λαοῦ μας, κατά τά μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα, μέ ἐπίκεντρο ἕνα μικρό χωριό ἀνατολικά τῆς Πάτρας, ὅπου εἶναι παρμένα τά ἀληθινά του γεγονότα.

❖

Στήν ἑλληνίδα Μάνα, ὡς καί στά παιδιά της πού πολέμησαν ἡρωϊκά στό ἔπος τοῦ '40 καί στούς χρόνους τῆς κατοχῆς.
Σέ ὅσα χάθηκαν πεινασμένα, καθώς καί σ' ἐκεῖνα πού πῆραν τό δρόμο τῆς ξενητειᾶς.

Οἱ πρόγονοί μας εἶχαν κτίσει τά χωριά τους σέ ὀρεινά ἀπόκρυφα μέρη στά χρόνια τῆς τουρκικῆς σκλαβιᾶς γιά νά 'χουν λιγώτερο τό βάρος της, καί ν' ἀποφεύγουν τήν τούρκεψη. Οἱ μετέπειτα τά ἐγκατέλειπαν σταδιακά ὥς μετά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καί τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, πού τά παράτησαν σχεδόν ὁριστικά, φεύγοντας σέ ἀστικά κέντρα καί σέ ξένες μακρινές χῶρες.

Στόν αἰῶνα πού μᾶς πέρασε μετακινήθηκε δυό φορές ὁ λαός μας σέ μεγάλες μᾶζες, λόγω ἀνιστόριτων καταστροφῶν.

Ἐξ' αἰτίας δέ καί τῶν ἐπιστημονικῶν ἁλμάτων τῆς τεχνολογίας ἔκλεισε ἕνα μακροχρόνιο κεφάλαιο τοῦ παραδοσιακοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του.

Ἔτσι πρός τό τρίτο τέταρτο τοῦ 20οῦ αἰῶνα εἶναι ἡ μεγάλη ἱστορική κοινωνική καί πολιτική ἀλλαγή του, καθώς καί ἡ ἀρχή μιᾶς νέας γενιᾶς χωρίς πολέμους καί καταστροφές, χωρίς σκοτωμούς, ὀρφάνια, φτώχεια καί ξενιτεμό γιά δούλεψη καί προκοπή σέ ξένη χώρα.

Ἀπ' ὅσους ξενιτεύτηκαν ἄλλοι γύρισαν στήν πατρίδα, ἄλλοι ἄφησαν ἤ ἀφήνουν τά κόκκαλά τους ἐκεῖ, ἄλλοι πᾶνε κι ἔρχονται. Τά βάσανά τους ἔχουν πιά ξεχαστεῖ.

Ὁ νόστος πού βάραινε τίς καρδιές τους τά πρῶτα χρόνια τώρα πιά ἐξέλιπε οὐδέποτε ὅμως ἡ ἀγάπη τους γι' αὐτήν, πού τήν μετάδωσαν μαζί μέ τήν ἑλληνική μας αὐτογνωσία καί ταυτότητα στά παιδιά κι ἐγγόνια τους.

Εὐχόμαστε νά εἶναι ὑπερήφανα γιά τούς προγόνους τους. Ὅταν ἐπισκέπτονται τήν Πατρίδα νά χαιρετοῦν τά ψηλά χιλιοτραγουδισμένα βουνά της καί νά μή ξεχνοῦν, πῶς ἀπό ἐκεῖ κρατᾶ ἡ ευγενική ἑλληνική τους καταγωγή.

Σ' ὅποιο μέρος τῆς γῆς κι ἄν βρίσκεται, ὁ Ἑλληνισμός νά ζῆ καί νά προοδεύει μέ τήν ἑλληνοχριστιανική μας ὀρθόδοξη ἀληθινή πίστη, μέ κάθε ἐθνική μας παράδοση καί κληρονομιά καί πάντα μέ τήν πλούσια ἑλληνική μας γλῶσσα στά χείλη του κι ὅποια ἄλλη χρειάζεται γιά νά εὐημερεῖ.

<u>ΒΛΑΝΤΕΤΑ ΓΙΕΡΟΤΙΤΣ</u>

Μόνο τα έργα της αγάπης μένουν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΘΩΣ - Αθήνα 2003

Η Ορθόδοξη πνευματικότητα και η βαθειά ψυχογνωσία των Αγίων Πατέρων αποκαλύπτουν τον άνθρωπο ως αδιάσπαστη ψυχοσωματική οντότητα, με την ενδιαφέρουσα ματιά και πέννα ενός Σέρβου ψυχοθεραπευτή και καθηγητή θεολογίας, του Βλαντέτα Γιέροτιτς.

Τριάντα κείμενά του, τα περισσότερα δημοσιευμένα σε έγκυρα θεολογικά έντυπα, συνθέτουν τις τρεις ενότητες του βιβλίου με τίτλο **Μόνο τα έργα της αγάπης μένουν**, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΑΘΩΣ, με την προσεγμένη μετάφραση του π. Μητροφάνους από την Αθωνιτική κοινότητα της Ι.Μ. Χιλανδαρίου.

Πώς και γιατί αναζητούμε τον Θεό, πώς ενεργεί η προσφορά της Θείας Χάριτος μέσα από τη συμμετοχή μας στα μυστήρια της Εκκλησίας, με ποιους τρόπους μπορούμε να δυναμώσουμε τη χριστιανική πίστη μας, πώς μπορεί κανείς να γιατρευτεί από... τον εαυτό του; Πώς λειτουργεί μέσα μας η συνείδηση, η υπομονή και η απάρνηση, μερικά από τα στοιχεία που σκιαγραφούν το πορτραίτο της «χαρμολύπης» των Χριστιανών;

Με αυτά και πολλά άλλα θέματα, που παραμένουν πάντοτε επίκαιρα, προσεγγίζει ο κ. Βλαντέτα το «κάστρο της ανθρώπινης ψυχής», το οποίο —όπως λέει— γίνεται Θείο μόλις αναγνωρίσουμε τον εαυτό μας ως ναό του Αγίου Πνεύματος και ανοίξουμε τη θύρα στην Αγία Τριάδα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΝΔΟΧΩΡΑ

Νικηταρά 23, Τ.Κ. 681 00 Αλεξανδρούπολη
τηλ.: 2551031329, 2551051278
Θεσσαλονίκη: Καλλιδοπούλου 14, Τ.Κ. 546 42
τηλ. & τ.ο.τ.: 2310916880

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Κυκλοφόρησε πρίν λίγες ἡμέρες τό νέο (ὑπ' ἀριθμ. 85) τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ 'Ενδοχώρα, στίς 152 σελίδες τοῦ ὁποίου περιλαμβάνονται τά ἑξῆς κείμενα:

— Ἡ ἱστορία τῶν Στενῶν καί ἡ καθιέρωση τῶν «Τουρκικῶν Στενῶν» (Ἀθ. Κόρμαλης).

— Κύπρος: Τό χθές, τό σήμερα, τό αὔριο (Α.Φ.Ο.Κ.Κ.).

— Τά παρασκήνια τοῦ Σκοπιανοῦ (Ν. Κατσιλιώτης).

— Δεδέαγατς: Στό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰῶνα, μιά πόλη Βαβέλ γεννήθηκε στόν ἔρημο δρυότοπο τῶν Ὀρφικῶν δρυάδων (Ἀντ. Τερζῆς).

— Ἡ Ἀλεξανδρούπολη ἄλλοτε καί τώρα (Ἀν. Νικολαΐδης).

— Ἕνα δραματικό ἐπεισόδιο στή Μηλιά Ἕβρου (Δ. Ἀναγνωστόπουλος).

— Νησίδα Γάμμα (Θ. Κυρκούδης).

— Ὁ ρόλος τῶν μικρότερων κρατῶν (Μ. Ἀστρεινίδης).

— Οἱ βλαχόφωνοι τοῦ Πάικου (Δ. Γόλης).

— Ὄψεις τῆς κουρδικῆς κοινωνικῆς ζωῆς καί λογοτεχνικῆς δημιουργίας (Φ. Μαλκίδης).

— Ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας, Θάσου και Σαμοθράκης Νικόλαος Σακκόπουλος καί ἡ ἐποχή του (1862-1927) (Ἰω. Σιδηρᾶς).

— Ὁ Ἀλέξανδρος στή... Ρώμη (Μ. Σιδέρη).

— Τό ἦθος καί τό χρέος τῶν Φιλικῶν (Θ. Καραλῆς).

— Περί πολιτιστικῶν συλλόγων καί ἄλλων δαιμονίων (Φ. Μάλαμας).

— Φιλοσοφική ἀναφορά στήν τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ στό ὀρθόδοξο χριστιανικό δόγμα γιά συμβολισμούς καί σύμβολα Ὀρθοδοξίας (Γ. Δολαμίδης).

— Ἡ Ἕκτη ἐπιστολή τοῦ Πλάτωνος (Ἀθ. Τσακνάκης).

— Προσκύνημα στή Σαμοθράκη (Στ. Παρασκευόπουλος).

— Τό φάντασμα (Στ. Ντόμαλης).

— Ὁ Σωτήρης Σκίπης καί ἡ Γαλλία (Δ. Κράνης).

— Ἀναμνήσεις ἀπό τό θεατράκι τῆς Μητροπόλεως (Φ. Δωδόπουλος).

— Ἀθῶες καί ἀνομολόγητες διασκεδάσεις (Β. Σαμαρᾶ).

— Ἡ φιλοσοφία δύο μπεκρήδων (Ἀντ. Βουγιούκας).

Δίπλα σ' ὅλα αὐτά ὑπάρχουν φυσικά οἱ σχολιασμοί καί οἱ καυστικές ἀπόψεις γιά σύγχρονα τοπικά (καί ὄχι μόνο...) θέματα στίς ἀγαπημένες στῆλες τοῦ περιοδικοῦ («Στά ἐνδότερα τῶν ἔσω», «Σκουπίδια», «Ὁ Ψαρᾶς», «Ὀξώπετρα»), στῆλες γιά τό βιβλίο (παρουσίαση νέων ἐκδόσεων, ἔρευνα γιά τήν κίνηση τοῦ βιβλίου στήν Ἀν. Μακεδονία καί στή Θράκη), ποιητικές δημιουργίες τῶν **Μ. Βερβέρη - Krause, Β. Ἰωαννίδη, Τ. Μανάκα, Θ. Μποράκη, Γ. Στρούμπα** καί ἀνάπτυξη ἀπόψεων καί σκέψεων γιά τήν σύγχρονη ζωή.

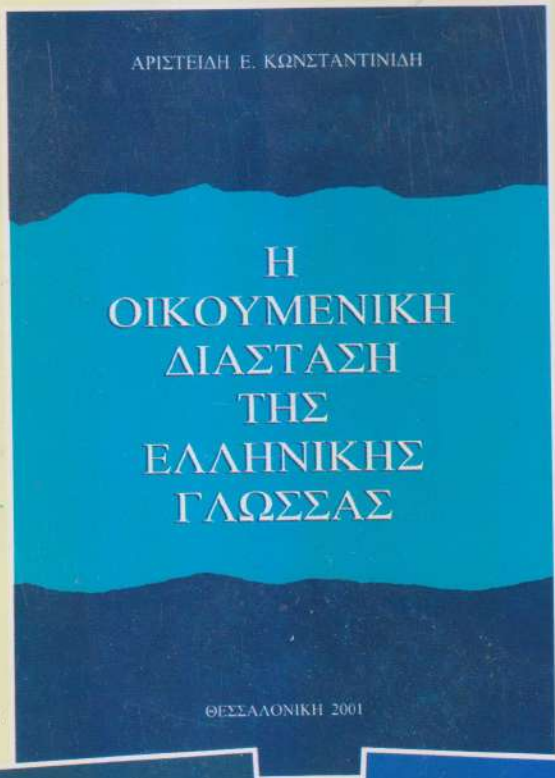

Ἐπίσης, σέ εἰδική ἔνθετη μορφή προσφέρεται δωρεάν στούς ἀναγνῶστες ἡ ποιητική συλλογή τοῦ ταλαντούχου Δημοτιανοῦ νέου ποιητῆ **Εὐ. Κωτσίου**, «Εἰρμός Ψυχισμοῦ».

- Ἡ «Ἐνδοχώρα» κυκλοφορεῖ μέ ἕδρα τήν Ἀλεξανδρούπολη καί διατίθεται σέ ὅλα τά κεντρικά βιβλιοπωλεῖα τῆς Θράκης καί τῆς Ἀν. Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν Ἀθηνῶν καί ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί μέ συνδρομές σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο.

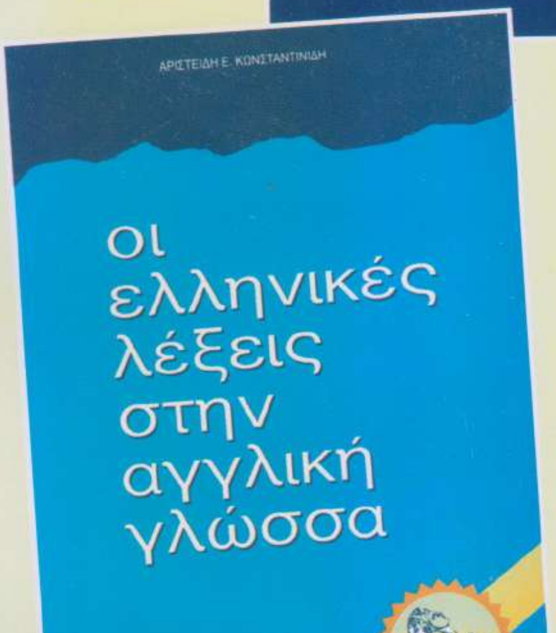
▼ Τρεις πολυετείς εργασίες σε πολυτελή έκδοση

Τρία ▼ κοσμήματα της ελληνικής βιβλιογραφίας

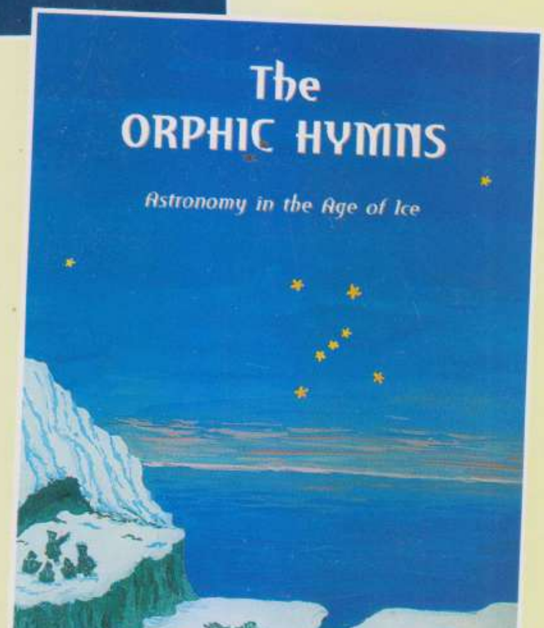
ΣΕΛΙΔΕΣ 1.712

ΤΙΜΗ 111,50 €

ΣΕΛΙΔΕΣ 400

ΤΙΜΗ 23,50 €

ΣΕΛΙΔΕΣ 430

ΤΙΜΗ 50,00 €

Διατίθενται χονδρικώς και λιανικώς
από την «ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»,
οδός 25ης Μαρτίου και Αναστάσεως, Τ.Κ. 155 61 Χολαργός
Τηλ. - Τηλεομοιότυπο: 210 6519728